

POLEMIA

Kansalaismielipide ja kunnat

Ilmapuntari 2016

Kansalaismielipide ja kunnat

Kansalaismielipide ja kunnat

Ilmapuntari 2016

KAKS – KUNNALLISALAN KEHITTÄMISSÄÄTIÖ

KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT

Kieliasun tarkistus:

Sirpa Ovaskainen

Kunnallisanalan kehittämissäätiön

Polemia-sarjan julkaisu nro 107

© Pole-Kuntatieto Oy ja kirjoittajat

Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu 2017

ISBN 978-952-7072-88-2 (nid)

ISBN 978-952-7072-89-9 (pdf)

ISSN 1235-6964

Sisällys

ESIPUHE	7
1 JOHDANTO	9
2 KUNTA-ASENTEET VUONNA 2016	12
2.1 Kansalaisten suhde kunnallishallintoon	12
2.2 Suhtautuminen keinoihin turvata kuntien talous ja palvelut	13
2.3 Näkemykset palveluiden järjestämisvastuusta	15
2.4 Kunnallisen demokratian toimivuus ja luottamus päättäjiin	16
2.5 Tyytyväisyys eri tahojen valtaan	20
2.6 Mihin kuntia tarvitaan tulevaisuudessa?	22
3 ALUEELLINEN IDENTITEETTI	24
3.1 Samaistuminen alueellisiin kokonaisuuksiin	24
3.2 Alueellisen identiteetin rakennusaineokset	25
3.3 Oman maakunnan kehitysnäkymät	26
4 MIELIPITEET SOTE-UUDISTUKSESTA	28
4.1 Suhtautuminen sote-uudistukseen	28
4.2 Mielipiteet sote-uudistuksen seurauksista	29
5 MIELIPITEET MAAKUNTAVAALEISTA JA VAIKUTTAMINEN MAAKUNNAN PÄÄTÖKSIIN	32
5.1 Mielipiteet maakuntavaaleista	32
5.2 Vaikuttaminen maakunnan päätöksiin ja toimintaan	35

6	KUNTAVALIT 2017	37
6.1	Mitkä asiat ovat tärkeitä?	37
6.2	Puoluevalintaan vaikuttavat tekijät	42
6.3	Hyvän kunnanvaltuutetun ominaisuudet	44
6.4	Puolue vai ehdokas?	46
6.5	Vaalikampanjointia sivuavia asenteita	47
6.6	Äänestämistä ja äänestysvarmuutta koskevat mielipiteet	49
7	NÄKEMYKSET TYÖLLISTYMISEN ESTEISTÄ	53
7.1	Yleiskuva työllistymisen esteistä	53
7.2	Työtä ja työttömyyttä koskevia asenteita	54
8	MIELIPITEET JULKISEN TERVEYDENHUOLLON PRIORISOINNISTA JA HOITOJEN RAJAAMISESTA	57
9	KANSALAISTEN SUHDE MAAN HALLITUKSEEN	60
9.1	Luottamus hallitukseen ja oppositioon	60
9.2	Suhtautuminen maan hallituksen toimintaan eri asioissa	62

KUVIOT

Kunta-asenteet vuonna 2016	64
Alueellinen identiteetti	107
Mielipiteet sote-uudistuksesta	135
Mielipiteet maakuntavaaleista ja vaikuttaminen maakunnan päätöksiin	141
Kuntavaalit 2017	159
Näkemykset työllistymisen esteistä.....	214
Mielipiteet julkisen terveydenhuollon priorisoinnista ja hoitojen rajaamisesta	231
Kansalaisten suhde maan hallitukseen	242

Esipuhe

Kansalaismielipide ja kunnat – Ilmapuntari 2016 on koonto neljästä tuon vuoden aikana tehdystä tutkimuksesta. Kansalaiskyselyjen teemoja olivat kunta-asenteet, kunnallishallinto, talous, demokratia ja kuntien tehtävät. Kysyimme myös alueellisesta identiteetistä, sote-uudistuksesta, maakuntavaaleista, työllisyydestä ja julkisesta terveydenhuollosta.

Erityinen paino kyselytutkimuksessa oli vuoden 2017 kuntavaaleissa, hyvän valtuutetun ominaisuuksissa ja puoluevalinnan perusteissa. Yksi pääteema oli vuosittain kysymämme näkemys maan hallituksen ja opposition onnistumisesta.

Tutkimuksen, kuten sarjan aiemmatkin osat, on Kunnallisalan kehittämissäätiön toimeksiannosta tehnyt TNS Gallup Oy. Hankkeen vastaavana johtajana ja kirjoittajana on toiminut yht.lis. Juhani Pehkonen. Lämpimät kiitokset hänelle!

Syyskuussa 2017

Antti Mykkänen

asiamies

KAKS – Kunnallisalan kehittämissäätiö

1 Johdanto

Tässä raportissa esitetään keskeiset tulokset vuoden 2016 aikana toteutetuista Ilmapuntari-tutkimuksista, joissa on selvitetty suomalaisten suhtautumista kunnallishallintoon. Kysymyksenasettelu on laaja ja kattaa useita teemakokonaisuuksia. Tällä kertaa tarkastelukehikkona ei ole ollut yksinomaan kunta, vaan puntarointi ulottuu kuntaa suurempiin alueellisiin kokonaisuuksiin sekä yleisempään yhteiskunnalliseen asenneilmastoon. Tämä siksi, että maan hallituksen toimet sosiaali- ja terveyspalveluiden rakenneuudistukseksi vaikuttavat toteutuessaan kuntien palvelutuotantoon ja voimavaroihin.

Sisällöllisesti moniaineksinen tutkimusaineisto raportoidaan kahdeksaan päälukuun jäsennettyinä. Luvussa kaksi tarkastellaan kunta-asenteita vuonna 2016 ja selvitetään suhtautumista kunnalliseen itsehallintoon, keinoihin taloudellisen ahdingon helpottamiseksi ja palveluiden turvaamiseksi. Samassa yhteydessä sivutaan myös kansalaisten arvioita kunnallisen demokratian toteutumisesta.

Seuraavaksi suurennuslasin alle poimitaan alueellinen identiteetti. Kolmannessa luvussa tarkastellaan samaistumista alueellisiin kokonaisuuksiin, alueellisen identiteetin rakennusaineiksia ja oman maakunnan kehitysnäkymiä.

Neljännessä luvussa selvitetään näkemyksiä sosiaali- ja terveyspalveluiden rakenneuudistuksesta. Luku koostuu suhtautumisesta sote-uudistukseen ja arvioista uudistuksen seuraamuksista. Samassa yhteydessä käsitellään myös kansalaisten suhtautumista itsehallintoalue- ja valinnanvapausuudistukseen.

Raportin viidennessä luvussa sivutaan maakuntavaaleja, jotka järjestetään maassamme vuonna 2018. Luku sisältää näkemyksiä maakuntavaalien toimittamisesta, vaalikelpoisuudesta ja ehdokasasettelusta. Raportin kuudennessa luvussa katse kääntyy kevään 2017 kuntavaaleihin. Luvussa sivutaan näkemyksiä puolueista ja äänestämisestä sekä puntaroidaan äänestämiseen vaikuttavia tekijöitä.

Luvussa seitsemän selvitetään näkemyksiä työllistymisen esteistä. Asia on tärkeä, koska kunnilla on oma vastuunsa. Kunnille on vastuutettu pitkäaikaistyöttömyyden hoitoa, vaikka niillä ei ole mahdollisuuksia vaikuttaa työllistymiseen sitä ennen. Lisäksi kuntien rooli paikallisen ja alueellisen elinvoiman vahvistajana on tärkeä työllisyyden kannalta.

Luku kahdeksan pitää sisällään näkemyksiä julkisen terveydenhuollon hoitojen priorisoinnista ja rajaamisesta. Terveystieteiden käytössä olevat voimavarat ovat rajalliset, minkä takia keskiöön on rakenteellisten tekijöiden lisäksi noussut myös toiminnan tehostamisen lisäksi joidenkin hoitojen rajaaminen.

Raportin viimeisessä luvussa sivutaan kansalaisten suhtautumista maan hallituksen toimintaan. Lisäksi luvussa selvitetään, miten kansalaiset suhtautuvat hallituksen lisäksi maamme oppositioon. Koska rajanveto eri aihealueiden välillä on sopimuksenvaraista, sisällöllinen jaotus on luonnollisesti paljolti esitystekninen.

Käsillä oleva raportti on yhteenveto kaikista vuoden 2016 osaineistoista. Tässä raportissa verbalisoidaan ja visualisoidaan päätuloksia koko vuoden osalta. Graafisten kuvioiden osuus raportissa on suuri, koska tutkittavat asiat ovat konkreettisia ja kuvat pitkälti itseselitteisiä. Aineistojen laajuudesta ja jo lähtökohtaisesta moniulotteisuudesta johtuen kaikkia tuloksia ei ole mahdollista eikä järkevää kirjoittaa systemaattisesti auki.

Tutkimusaineisto koostuu useammasta erillisestä osa-aineistosta. Ensimmäinen osa tutkimusaineistoa on koottu internet-

paneelissa maaliskuussa 2016. Haastatteluja tehtiin yhteensä 1 008. Vastaajat edustavat maamme 18–75 vuotta täyttäneitä väestöä Ahvenanmaata lukuun ottamatta.

Toinen osa haastatteluista toteutettiin samalla metodilla kesäkuussa. Haastatteluiden määrä oli tässä osiossa 1 035. Kolmas osa-aineisto kerättiin syyskuussa. Haastatteluiden määrä oli 1 082. Neljäs osa-aineisto koottiin marraskuun lopussa. Haastatteluiden määrä oli tässä 1 046.

Joulukuussa toteutettiin lisäksi Maakuntapuntari 2017 -tutkimus. Tässä tutkimuksessa haastatteluja tehtiin yhteensä 4 299. Osaa tämän tutkimuksen tuloksista käytetään hyväksi tässä yhteenvedossa.

Raportin tehtävänä on lähinnä jäsentää aineistoa ja johdattaa lukijaa omien havaintojen ja tulkintojen tekoon. Erillisissä tilastoraporteissa esitetään kaikki tutkimustulokset yksityiskohtaisessa taulukkomuodossa. Ne sisältävät myös tiedot tutkimusaineistojen rakenteesta ja vastaajaryhmien koosta.

Tutkimuksen kuten sarjan aiemmatkin osat on Kunnallisanalan kehittämissäätiön toimeksiannosta toteuttanut TNS Kantar (TNS Gallup Oy).

2 Kunta-asenteet vuonna 2016

2.1 Kansalaisten suhde kunnallishallintoon

Kuntia tarvitaan kaikissa oloissa

Kunnallishallintoa on kauan arvosteltu monista asioista. Sen on sanottu turvonneen tavattomaksi, toimivan tehottomasti ja maksavan liikaa. Kunnallisen demokratian toteutumisestakin on monen mielestä vain niukalti näyttöä. Kovimmissa puheenvuoroissa on jopa kysytty, tarvitaanko kunnallishallintoa maassamme lainkaan.

Vuoden 2016 lopulla tällainen kysymys kuulosti monista suomalaisista jokseenkin turhalta. Kunta on kansalaismielipiteessä edelleen kunniassa. Enemmistö suomalaisista (55 %) yhtyi näkemykseen, jonka mukaan kunnallista itsehallintoa ei saa heikentää missään oloissa. Vajaa kolmannes (31 %) tohti olla eri mieltä. Mielipiteet eivät ole juurikaan muuttuneet viimeksi kuluneen vuosikymmenen aikana.

Vielä selkeämpi tulos on saatu toisesta, käänteisesti muotoillusta, konkreettista toimintamallia tarjoavasta teesistä. Kaksi kolmesta (66 %) kuntalaisesta torjui näkemyksen, jonka mukaan suomalainen kuntajärjestelmä tulisi lakkauttaa ja perustehtävät

siirtää valtion hoidettavaksi. Vain vajaa viidennes (18 %) olisi ollut valmis lakkauttamaan kuntajärjestelmän.

Joulukuussa toteutetun Maakuntapuntari 2017 -tutkimuksen mukaan kunnallinen itsehallinto koetaan tarpeelliseksi. Selvä enemmistö suomalaisista torjui väittämän, jonka mukaan ”kunnat eivät tarvitse itsehallintoa” (60 %). Tällä tavalla kysyttynä neljännes (26 %) olisi ollut valmis romuttamaan kunnallisen itsehallinnon.

Kuntien tehtävien siirtäminen maakunnille ei ole liioin saanut suurta kannatusta (14 %). Selvä enemmistö (71 %) vierasti ajatusta vuoden 2016 lopulla. Suomalaiset ovat aiempaa vakuuttuneempia (vertailuluku vuodelta 2014) siitä, että kuntien tehtäviä ei tulisi siirtää maakunnille (63 % → 71 %).

2.2 Suhtautuminen keinoihin turvata kuntien talous ja palvelut

Enemmistön mielestä palvelujen ulkoistamista ei tulisi lisätä

Syyskuussa 2016 selvitettiin suhtautumista konkreettisiin kunnan säästö- ja tehostamisratkaisuihin. Vastaajilta tiedusteltiin, miten he suhtautuvat palveluja, taloutta ja hallintoa koskeviin erilaisiin toimenpide-ehdotuksiin. Ehdotukset eivät kattaneet systemaattisesti kaikkia mahdollisia toimenpiteitä, vaan tarkasteluun poimittiin keskeisiä julkisessa keskustelussa esitettyjä toimintamalleja.

Eniten kannatusta sai ehdotus ”kuntien pitäisi jatkossa olla riittävän suuria pärjätäkseen omilla verotuloillaan” (57 %). Neljännes (25 %) väestöstä torjui vaatimuksen. Väittämään yhtyvien osuus lisääntyi hieman vuodesta 2013. Asuinalue ja asuinkunnan tyyppi eivät olleet yhteydessä suhtautumiseen. Eri puolilla maata vähintään joka toinen vaati kuntia pärjäämään omillaan.

Kysymystä yksityisen panoksen asemasta kuntien palvelutuotannossa sivuttiin syyskuun 2016 tutkimuksessa yhdellä kysymyksenasettelulla. Ajatus kuntapalvelujen ulkoistamisesta yksityisten yritysten hoidettavaksi nykyistä enemmän synnytti

vastarintaa (53 %). Vuoteen 2013 verrattuna kuntapalvelujen ulkoistamisen laajentaminen sai kuitenkin hieman aiempaa enemmän kannatusta (28 % → 31 %).

Kunnallisveroa ei saa korottaa palvelujen turvaamiseksi

Varsin paljon kannatusta saaviin ehdotuksiin kuului palvelumaksujen korottaminen (41 %). Palvelumaksujen korottamiseen kohdentui kuitenkin enemmän vastustusta (48 %). Reilu kolmannes olisi ollut valmis karsimaan kunnallisia palveluja kunnan taloudellisen tilan parantamiseksi (37 %). Enemmistö (54 %) vastusti palvelujen karsintaa. Aiempaa useampi vastusti palvelumaksujen korottamista (40 % → 48 %) ja palvelujen karsimista (47 % → 54 %) vuoteen 2013 verrattuna.

Todella pahalta maistuvia lääkkeitä kunnan talouden tilan kohentamiseksi löytyi useampia. Ajatus kunnan palveluiden laatutason laskemisesta, jotta peruspalvelut voitaisiin turvata, tyrmättiin (75 %). Samansuuntainen reaktio syntyi, kun ehdotettiin kunnallisveron korottamista. Selvä enemmistö (64 %) vastusti ajatusta. Kunnallisveron korottamisvaateen kannatus lähes romahti vuodesta 2013 (48 % → 25 %).

Ehdotus kunnan lainanoton lisäämisestä palvelujen ja työpaikkojen turvaamiseksi oli niin ikään vastenmielinen (67 %). Syömälainan kannattajia löytyi vain viidenneksen verran (19 %). Ainoastaan vasemmistoliiton kannattajat olisivat lisänneet lainanottoa.

Henkilöstön irtisanomiset ja lomautukset maistuvat pahalta

Kunnan palveluksessa olevan henkilöstön irtisanominen tai edes lomauttaminen säästöjen aikaansaamiseksi tuntuvat olevan mahdollisia ehdotuksia toteutettavaksi. Vain noin kolmannes oli syyskuussa 2016 valmis irtisanomaan tai lomauttamaan kunnan työntekijöitä. Ajatus henkilöstön irtisanomisesta tuntui aiempaa vastenmielisemmältä asialta (47 % → 54 %) vuoteen 2013 verrattuna.

Kaksi viidestä (40 %) olisi ollut valmis helpottamaan kunnan taloudellista tilannetta myymällä kunnan omaisuutta. Saman suuruisen joukko (42 %) torjui kuitenkin ehdotuksen. Aiempaa hieman useampi (39 % → 42 %) suhtautui kunnan omaisuuden myyntiin kielteisesti.

Joka toinen (49 %) torjui ajatuksen, että oman asuinkunnan säästöissä olisi menty liian pitkälle. Reilu neljännes (28 %) oli valmis allekirjoittamaan väittämän. Väittämän hyväksyvien osuus kuitenkin lisääntyi hieman vuodesta 2013 (24 % → 28 %).

Kansalaiset jakaantuivat kahteen leiriin suhtautumisessa väittämään ”ihmisten omatoimisuutta ja vastuita palveluiden käytössä ja lähiomaisten hoitamisessa on lisättävä, jotta asuinkunnan menot eivät kasvaisi ja peruspalvelut voitaisiin turvata”. Vajaa puolet (45 %) väestöstä yhtyi vaateeseen, ja kaksi viidestä vastusti sitä (41 %). Vuoteen 2013 verrattuna aiempaa useampi torjui omavastuiden lisäämisen (37 % → 41 %).

Työttömyyden hoitoon liittyen vastaajille esitettiin väittämä ”työttömyyttä on asuinkunnassani vähennettävä hinnalla millä hyvänsä”. Vaatimus jakoi väestön lähes kahtia. Väittämän hyväksyi enemmän kuin kaksi viidestä (44 %), ja vajaat kaksi viidesosaa (38 %) kiisti sen.

Tuloksista voisi tehdä johtopäätöksen, että palvelut olisi turvattava ja säästöjä olisi hyvä aikaansaada. Lainataakkaa ei kuitenkaan saisi kasvattaa eikä omaisuutta myydä. Ongelma syntyy siitä, että kunnallisia palveluita ei saisi karsia eikä henkilöstösäästöjä toteuttaa, saati maksuja ja veroja korottaa. Varauksellinen suhtautuminen säästötoimiin on lisääntynyt.

2.3 Näkemykset palveluiden järjestämisvastuusta

Kunnat ovat nykyisin vastuussa siitä, että kansalaiset saavat keskeiset palvelut. Järjestämisvastuun kantavat nykyisin yksittäiset kunnat tai kuntaa laajemmilla alueilla kuntayhtymät. Hallituksen suunnitelma on, että muun muassa sosiaali- ja terveystalvet siirtyvät kunnilta (311 kpl) maakuntien (18 kpl) järjestämisvastuulle.

Kansalaisilta kysyttiin vuoden 2016 kesäkuussa 22 asian osalta, mikä alueellinen kokonaisuus (maakunta, yksittäinen kunta tai valtio) olisi sopivin järjestämään palvelut riippumatta siitä, kuka tuottaa palvelut. Osa palveluista oli sellaisia, joissa järjestämisvastuu on nykyisin kunnilla, osa sellaisia, joissa vastuu on kuntayhtymillä.

Suomalaiset ovat haluttomia siirtämään vastuita palveluiden järjestämisestä pois kunnilta

Löytyi yksitoista tehtäväkokonaisuutta kahdestakymmenestä-kahdesta, jossa järjestämisvastuun nähtiin vastaisuudessaakin kuuluvan yksiselitteisesti peruskunnalle. Kolme neljästä ilmoitti, että lasten päivähoido (74 %), nuorisotyö (72 %) ja liikunta (72 %) kuuluvat kunnan vastuulle. Enemmistö kansasta vierittää vastuun yksittäiselle kunnalle seuraavien palveluiden osalta: kirjastot (67 %), kulttuuri (61 %), kansalaisopistot (59 %), rakennusvalvonta (57 %), lukiokoulutus (57 %), jätehuolto (56 %), yleis- ja asemakaavoitus (53 %) sekä ympäristönhuolto (53 %).

Maakunnan vastuulle haluttiin selvimmin maakuntakaavoitus (61 %), erikoissairaanhoido (57 %), ammatillinen koulutus (51 %), ammattikorkeakoulut (48 %) ja kehitysvammaisten laitoshoido (45 %). Valtion vastuulle ei haluttu siirtää yhtään tehtäväaluetta.

Tuloksia voi tarkastella myös siten, kuinka monta peruskunnan vastuulla olevaa tehtäväaluetta olisi haluttu siirtää kunnalta maakunnalle. Tällaisia asioita ei löytynyt vuoden 2016 tutkimuksessa yhtään. Suomalaiset olivat haluttomia siirtämään kuntien vastuita maakunnille.

Tuloksista käy ilmi se, että puoluekanta ei suuresti selittänyt suhtautumista palveluiden järjestämisvastuuseen. Hallitus- ja oppositiopuolueiden kannattajat suhtautuvat pitkälle samansuuntaisesti.

Vuonna 2012 toteutettiin vastaava tutkimus, mutta ”maakunnan” sijalla oli tarjolla vaihtoehto ”kuntien yhteistyö maakunnallisesti”. Tuolloin 22 tehtävästä 13 oli sellaisia, joissa kuntien maakunnallinen yhteistyö oli suosituin vaihtoehto. Nyt maakunta oli suosituin järjestäjä vain kuuden tehtävän osalta. Muutos voi osaksi selittyä sillä, että vastausvaihtoehto ”kuntien yhteistyö maakunnallisesti” muutettiin muotoon ”maakunta”. Maakunta on kansalaisille etäinen ja hahmottomaton.

2.4 Kunnallisen demokratian toimivuus ja luottamus päättäjiin

Seuraavassa selvitetään näkemyksiä kunnallisesta vaikuttamisesta ja demokratiasta. Tarkastelun perustana ovat 2016 syys-

ja joulukuun aineistojen väittämämuotoiset erilliskysymykset. Niistä osa oli aiemmissa tutkimuksissa mukana olleita seuranta-mittareita, osa uusia. Seuraavassa tarkastellaan tuloksia aihe-alueittain.

Nuiva suhtautuminen kansanäänestyksiä kohtaan lisääntyi vuodesta 2014

Alhaisina pysyvät äänestysprosentit kuntavaaleissa ovat vauhdittaneet pyrkimyksiä kehittää perinteisten osallistumismuotojen rinnalle erilaisia vaihtoehtoisia vaikuttamistapoja. Vaikka suoran kansanvallan käyttö on viime vuosikymmeninä yleistynyt valtakunnan politiikassa (presidentinvaalit, EU-kansanäänestys), kuntatasolla asia on edennyt kitkaisemmin.

Suhtautumista suoran kansanvallan käytön lisäämiseen mitattiin syyskuussa 2016 vaateella ”tärkeät kysymykset pitää entistä useammin päättää kansanäänestyksellä”. Tuloksena oli kansalaisten jakautuminen kahteen eri leiriin. Lähes joka toinen (47 %) yhtyi väittämään, ja saman suuruinen joukko (45 %) torjui sen. Nuiva suhtautuminen kansanäänestyksiä kohtaan lisääntyi vuodesta 2014 (37 % → 47 %).

Väestöryhmittäin eritelty tulokset toivat esille joitakin riippuvuuksia. Iällä ja koulutuksella oli yhteys kannanottoihin. Kummankin kohoamisen myötä kansanäänestysten suosio näyttäisi heikkenevän. Puoluekentällä suopeimmin suhtautuvia olivat perussuomalaisten kannattajat, vähiten innokkaita kokoomuksen kannattajat.

Vasta-argumentti, kansanäänestysten mielekkyyttä kritisoiva teesi nojasi päätöksenteolle asetettujen kansanvaltaisuus- ja asiantuntijuusvaateiden väliseen ristiriitaan. Väite ”suorien vaikutusmahdollisuuksien lisääminen kansanäänestyksin tuottaisi helposti huonoja ja lyhytjänteisiä päätöksiä” sai enemmistön tuen (58 %). Ainoastaan reilu neljännes (27 %) torjui väittämän. Epäusko kansan päätösten järkevyyteen lisääntyi vuodesta 2011, jolloin asiaa selvitettiin edellisen kerran (52 % → 58 %).

Väestön sisällä huoli kansanäänestysten tuottamista huonoista päätöksistä oli tavallista yleisempää korkeasti koulutettujen sekä keskustan ja kokoomuksen kannattajien keskuudessa. Laajimmin laatuongelman kielsivät perussuomalaisten kannattajat.

Netin ja somen kautta voi vaikuttaa

Suoran kansanvallan puheenaiheisiin liittyi myös kansanäänestykset muihin vaihtoehtoihin vaikuttamismuotoihin rinnastava mittari. Väittämä ”päättäjien tulee ottaa paremmin huomioon päätöksenteossa kuntalaisten näkemykset muilla keinoin kuin kansanäänestyksillä esim. nettiäänestyksillä tai mielipidekyselyillä” sai mittavan hyväksynnän (69 %). Arvattavasti kysymykseen vastattiin merkityksessä, jonka mukaan kuntalaisten näkemykset tulisi ottaa paremmin huomioon muillakin keinoin kuin kansanäänestyksillä. Tällöin nettiäänestyksiä ja mielipidekyselyitä ei ajatella kansanäänestysten suoranaisiksi vaihtoehdoksi.

Käsityksiä netin kautta tapahtuvan vaikuttamisen tehokkuudesta selvitettiin väittämällä ”kunnallisiin asioihin voi vaikuttaa parhaiten suorilla kannanotoilla, esim. internetissä”. Vaikka lausumalla oli jonkinlainen vaste kansalaismielipiteessä, se kiistettiin selvästi useammin (52 %) kuin hyväksyttiin (30 %). Osasyynä löytynee väitteen vaateliaisuudesta. Vaikka suorat nettikannanotot eivät olisi paras vaikuttamistapa, ne voivat silti olla toimiva tapa.

Suora ”kunnanjohtajavaali” jakaa kansan kahtia

Suoraan vaikuttamalla voidaan paitsi tehdä päätöksiä myös valita henkilöitä, jotka tekevät päätöksiä. Jos kohta tämä on ollut käytäntönä luottamushenkilöpäättäjien valinnassa jo kauan, menettelyä on esitetty sovellettavaksi myös kunnan-/kaupunginjohtajien valintaan. Suoran kansanvaalin on katsottu paitsi demokraatisoivan kunnan kehitykseen keskeisesti vaikuttavien henkilöiden valintaa, myös kontrolloivan kuntajohtajien toimintaa. Haittoina on nähty muun muassa se, että johtajien pitkäjänteinen, kuntalaisten suosiota kalastelematon toiminta ei näin menettelyssä ole mahdollista.

Suhtautuminen ”kunnanjohtajavaaleihin” jakaa kansaa. Lähes joka toinen (45 %) yhtyi vaateeseen ”kaupungin ja kuntien johtajat tulisi valita virkaansa suoralla kansanvaalilla”. Eri mieltä oli enemmän kuin kaksi viidestä (42 %).

Näkemykset suorasta kansanvaalista ovat viimeksi toteutetussa tutkimuksessa vähemmän hyväksyviä kuin vuonna 2011. Tuolloin selvä enemmistö (71 %) kannatti ”kunnanjohtajavaaleja”.

Kuntalaisten keskuudessa kunnanjohtajavaalien kannatus korreloi käänteisesti sekä ikään että koulutustasoon. Toisin sanoen mitä nuorempi henkilö oli, sitä hyväksyvämmiin hän asiaan yleensä suhtautui, ja vastaavasti mitä koulutetumpi hän oli, sitä varauksellisempi oli hänen kantansa.

Kuntademokratia toimii kohtuullisen hyvin, vaikka päättäjiin ei täysin luoteta

Julkista keskustelua seuraamalla saa helposti kuvan, jonka mukaan suomalaisten laajasti harrastamaksi poliittisen osallistumisen muodoksi on jäämässä politiikan arvostelu. Äänestäminen ei kiinnosta eikä vaikuttamismahdollisuuksiin aina uskota. Taloudellisia ja muitakaan ongelmia tuskin olisi, jolleivät poliittiset päättäjät niitä nimenomaisesti järjestäisi.

Jonkinasteisen totunnaista käsityksiä koettelevan tuloksen tarjosi kuntademokratian toimivuutta selvittävä kysymys. Väite ”demokratia toimii kaiken kaikkiaan kotikunnassani hyvin” ei kirjoittanut suuren suurin valitusvirsiä, vaan se tunnustettiin melko laajasti omaa ajattelua vastaavaksi. Enemmistö (51 %) hyväksyi sen, alle kolmannes (30 %) kiisti. Usko demokratian toimivuuteen heikentyi kuitenkin jonkin verran vuodesta 2011 (62 % → 51 %).

Enemmistö (64 %) myös yhtyi väitteeseen, jonka mukaan ”jokainen joka haluaa, pystyy kyllä vaikuttamaan kotikuntansa asioihin”. Eri mieltä oli reilu neljännes (27 %). Samanmielisyyttä osoittava luku on korkeampi kuin edellisessä mittauksessa vuonna 2012 (51 % → 64 %).

Välillisesti demokratian toimivuutta koskeviin arvioihin liittyi myös väittämä ”puolueiden kautta kansalaisten mielipiteet tulevat päätöksenteossa huomioon otetuiksi”. Suomalaisista vähemmän kuin kaksi viidestä (38 %) oli valmis hyväksymään väitteen ja enemmistö (51 %) torjui. Usko puolueisiin tällä tavalla kysytynä näyttäisi jopa lisääntyneen vuodesta 2014 (31 % → 38 %).

Jotta harhaista kuvaa demokratian toimivuudesta ei syntyisi, kansalaisten suhdetta kotikuntaan on mahdollista lähestyä myös luottamuksen näkökulmasta. Luottamussuhteen selvittäminen antaa tietoa siitä, hyväksytäänkö päättäjien toiminta. Luottamus päivittyy jatkuvasti vastauksena muuttuviin olosuhteisiin ja tapahtumiin.

Joulukuussa 2016 toteutetussa Maakuntapuntari 2017 -tutkimuksessa selvitettiin luottamusta kotikunnan päättäjiin. Luottamus oman kotikunnan päättäjiin ei ole hyvässä hapessa. Enemmistö (60 %) ei luottanut kotikunnan päättäjiin kovinkaan paljon. Noin kolmannes (33 %) ilmoitti luottavansa erittäin tai melko paljon.

Tietynasteisen epäluottamuksen päättäjiä kohtaan voi tulkita olevan osa toimivaa demokratiaa. Demokraattisessa järjestelmässä kansalaisilla on mahdollisuus osoittaa epäluottamusta ja tyytymättömyyttä. Toimivassa demokratiassa riittää, että kansalaiset kokevat joidenkin päättäjien toimivan luottamuksen arvoisesti. Luottamus kaikkiin päättäjiin ei ole välttämätöntä. Riittää, että uskotaan vaikutusmahdollisuuksiin.

Poliittisten päätösten tekeminen on erisuuntaisten intressien takia tuskallista puuhaa. Usein päätökset ovat kompromisseja, jotka eivät miellytä kaikkia. Väite ”kuntapäättäjiä syyllistetään suotta päätöksistä, joita he tiukoissa tilanteissa ja ristiriitaisten odotusten vallitessa joutuvat tekemään” sai marraskuun lopulla 2016 toteutetussa tutkimuksessa enemmän hyväksyntää (46 %) kuin torjuntaa (43 %). Päättäjien tuskan ymmärtäminen on yleistynyt vuodesta 2014 (38 % → 46 %).

Epäsuorasti päättäjien syyllistämiseen liittyy kysymys sosiaalisen eriarvoisuuden tunnistamisesta. Koetaanko päättäjien syyttämiseen olevan todellista tarvetta? Väite ”sosiaalinen ja taloudellinen eriarvoistuminen on omassa kotikunnassani mennyt liian pitkälle” jakaa väestön kahtia. Eriarvoistumista liiallisena pitäviä (41 %) oli vuoden 2016 lopulla hieman vähemmän kuin asian kiistäviä (43 %). Näkemykset eivät muuttuneet vuodesta 2014.

2.5 Tyytyväisyys eri tahojen valtaan

Kenelläkään ei ole liikaa valtaa omassa kotikunnassa

Käsitykset vallasta ja sen jakautumisesta muodostavat olennaisen osan kansalaisten yhteiskuntakuvaa. Kunnallisella tasolla ne ilmaisevat pitkälle myös käsityksiä kunnallisen demokratian toimivuudesta. Jäljitystä hankaloittaa kuitenkin se, että vallan olemus on moniaineksinen ja myyttinen. Valtaa ei ole vain säädöksiin

perustuva vallankäyttö, vaan myös näkymätön vaikuttaminen ja pelkkä mahdollisuus vaikuttaa. Valta on pitkälle mielikuvallinen asia.

Tyytyväisyyttä kunnallispoliittisen vallan jakautumiseen selvitettiin marraskuun 2016 lopussa kysymyksellä, jossa vastaajien tuli arvioida vaikuttajajoukkoa kolmiportaisesti sen mukaan, onko heillä kotikunnassa liikaa, liian vähän tai sopivasti valtaa. Kysymys mittaa arvioita vallan ”kohdallaan olosta”.

Liian vallan haltijoiden lista oli yleisilmeeltään hillitty. Sellaista tahoa, jolla olisi liikaa valtaa, ei löytynyt. Lähinnä ammattiyhdistysliikkeen (29 %) ja yhden asian liikkeiden (27 %) valtaa haluttiin vähentää. Näiden tahojen valtaa piti liiallisena kuitenkin vain reilu neljännes.

Huomionarvoisen paljon kriittisiä mainintoja kohdentui myös virkamiehiin ja tiedotusvälineisiin. Ainakin viidennes koki näiden vallan kotikunnassaan liialliseksi. Omintakeinen käsitys kunnallisesta demokratiasta oli sillä kymmenesosalla, joka katsoi valtuustolla olevan liian paljon valtaa.

Yleisin vastaus lähes kaikkien arvioitujen tahojen kohdalla oli se, että valtaa on sopivasti. Kaksi kolmesta arvioi, että kunnanvaltuustolla on kotikunnassa valtaa sopivasti (63 %). Huomattava osa ei kyennyt ollenkaan arvioimaan oman kotikuntansa vallankäyttöä. Kannan ottaminen etenkin yhden asian liikkeisiin, puolueiden kunnallisjärjestöihin sekä maa- ja metsätalouden harjoitajiin tuotti vastaajille tuskia.

Luettelo tahoista, joilla on liian vähän valtaa, ei muodostunut pitkäksi. Juuri yhdellekään taholle ei haluttu luovuttaa lisää valtaa omassa kotikunnassa, ei edes valtuustolle. Kuudesosa oli kuitenkin lisäämässä yritysten ja elinkeinoelämän valtaa. Nämä äänet tulivat etenkin yrittäjiltä sekä kokoomuksen ja perussuomalaisten kannattajilta.

Aiempaa useampi arvioi ammattiyhdistysliikkeen ja yhden asian liikkeiden vallan liian suureksi

Näkemykset vallan jakautumisesta kotikunnassa muuttuivat eräiltä osin jonkin verran vuodesta 2013, jolloin asiaa tiedusteltiin edellisen kerran. Aiempaa useampi arvioi ammattiyhdistysliikkeen (20 % → 29 %) ja yhden asian liikkeiden (24 % → 27 %)

vallan liian suureksi. Aiempaa tyytyväisempiä oltiin kunnan-/kaupunginvaltuuston ja kunnan-/kaupunginhallituksen vallan käyttöön.

Puoluekannan mukaiset erot olivat sikäli vähäisiä, että ne noudattelevat pitkälle kansalaisten keskimääräistä suhtautumista. Perussuomalaisten, vihreiden ja vasemmistoliiton kannattajat poikkesivat muiden puolueiden tukijoista siinä, että eri tahojen vallan arviointi tuotti tuskia.

Keskustan ja kokoomuksen kannattajista keskimäärää useampi oli valmis rajoittamaan ammattiyhdistysliikkeen valtaa, vasemmistopuolueiden ja vihreiden kannattajat puolestaan yritysten ja elinkeinoelämän valtaa. Perussuomalaisten ja vihreiden hampaisiin joutuivat muita näkyvämmiin kotikunnan viranhaltijat. Kokoomuksen ja perussuomalaisten tukijoita kiusasivat myös tiedotusvälineet kotikunnassa. Keskustan ja perussuomalaisten kannattajat olivat rajaamassa yhden asian liikkeiden vaikutusvaltaa.

2.6 Mihin kuntia tarvitaan tulevaisuudessa?

Jos kuntia kuitenkin tulevaisuudessa tarvitaan, kuten kansalaiset edellyttävät, mitkä ovat kunnat tehtävät? Kysymys on aiheellinen, koska sote- ja maakuntauudistuksen myötä kunnan tehtävät ja resurssit vähenevät oleellisesti. Tätä asiaa sivuttiin kesäkuussa 2016 tiedustelemalla kansalaisilta, kuinka tärkeäksi he kokevat tulevaisuudessa erilaisten asioiden edistämisen maamme kunnissa. Kaikkiaan he arvioivat viiden eri tehtäväalueen merkitystä.

Kaikkien sote-uudistuksen jälkeen jäljelle jäävien tehtäväalueiden nähtiin vastaisuudessa olevan ainakin jonkin verran tärkeitä. Tärkeistä asioista tärkein näyttäisi olevan kunnan elinvoimaisuuden kehittäminen. Tämä on haastava tehtävä. Elinvoimainen kunta pitää sisällään lähes kaikkea: menestyviä yrityksiä, työpaikkoja, turvallisuutta, viihtymistä sekä elämänuskoa.

Kunnan muita tärkeitä tehtäviä ovat kunnan henkisen ilmapiirin tukeminen, yhteisöllisyyden ylläpitäminen kunnassa sekä demokratia-alustana toimiminen. Myös näiden voisi ajatella sisältyvän käsitteen elinvoima sisään. Jonkinlaisena yllätyksenä voi pitää sitä, että palvelujen tuottamista ei arvioitu kaikkein keskeisimmäksi

kunnan tehtäväalueeksi tulevaisuudessa. Selitystä tähän voi hakea siitä, että sote- ja maakuntauudistuksen myötä kunnan palvelutehtävät vähenevät oleellisesti.

Väestöryhmittäiset erot osoittautuivat vähäisiksi. Enemmistö kaikissa väestöryhmissä arvioi eri tehtäväalueet vähintäänkin melko tärkeiksi.

3 Alueellinen identiteetti

3.1 Samaistuminen alueellisiin kokonaisuuksiin

Samaistuminen maakuntaan on vähäistä

Alueellisella identiteetillä tarkoitetaan tunneperäistä sidosta alueeseen, asukkaiden samaistumista alueeseen. Kysymys on siitä, miten asukkaat tuntevat kuuluvansa jollekin alueelle, miten he hahmottavat alueensa ja tiedostavat sen luonteen.

Maaliskuussa 2016 selvitettiin, missä määrin vastaajat samaistuvat erilaisiin alueellisiin kokonaisuuksiin. Sama kysymyksenasettelu toistettiin joulukuussa Maakuntapuntari 2017 -tutkimuksen yhteydessä. Tässä tarkastellaan joulukuussa toteutetun tutkimuksen tuloksia, koska tuloksissa ei ollut käytännössä minkäänlaisia eroja.

Merkittävin alueellisen samaistumisen kohde on oma maa, Suomi. Lähes kaikki kansalaiset kokevat samaistuvansa omaan maahan ainakin jonkin verran (96 %). Kolme neljästä (76 %) kokee samaistuvansa erittäin tai melko voimakkaasti.

Toiseksi voimakkaimmin samaistutaan omaan kotikuntaan/-kaupunkiin kokonaisuudessaan (87 % vähintään jonkin verran ja 51 % erittäin tai melko voimakkaasti). Kolmanneksi merkittävin samaistumiskohde on Eurooppa kokonaisuudessaan (82 % ja 46 %).

Samaistuminen kuntaa pienempiin alueellisiin kokonaisuuksiin kylä, kunnanosa, kaupunginosa tai asuinalue (kortteli, naapurusto) on vähäisempää kuin yhteenkuuluvuus omaan kotikuntaan kokonaisuutena.

Enemmistö (61 %) kansalaisista kiinnittyy omaan maakuntaan ainakin jonkin verran, mutta vain neljännes (24 %) erittäin tai melko voimakkaasti. Samaistuminen omaan maakuntaan on hie- man vähäisempää kuin tunne yhteenkuuluvuudesta koko maailmaan. Tulos kielii siitä, että maassamme ei ole voimakasta maakunnallista identiteettiä tai sellainen ei ole vielä ehtinyt kehittyä.

Keskimäärää voimakkaampaa samaistuminen maakuntaan on Kainuussa, Lapissa, Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla, Pohjanmaalla ja Pohjois-Karjalassa. Kiinnittyminen omaan maakuntaan on heikompaa etenkin Uudellamaalla, Kanta- ja Päijät-Hämeessä, Satakunnassa ja Kymenlaaksossa.

3.2 Alueellisen identiteetin rakennusaineekset

Kunnallisen ja maakunnallisen identiteetin tulisi vastaisuudessa nojautua etenkin hyviin palveluihin ja luontoon

Alueellisella identiteetillä tarkoitetaan sellaisten tekijöiden kokonaisuutta, jotka lisäävät ihmisten yhteenkuuluvaisuuden tunnetta omaan asuinalueeseen. Maaliskuussa 2016 vastaajat arvioivat sitä, mihin tekijöihin oman asuinkunnan ja maakunnan identiteetin pitäisi tulevaisuudessa perustua ja minkä kaikkien tekijöiden varaan se tulisi rakentaa. Tehtävänä oli valita enintään kolme tärkeintä yksitoista tekijää sisältäneeltä listalta. Vastaajat arvioivat erikseen asuinkuntaansa ja maakuntaansa.

Kansalaiset toivovat asuinkunnan identiteetin perustuvan ennen muuta hyviin palveluihin (47 %), luontoon, maisemaan ja rakennuksiin (35 %), oman kotikunnan perinteisiin (31 %) sekä vahvaan kuntatalouteen (31 %). Menestyminen taiteissa, tieteissä ja huippu-urheilussa ei ole kunnallisen identiteetin keskeisiä rakennusaineita, vaikka se on muuten monille ihmisille tärkeä asia. Tätä ei ole myöskään kansainvälinen ilmapiiri eivätkä monipuoliset harrastusmahdollisuudet.

Maakunnallisen identiteetin tulisi vastaisuudessa nojautua hyvin pitkälle samoihin tekijöihin kuin kunnallisen identiteetin. Kärkeen asettuvat maakunnan hyvät peruspalvelut (35 %), luonto, maisemat ja rakennukset (34 %), oman maakunnan perinteet (31 %) sekä taloudellinen hyvinvointi (31 %).

Menestyminen huippu-urheilussa, oman maakunnan vahva media ja asukkaiden menestys tieteissä ja taiteissa eivät ole myöskään maakunnallisen identiteetin keskeisiä rakennusaineita.

Naiset ja miehet rakentaisivat oman asuinkunnan sekä maakunnan identiteetin osaksi erilaiselle perustalle. Naiset arvostavat miehiä useammin hyviä palveluita, luontoa, maisemia ja rakennuksia. Miehet puolestaan panostaisivat naisia useammin yritysten menestymiseen.

Kuntatyyppin mukaiset erot olivat yllättävänkin pieniä, lähinnä aste-eroja erilaisissa kunnissa asuvien kesken. Kaupunkimaisissa ympäristöissä korostui hieman keskimäärää useammin kansainvälisyys, maaseutumaisissa kunnissa puolestaan kotiseutuhenki ja maakuntahenki.

Joulukuussa 2016 toteutetussa Maakuntapuntari-tutkimuksessa selvitettiin myös maakunnan identiteettitekijöiden merkitystä. Tulokset olivat samansuuntaisia kuin maaliskuussa toteutetussa tutkimuksessa.

3.3 Oman maakunnan kehitysnäkymät

Kulutusmahdollisuuksien maakunnassa uskotaan parantuvan mutta sosiaali- ja terveyspalvelujen huonontuvan

Maaliskuussa 2016 selvitettiin näkemyksiä oman maakunnan kehityksestä siten, että vastaajille esitettiin lista asioita ja kysyttiin, millaiseksi tämä arvioi oman maakuntansa kehityksen seuraavan kymmenen vuoden aikana. Vastaavaa kysymystä ei kohdennettu koskemaan omaa kotikuntaa.

Löytyi kolme asiaa, jossa suomalaisten enemmistö odotti kehityksen omassa maakunnassaan kulkevan vääjäämättömästi huonompaan suuntaan. Nämä asiat olivat asumisen hinta (64 %), terveys- ja sosiaalipalvelut (55 %) sekä maakuntaan kuuluvien kuntien

taloudellinen tilanne (52 %). Melko pessimistisiä olivat näkemykset myös maahanmuuttajien määrää, asukkaiden koulutusmahdollisuuksia, liikenneyhteyksiä sekä yleensä asukkaiden elintasoa ja toimeentuloa koskien.

Enemmänkin optimistisiksi näkemykset kääntyivät, kun vastaajat arvioivat kauppapalveluja ja kulumahdollisuuksia sekä harrastus- ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksia. Aika moni odotti parempaa tulevaisuutta työllisyystilanteen osalta. Tuloksista huokui kuva, jonka mukaan omassa maakunnassa olisi tarjolla koulutus- ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksia, mutta talouden epäiltiin asettavan rajoitteita niiden toteuttamiselle.

Maakunnan elinolojen osalta pääkaupunkiseudulla ja Uudella maalla kehityksen arvioitiin kulkevan keskimäärää useammin parempaan suuntaan. Maaseutumaisissa kunnissa sekä Itä- ja Pohjois-Suomessa varsin moni arvioi elinolojen huonontuvan.

Vuonna 2012 selvitettiin edellisen kerran näkemyksiä oman maakunnan kehityksestä. Näkemykset eivät juurikaan muuttaneet vuodesta 2012. Tulosten yleisilme säilyi ennallaan. Eräiltä osin oli kuitenkin havaittavissa pieniä liikkahduksia. Aiempaa hieman suurempi osa väestöstä uskoi koulutusmahdollisuuksien maakunnassa huonontuvan. Aiempaa hieman suurempi osa arvioi luonnon ja ympäristön tilan kohentuvan.

Joulukuussa 2016 toteutetussa Maakuntapuntari-tutkimuksessa selvitettiin myös arvioita oman maakunnan kehityksestä. Tulokset olivat samansuuntaisia kuin maaliskuussa samana vuonna. Joulukuun tutkimus mahdollisti kuitenkin vertailun maakuntien välillä. Tutkimuksessa kävi ilmi, että maakuntien väliset erot tulevaisuudenodotuksissa olivat suuria. Useimmilla maakunnilla oli omat vahvuutensa ja heikkoutensa. Elinolojen parantumiseen uskovia löytyi etenkin Uudeltamaalta, Pirkanmaalta, Keski-Suomesta ja Lapista. Pessimistisempiä oltiin Kymenlaaksossa, Pohjois-Pohjanmaalla ja Satakunnassa.

4 Mielipiteet sote-uudistuksesta

4.1 Suhtautuminen sote-uudistukseen

Hallituksen sote-linjaus sai kesällä 2016 enemmän kannatusta kuin vastustusta

Maan hallituksen linjauksen mukaisesti vastuu sosiaali- ja terveyspalveluista siirtyy vuonna 2019 kunnilta 18 maakunnalle, jotka järjestävät palvelut ainakin aluksi ensisijaisesti valtion rahoituksella. Vaativimmista erikoissairaanhoidon tehtävistä vastaa viisi yhteistyöaluetta keskuspaikkoinaan Helsinki, Tampere, Turku, Oulu ja Kuopio.

Kesäkuussa 2016 sote-uudistukseen suhtautui erittäin tai melko myönteisesti kaksi viidestä (39 %). Reilu neljännes (27 %) torjui hallituksen sote-linjauksen. Noin neljännes (23 %) ei ottanut kantaa enempää puolesta kuin vastaan.

Hallituksen sote-linjaus sai lämpimän vastaanoton etenkin hallituspuolueiden kannattajilta (65 % suhtautui myönteisesti). Keskimäärää myönteisemmin sote-ehdotukseen suhtautuivat keskustan (69 %) ja kokoomuksen (74 %) tukijat. Perussuomalaisten kannattajista kaksi viidestä (38 %) suhtautui myönteisesti.

Oppositio puolueiden kannattajista lähes kolmannes (31 %) oli valmis tukemaan hallituksen esitystä. Kolmannes (34 %) oppositiopuolueiden kannattajista asettui vastahankaan. Suurimman oppositiopuolueen SDP:n tukijoista kolmannes (32 %) suhtautui hallituksen suunnitelmaan myönteisesti ja kaksi viidestä kielteisesti.

Kaksi viidestä kannatti sote-palveluiden yhtiöittämistä ja kilpailua palvelutarjoajien välillä

Hallituksen esittelemän sote-ratkaisun yhtenä lähtökohtana on ollut se, että julkinen, yksityinen ja kolmas sektori kilpailevat neutraalisti palveluiden tuotannossa. Kansalainen saa valita palveluntuottajan pääsääntöisesti perustasolla ja soveltuvin osin erikoistasolla. Hallituksen kevään 2016 linjauksen mukaan sote-palveluiden järjestäminen ja tuottaminen eriytetään. Valinnanvapauden piiriin kuuluvat julkiset sosiaali- ja terveystalvelut yhtiöitetään, jotta erilaiset palveluiden tuottajat olisivat samalla viivalla.

Teemaan liittyen vastaajilta kysyttiin suhtautumista siihen, että julkiset sote-palvelut tuotettaisiin sekä julkisissa että yksityisissä yrityksissä. Suomalaisista lähes kaksi viidestä (38 %) suhtautui kesällä 2016 periaatteessa myönteisesti siihen, että julkiset sote-palvelut tuotetaan sekä julkisissa että yksityisissä yrityksissä. Neljännes (25 %) vastusti linjausta. Neljännes (24 %) asettui väli-maastoon eikä kokenut asiaa myönteiseksi muttei myöskään kielteiseksi asiaksi.

Julkisten sote-palvelujen yhtiöittäminen ja tuottaminen sekä julkisissa että yksityisissä yrityksissä viehätti etenkin hallitus-puolueiden kannattajia (62 %). Oppositio puolueiden kannattajilla oli epäilyksiä, ja reilu neljännes (29 %) kannatti ja kaksi viidestä (42 %) suhtautui kielteisesti.

4.2 Mielipiteet sote-uudistuksen seurauksista

Enemmistö arvioi palveluiden heikkenevän

Arvioita sote-uudistuksen seurauksista tiedusteltiin vuonna 2016 kahteen otteeseen, ensin kesäkuussa ja toisen kerran joulukuussa

Maakuntapuntari 2017 -tutkimuksen yhteydessä. Tutkimuksessa vastaajille kerrottiin, että sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisvastuu on nykyisin kunnilla. Vastaisuudessa järjestämisvastuu siirtyy maakunnille siten, että julkinen, yksityinen ja kolmas sektori kilpailevat neutraalisti palveluiden tuotannossa.

Vastaajat ottivat tutkimuksessa kantaa siihen, miten uskovat palveluiden muuttuvan sote-uudistuksen toteuduttua viiden keskeisen kriteerin mukaan. Tarkoituksena oli selvittää, minkälaisia vaikutuksia sote-uudistuksella oletetaan olevan toteutuessaan. Vastaavia tuloksia on aiemmilta vuosilta edellisten hallitusten toteuttamatta jääneitä linjauksia koskien.

Joulukuussa 2016 toteutetussa tutkimuksessa kävi ilmi, että kansalaisilla oli varsin pessimistinen näkemys sote-uudistuksen seuraamuksista. Kaksi kolmesta (69 %) arvioi palveluiden tasavertaisuuden heikkenevän maan eri puolilla. Eikä tässä kaikki. Enemmistö uskoi lisäksi, että palveluiden laadussa (55 %) ja saatavuudessa (56 %) tapahtuu herpaantumista nykyisestä tasosta.

Palveluketjun toimivuuden peruspalveluista aina erikoishoitoa vaativiin palveluihin ennakointiin myös huonontuvan (52 %). Parempaa ei ole luvassa edes palveluiden määrän suhteen, jos suomalaisten näkemyksiin on luottaminen. Joka toinen uskoo heikennyksiin palveluiden määrässä (49 %).

Mielipiteet muuttuivat kesä-joulukuun aikana tuntuvasti pessimistisempään suuntaan. Usko sote-uudistuksen kielteisiin seurauksivaikutuksiin lisääntyi kautta linjan. Joulukuussa 2017 saadut tulokset olivat synkempiä kuin yhdessäkään aiemmassa tutkimuksessa.

Kansalaiset arvioivat kustannusten kasvavan

Valinnanvapauteen yhtiöittämiseen liittyen vastaajilta kysyttiin kesäkuussa 2016 sitä, miten he uskovat asioiden muuttuvan, jos valinnanvapauden piiriin kuuluvat julkiset sosiaali- ja terveystalvelut yhtiöitetään ja erilaiset julkiset ja yksityiset yhtiöt kilpailevat keskenään palveluiden tuottamisesta.

Enemmistö (58 %) suomalaisista arvioi, että palveluiden hinta asiakkaalle lisääntyy nykyisestä tasosta, jos valinnanvapauden piiriin kuuluvat julkiset sosiaali- ja terveystalvelut yhtiöitetään.

Tämän lisäksi lähes joka toinen ilmoitti, että sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaiskustannukset maassamme lisääntyvät (45 %) ja kilpailun toimivuus erilaisten palveluntuottajien välillä hankaloituu (46 %). Sen sijaan turhien lääkäriin käyntien määrän ei uskottu lisääntyvän, kuten joissakin visioissa on ennustettu.

5 Mielenpitoet maakuntavaaleista ja vaikuttaminen maakunnan päätöksiin

5.1 Mielenpitoet maakuntavaaleista

Enemmistön mielestä kunta- ja maakuntavaalit tullee järjestää samaan aikaan

Maaliskuussa 2016 selvitettiin mielenpitoita maakuntavaaleista. Kyselyn toteutushetkellä oli tiedossa se, että maakuntavaaleja ei järjestetä samanaikaisesti kuntavaalien kanssa keuhällä 2017. Osa kysymyksenasetteluista sivusi myös yleensä äänestämistä eri vaaleissa.

Kunta-, maakunta- ja eduskuntavaaleja koskien tiedusteltiin, miten näiden osalta pitäisi vastaisuudessa menetellä. Enemmistö (52 %) oli sitä mieltä, että kunta- ja maakuntavaalit tulisi järjestää yhdessä samaan aikaan ja eduskuntavaalit erikseen. Noin viidennes (21 %) katsoi, että kunta- ja maakuntavaalit pitäisi järjestää eduskuntavaalien kanssa samaan aikaan. Niitä, joiden mielestä kaikki kolme vaalia tulisi järjestää erikseen, sai etsiä miltei suurennuslasin kanssa (13 %).

Valtaosa (70 %) suomalaisista katsoi, että henkilövaali tulee säilyttää kunta- ja eduskuntavaaleissa ja ottaa se käyttöön myös uusissa maakuntavaaleissa. Samaan hengenvetoon enemmistö (61 %) arvioi, että vaali, jossa ei voisi äänestää listalla olevaa henkilöä, vähentäisi halua käydä äänestämässä.

Enemmistö (58 %) myös torjui väittämän, jonka mukaan maakuntavaalit tulisi järjestää suljettuna listavaalina, jossa äänestetään vain ehdokaslistaa, ei yksittäistä ehdokasta. Merkille pantavaa tuloksissa oli se, että listavaaliajatus ei saanut kannatusta missään väestöryhmässä.

Enemmistö kannattaa rajoituksia ehdokkaaksi asettautumiselle

Eräiltä osin suomalaiset ovat taipuvaisia asettamaan ehdokkaaksi asettautumiselle rajoituksia eri vaaleissa. Ensinnäkin enemmän kuin kaksi kolmesta (70 %) katsoi, että maan hallituksen ministeri ei saisi toimia samanaikaisesti kunnanvaltuutettuna tai maakuntavaltuutettuna. Lisäksi enemmistö (52 %) olisi valmis rajaamaan vaaleilla valittavien poliitikkojen toimikauden kolmeen eduskunta-, maakunta- ja kuntavaaleissa.

Äänestäjistä joka toinen (48 %) oli kuitenkin sitä mieltä, että ihmisen pitää periaatteessa saada olla kaikissa vaaleissa ehdolla, jolloin äänestäjät ratkaisevat, ketkä valitaan. Vajaa kolmannes (31 %) oli eri mieltä tässä asiassa.

Lähes joka toinen (47 %) suomalainen katsoi, että äänestäjällä tulee olla mahdollisuus äänestää samaa henkilöä kunta- ja maakuntavaaleissa. Reilu kolmannes (35 %) tohti olla eri mieltä. Asenteet ovat sikäli ristiriitaisia, että lähes joka toinen (47 %) kuitenkin yhtyi väittämään, jonka mukaan sama henkilö ei saisi olla ehdolla sekä kunta- ja maakuntavaaleissa. Moni äänestäjä haluaisi äänestää samaa henkilöä kunta- ja maakuntavaaleissa, mutta toisaalta ei pidä sopivana, että sama henkilö on ehdolla molemmissa vaaleissa.

Maakuntien sisäiset "vaalipiirit" jakavat kansan kahtia

Maakunnat ovat asukasmäärältään kovin erikokoisia. Uudella maalla on äänestäjiä noin 1,2 miljoonaa, kun Keski-Pohjanmaalla vain noin 50 000. Lisäksi monissa maakunnissa valtuutetut toden-

näköisesti valittaisiin suurten asutuskeskuksien äänillä, jolloin pienempien kuntien ääni häviäisi maakuntatasolla. Tämän takia on ehdotettu maakuntien jakamista pienempiin vaalialueisiin alueellisen edustavuuden takaamiseksi.

Kysyttäessä maakunnan jakamista pienempiin ”vaalipiireihin” oli tuloksena lähes tasapeli. Kaksi viidestä (40 %) kannatti maakunnan alueen jakamista pienempiin vaalialueisiin alueellisen edustavuuden parantamiseksi. Tätä vastusti yli kolmannes (35 %) suomalaisista.

Maakunnan jakaminen pienempiin sisäisiin vaalipiireihin viehätti etenkin keskustan (53 %) ja SDP:n (50 %) kannattajia. Kokoomuksen tukijat tyrmäsivät ajatuksen (66 % vastusti). Kuntatyypin mukaan ehdotus maakunnan sisäisistä ”vaalipiireistä” sai keskimäärää enemmän kannatusta maaseutumaisissa ja taajaan asutuissa kunnissa.

Yli kolmannes äänestäjistä arvioi painottavansa alueellisia asioita äänestysratkaisuissa maakuntavaaleissa

Tutkimuksessa vastaajilta tiedusteltiin myös, mihin tekijöihin he kiinnittävät eniten huomiota tehdessään äänestysratkaisuja ja valintoja maakuntavaaleissa.

Tulosten mukaan ei ole yksiselitteistä isoa tekijäryhmää, jonka perusteella äänestäjät tekisivät ratkaisunsa maakuntavaaleissa. Yli kolmannes (37 %) ilmoitti, että keskeisintä on se, minkälaisia asioita puolue ajaa omassa maakunnassa. Kolmannekselle (33 %) tärkeintä olisi, mitä asioita puolue edustaa yleensä koko maassa.

Noin kuudesosa (15 %) kiinnitti huomiota siihen, minkälaisia ehdokkaita puolueella on maakunnassa. Puolueen julkikuvalla yleensä (3 %) ja puolueiden johtohenkilöiden esiintymisellä julkisuudessa (2 %) oli suurin merkitys yhteenlaskettuna yhdelle äänestysikäiselle kahdestakymmenestä.

Tuloksista voi tehdä myös sellaisen johtopäätöksen, että selvä enemmistö arvioi kiinnittävänsä huomion valintoja tehdessään ensisijaisesti siihen, mitä asioita puolueet heidän mielestään ajavat joko valtakunnallisesti tai alueellisella tasolla. Noin viidennes uskoo perustavansa harkinnan ensi sijassa ehdokkaisiin tai siihen, mikä on puolueiden ja johtajien imago.

Eri puolueiden kannattajien välillä oli jonkin verran eroja. Keskustan kannattajat arvioivat suuntaavan katseensa keskimäärää useammin ehdokkaisiin. Kokoomuksen ja vasemmistoliiton kannattajat puolestaan arvioivat tekevänsä valintoja koko valtakunnan tason asioiden perusteella. SDP:n kannattajat painottivat muita useammin sitä, mitä asioita puolue edustaa maakunnan tasolla. Perussuomalaisten kannattajat olivat näkemyksissään koko kansan keskiarvon mukaisia.

5.2 Vaikuttaminen maakunnan päätöksiin ja toimintaan

Kolme neljästä arvostaa mahdollisuutta äänestää maakuntavaaleissa

Tulevaisuudessa sosiaali- ja terveydenhuollon lisäksi maakunnille ollaan siirtämässä monia muita tehtäviä, muun muassa pelastustoimi, ympäristöterveydenhuolto, alueelliset kehittämistehtävät ja elinkeinojen edistäminen sekä alueiden käytön suunnittelu. Maakuntien ylintä päätösvaltaa käyttää suoralla vaalilla valittu valtuusto. Maakunnan tulee myös edistää asukkaiden osallistumista ja vaikuttamista.

Syyskuun 2016 Ilmapuntari-tutkimuksessa kansalaiset arvioivat kiinnostusta vaikuttaa maakunnan päätöksiin ja toimiin. Kysymyksenasettelu johdantoinen kuului seuraavasti.

”Suomen julkinen hallinto järjestetään vastaisuudessa kolmella tasolla. Ne ovat valtio, maakunta ja kunta. Maakuntia on 18. Ne aloittavat toimintansa 1.1.2019. Niillä on itsehallinto ja siten mahdollisuus päättää maakunnan taloudesta ja toiminnasta. Maakuntien ylintä päätösvaltaa käyttää suoralla vaalilla valittu valtuusto.”

”Miten tärkeiksi kokisit seuraavat tavat vaikuttaa maakunnan päätöksiin ja tapoihin toimia?”

Tärkeimmäksi vaikuttamisen kanavaksi kysytyistä koettiin äänestämisen maakuntavaaleissa. Suomalaisista kolme neljästä (75 %) piti äänestämistä vähintäänkin melko tärkeänä tapana vaikuttaa. Todella tärkeäksi tämän koki kuitenkin reilu kolmannes (36 %) väestöstä.

Muut tavat vaikuttaa osoittautuivat vähemmän tärkeiksi vaikuttamismahdollisuuksiksi, joskaan eivät merkityksettömiksi. Mahdollisuus osallistua asukasraateihin (palautteen antaminen maakuntaa koskevissa asioissa) ja keskustelutilaisuuksiin olisi kiinnostanut ainakin jossain määrin enemmistöä suomalaisista (67 %).

Tuloksista kävi ilmi myös se, että suora kansanvaali ”maakuntajohtajaa” valittaessa olisi mieluisa vaikutuskanava vain joka toiselle suomalaiselle (52 %). Aloiteoikeus maakunnan kansanäänestyksen järjestämiseksi kiinnosti vielä pienempää joukkoa (49 %). Nämä tulokset ilmentävät osaltaan sitä, että kansanäänestyksissä ei koeta olevan enää samaa vetovoimaa kuin joitakin vuosia aiemmin (vrt. luku 2.4).

6 Kuntavaalit 2017

6.1 Mitkä asiat ovat tärkeitä?

Kuntavaaleissa huomiota tulisi kiinnittää etenkin vanhustenhuoltoon, terveyspalveluihin ja kotikunnan talouteen

Seuraavassa tarkastellaan vastaajien arvioita erilaisten vaaliteemojen merkityksestä huhtikuun 2017 kuntavaaleissa. Kuntavaaleja koskeva tutkimusaineisto kerättiin joulukuussa 2016. Haastattelut arvioivat kaikkiaan 24 erilaista asiaa, jotka mahdollisesti nousevat esille vaaleissa. Vastaajat punnitsivat jokaista yksittäistä asiaa neliportaisella asteikolla sen mukaan, miten tärkeäksi he kokevat ne kuntavaaleissa.

Jakaumatasolla tuloksia voidaan tulkita monella eri tavalla. Tässä tarkastelun perustaksi valitaan niiden osuudet, jotka arvioivat asiaan vaikuttamisen erittäin tai melko tärkeäksi.

Mikäli tuloksista halutaan nimetä jonkinlainen päällimmäinen äänestäjien tahto, silloin se tiivistyy kuntien talouteen ja peruspalveluihin. Asiat, joihin valtaosa äänestäjistä haluaisi päteviä vastauksia ja toimia, olivat kotikunnan talous ja velkaantuminen, vanhustenhuolto sekä terveyspalvelut. Nämä asiat olivat kansalaisten listan kärjessä jo viime kuntavaaleissa vuonna 2012, kun vaalien jälkeen

tiedusteltiin ratkaisuihin vaikuttaneita asiaperusteita kuntavaaleissa. Muita tärkeistä tärkeimpiä asioita olivat työllisyys, tekniset palvelut, peruskoulut ja asuinympäristön fyysinen turvallisuus.

Suomalaiset pitivät näitä asioita erittäin tai melko tärkeänä huhtikuun kuntavaaleissa (10 tärkeintä):

• Vanhustenhuolto	94 %
• Kotikunnan talous ja velkaantuminen	93 %
• Terveyspalvelut	93 %
• Työllisyys	92 %
• Tekniset palvelut	88 %
• Peruskoulut	85 %
• Lähiympäristön turvallisuus	85 %
• Syrjäytyminen, köyhyys	84 %
• Verotus	83 %
• Sote-uudistus	82 %

Lähes kaikkien asioiden koettiin olevan ainakin melko tärkeitä asioita kuntavaaleissa. Vähemmän tärkeiksi, joskaan eivät aivan merkityksettömiksi, arvioitiin kuntaliitokset, kulttuuripalvelut, alkoholi ja huumeet sekä maahanmuutto. Tuloksista kävi ilmi myös se, että kunnallisten palveluiden kilpailuttaminen ja ulkoistaminen eivät yksinään nouse kiihottaviksi vaaliteemoiksi. Toinen on kokonaan asia, jos se liitetään kampanjassa joihinkin äänestäjien kannalta tärkeisiin vaaliteemoihin, esimerkiksi terveyspalveluihin tai vanhustenhuoltoon. Tuolloin käy helposti siten, että vähemmän tärkeästä asiasta tulee tärkeä.

Vähemmän tärkeät asiat ovat seuraavat:

• Kunnallisten palveluiden kilpailuttaminen ja ulkoistaminen	64 %
• Maahanmuutto	60 %
• Alkoholi ja huumeet asuinympäristössä	59 %
• Kulttuuripalvelut	50 %
• Kuntaliitokset	41 %

Yksittäisten jakaumien tasolla saadut mielipiteet eri vaaliteemojen merkityksestä saattavat jättää paljastamatta eri tekijöiden keski-

näisen yhteenkytkeytymisen yleisemmällä käsitteellisellä tasolla. Laaja muuttujajoukko on mahdollista tiivistää viiteen perusulottuvuuteen. Nämä olivat seuraavat:

- Sosiaalinen turvallisuus ja peruspalvelut
- Kuntatalous
- Koulutus- ja varhaiskasvatus
- Fyysinen turvallisuus
- Kulttuuripalvelut ja ympäristö

Puolueiden kannattajien tärkeimmät vaaliteemat

Koska ehdokkaita asettavat puolueet ilmoittavat olevansa erilaisia ja toistensa vaihtoehtoja, myös niiden äänestäjillä voidaan ajatella olevan poikkeavia näkemyksiä siitä, mitkä asiat ovat kuntavaaleissa tärkeitä. Kunkin puolueen kannattajien keskuudessa tarkastelu voidaan tehdä kahdella eri tavalla. Voidaan kuvata kannattajien poikkeamaprofilia, joka kertoo, kuinka paljon kannattajat poikkeavat koko väestön keskiarvosta. Toinen tapa on kuvata kunkin puolueen valintojen tärkeysjärjestystä. Seuraavassa yhteenvedo molemmista tarkastelutavoista.

Puoluekohtaiset tärkeysprofiilit osoittautuivat äkkiseltään pitkältikin toistensa kaltaisiksi. Tärkeimmistä vaaliteemoista vallitsi verrattain laaja yhteisymmärrys. Kunkin puolueen kymmenen tärkeimmän listalta löytyi paljolti samoja asioita. On melkein helppompaa listata se, mitkä asiat eivät mahtuneet kaikkien puolueiden ”top 10” -listalle. Terveyspalvelut mahtuivat kolmen kärkeen kaikkien puolueiden kannattajien keskuudessa. Kotikunnan talous, vanhustenhuolto ja peruskoulut sijoittuivat kymmenen kärkeen riippumatta puolueesta.

Keskustan kannattajien kymmenen tärkeintä teemaa (asteikko-keskiarvojen perusteella):

- Kotikunnan talous ja velkaantuminen
- Vanhustenhuolto
- Terveyspalvelut
- Työllisyys
- Sote-uudistus
- Verotus
- Peruskoulut

- Tekniset palvelut
- Asuinalueiden suunnittelu ja kaavoittaminen
- Syrjäytyminen, köyhyys

Perussuomalaisten kannattajien kymmenen tärkeintä teemaa (asteikkokeskiarvojen perusteella):

- Terveyspalvelut
- Työllisyys
- Lähiympäristön turvallisuus
- Kotikunnan talous ja velkaantuminen
- Maahanmuutto
- Vanhustenhuolto
- Peruskoulut
- Tekniset palvelut
- Syrjäytyminen, köyhyys
- Verotus

Kokoomuksen kannattajien kymmenen tärkeintä teemaa (asteikkokeskiarvojen perusteella):

- Kotikunnan talous ja velkaantuminen
- Terveyspalvelut
- Työllisyys
- Asuinalueiden suunnittelu ja kaavoittaminen
- Verotus
- Vanhustenhuolto
- Sote-uudistus
- Lähiympäristön turvallisuus
- Tekniset palvelut
- Peruskoulut

SDP:n kannattajien kymmenen tärkeintä teemaa (asteikkokeskiarvojen perusteella):

- Terveyspalvelut
- Vanhustenhuolto
- Työllisyys
- Kotikunnan talous ja velkaantuminen
- Lähiympäristön turvallisuus
- Syrjäytyminen, köyhyys

- Joukkoliikenne
- Peruskoulut
- Sote-uudistus
- Tekniset palvelut

Vihreiden kannattajien kymmenen tärkeintä teemaa (asteikko-keskiarvojen perusteella):

- Terveyspalvelut
- Ympäristön- ja luonnonsuojelu
- Joukkoliikenne
- Kotikunnan talous ja velkaantuminen
- Sote-uudistus
- Työllisyys
- Vanhustenhuolto
- Peruskoulut
- Asuinalueiden suunnittelu ja kaavoittaminen
- Lukiot ja ammatilliset oppilaitokset

Vasemmistoliiton kannattajien kymmenen tärkeintä teemaa (asteikkokeskiarvojen perusteella):

- Terveyspalvelut
- Syrjäytyminen, köyhyys
- Työllisyys
- Vanhustenhuolto
- Sote-uudistus
- Joukkoliikenne
- Peruskoulut
- Lukiot ja ammatilliset oppilaitokset
- Kotikunnan talous ja velkaantuminen
- Ympäristön- ja luonnonsuojelu

Puolueiden kannattajien poikkeamat koko väestön keskiarvosta

Kun tarkastellaan puolueiden kannattajien poikkeamia väestön keskiarvosta, käy ilmi, että keskustan kannattajat noteerasivat keskimäärää tärkeämmiksi asioiksi kuntavaaleissa kotikunnan talouden, lasten päivähoidon, verotuksen ja yrityspalveluiden

kehittämisen. Keskimäärää hieman vähemmän tärkeänä kunta-vaaliteemana keskustan kannattajat pitivät luonnonsuojelua.

Perussuomalaisten kannattajat halusivat kiinnittää kunta-vaaleissa huomiota etenkin maahanmuuttoon, osaksi myös asuin-ympäristön turvallisuuteen (rikollisuus, väkivalta). Kulttuuripalvelut koettiin keskimäärää vähemmän tärkeäksi asiaksi.

Kokoomuksen kannattajat poikkesivat muiden puolueiden kannattajista siinä, että heidän keskuudessaan kunnallisten palveluiden kilpailuttaminen ja ulkoistaminen, elinkeinojen kehittäminen sekä kotikunnan talous olivat keskimäärää tärkeämpiä asioita. Syrjäytyminen, köyhyys ja kirjastopalvelut olivat vähemmän tärkeitä asioita kuntavaaleissa kuin kansalle keskimäärin.

SDP:n kannattajat erosivat väestön keskimäärästä aika vähän. Hieman keskimäärää tärkeämmäksi SDP:n kannattajat kokivat ympäristön- ja luonnonsuojelun sekä syrjäytymisen. Vähemmän tärkeä asia oli kunnallisten palveluiden kilpailuttaminen ja ulkoistaminen.

Vihreiden kannattajien poikkeamalistalla korostuivat ympäristön- ja luonnonsuojelu, kulttuuripalvelut sekä liikunta-, urheilu- ja kuntoilumahdollisuudet. Maahanmuutto, lähiympäristön turvallisuus (rikollisuus, väkivalta) ja tekniset palvelut olivat keskimäärää vähemmän tärkeitä asioita.

Vasemmistoliiton kannattajien odotukset kohdentuivat muita voimakkaammin syrjäytymiseen ja köyhyyteen, kulttuuripalveluihin sekä ympäristön- ja luonnonsuojeluun. Kotikunnan talous ja velkaantuminen sekä elinkeinojen kehittäminen tuntuivat keskimäärää vähemmän tärkeiltä asioilta.

6.2 Puoluevalintaan vaikuttavat tekijät

Aatteellisisideologiset tekijät selittävät puoluevalintaa

Tarkastelluista kahdestatoista tekijästä tärkeimmäksi puoluevalintaan vaikuttavaksi tekijäksi nousi puolueen aatteellinen linja (73 % uskoi sen vaikuttavan ratkaisevasti tai melko paljon). Aatteellisisideologisten tekijöiden jälkeen kärkeen kohosivat tasavahvasti puolueen toiminta yleensä koko maassa (62 %) sekä puolueen kyvykyys ajaa sen sosiaaliryhmän etuja (57 %), johon vastaajat kuuluivat (intressiperustainen puoluevalinta).

Vailla merkitystä ei ole myöskään puolueiden toiminta neljän edellisen vuoden aikana omassa kotikunnassa (52 %). Puolueiden toiminta kotikunnassa tuntui olevan valintaperusteena kuitenkin vähemmän merkityksellinen asia kuin puolueiden toiminta yleensä koko maassa (mielikuva valtakunnan tason politiikasta).

Valintaperustelujen kärki osoittaa, että puolueiden edustamilla aatteilla ja mielikuvilla puolueiden toiminnasta yleensä on keskeinen rooli kuntavaalien puoluevalinnassa. Näin on etenkin niiden keskuudessa, jotka aikovat varmasti käydä äänestämässä. Vähemmän tärkeitä, joskaan ei merkityksettömiä, näyttäisivät olevan protesti, halu näpäyttää päättäjiä, vaihtelunhalu ja vaalikoneen tarjoama tulos.

Kyselytutkimuksen keinoin ei ole yksinkertaista jäsentää tarkasti puoluevalinnan perusteita ja syitä. Valintoihin vaikuttavat tekijät ovat moninaisia, päällekkäisiä. Tuloksista kuitenkin kävi ilmi se, että puoluevalinnan yleiset perusteet nojaavat kolmeen yleisempään tekijään:

- Aatteellisideologinen puoluekiinnittyminen ja tapaaäänestäminen
- Puolueen ehdokasasettelu ja suositukset
- Tyytymättömyys ja muutoshalu

Puolueiden kannattajien välillä on eroja

Kaikkien puolueiden kannattajien mielestä ratkaisevaa puoluevalinnassa näyttäisi olevan se, mikä on kannatetun puolueen aatteellinen linja eli yleisnäkemyks siitä, millaiseksi puolue haluaisi yhteiskunnalliset olot järjestää ja kuinka tämä tulisi tehdä.

Tulosten mukaan etenkin kokoomuksen, vihreiden ja vasemmistoliiton kannattajat painottivat keskimäärää enemmän aatteellisideologisia perusteita ja tapaaäänestämistä. SDP:n kannattajat eivät samassa määrin korostaneet aatetta, pikemminkin tapaaäänestämistä. SDP:n kannattajat lämpenivät myös sille, että puolue kuuluttaa ajavansa saman sosiaaliryhmän etuja kuin äänestäjä.

Keskustan kannattajat poikkesivat muista siinä, että heidän keskuudessaan korostetaan muita enemmän puoluekannan vaikiintuneisuutta ja ehdokkaiden vetovoimaa. Perussuomalaisien ja vasemmistoliiton kannattajien keskuudessa valintaperusteena oli keskimäärää useammin protesti.

Tuloksia voi tarkastella myös toisin päin. Kokoomuksen tukijat eivät tunnistanee itsestään sitä, että olisivat äänestämässä kuntavaaleissa muutos- tai vaihtelunhalusta. Vihreiden tukijat torjuivat muita selvästi voimakkaammin sen, että ratkaisevaa puoluevalinnassa olisi puolueen julistautuminen jonkin tietyn tai tiettyjen sosiaaliryhmien etujen ajamiseen.

6.3 Hyvän kunnanvaltuutetun ominaisuudet

Hyvä kunnanvaltuutettu ajaa kunnan kokonaisetua ja pitää huolta äänestäjiensä eduista

Kuten aiempien kuntavaalien alla myös vuoden 2016 joulukuussa kartoitettiin kunnanvaltuutetun toivottuja ominaisuuksia. Haastateltavien tuli arvioida kuuttatoista erilaista tekijää sen mukaan, kuinka mielellään he näkisivät ne omassa valtuutetussaan. Puntaroitavana olivat ehdokkaan henkilöominaisuudet (millainen hän on).

Hyvän kunnanvaltuutetun kuva piirtyi tuloksissa verrattain sovinnaiseksi, jos kohta myös ajan henkeä heijastavaksi. Vaikka useat tekijät saivat toivelistalla suuren painon, profiilia hahmotettiin selvästi neljä määrettä. Pelkistetysti voidaan todeta, että valtuutetun tulee ennen muuta 1) olla erottuvan itsenäinen, 2) pitää yhteyttä äänestäjiinsä sekä 3) ajaa määrätietoisesti näiden etuja 4) unohtamatta kunnan kokonaisetua.

Listan kärkeen kohonnut ominaisuus ”itsenäisesti ajatteleva” (94 % näkisi erittäin tai melko mielellään omassa valtuutetussaan) näkee valtuutetun tiettyssä määrin riippumattomana toimijana. Kyseenalaistava epäilijä on kaivatumpi kuin muiden meenon hiljaisesti mukautuva myötäilijä. Ominaisuus viittaa kriittiseen ajatteluun, jossa ei ole yhtä totuutta. Ehdokkaalla on rohkeutta esittää eriäviä mielipiteitä, mutta myös kykyä nähdä oma vastuu päätöksenteossa.

Toiseksi sijoittunut ”ajaa kunnan kokonaisetua ääniä kalastelematta” (91 %) viittaa henkilöön, joka on uskollinen asioille, joiden näkee edistävän kunnan kokonaisetua. Tällainen päättäjä koetaan pohjimmiltaan uskottavammaksi kuin mielipidettä usein vaihtava ja kansalaismielipiteen perässä juokseva tuuliviiri.

Kahta muuta ylimpään kärkeen kohonnutta luonnehdintaa ”pitää aktiivisesti yhteyttä omiin äänestäjiinsä vaalien välillä” (82 %) ja ”ajaa määrätietoisesti kaltaistenne ihmisten ja ihmisryhmien etuja” (82 %) voitaneen pitää hyvän luottamussuhteen perusasettamuksina paikallisdemokratian kannalta.

Kuntalaisten mielestä valtuutetun olisi hyvä olla myös ”räväkkä, aloitteellinen ja esiintymiskykyinen” (76 %). Tämä ominaisuus viittaa kommunikointi- ja mediataitojen merkitykseen. Ominaisuus ei ole äidinmaidosta imetty, vaan sitä voi opiskella ja harjoitella. Julkisuuden hallinta on keskeinen kelpoisuusehto myös politiikan paikallistasolla.

Puolueuskollisuudesta voidaan tinkiä, jos ”hyvä tyyppi” löytyy

Hyvällä valtuutetulla tulisi olla myös ”laajat suhdeverkostot” (76 %). Suhdeverkostot tunnustetaan poliittisen päätöksenteon kannalta välttämättömiksi. Se, että valtuutetulla ”on oikea puolueusta”, ei ole välttämätön reunaehto valinnan näkökulmasta, vaikka mistään rasitteesta ei luonnollisesti ole kyse. Puolueuskollisuudesta kuntavaaleissa voidaan tinkiä, jos vain löytyy ”hyvä tyyppi”, jolla on ”runsassti kokemusta kunnallispolitiikasta” (64 %). Valtuutetun ei myöskään välttämättä edellytetä olevan samaa sukupuolta kuin äänestäjä, omalta kylältä, henkilökohtaisesti tuttu tai oman ammattiryhmän edustaja.

Vertailu edelliseen vuoden 2012 mittaukseen ei nostanut esille suuria eroja. Listan kärkeen sijoittuvat samat ominaisuudet samassa järjestyksessä. Täysin samoina odotukset eivät kuitenkaan ole pysyneet. Edellisten kuntavaalien alustunnelmista havaittiin olennainen muutos siinä, että aiempaa useampi kykeni määrittelemään hyvän valtuutetun ominaisuuksia. Epätietoisten osuus oli kautta linjan pienempi kuin vuonna 2012. Tämä kielii siitä, että hyvään valtuutettuun kohdentuu aiempaa enemmän odotuksia.

Puoluekohtaiset erot odotuksissa

Koska ehdokkaita asettavat puolueet pyrkivät profiloitumaan keskenään erilaisiksi ja toistensa vaihtoehdoiksi, myös niiden äänestäjäkunnilla voidaan ajatella olevan poikkeavia näkemyksiä ”hyvästä valtuutetusta”. Lähempään tarkasteluun otetaan kuuden suurimman puolueen kannattajien odotukset.

Puoluekohtaiset mieltymysprofiilit piirtyivät pitkälti toistensa kaltaisiksi. Valtuutetun tärkeimmistä ja vähiten tärkeistä ominaisuuksista vallitsi täten verrattain laaja yhteisymmärrys myös poliittisella kentällä. Kunkin puolueen kannattajien profiilin kärjestä ja tyvestä löytyivät paljolti samat tekijät. Kärjessä kaikkien puolueiden kannattajien keskuudessa oli ”itsenäisesti ajatteleva” henkilö, joka ”ajaa kunnan kokonaisetua ääniä kalastelematta”.

Aivan harmonista yhteisymmärrys ei kuitenkaan ollut. Keskuksen kannattajien listalla kärkipäähän kipusi aktiivinen yhteydenpito omiin äänestäjiin vaalien välillä. Keskimäärää enemmän keskuksen tukijat suosivat myös päättäjää, joka on joko henkilökohtaisesti tuttu tai muuten kunnassa tunnettu.

Perussuomalaisten kannattajien mielestä valtuutetun tulisi olla ”räväkkä, aloitteellinen ja esiintymiskykyinen”. Keskimäärää enemmän painoarvoa sai myös henkilö, joka mielletään ”oman tiensä kulkijaksi, joka tekee ratkaisut vallanpitäjistä piittaamatta”.

Kokoomuksen kannattajakunta korosti keskimääräistä enemmän oikeaa puoluetustaa, mikä kieli puoluekannan vakiintuneisuudesta. Kokoomuksen tukijat odottavat ehdokkaan olevan myös suhteellisen korkeasti koulutettu.

SDP:n tukijoiden profiili oli lähellä kansan keskiarvoa ja siten poikkeamiltaan vähäverinen. Vihreiden ja vasemmistoliiton vastavissa kuvioissa sen sijaan poikkeamat piirtyivät astetta selvemmiksi. Vihreiden kannattajille hyvän päätöksentekijän tärkeä laadun tae oli korkea koulutus. Ehdokkaalla tulisi olla myös oikea puoluekanta.

Vasemmistoliiton kannattajat vaativat hyvältä valtuutetulta (valtuustoehdokkaalta) keskimäärää useammin oikeaa puoluetustaa. Myös sukupuoliedustavuus sai hieman tavallista suuremman painon. Ehdokkaan hyvä tunnettuus ei ollut niin tärkeä asia kuin muiden puolueiden kannattajilla.

6.4 Puolue vai ehdokas?

Vain neljännes arvioi, että puolue on tärkeämpi kuin ehdokas

Kumpi sitten on tärkeämpi valinnan ja ratkaisujen kannalta kunta-vaaleissa, puolue vai ehdokas? Vajaa neljä kuukautta ennen kunta-vaaleja asiaa lähestyttiin suoralla kysymyksenasettelulla.

Äänestysikäinen väestö jakaantui kolmeen osaan kysyttäessä, mikä merkitys puolueella ja ehdokkaalla on valinnan kannalta kuntavaaleissa. Noin neljännes (26 %) ilmoitti, että puolue on paljon tai jonkin verran tärkeämpi kuin ehdokas. Vastaavasti vajaa kolmannes (30 %) painotti ehdokasta. Reilu kolmannes (36 %) arvioi, että puolue ja ehdokas ovat yhtä tärkeitä asioita valintatilanteessa.

Puoluevalintaa painottavat olivat keskimäärää vakuuttuneempia äänestämisestään. Heistä keskimäärää useampi uskoi käyvän sä kuntavaaleissa äänestämässä. Toisaalta satavarmasti äänestävästikin neljännes sanoi, että ehdokas on sittenkin tärkeämpi kuin puolue. Vaalituloksen kannata keskeistä on niiden äänestäjien käyttäytyminen, jotka enemmän tai vähemmän painottavat ehdokasvalinnan merkitystä.

Puoluekannan mukaan kävi ilmi, että puoluetta tärkeämpänä pitäviä löytyi keskimäärää enemmän kokoomuksen, vasemmistoliiton ja vihreiden kannattajien keskuudesta. Etenkin keskustan ja perussuomalaisen kannattajat korostivat ehdokkaan merkitystä.

Ikätekijä näyttäytyi vastauksissa, mutta yhteys ei ollut suoraviivaista. Vähän yli kolmekymppisten (31–40-vuotiaiden) keskuudessa ilmeni, ehkä yllätyksellisesti, muita enemmän puoluetta tärkeämpänä pitäviä. Osaksi tätä selittää se, että tässä joukossa on vihreiden kannattajia keskimäärää enemmän.

6.5 Vaalikampanjointia sivuavia asenteita

Kansa haluaisi yksinkertaisia ja helppoja ratkaisuja

Käsityksiä kuntavaaleihin liittyvistä asioista selvitettiin vuoden 2016 viimeisessä Ilmapuntari-tutkimuksessa myös joukolla asenneväättämiä. Tutkimuksessa äänestysikäisille esitettiin äänestämistä ja vaalikampanjointia koskevia väittämiä, joihin heidän tuli ottaa kantaa puolesta tai vastaan. Väittämät sivusivat vaalikampanjan luonnetta, mobilisaatioon keskeisesti vaikuttavia tekijöitä, kuten voimattomuutta, puolue- ja ehdokasvalinnan helppoutta sekä protestiäänestämistä.

Suhtautumista kampanjointeihin ja niissä käytettäviin keinoihin selvitettiin neljällä väittämällä. Valtaosa (77 %) vastaajista yhtyi

väittämään ”on hyvä, että vaaleissa joku uskaltaa sanoa asiat suoraan, vaikka se loukkaisi monia ihmisiä”. Vain viidennes (20 %) tuomitsi tällaisten keinojen käytön vaalikampanjassa. Tulos vahvistaa sitä tulosta, jonka mukaan hyvän valtuutetun tulisi olla räväkkä, esiintymiskykyinen aloitteentekijä. Tutkimuksesta ei selviä se, missä vaiheessa räväkkyys ja loukkaaminen ylittävät hyväksyttävyyden rajan.

Kaksi kolmesta (68 %) arvioi, että maailma on niin monimutkainen ja täynnä vaikeuksia, että tarvitaan enemmän yksinkertaisia ja helppoja ratkaisuja. Tulos viittaa siihen, että vaaleissa saattavat menestyä ehdokkaat ja tahot, jotka kykenevät esittämään moninaisiin ongelmiin uskottavasti ratkaisuja, jotka kansalaiset kokevat ymmärtävänsä.

Joka toisen mielestä vaaleissa voi ravistella, vaikka se ei toisikaan mukanaan mitään hyvää

Brexit-kansanäänestyksen ja USA:n presidentinvaalien jälkeen kampanjointia kritisoinneet ovat kiinnittäneet huomiota siihen, että vaalien voittajat kampanjoivat epätosia ja jopa valheellisia väittämiä viljelemällä. Tämän mukaan äänestäjien päätökset eivät perustu tosiasioihin vaan tunteeseen ja tunneperustaiseen luottamukseen oikeasta. On mahdollista kiinnittyä puheisiin ja lupauksiin, jotka kouraisevat sisintä, vaikka ne eivät täysin vastaisi tosiasioiden tilaa.

Teemaa lähestyttiin väittämällä ”on parasta luottaa omiin tuntemuksiin oikeasta ja väärästä kuin luottaa asiantuntijoiden valkuutteluihin tosiasioiden tilasta”. Tutkimuksessa joka toinen (47 %) yhtyi väittämään ja saman suuruinen joukko oli eri mieltä (47 %). Omiin tuntemuksiin luottavat keskimäärää useammin ne, jotka ovat epävarmoja äänestäjiä, siis taipuvaisia vaaleissa nukkumiseen.

Suomalaiset jakaantuivat kahtia myös suhtautumisessa muutokseen. Lähes joka toinen (47 %) mielestä ”vaaleissa on hyvä ravistella ja havitella muutosta, vaikka se ei toisikaan mukanaan mitään hyvää”. Saman suuruinen joukko (47 %) asettui vastarintaan. Merkille pantavaa tuloksissa on se, että etenkin perussuomalaisten kannattajat arvioivat vaaleissa ravistelun olevan hyväksi, vaikka seuraamukset olisivat kyseenalaisia.

Enemmistön mielestä tahallinen valehtelu on tuomittavaa

Vaalikampanjassa valehtelemista lähestyttiin myös suoralla kysymyksenasettelulla, ”saako vaalikampanjassa esittää epätosia väittämiä tai puoliotuoksia äänen kalastelemiseksi”.

Enemmistö (62 %) ilmoitti, että vaalikampanjassa ei missään tapauksessa saisi esittää tietoisesti totuudenvastaisia väittämiä. Vajaa kolmannes (30 %) kertoi, että epätosia väittämiä vaaleissa ei saisi esittää tahallisesti. Yksi kahdestakymmenestä hyväksyi sen, että vaaleissa kalastellaan ääniä virheellisillä sepityksillä tai puoliotuoksilla.

Jyrkimmin vaalikampanjassa ”valehtelemiseen” suhtautuivat vihreiden ja vasemmistoliiton kannattajat. Pientä ymmärtämystä löytyi perussuomalaisten kannattajien ja äänestämistään epävarmojen keskuudesta.

6.6 Äänestämistä ja äänestysvarmuutta koskevat mielipiteet

Kaksi kolmesta arvioi omalla äänellä olevan merkitystä kuntavaalien lopputulokseen

Tuntumaa kiinnostukseen äänestää kuntavaaleissa haettiin väittämällä ”äänelläni on merkitystä kuntavaalien lopputuloksen kannalta”. Kaksi kolmesta (67 %) arvioi, että hänen äänellään on merkitystä kuntavaalien lopputuloksen kannalta. Prosenttiluku oli samaa luokkaa kuin vuonna 2012 toteutetussa vastaavassa tutkimuksessa.

Usko oman äänen merkitykseen kuntavaalin lopputuloksen kannalta voimistuu ikääntyneimpien suuntaan. Yli 60-vuotiaista neljä viidestä arvioi, että hänen äänellään on merkitystä. Äänestämistään epävarmat eivät usko äänellä olevan merkitystä vaalien lopputuloksen kannalta.

Kaksi viidestä (39 %) äänestäjästä arvioi, että heidän on vaikea löytää itselleen sopiva ehdokas kuntavaaleissa. Enemmän kuin kaksi viidestä (43 %) kiisti tutkimuksessa sen, että ehdokasvalinta tuottaisi tuskia. Etenkin nuoret, vähemmän koulutetut ja pienituloiset tuskailevat ehdokasvalinnan kanssa.

Puolueen valinta vuoden 2017 kuntavaaleissa näyttäytyi tutkimuksen lukujen valossa olevan helpompaa kuin ehdokkaan valinta. Noin kolmannes (32 %) yhtyi vuoden 2016 lopulla väittämään ”minun on vaikeata löytää sopivaa puoluetta kuntavaaleissa”. Enemmistö (59 %) kiisti väittämän ja piti puoluevalintaa pikemminkin helppona. Puoluevalinta on hankalaa etenkin nuorille, työntekijöille, vähemmän koulutetuille ja pienituloisille.

Jokainen pystyy halutessaan vaikuttamaan kotikuntansa asioihin

Vuoden 2016 lopulla kolmannes (34 %) kansalaisista arvioi kuntavaaleissa äänestyskäyttäytymisen keskeisenä motiivina olevan halu antaa näpäytys nykyiselle meiningille omassa kotikunnassa. Eläkeikää lähestyvät (50–59-vuotiaat), työntekijät, heikommin koulutetut ja perussuomalaisten kannattajat olivat muita alttiimpia näpäyttämään oman kuntansa päättäjiä.

Kuitenkin kaikkien puolueiden kannattajien keskuudesta löytyi näpäytyshaluisia. Reaktiot ilmentävät sitä, että osa äänestäjistä uhkasi noin neljä kuukautta ennen vaaleja äänestää kotikunnassaan sellaista kehitystä vastaan, jota he pitivät epätoivottavana.

Reilu neljännes (27 %) äänestäjistä arvioi, että asiat hoituvat heidän kotikunnassaan hyvin ilman heidän ääntään kuntavaaleissa. Enemmistö (62 %) torjui ajatuksen, että heidän ääntään ei tarvittaisi. Vuoteen 2012 verrattuna aiempaa useampi (18 % → 27 %) oli taipuvainen ajattelemaan, että asiat hoituvat kotikunnassa, vaikka ei kävisi äänestämässä. Nuoret arvioivat muita useammin, että kuntavaaleissa ei ole tarvetta äänestää, koska asiat hoituvat hyvin muutenkin.

Kuntademokratian toimivuuteen näytetään suhtauduttavan periaatetasolla verraten myönteisesti. Useampi kuin joka toinen (64 %) yhtyi väitteeseen, jonka mukaan ”jokainen joka haluaa, pystyy kyllä vaikuttamaan kotikuntansa asioihin”. Eri mieltä oli reilu neljännes (27 %). Samanmielisyyttä osoittava luku oli korkeampi kuin edellisessä mittauksessa vuonna 2012 (51 % → 64 %).

Kunnan talous keskiössä kuntavaaleissa

Kuntien talous oli varsin keskeisessä asemassa äänestäjien ratkaisuissa. Enemmän kuin kaksi kolmesta (69 %) ilmoitti, että ratkaisullaan haluaisi vaikuttaa ennen muuta siihen, että kunnan talous saatettaisiin kuntoon. Tämä kannanotto leimasi etenkin varmoja äänestäjiä (käy varmasti äänestämässä kuntavaaleissa).

Väestöryhmittäiset näkemyserot olivat eräiltä osin tuntuvia. Mitä ikääntyneempi, sitä tärkeämmäksi nähtiin kuntatalouteen vaikuttaminen äänestysratkaisun ponttimena. Puoluekannan mukaan etenkin suurten puolueiden kannattajat tunsivat halua äänestyskäyttämällä vaikuttaa kuntatalouteen.

Kuntavaaleja pidetään usein eduskuntavaalien esivaalina. Kuntavaaleissa puolueet kisaavat kannatusosuuksista, joilla on merkitystä seuraavien eduskuntavaalien kannalta. Kuntavaalien voittajat lähtevät eduskuntavaaleihin ikään kuin ”paalupaikalta”. Tämän takia kuntavaaleissa myös valtakunnan politiikka leimaa vahvasti kampanjointia.

Osalle väestöä kuntavaalit tarjoavat mahdollisuuden äänestämällä joko tukea maan hallitusta ja hallituspuolueita tai osoittaa epäluottamusta. Väestöstä miltei kolmasosa (30 %) hyväksyi teessin ”kuntavaali tarjoaa hyvän tilaisuuden osoittaa epäluottamusta maan hallitukselle”. Enemmistö (58 %) kuitenkin torjui väittämän. Oppositiopuolueiden kannattajista kaksi viidestä (40 %) koki äänestävänsä kuntavaaleissa maan hallitusta ja sen politiikkaan vastaan.

Ainoastaan neljännes (23 %) väestöstä arvioi kuntavaaleissa äänestämällä antavansa tukea maan nykyiselle hallitukselle. Tulos kertoo siitä, että kuntavaaleissa yleispolitiikalla on merkitystä, mutta rajallisesti, kyse on muustakin.

Kokoomuksen kannattajat muita varmempia äänestäjiä

Vuoden 2016 lopulla enemmistö (58 %) arvioi varmasti äänestävänsä kuntavaaleissa huhtikuussa. Lukema on samaa luokkaa kuin äänestysaktiivisuus vuoden 2012 kuntavaaleissa. Aiempien vaalien alla toteutettujen tutkimusten perusteella tiedetään, että äänestamisestään täysin varmojen osuus ennustaa ainakin jossain määrin toteutuvaa äänestysprosenttia.

Keskimäärää enemmän epävarmuutta ilmeni nuorten ikäluokkien, opiskelijoiden, työntekijöiden, työttömien ja vähemmän koulutettujen keskuudessa. Nuorista vain kaksi viidestä (42 %) oli varma, että käy äänestämässä. Ylemmät ja alemmat toimihenkilöt sekä eläkeläiset olivat keskimäärää vakuuttuneempia äänestämässä käymisestään.

Kun tarkastellaan eri puolueiden kannattajien äänestämässä käymisen varmuutta, muita varmempia olivat etenkin kokoomuksen (77 %) kannattajat. Perussuomalaisten ja SDP:n kannattajat olivat reilu neljä kuukautta ennen vaaleja muiden puolueiden kannattajia jonkin verran vähemmän varmoja äänestäjiä.

7 Näkemykset työllistymisen esteistä

7.1 Yleiskuva työllistymisen esteistä

Vastaajille esitettiin syyskuussa 2016 joukko työllistymiseen ja työttömyyteen liittyviä kysymyksiä. Aluksi vastaajien tuli arvioida, missä määrin eri tekijät (10 kpl) estävät työllistymistä maassamme. Tämän jälkeen tuli ottaa kantaa työtä ja työttömyyttä sivunneisiin asenneväättämiin (9 kpl).

Kansalaisten mielestä monet tekijät estävät työllistymistä

Maan hallituksen tavoitteena on synnyttää kautensa aikana yli 100 000 työpaikkaa, jotta työllisyysaste nousisi 72 prosenttiin 68 prosentista. Asiantuntijoiden mukaan tarvitaan hyvää onnea ja vetoapua kansainvälisestä taloudesta, jotta hallitus onnistuisi työllisyystavoitteessaan. Arvioiden mukaan hallituksella on kuitenkin käytössään useita toimia työllisyyden parantamiseksi. Näihin kuuluvat muun muassa työttömyysturvan uudistaminen, kannustinloukkujen purkaminen ja maahanmuuttajien saaminen työmarkkinoille. Hallituksen nimittämä, työttömyysturvan muuttamista pohtiva kolmikantainen työryhmä piti viimeisen

kokouksensa vuoden 2016 lokakuun alussa, mutta sopuun yksimielisestä esityksestä ei päästy.

Vastaajille esitettiin lista mahdollisia työllistymistä estäviä tekijöitä ja kysyttiin, missä määrin ne estävät työllistymistä maassamme. Kymmenestä asiasta peräti seitsemän oli sellaisia, jotka ehkäisevät työllistymistä joko paljon tai melko paljon. Näihin kuuluivat haluttomuus muuttaa työn perässä muualle (79 %), työehtojen joustamattomuus (60 %) ja erilaiset kannustinloukut (edut ja tuet niin hyviä, että ei kannata ottaa työtä vastaan) (59 %). Koulutuspolitiikka ja työnantajien asenteet saivat myös sapiskaa. Enemmistö arvioi ihmisiä koulutetun väärille aloille (57 %) ja uskoi työnantajien välttelevän työttömien palkkaamista (56 %).

Lähes joka toinen (47 %) otaksui työttömien olevan haluttomia ottamaan työtä vastaan. Saman suuruinen joukko (48 %) oli haluton leimaamaan työttömiä työhaluttomiksi ja laiskoiksi. Liian korkeat palkat ja työnhakijoiden osaamattomuus eivät kansalaisten mielestä ole keskeisiä työllistymisen esteitä.

7.2 Työtä ja työttömyyttä koskevia asenteita

Enemmistö arvioi ottavansa vastaan minkä tahansa työn, jos vaihtoehtona on työttömyys

Kannustinloukkujen työllistymistä ehkäisevä vaikutus todentui myös asenneväittämien tuloksista. Väittämä ”Suomessa liian monet ihmiset karttavat töihin menoa, jos talous on muuten turvattu” sai enemmistön tuen (57 %). Kaksi viidestä (39 %) torjui väitteen. Merkille pantavaa tuloksissa oli se, että enemmistö myös palkansaajakeskusjärjestöjen jäsenistä (SAK, Akava, STTK) oli taipuvainen hyväksymään väittämän.

Tutkimusten mukaan suomalaiset ovat huolissaan maamme talouden tilasta ja tunnistavat yritysten kilpailukykyongelmat. Lääkkeeksi ei kuitenkaan haluta enempää etuuksien karsimista. Kaksi kolmesta (66 %) yhtyi väittämään ”Suomen työmarkkinat eivät kaipaa yhtään lisää pätkättöitä, etuuksien karsimista ja epävarmuutta”.

Johtuuko työttömyys Suomessa siitä, etteivät työttömät halua mennä töihin, vai onko ongelma siinä, etteivät työttömät saa töitä,

vaikka yrittäisivät niitä hakea? Näitä kysymyksiä lähestyttiin tutkimuksessa kahdella asenneväittämällä.

Suomalaisista lähes joka toinen (47 %) arvioi ihmisten haluttomuuden ottaa työtä vastaan eli suoranaisen laiskuuden olevan merkittävä työllistymisen este. Samaan hengenvetoon enemmän kuin kaksi kolmesta (69 %) yhtyi väittämään ”Suomessa työttömyys ei johdu työttömien työhaluttomuudesta, vaan työpaikkojen puutteesta”. Työhaluttomuus saattaa siis kansalaisten mielestä olla jonkinlainen työllistymisen este, mutta se ei ole työttömyyden syy.

Vaikka työttömiä on paljon, työnantajilla on silti vaikeuksia saada työvoimaa. Tämä johtuu yleensä siitä, ettei työnantajien kriteerien mukaista työvoimaa ole tarjolla. Lähes puolet (48 %) arvioi, että ”työnantajat välttelevät työn tarjoamista työttömille”. Kaksi viidestä (38 %) ei tunnistanut tällaista. Etenkin SDP:n (64 %) ja vasemmistoliiton (67 %) kannattajat, SAK:n (61 %) ja STTK:n (60 %) jäsenet sekä työttömät (59 %) uskoivat työnantajien kaih-tavan työttömien palkkaamista.

Enemmistö (60 %) kansalaisista oli valmis ottamaan vastaan minkä tahansa työn, jos vaihtoehtona oli työttömyys. Eri mieltä tohti olla kolmannes (33 %). Suhtautuminen oli yhteydessä ammattiasemaan. Eläkeläisille (73 %) ja yrittäjille (66 %) oli helppoa vastata myöntävästi. Toista ääripäätä edustivat opiskelijat, työttömät ja pienituloiset. Mikä tahansa työ ei monellekaan opiskelijalle, työttömälle ja pienituloiselle kelpaisi työttömyyden vaihtoehtona.

Tukien menetyksiä, jos työtön ei osallistu aktivointitoimiin

OECD:n tutkimuksen mukaan Suomessa työttömän on helpompaa kieltäytyä työstä kuin muissa Pohjoismaissa. Tanskassa on heikennetty mahdollisuuksia nauttia passiivisesti työttömyyskorvauksia ja sosiaaliturvaa. Toisaalta malliin kuuluu hyvä työttömyysturvan taso. Tanskassa työvoimaviranomaiset tapaavat työtöntä tiheästi ja käyvät läpi hänen tilannettaan. Jos työtön ei ole ollut työnhaussa aktiivinen, voi seurauksena olla työttömyysturvan leikkaus.

Teemaan liittyen vastaajille esitettiin väittämä ”jos työtön kieltäytyy työvoimapalveluista, tulisi toimeentulotuet poistaa”. Kansalaiset

jakaantuivat kahteen eri leiriin. Joka toinen (50 %) yhtyi väittämään, ja kaksi viidestä (41 %) suhtautui siihen kielteisesti. Selvä enemmistö hallituspuolueiden kannattajista suhtautui ehdotukseen myönteisesti. Oppositioapuolueista SDP:n ja vihreiden tukijat jakaantuivat kahtia. Vasemmistoliiton kannattajille ajatusta tukien menetyksestä oli mahdotonta hyväksyä.

Tuloksista käy myös ilmi, että valtaosa suomalaisista suhtautui periaatteessa myönteisesti aktivointitoimiin. Kolme neljästä (75 %) yhtyi väittämään ”pitkäaikaistyöttömät tarvitsevat tehokasta kouluttautumista, mutta kukaan ei ole kiinnostunut maksamaan sitä”. Vain kuudesosa (17 %) oli eri mieltä väittämän kanssa.

8 Mielipiteet julkisen terveydenhuollon priorisoinnista ja hoitojen rajaamisesta

Hoitojen priorisointiin ja rajaamiseen suhtaudutaan varauksellisesti

Terveysdenhuollon käytössä olevat voimavarat ovat rajalliset. Uusien diagnoosi- ja hoitokeinojen kirjo laajenee koko ajan. Vanheneva väestö, kallistuva lääketieteellinen teknologia ja lääkkeet sekä ihmisten lisääntyvät vaatimukset johtavat julkisen terveydenhuollon ongelmalliseen kustannuskehitykseen. Tällöin mietittäväksi tulee toiminnan tehostaminen ja mahdollisesti joidenkin hoitojen rajaaminen.

Vuoden 2016 maaliskuussa selvitettiin suhtautumista julkisen terveydenhuollon priorisointeihin ja hoitojen rajaamiseen. Moniosaisessa kysymyssarjassa vastaajien tuli arvioida erilaisia luonnehdintoja ja väitteitä sen mukaan, kuinka hyvin tai huonosti ne vastaavat hänen henkilökohtaista näkemystään hoitojen rajaamisesta julkisessa terveydenhuollossa. Kysymyssarjan aluksi vastaajille kerrottiin, että terveydenhuollon käytössä olevilla resursseilla

on rajansa ja että mietittäväksi tulee toiminnan tehostaminen ja mahdollisesti joidenkin hoitojen rajaaminen.

Arvioitavien argumenttien sisällöllinen kirjo oli moniaineksinen ja osin ristiriitainen, aivan kuten asiasta käytävä julkinen keskustelukin, josta kysymysosiot oli johdettu. Yleissilmäys tuloksiin kuitenkin kertoo, että hoitojen priorisointiin ja rajaamiseen suhtaudutaan varauksellisesti. Selvä enemmistö (72 %) ilmoitti, että potilaiden asettaminen tärkeysjärjestykseen on mahdollonta ja jokaista potilasta on autettava kaikin keinoin. Vain reilu viidennes (22 %) tohti olla päinvastaista mieltä. Kaksi kolmesta (66 %) yhtyi väittämään, jonka mukaan hoitojen rajaaminen ja priorisointi synnyttäisivät liikaa epätasa-arvoa hoidettavien potilaiden välille. Enemmistö (55 %) arvioi lisäksi, että hoitojen priorisointi olisi epäeettistä ja moraalitonta.

Vetoaminen hoitojen kalliiseen hintaan ei saanut väestön enemmistön päätä kääntymään. Enemmistö väestöstä (53 %) torjui ehdotuksen, jonka mukaan kalliita hoitoja, jossa potilas ei parane ennalleen, tulisi karsia. Kolmannes (33 %) oli kuitenkin valmis allekirjoittamaan tämän väittämän.

Joka toinen rajaisi hoitoja, jos potilas on itse edistänyt sairauden kehittymistä

Ajatus, että ihmisten hoitoja rajattaisiin sen mukaan, miten hyödyllinen hän on yhteiskunnalle, miltei tyrmistyttää suomalaiset. Vain kuudesosa (16 %) hyväksyi sen, että mitä hyödyllisempi ihminen on yhteiskunnalle, sitä helpommin hänen tulisi päästä hoitoon.

Lapset asetetaan usein keskiöön etenkin, kun kyse on hyvän-
tekeväisyydestä. Usein myös hoitojen priorisointiperusteeksi on esitetty potilaan ikää. Ehdotus, jonka mukaan vakavissa sairauksissa tulisi hoitaa ensisijaisesti nuoria ihmisiä, koska näillä on enemmän odotettavia elinvuosia, sai huomattavassa määrin kannatusta (42 %). Kuitenkin joka toinen (48 %) vastusti ikään perustuvaa hoitojen priorisointia. Ikään perustuva hoitojen priorisointi sai enemmistön tuen kaikkein nuorimmassa ikäryhmässä (60 %). Mitä ikääntyneempi vastaaja oli, sitä pahemmalta ehdotus maistui.

Hoitojen priorisoinnin perustaksi on myös esitetty potilaan syyllisyyttä omaan sairauteensa. On monia sairaustiloja, joissa on

mahdollista nähdä potilaan itse toiminnallaan myötävaikuttaneen sairauteensa. Esimerkkejä ovat alkoholismi, tupakoinnin aiheuttamat sairaudet, osa tapaturmista tai sukupuolitaudit. Joka toinen (49 %) oli sitä mieltä, että jos ihminen omalla toiminnallaan edistää sairauden kehittymistä, hoitoon pääsyä tulisi rajata. Enemmän kuin kaksi viidestä (42 %) ei hyväksynyt priorisoinnin perusteeksi potilaan syyllisyyttä omaan sairauteensa.

Vajaat kaksi viidestä (38 %) oli sitä mieltä, että hoidettavat sairaudet tulisi listata ja karsia vähän haittaa aiheuttavia sairauksia ja vammoja julkisen hoidon piiristä (esimerkiksi suonikohjut ja peräpukamat). Joka toinen (49 %) vastusti tällä tavalla toteutettua hoitojen rajaamista. Samansuuntainen tulos saatiin, kun kysyttiin, pitäisikö vähiten hyödylliset hoidot karsia terveydenhuollosta kuormittamasta veronmaksajien kukkaroa. Kaksi viidestä (42 %) oli valmis karsimaan vähiten hyödyllisiä hoitoja, ja joka toinen (49 %) torjui ajatuksen.

9 Kansalaisten suhde maan hallitukseen

9.1 Luottamus hallitukseen ja oppositioon

Luottamus hallituksen kykyyn hoitaa maan asioita heikkeni

Suomalaisien suhtautumista maan hallitukseen ja sen linjauksiin selvitettiin useammalla kysymyksenasettelulla kesäkuussa 2016. Aluksi tiedusteltiin yleisarviota Juha Sipilän johtaman hallituksen (keskusta, perussuomalaiset ja kokoomus) kyvystä hoitaa maamme asioita seuraavan kolmen vuoden aikana eduskuntavaaleihin 2019 saakka.

Suomalaisista alle kolmannes (30 %) arvioi, että hallituksen kyky hoitaa maan asioita on erittäin tai melko hyvä. Noin viidesnes (21 %) suhtautui asiaan neutraalisti (ei hyvä eikä huono). Kaksi viidestä (42 %) epäili maan hallituksen taitoja hoitaa maan asioita. Usko maan hallituksen pätevyyteen vähentyi kesästä 2015 tuntuvasti. Suhtautuminen muuttui käänteiseksi. Kaksi viidestä epäili maan hallituksen kykyä hoitaa maan asioita, kun vuosi aiemmin epäuskoisia oli vain reilu neljännes.

Puoluekanta heijastui arvioissa maan hallituksen pätevyydestä. Enemmistö hallituspuolueiden kannattajista (67 %) arvioi

hallituksen kyvyn hyväksi. Vain yksi kymmenestä oli epäuskoinen. Oppositioapuolueiden kannattajista enemmistö (66 %) ilmoitti, että hallituksen kyky hoitaa maan asioita on erittäin tai melko huono.

Suhtautuminen oppositioon säilyi ennallaan

Jos maan hallituksen luotto oli kesäkuussa 2016 melko alhainen, niin kovin hyvin ei pärjännyt myöskään oppositio kyvyssään tarjota vaihtoehtoja maan hallitukselle. Näkemykset opposition kyvystä tarjota vaihtoehtoja maan hallitukselle olivat samansuuntaisia kuin suhtautuminen hallituksen kykyihin. Vain reilu viidennes (21 %) uskoi opposition kyvyn haastaa hallitusta erittäin tai melko hyväksi. Kaksi viidestä (41 %) epäili opposition kyvykkyyttä tarjota vaihtoehtoja. Suhtautuminen oppositioon ei kuitenkaan muuttunut kesästä 2015, kuten maan hallituksen osalta tapahtui.

Merkille pantavaa tuloksissa oli se, että alle puolet (47 %) oppositiopuolueiden kannattajista luotti opposition kykyyn tarjota vaihtoehtoja maan hallitukselle. Suurimman oppositiopuolueen SDP:n kannattajista niukka enemmistö (55 %) uskoi opposition kykyihin. Vihreiden kannattajista oppositioon luotti kaksi viidestä (40 %).

Vain reilu neljännes arvioi, että hallitus hajoaa ennen ajojaan

Uskoa maan hallituksen toimintakykyyn selvitettiin vuoden 2016 tutkimuksessa asenneväittämällä. Enemmistö (55 %) suomalaisista torjui ajatuksen, että uusi hallitus hajoaa ennen seuraavia eduskuntavaaleja. Reilu neljännes (29 %) oli epäuskoinen ja arvioi hallituksen hajoavan. Usko hallituksen ennenaikaiseen hajoamiseen lisääntyi vain hieman kesästä 2015 (24 % → 29 %).

Valtaosa keskustan (90 %), kokoomuksen (90 %) ja perussuomalaisten (68 %) kannattajista luotti siihen, että hallitus on toimintakykyinen vuoteen 2019 saakka. Oppositioapuolueiden arviot hajosivat. Lähes joka toinen (47 %) uskoi hallituksen hajoavan. Kaksi viidestä (39 %) opposition kannattajasta arvioi hallituksen istuvan koko loppuvaalikauden ajan.

Kahtia jakautunut kansa

Uskoa opposition kykyihin selvitettiin kesällä 2016 erillisellä kysymyksenasettelulla. Suomalaiset jakaantuivat kahtia siinä, millaisia päätöksiä tehtäisiin, jos oppositiopuolueet tai osa niistä olisi mukana maan hallituksessa. Kaksi viidestä (40 %) uskoi, että päätökset parantuisivat, jos oppositiopuolueet tai osa niistä olisi mukana hallituksessa. Saman suuruinen joukko (42 %) tyrmäsi ajatuksen.

Puoluekanta selitti suhtautumista opposition kykyihin. Hallituspuolueiden kannattajat torjuivat sen, että päätökset paranisivat. Oppositioapuolueiden kannattajat puolestaan uskoivat, että päätökset olisivat nykyisiä parempia.

Päättäjät voivat puolustautua kritiikiltä vedoten resurssien tai ylipäättään reaalisten ratkaisuvaihtoehtojen puutteeseen. Onko tämä perustelu pätevä vai onko ongelmissa perimmältään kyse päättäjien kyvyttömyydestä.

Väite ”nykyisen hallituksen päättäjiä syyllistetään suotta päätöksistä, joita he tiukoissa tilanteissa ja ristiriitaisten odotusten vallitessa joutuvat tekemään” jakoi kansan kahtia. Lähes joka toinen (46 %) ymmärsi päättäjien reunaehtoien raakuuden. Käytännössä saman suuruinen joukko (43 %) ei antanut armoa ja torjui väittämän.

9.2 Suhtautuminen maan hallituksen toimintaan eri asioissa

Parhaat arvosanat turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa, heikoimmat koulutuksessa

Kesäkuussa 2016 selvitettiin myös hallituksen kyvykkyyttä koskevan arvion lisäksi mielipiteitä onnistumisesta eri asioissa. Vastaajien tuli antaa arvio hallituksen onnistumisesta kaikkiaan 11:ssä eri asiassa.

Leimaa-antavaa tuloksissa oli se, että väestö säästeli hyviä arvosanoja. Kuitenkin hallitus sai näkyvässä määrin tunnustusta kahdessa asiassa. Hallituksen uskottiin onnistuneen parhaiten turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa sekä maahanmuuttoasioissa. Lähes joka toinen (46 %) antoi hallitukselle erittäin tai melko hyvän

arvosanan turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa. Vain vajaa viidennes (18 %) ajatteli hallituksen epäonnistuneen.

Hallituksen maahanmuuttopolitiikkaa kiitteli enemmän kuin kolmannes (37 %) väestöstä. Käytännössä saman suuruinen joukko (36 %) antoi hallitukselle huonoja arvosanoja.

Enemmistö kansalaisista arvioi maan hallituksen onnistuneen heikosti kolmessa asiassa. Näitä ovat työllisyys (55 %), koulutukseen ja sivistykseen liittyvät asiat (56 %) sekä maan taloudellinen tila (52 %). Näissä asioissa hyviä arvosanoja piti etsiä suurennuslasin avulla.

Merkittävän paljon tyytymättömyyttä kohdentui hallituksen toimiin myös sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevissa asioissa (47 %). Ainoastaan viidennes (20 %) kiitteli maan hallituksen toimia sote-asioissa.

Kansalaisten suhtautumisesta hallitukseen kertoi myös se, miten hallitus oli onnistunut vastaajien itsensä ja heidän perheidensä tarpeiden huomioon ottamisessa. Tässä asiassa tyytyväisiä löytyi viidenneksen (19 %) verran ja tyytymättömiä oli kaksi viidestä (40 %). Kolmannes (32 %) arvioi hallituksen onnistuneen tässä asiassa jotenkuten (ei hyvin, ei huonosti).

Kokonaisuudessaan tuloksista voi vuoden 2016 osalta tehdä sen johtopäätöksen, että keskimäärin kansalaisista noin neljännes oli tyytyväinen maan hallituksen toimiin eri asioissa ja kaksi viidestä tyytymättömiä. Reilu neljännes arvioi hallituksen onnistuneen eri asioissa jollakin tavoin, vaikkakin kompuroiden.

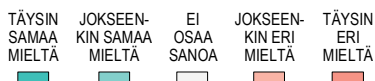

Kunta-asenteet vuonna 2016

Kuvio 1. SUHTAUTUMINEN KUNNALLISHALLINTOA KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN (%).

Kuvio 2. SUHTAUTUMINEN KUNNALLISHALLINTOA KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN (%).

"Kunnallista itsehallintoa ei saa heikentää missään oloissa"

"Suomalainen kuntajärjestelmä tulisi lakkauttaa ja siirtää perustehtävät valtion hoidettavaksi"

"Kaikki kuntien tehtävät tulisi siirtää maakunnille"

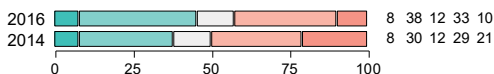
"Kuntien keskeisin tehtävä on huolehtia lähidemokratiasta ja sen toteutumisesta"

"On poliittisten päättäjien syytä, jos peruspalvelut ovat riittämättömiä tarpeeseen nähden"

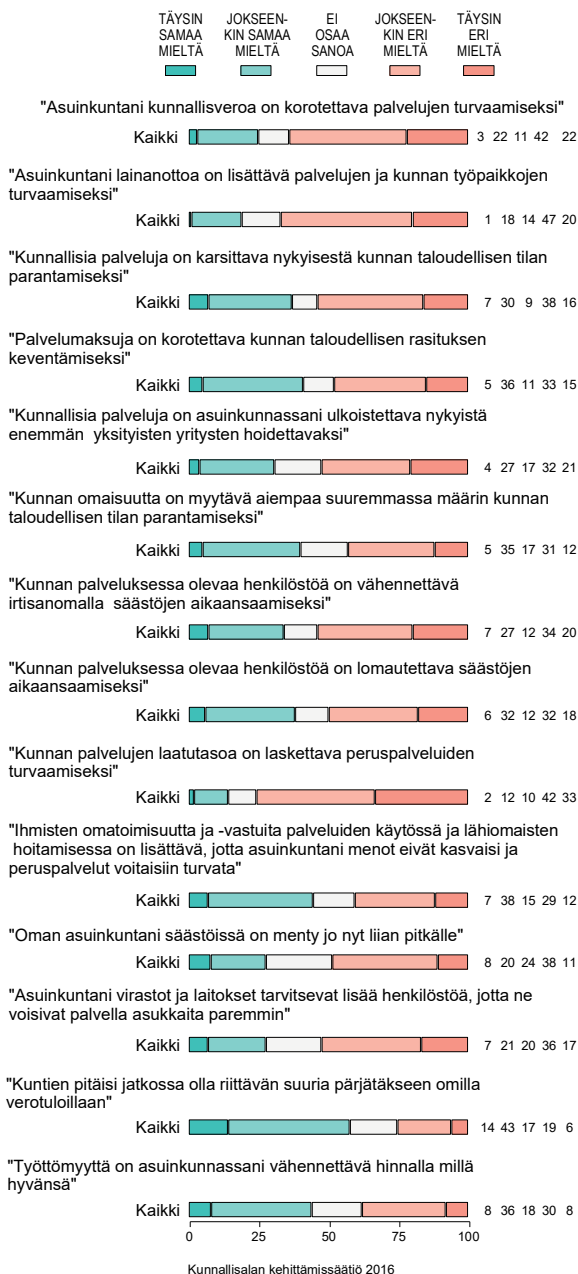

"Kuntapäättäjiä syyllistetään suotta päätöksistä, joita he tiukoissa tilanteissa ja ristiriitaisten odotusten vallitessa joutuvat tekemään"

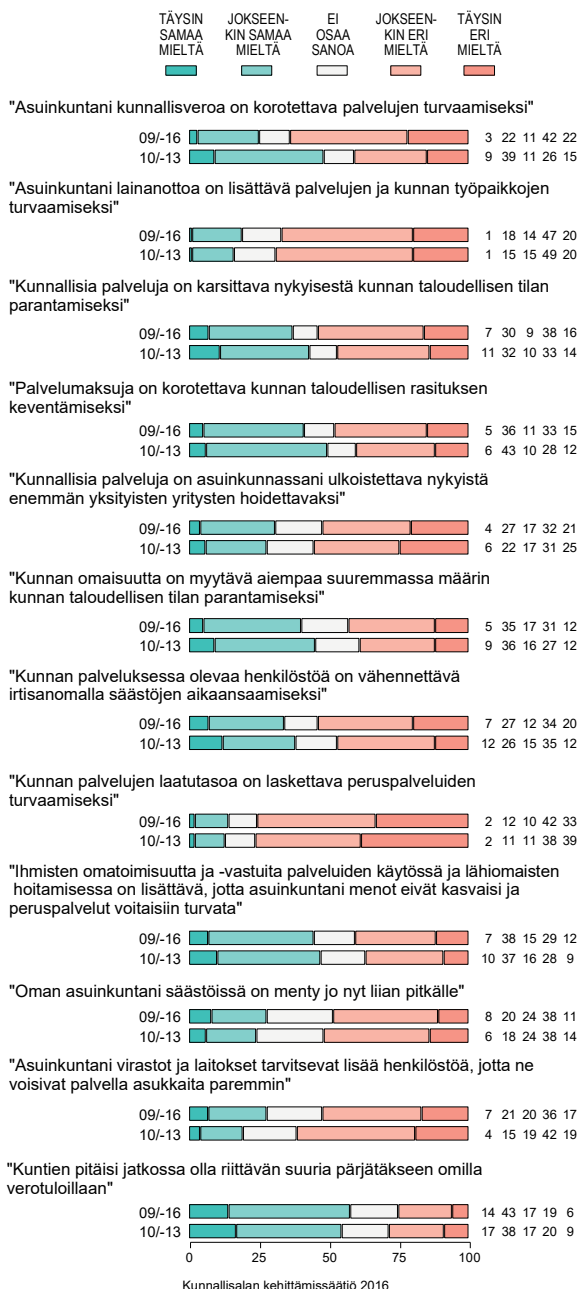

0 25 50 75 100
Kunnallissalan kehittämissäätiö 2016

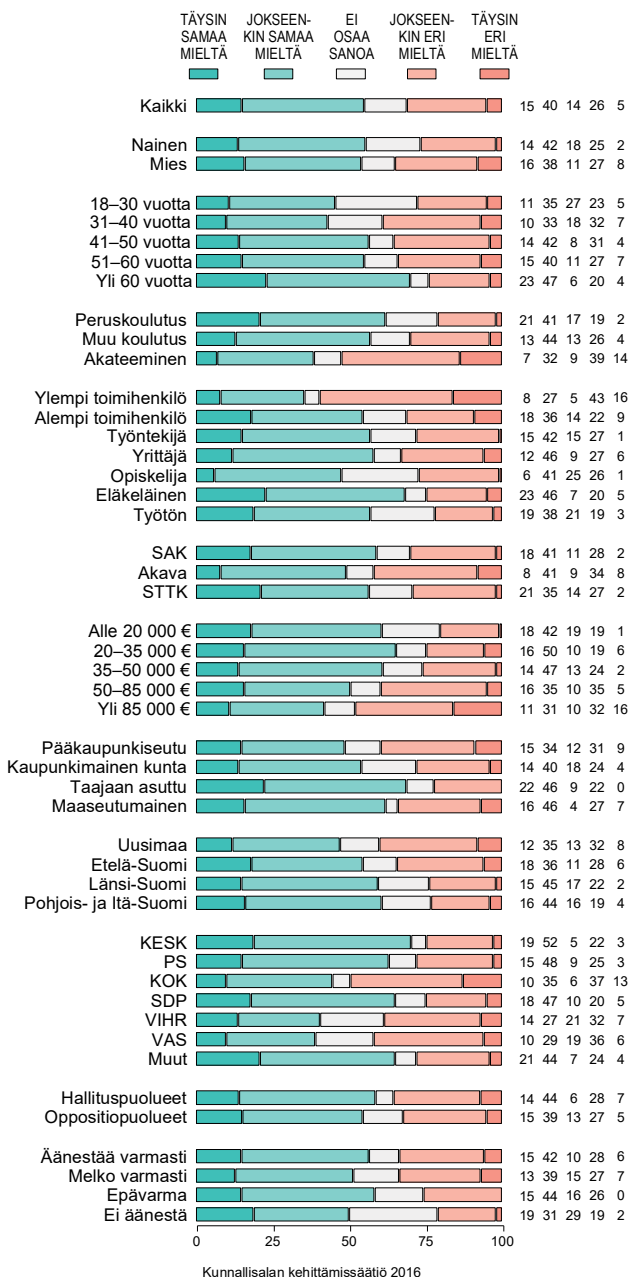
Kuvio 3. SUHTAUTUMINEN KUNTIEN PALVELUJÄ, TALOUTTA JA TYÖLLISYYTTÄ KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN (%).

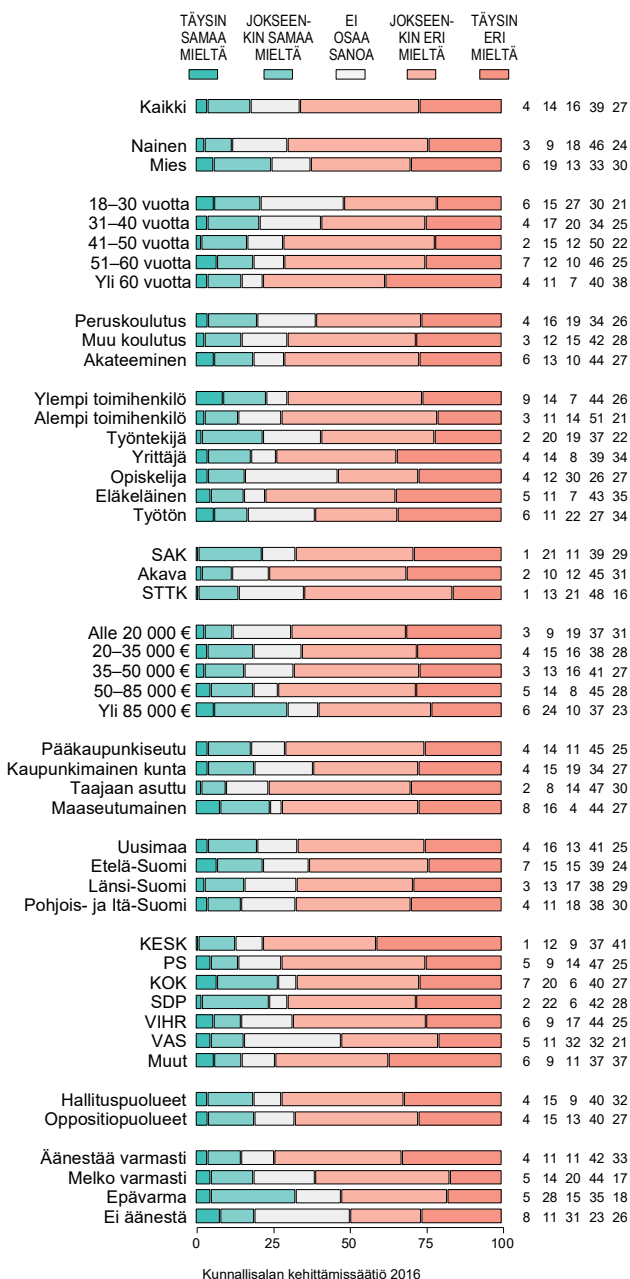
Kuvio 4. SUHTAUTUMINEN KUNTIEN PALVELUJA, TALOUTTA JA TYÖLLISYYTTÄ KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN (%).

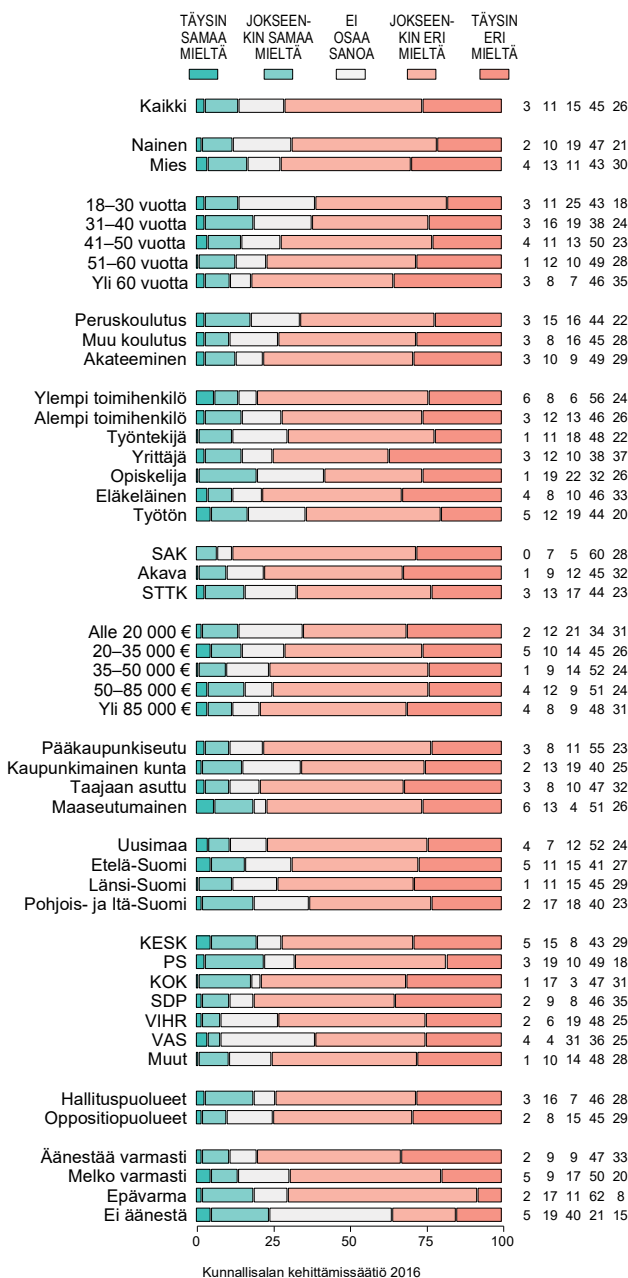
Kuvio 5. "Kunnallista itsehallintoa ei saa heikentää missään oloissa" (%).

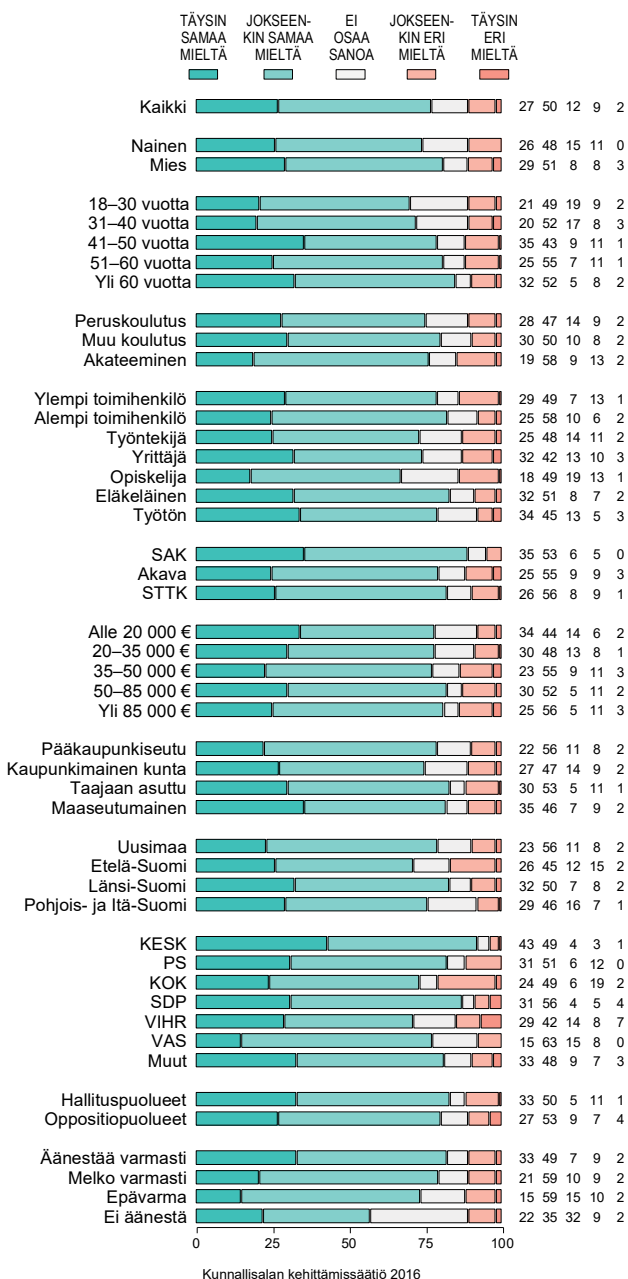
Kuvio 6. "Suomalainen kuntajärjestelmä tulisi lakkauttaa ja siirtää perustehtävät valtion hoidettavaksi" (%).

Kuvio 7. "Kaikki kuntien tehtävät tulisi siirtää maakunnille" (%).

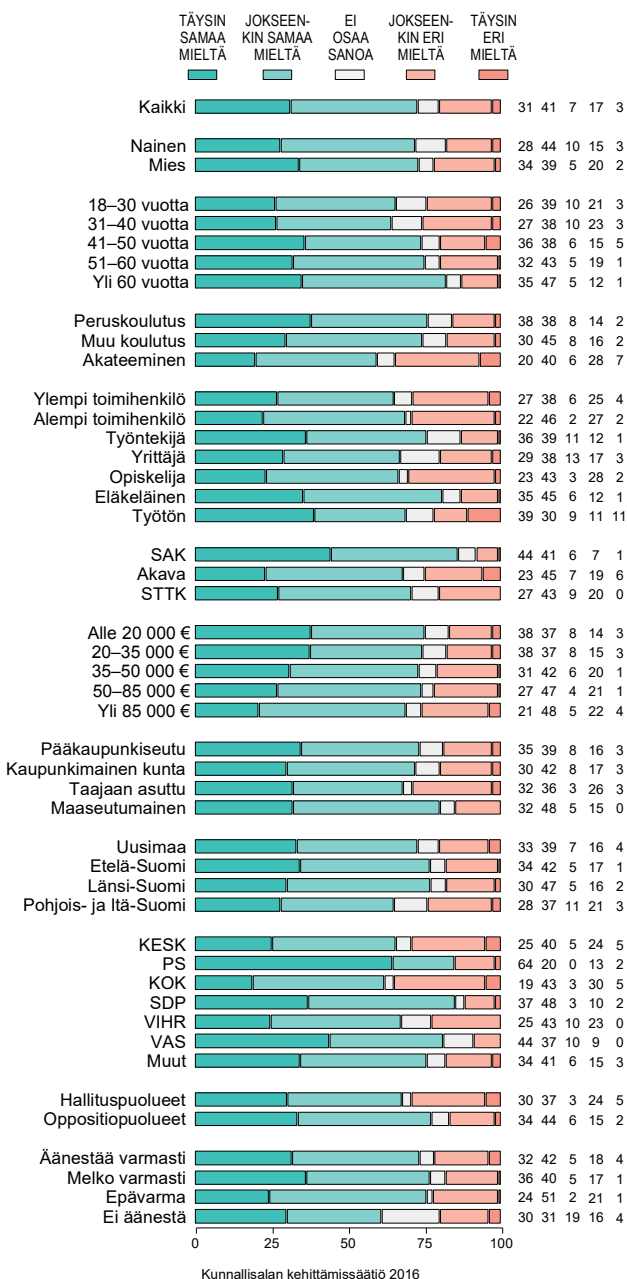

Kuvio 8. "Kuntien keskeisin tehtävä on huolehtia lähidemokratiasta ja sen toteutumisesta" (%).

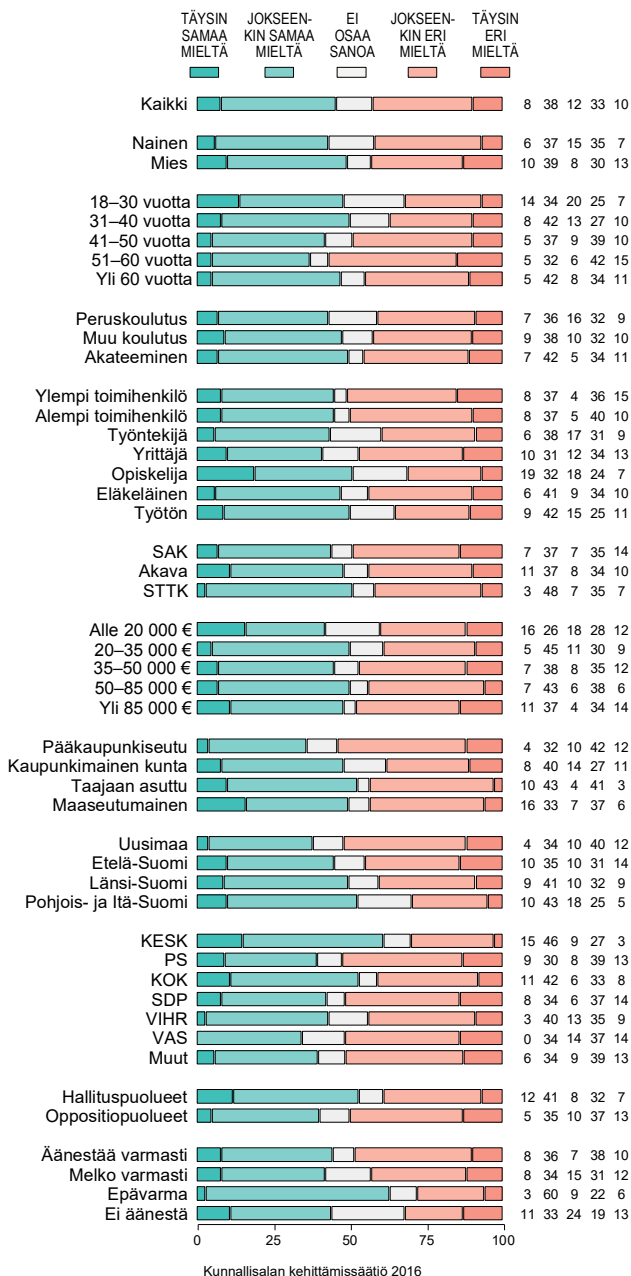

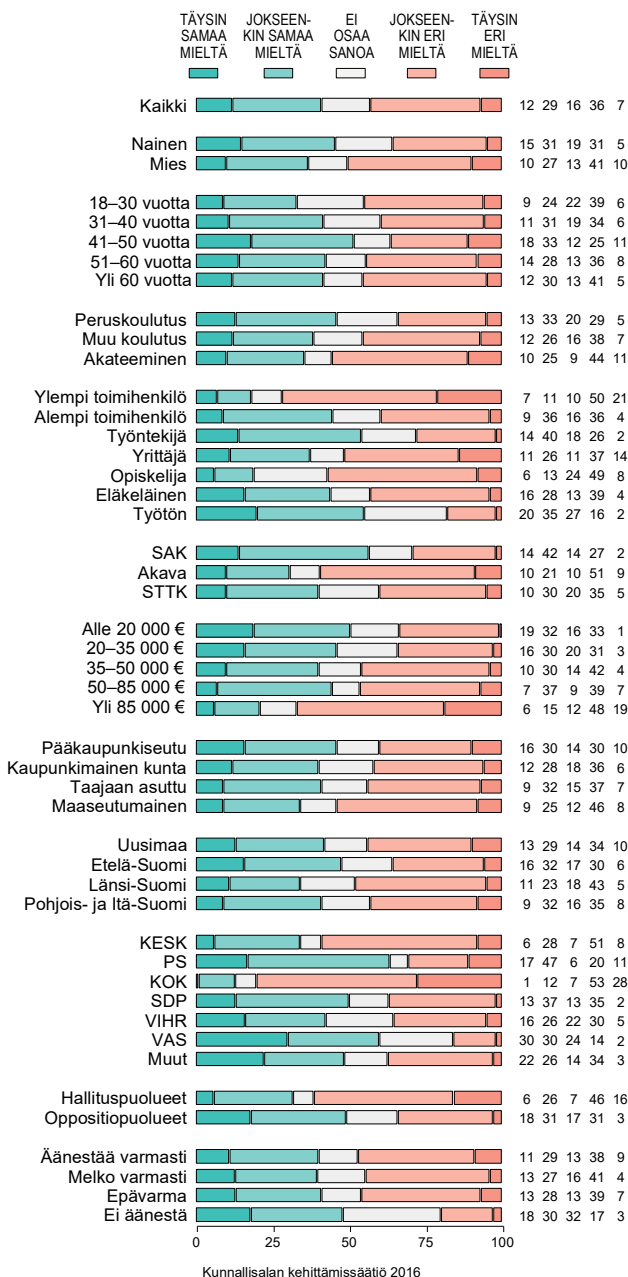
Kuvio 9. "On poliittisten päättäjien syytä, jos peruspalvelut ovat riittämättömiä tarpeeseen nähden" (%).

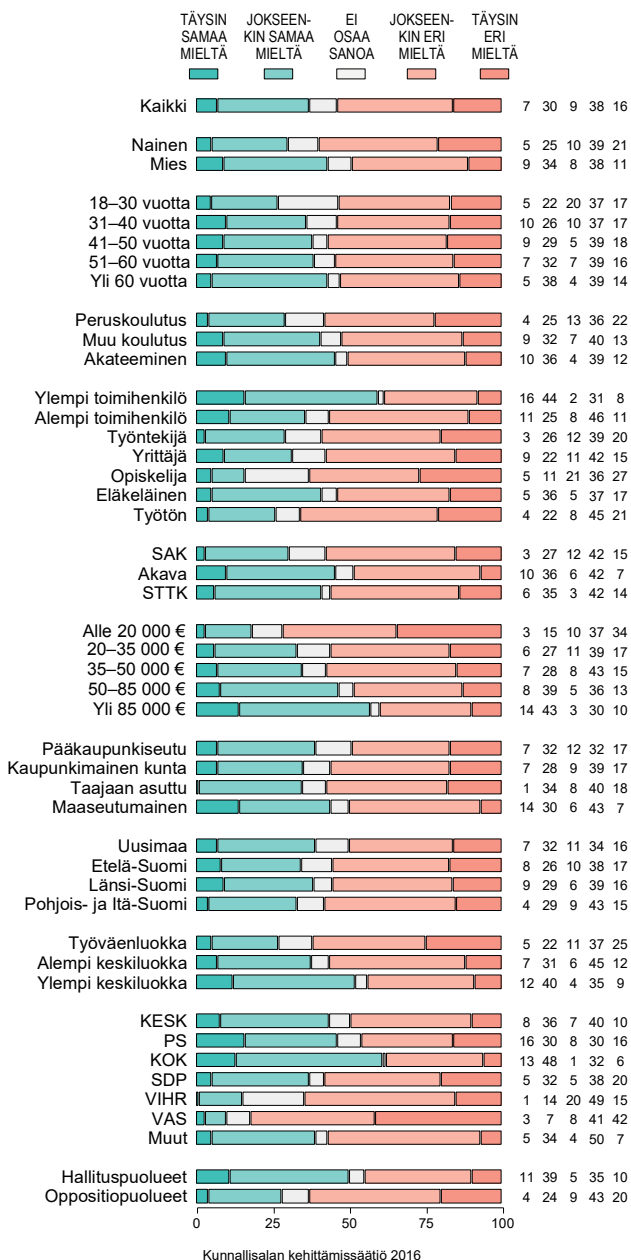
Kuvio 10. "Kuntapäättäjiä syyllistetään suotta päätöksistä, joita he tiukoissa tilanteissa ja ristiriitaisten odotusten vallitessa joutuvat tekemään" (%).

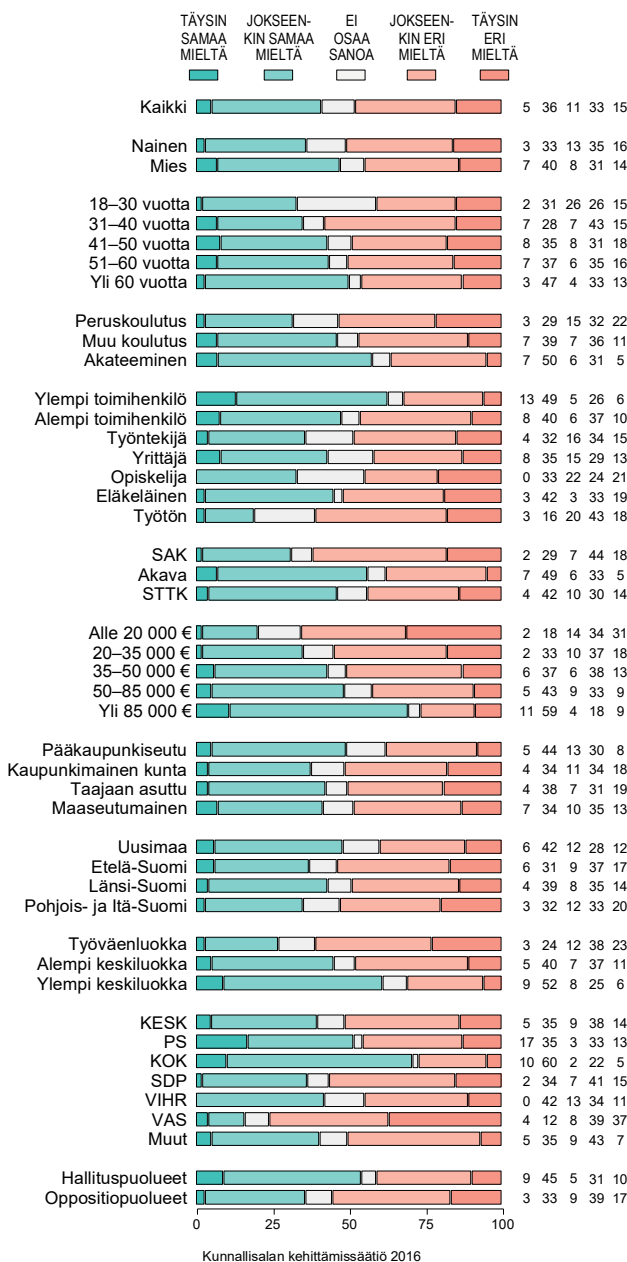
Kuvio 11. "Sosiaalinen ja taloudellinen eriarvoistuminen on omassa kotikunnassani mennyt liian pitkälle" (%).

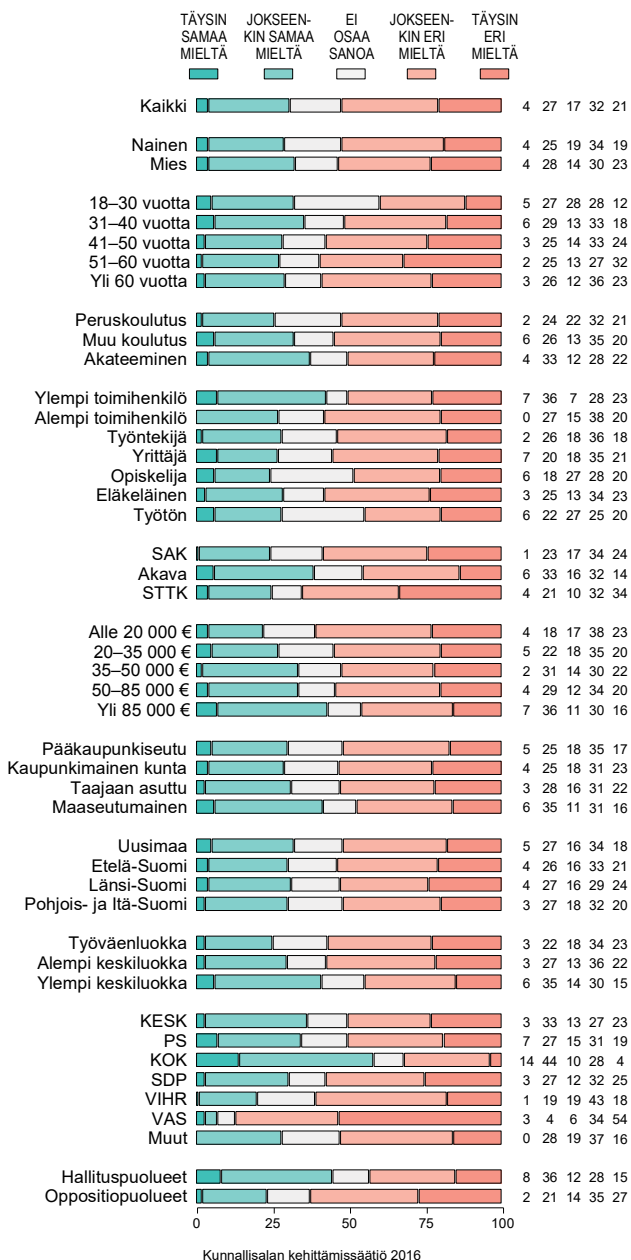
Kuvio 12. "Kunnallisia palveluja on karsittava nykyisestä kunnan taloudellisen tilan parantamiseksi" (%).

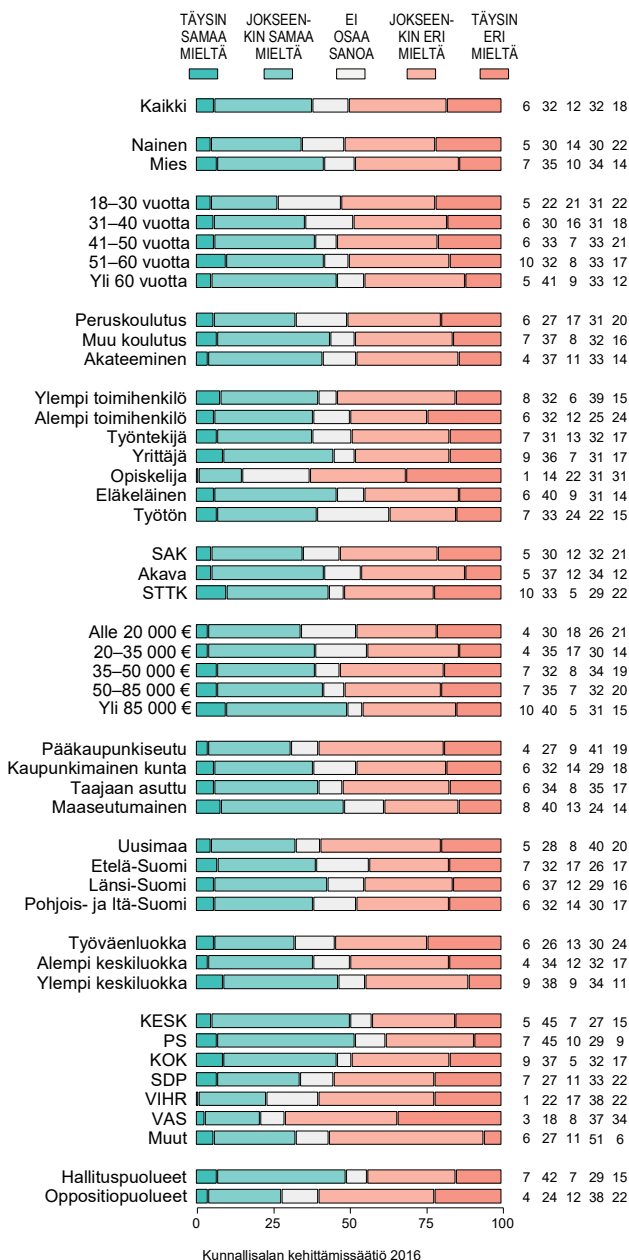
Kuvio 13. "Palvelumaksuja on korotettava kunnan taloudellisen raskuuden keventämiseksi" (%).

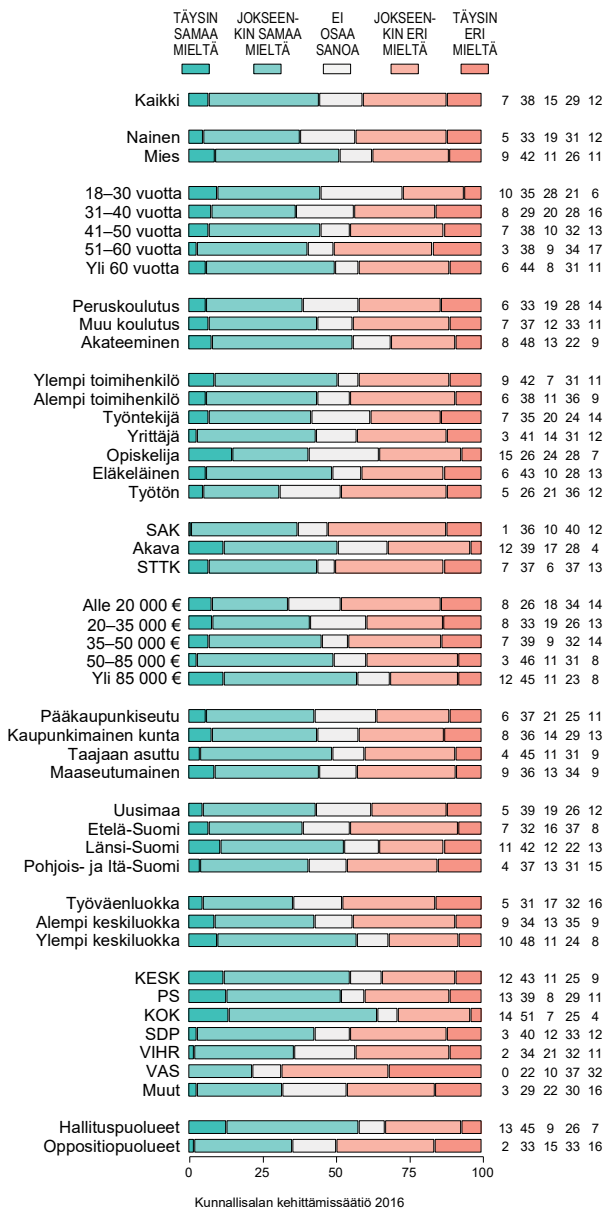
Kuvio 14. "Kunnallisia palveluja on asuinkunnassani ulkoistettava nykyistä enemmän yksityisten yritysten hoidettavaksi" (%).

Kuvio 15. "Kunnan palveluksessa olevaa henkilöstöä on lomautettava säästöjen aikaansaamiseksi" (%).

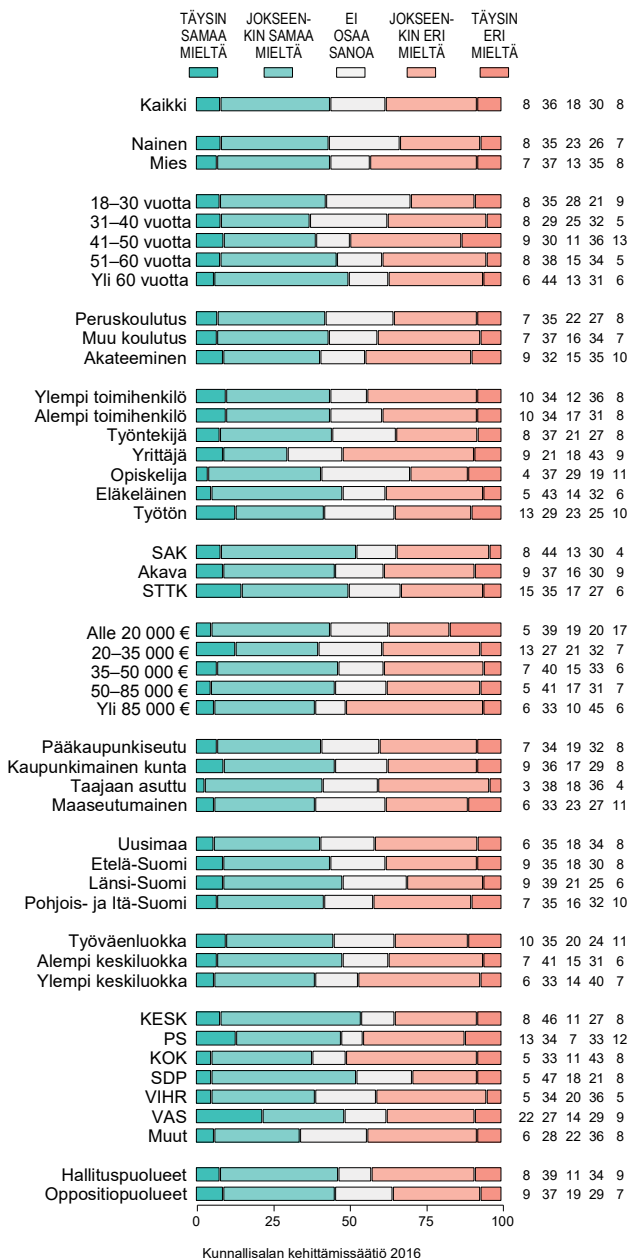

Kuvio 16. "Ihmisten omatoimisuutta ja -vastuita palveluiden käytössä ja lähiomaisten hoitamisessa on lisättävä, jotta asuinkuntani menot eivät kasvaisi ja peruspalvelut voitaisiin turvata" (%).

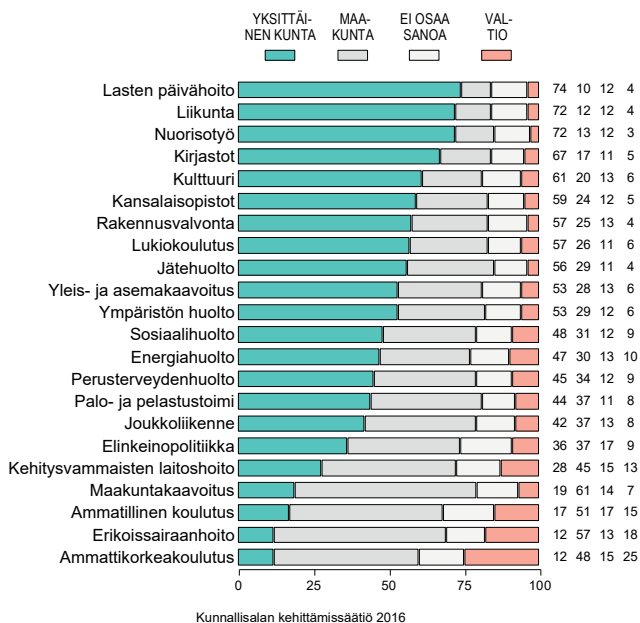

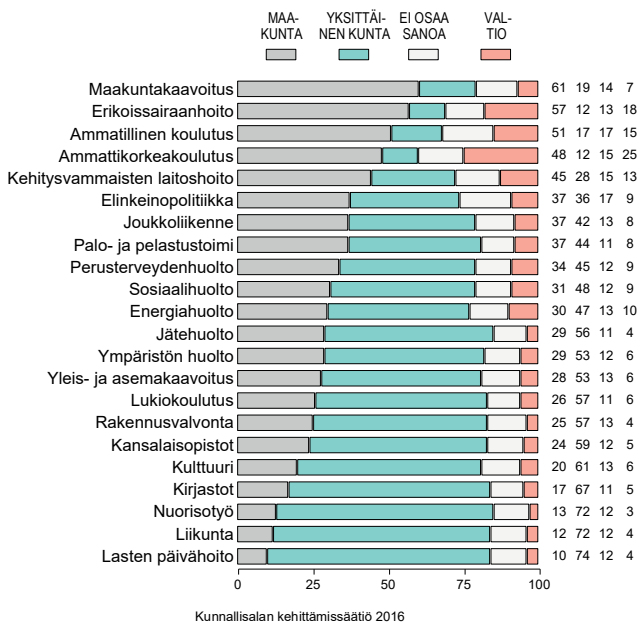
Kuvio 17. "Työttömyyttä on asuinkunnassani vähennettävä hinnalla millä hyvänsä" (%).

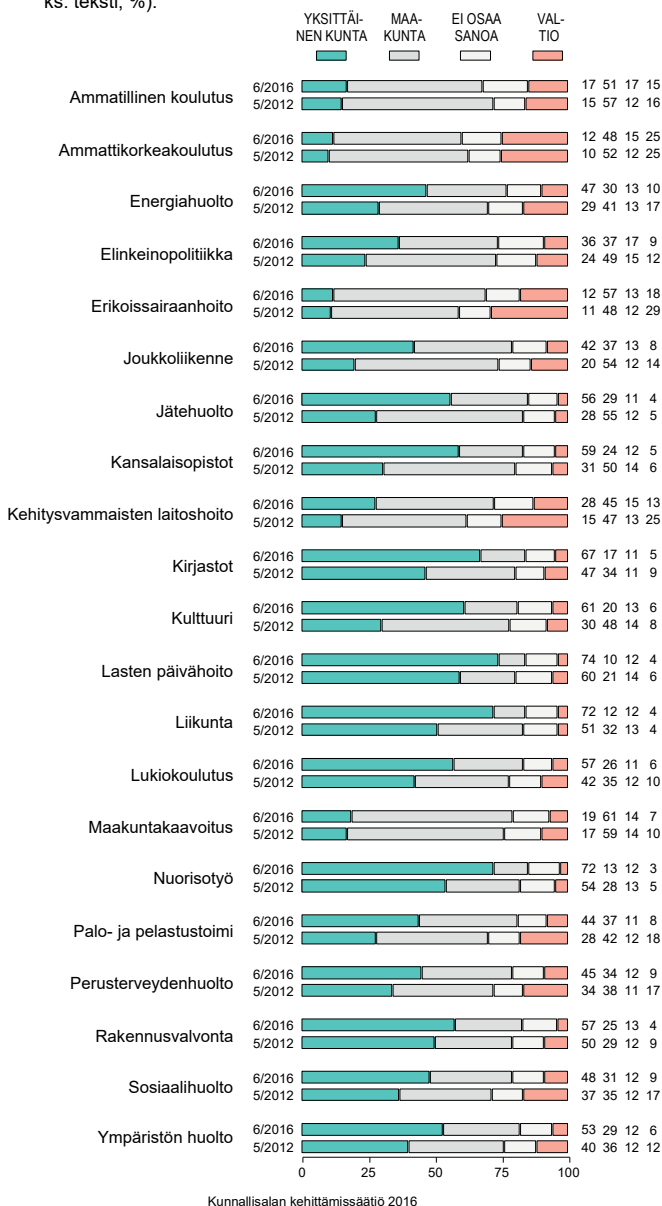
Kuvio 18. MIKÄ ALUEELLINEN KOKONAISUUS OLISI SEURAAVISSA ASIOISSA SOPIVIN JÄRJESTÄMÄÄN PALVELUT (%).

Kuvio 19. MIKÄ ALUEELLINEN KOKONAISUUS OLISI SEURAAVISSA ASIOISSA SOPIVIN JÄRJESTÄMÄÄN PALVELUT (%).

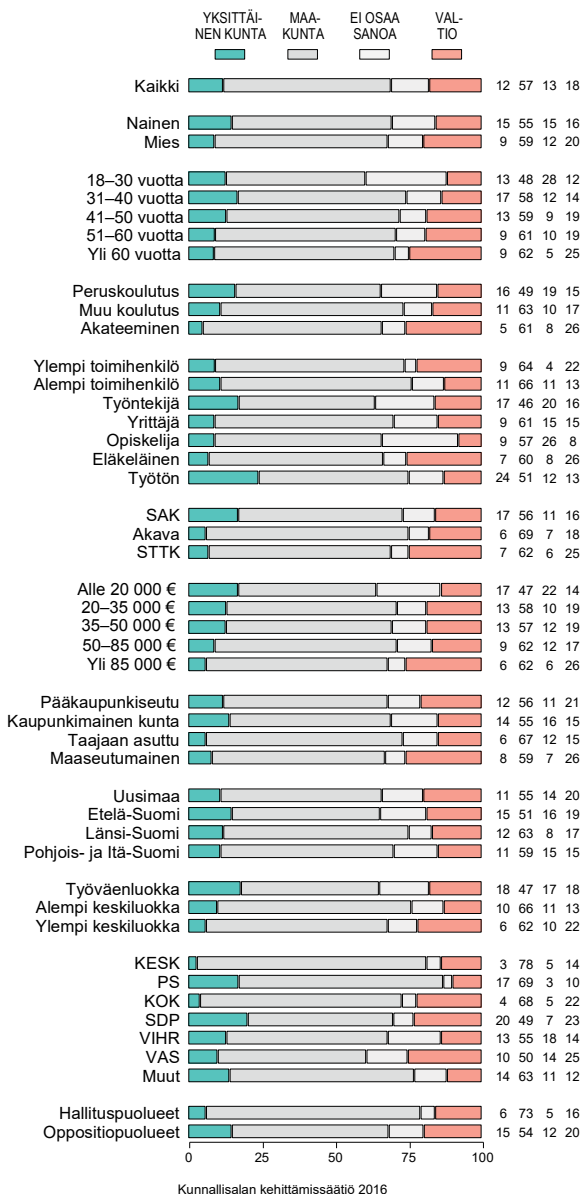
Kuvio 20. MIKÄ ALUEELLINEN KOKONAISUUS OLISI SEURAAVISSA ASIOISSA SOPIVIN JÄRJESTÄMÄÄN PALVELUT: ARVIOT VUOSINA 2012 JA 2016 (kysymysmuodon ja vastausvaihtoehtojen eroista, ks. teksti; %).

Kuvio 21. MIKÄ ALUEELLINEN KOKONAISUUS OLISI SEURAAVISSA ASIOISSA SOPIVIN JÄRJESTÄMÄÄN PALVELUT: HALLITUSPUOLUEIDEN (HAPU) vs. OPPOSITIOPUOLUEIDEN (OPPU) KANNATTAJIEN ARVIOT (%).

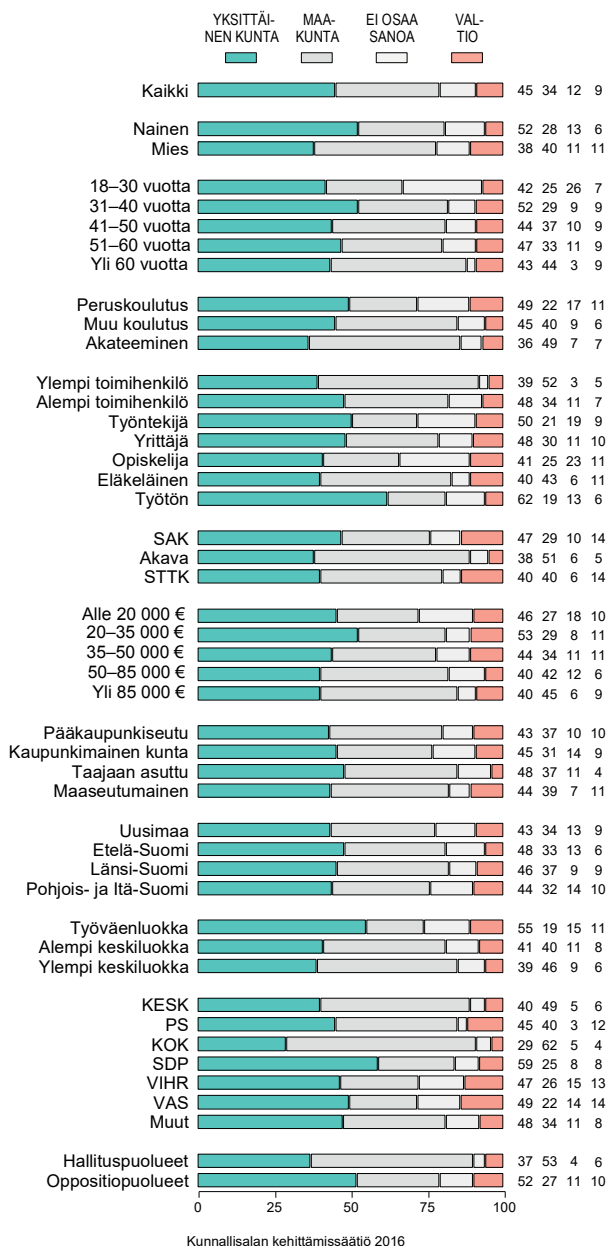

Kuvio 22. MIKÄ ALUEELLINEN KOKONAISUUS OLISI SOPIVIN JÄRJESTÄMÄÄN PALVELUT: ERIKOISSAIRAANHOITO (nyk. kuntayhtymä) (%).

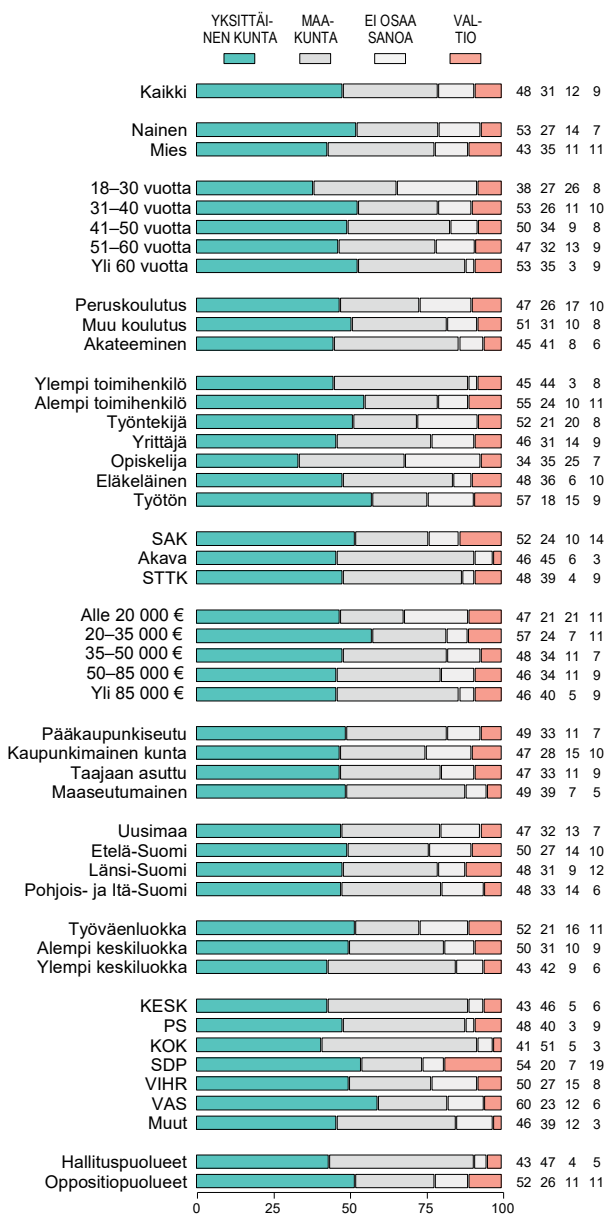

Kuvio 23.

MIKÄ ALUEELLINEN KOKONAISUUS OLISI SOPIVIN JÄRJESTÄMÄÄN PALVELUT: PERUSTERVEYDENHUOLTO (nyk. kunta tai kuntayhtymä) (%)

Kuvio 24. MIKÄ ALUEELLINEN KOKONAISUUS OLISI SOPIVIN JÄRJESTÄMÄÄN PALVELUT: SOSIAALIHUOLTO (nyk. kunta tai kuntayhtymä) (%).

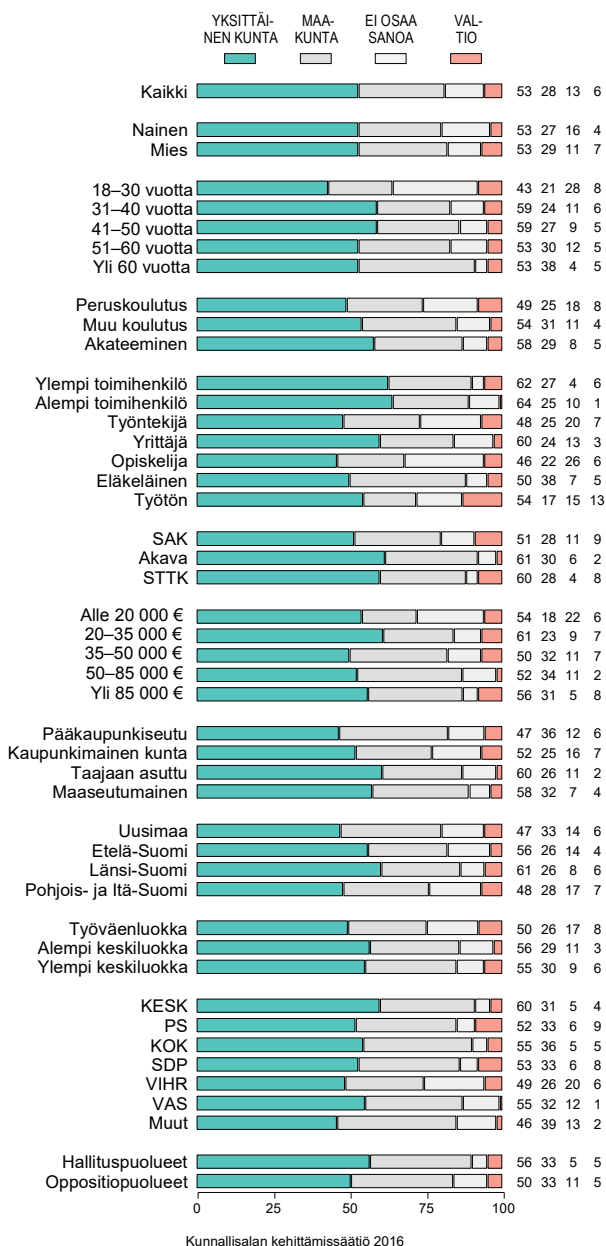

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2016

Kuvio 25.

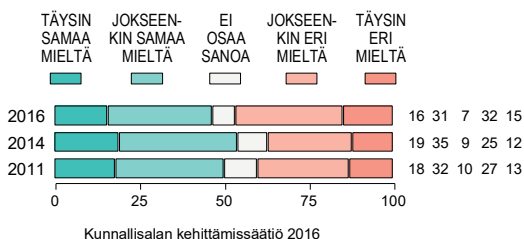
MIKÄ ALUEELLINEN KOKONAISUUS OLISI SOPIVIN JÄRJESTÄMÄÄN PALVELUT: YLEIS- JA ASEMA- KAAVOITUS (nyk. kunta) (%).

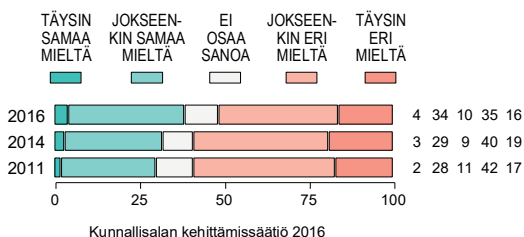
Kuvio 26. SUHTAUTUMINEN KUNTIA JA YHTEISKUNTAA KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN (%).

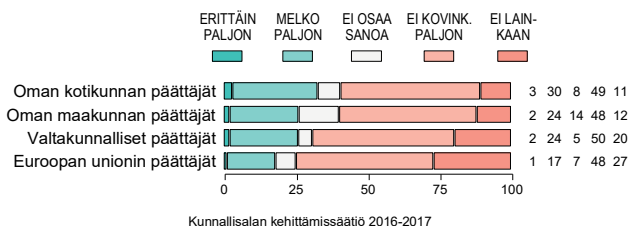
Kuvio 27. "Tärkeät yhteiskunnalliset kysymykset pitäisi en-
tistä useammin päättää kansanäänestyksellä" (%).

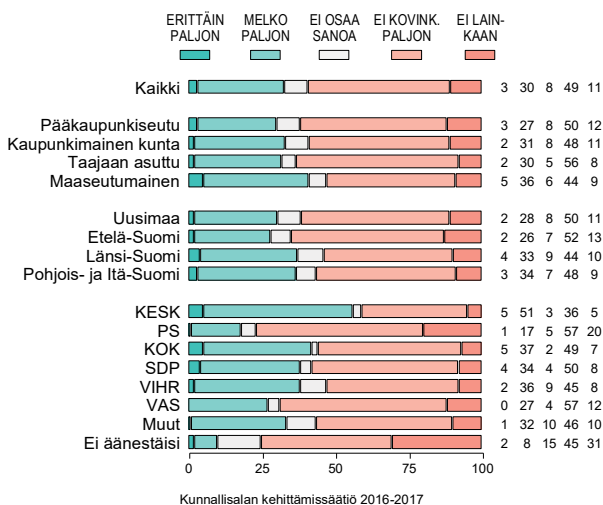
Kuvio 28. "Puolueiden kautta kansalaisten mielipiteet tulevat
pääöksenteossa huomioon otetuiksi" (%).

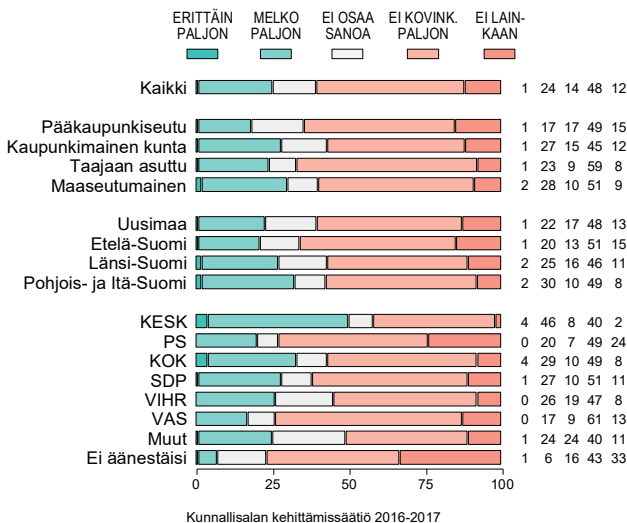
Kuvio 29. MISSÄ MÄÄRIN YLEENSÄ LUOTTA A PÄÄTTÄJIIN: KOKO MAA (%).

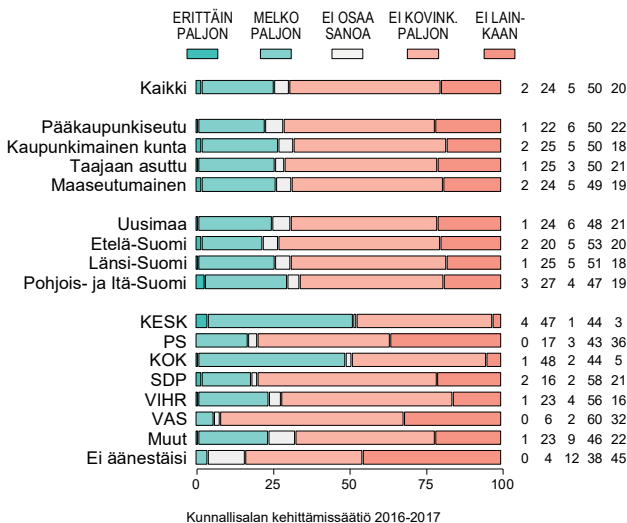
Kuvio 30. MISSÄ MÄÄRIN LUOTTA A PÄÄTTÄJIIN: OMAN KOTIKUNNAN PÄÄTTÄJÄT (%).

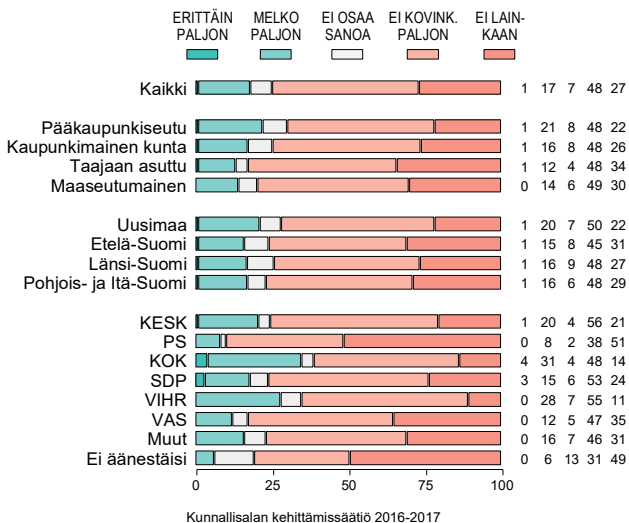
Kuvio 31. MISSÄ MÄÄRIN LUOTTAU PÄÄTTÄJIIN: OMAN MAAKUNNAN PÄÄTTÄJÄT (%)

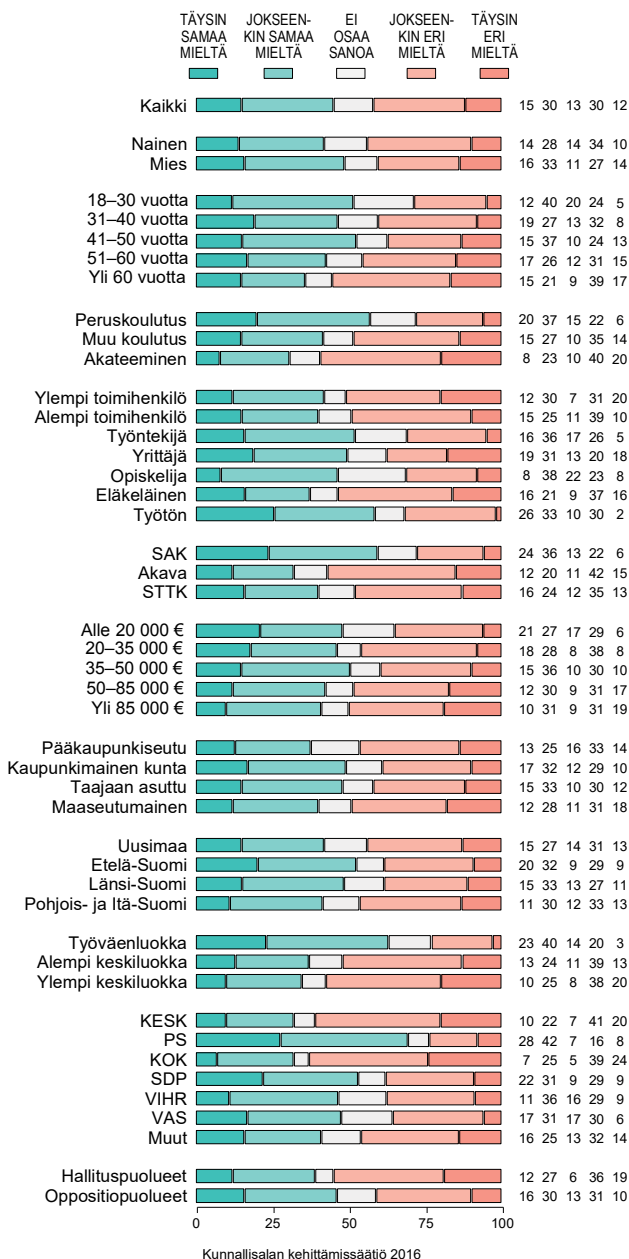
Kuvio 32. MISSÄ MÄÄRIN LUOTTAU PÄÄTTÄJIIN: VALTAKUNNALLISET PÄÄTTÄJÄT (%)

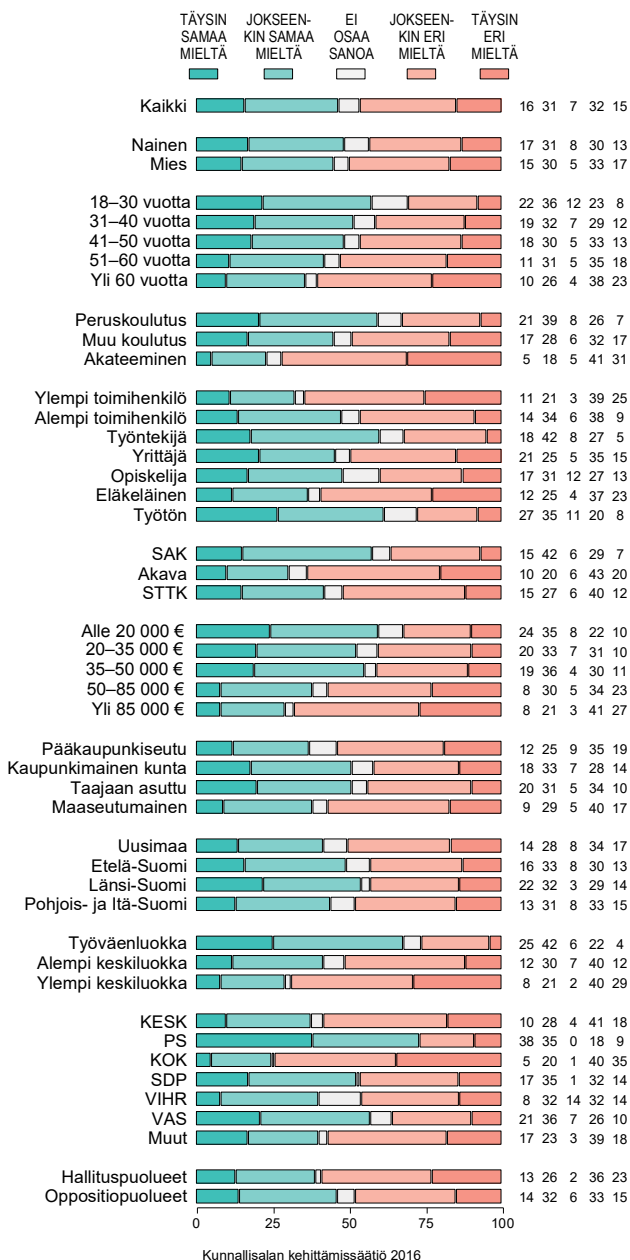
Kuvio 33. MISSÄ MÄÄRIN LUOTTA PÄÄTTÄJIIN: EUROOPAN UNIONIN PÄÄTTÄJÄT (%).

Kuvio 34. "Kaupungin ja kuntien johtajat tulisi valita virkaansa suoralla kansanvaalilla" (%).

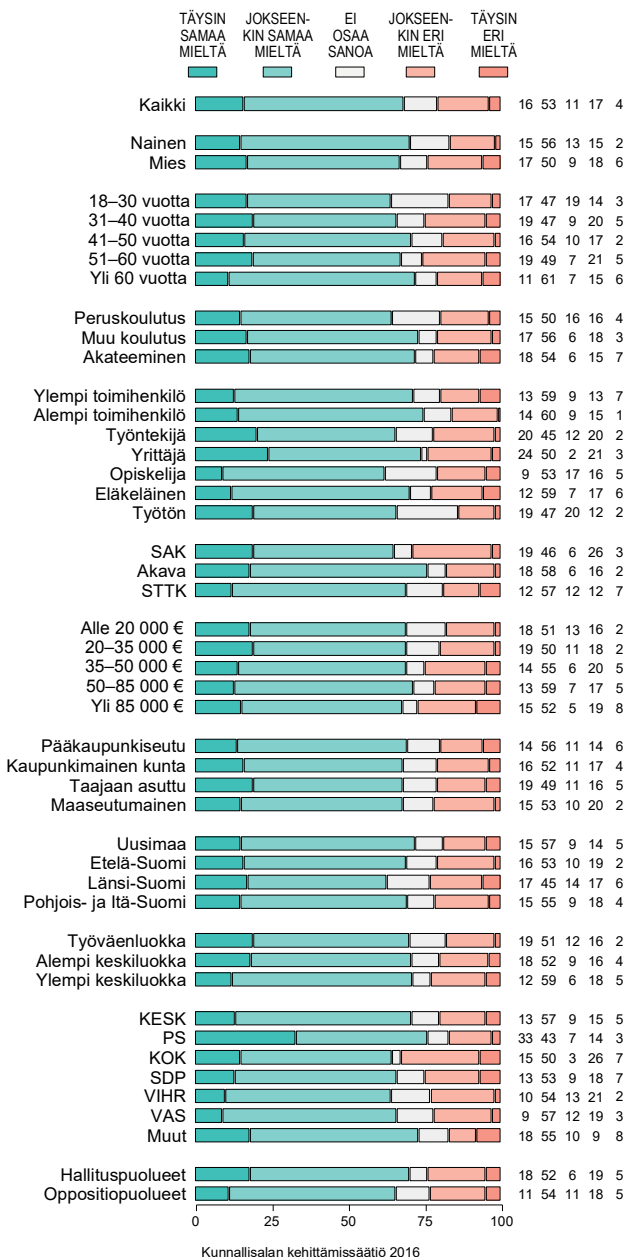

Kuvio 35. "Tärkeät kysymykset pitää entistä useammin päättää kansanäänestyksellä" (%).

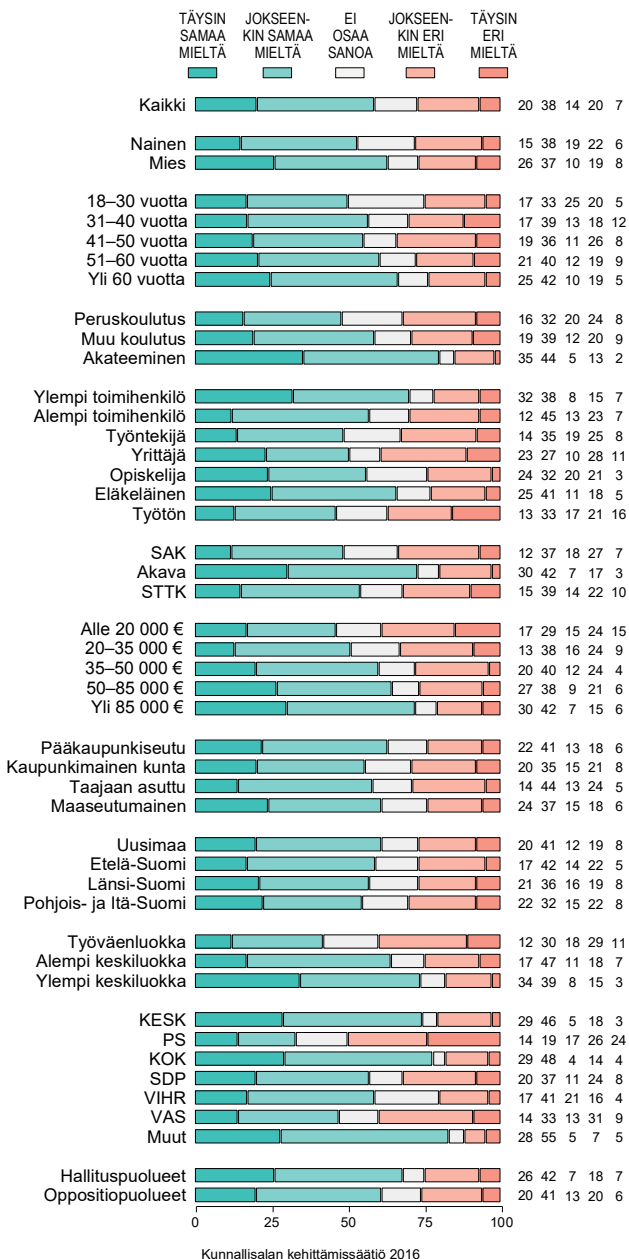

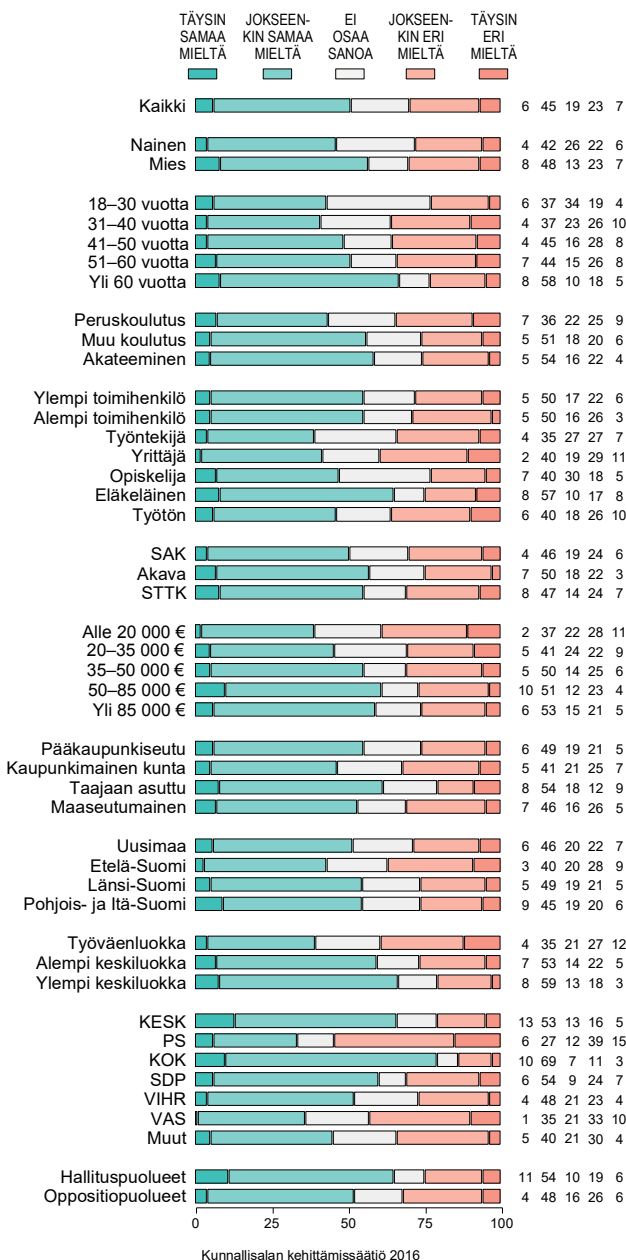
Kuvio 36. "Päättäjien tulee ottaa paremmin huomioon päätöksen-
teossa kuntalaisten näkemykset muilla keinoin kuin
kansanäänestyksillä, esim. nettiäänestyksillä tai
mielipidekyselyillä" (%).

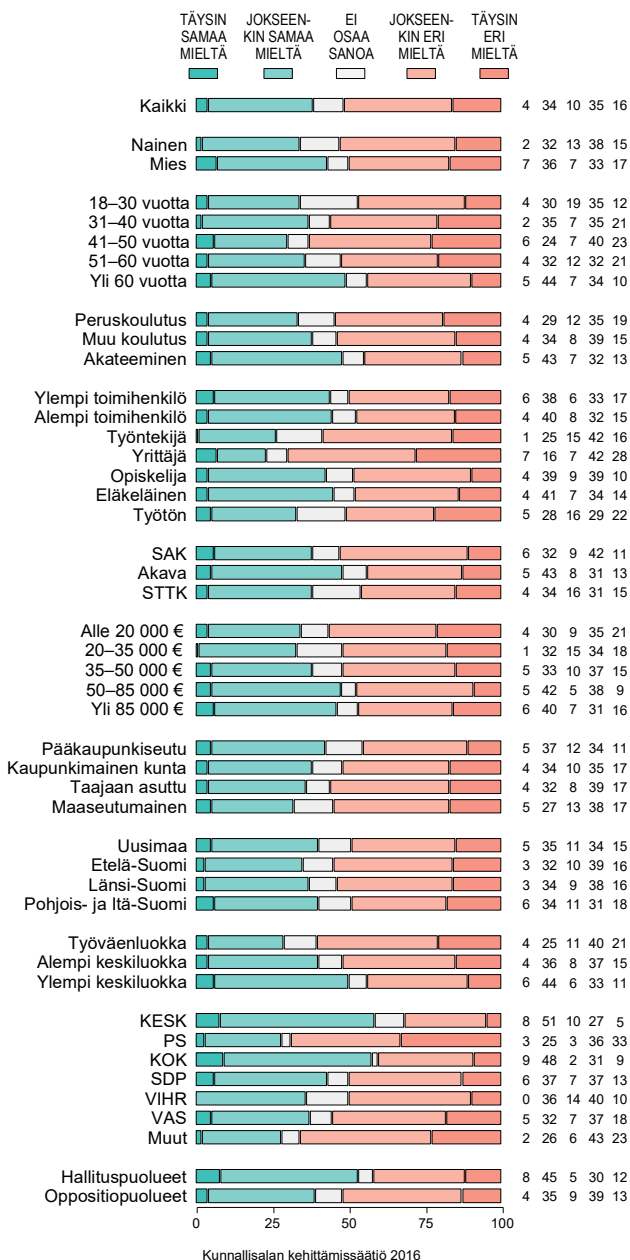
Kuvio 37. "Suorien vaikutusmahdollisuuksien lisääminen kansanäänestyksin tuottaisi helposti huonoja ja lyhytjänteisiä päätöksiä" (%).

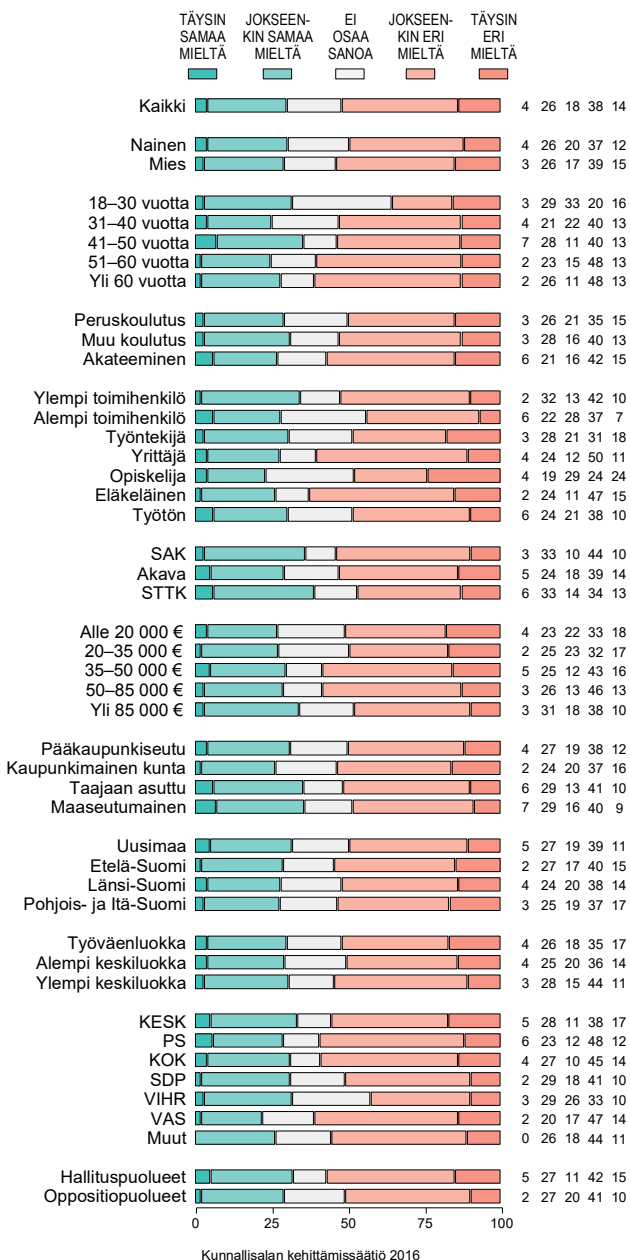
Kuvio 38. "Demokratia toimii kaiken kaikkiaan kotikunnassani hyvin" (%).

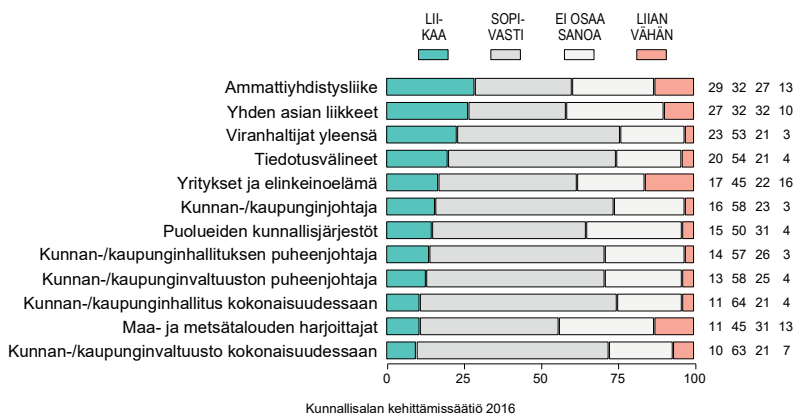
Kuvio 39. "Puolueiden kautta kansalaisten mielipiteet tulevat päätöksenteossa huomioon otetuiksi" (%).

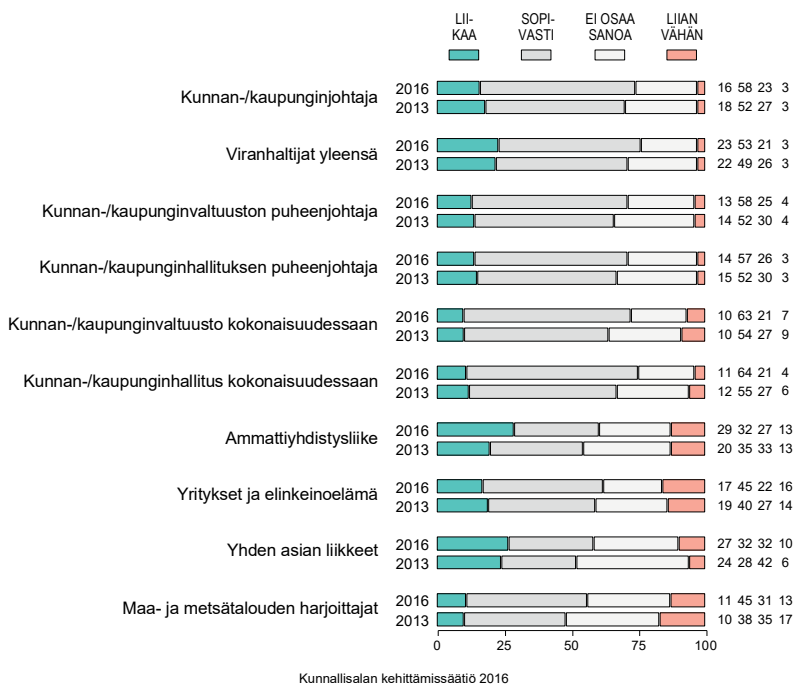
Kuvio 40. "Kunnallisiin asioihin voi vaikuttaa parhaiten suorilla kannanotoilla esim. internetissä hyvin" (%).

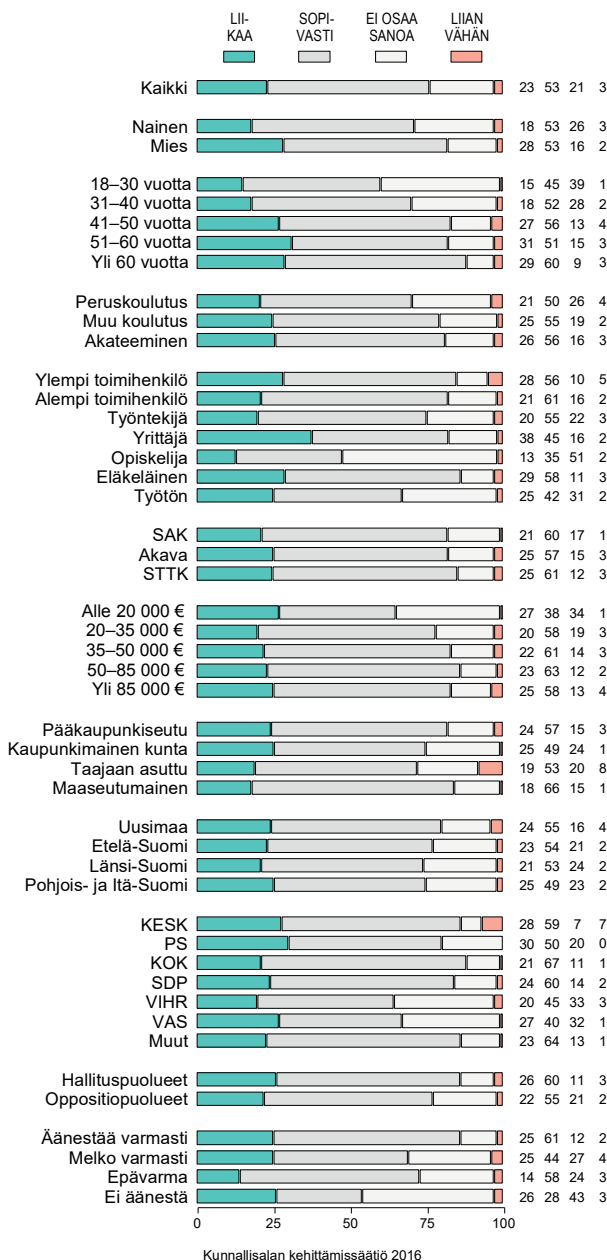
Kuvio 41. MISSÄ MÄÄRIN ERI TAHOILLA ON VALTAA OMASSA KOTIKUNNASSA (%).

Kuvio 42. MISSÄ MÄÄRIN ERI TAHOILLA ON VALTAA OMASSA KOTIKUNNASSA:
ARVIOT VUOSINA 2013 JA 2016 (%).

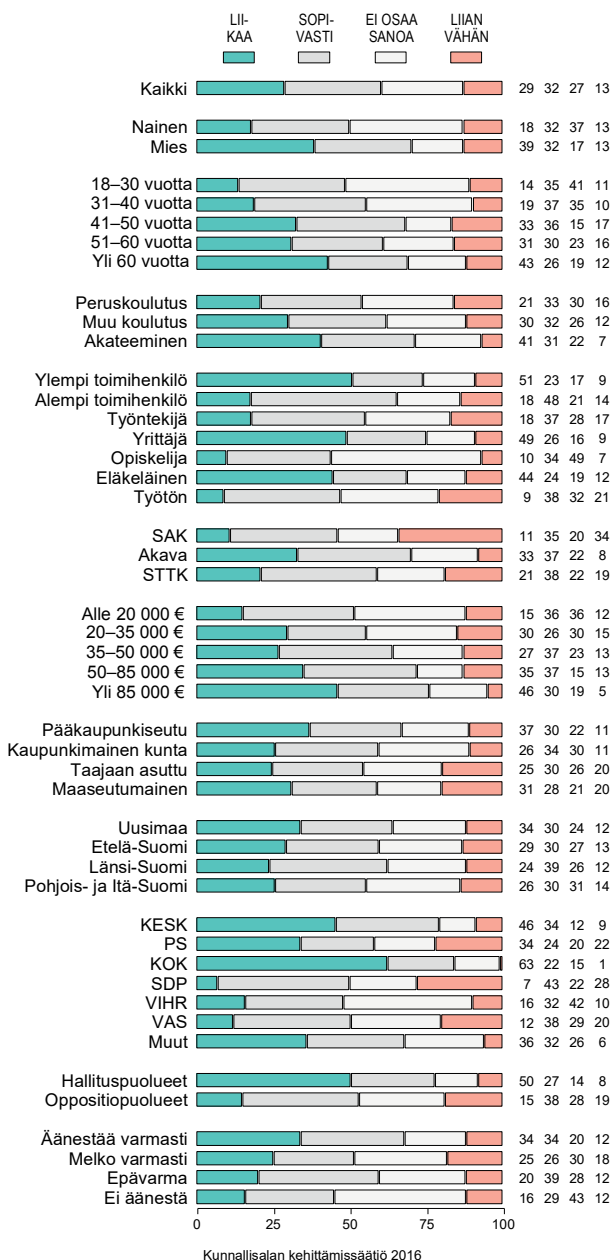

Kuvio 43. MISSÄ MÄÄRIN ERI TAHOILLA ON VALTAA KOTIKUNNASSA: VIRANHALTIJAT YLEENSÄ (%).

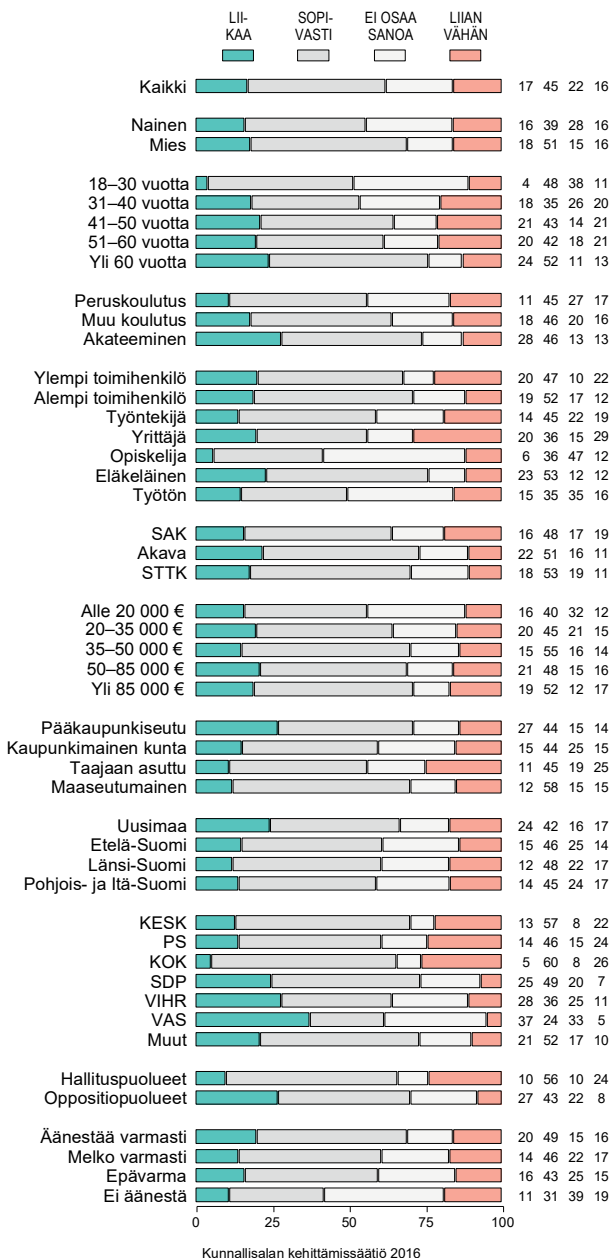

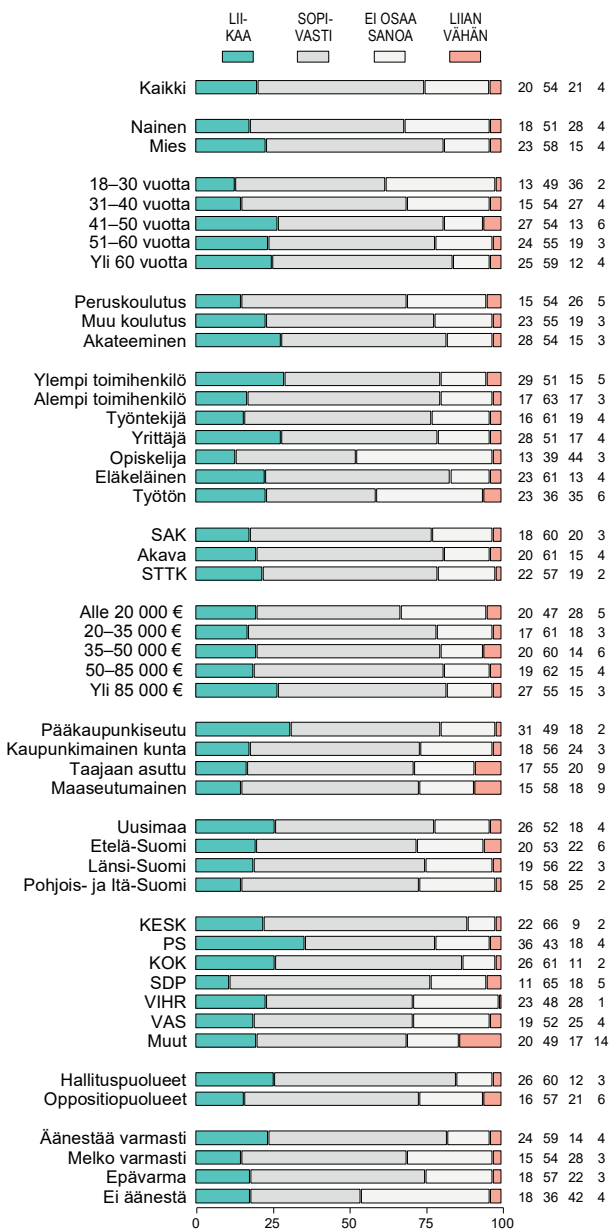
Kuvio 44. MISSÄ MÄÄRIN ERI TAHOILLA ON VALTAA KOTIKUNNASSA: AMMATTIYHDISTYSLIIKE (%).

Kuvio 45. MISSÄ MÄÄRIN ERI TAHOILLA ON VALTAA KOTIKUNNASSA: YRITYKSET JA ELINKEINOELÄMÄ (%).

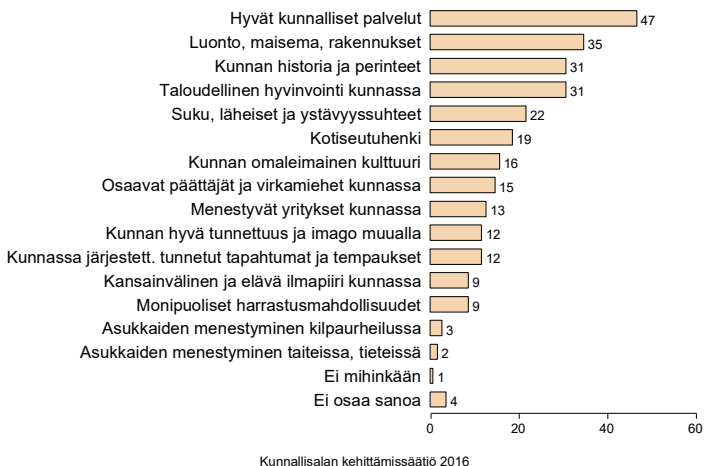

Kuvio 46. MISSÄ MÄÄRIN ERI TAHOILLA ON VALTAA KOTIKUNNASSA: TIEDOTUSVÄLINEET (%).

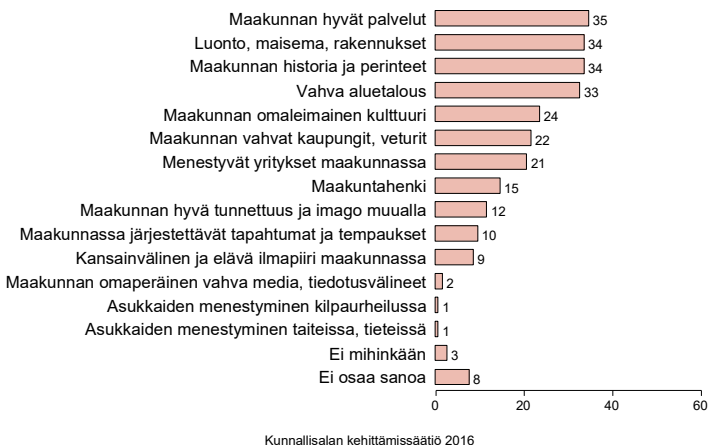

Alueellinen identiteetti

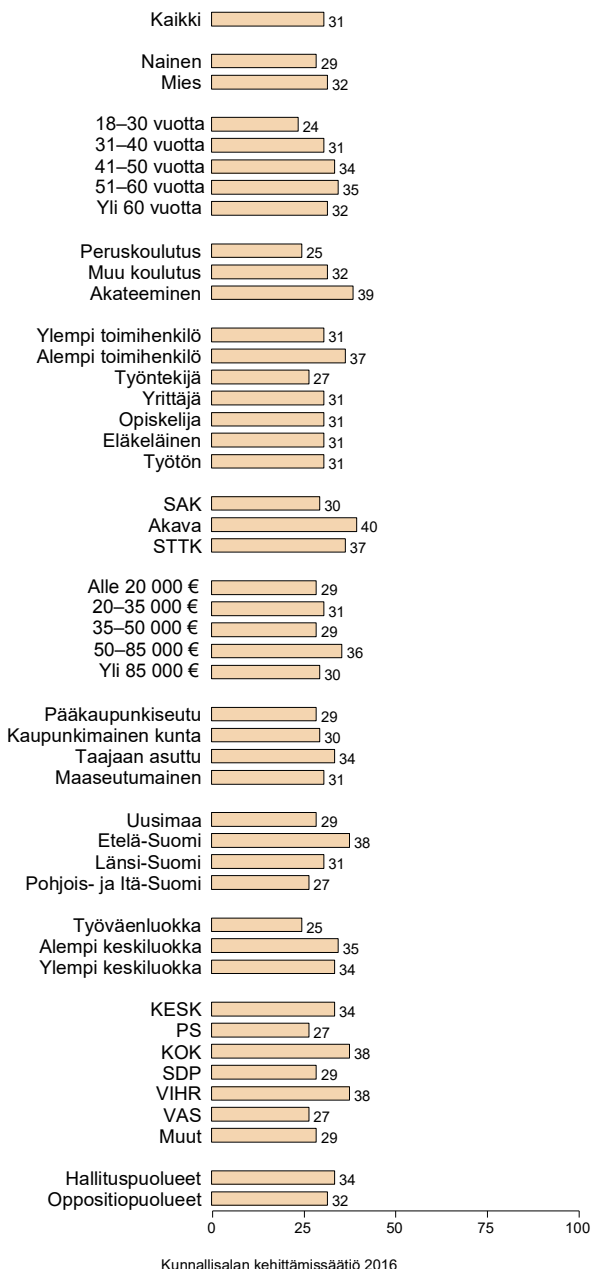
Kuvio 47. MIHIN KAIKKIIN TEKIJÖIHIN OMAN ASUINKUNNAN IDENTITEETIN PITÄISI PERUSTUA; MINKÄ TEKIJÖIDEN VARAAN RAKENTAISI (kolme tärkeintä, %).

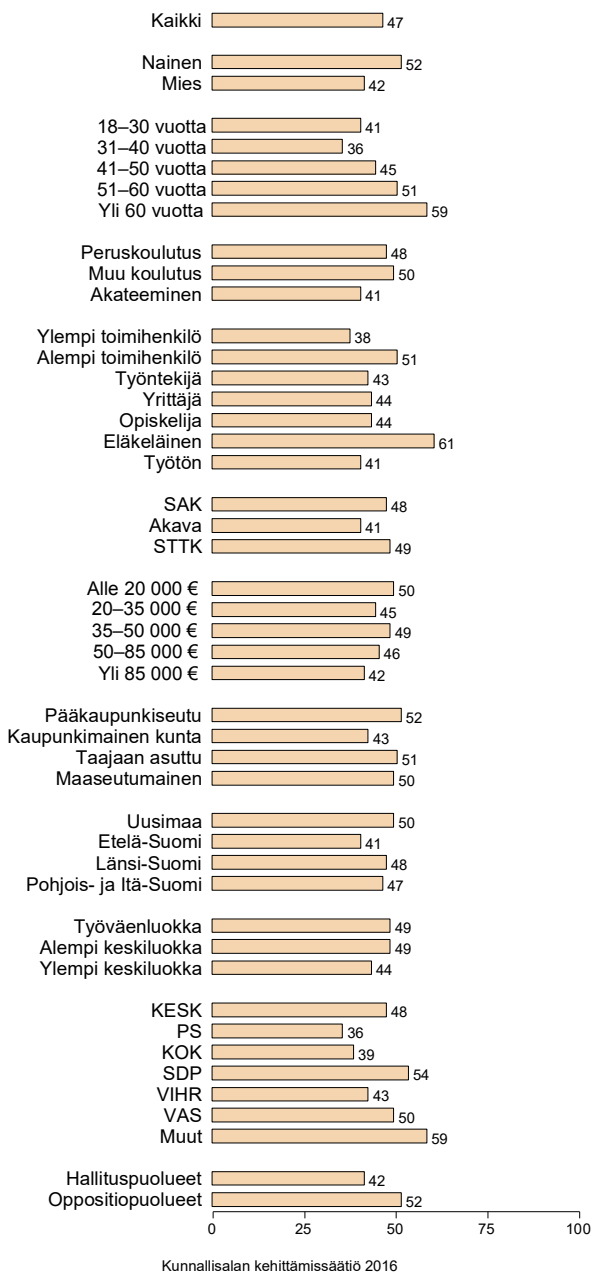
Kuvio 48. MIHIN KAIKKIIN TEKIJÖIHIN OMAN MAAKUNNAN IDENTITEETIN PITÄISI PERUSTUA; MINKÄ TEKIJÖIDEN VARAAN RAKENTAISI (kolme tärkeintä, %).

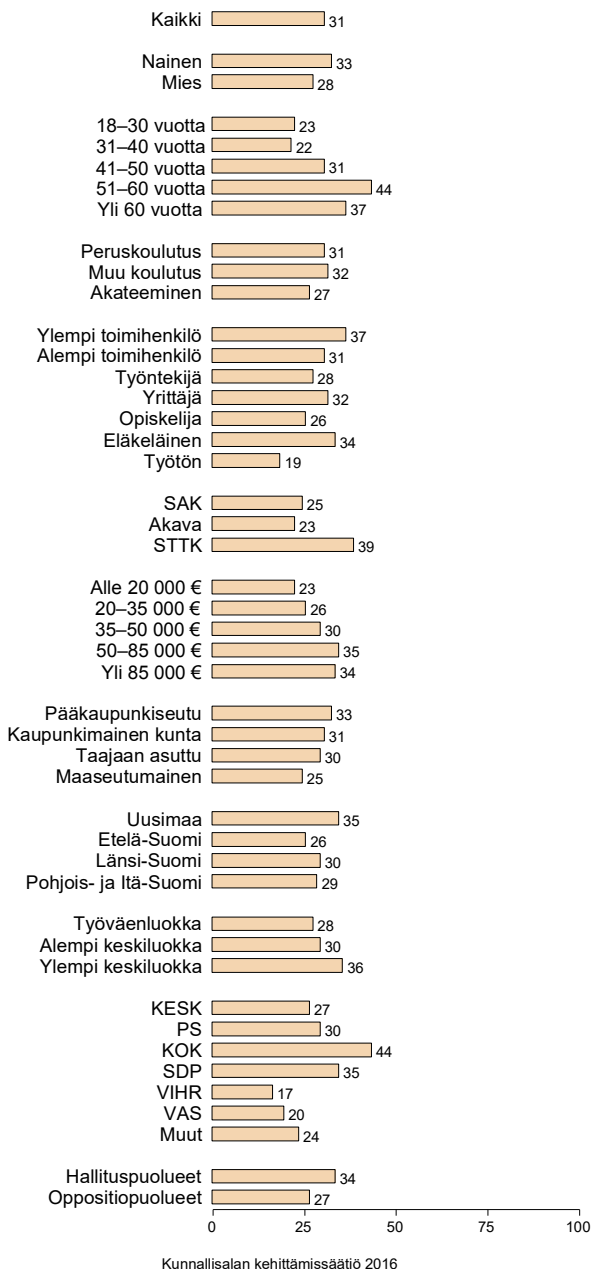
Kuvio 49. MIHIN TEKIJÖIHIN ASUINKUNNAN IDENTITEETIN PITÄISI PERUSTUA: KUNNAN HISTORIA JA PERINTEET (%)

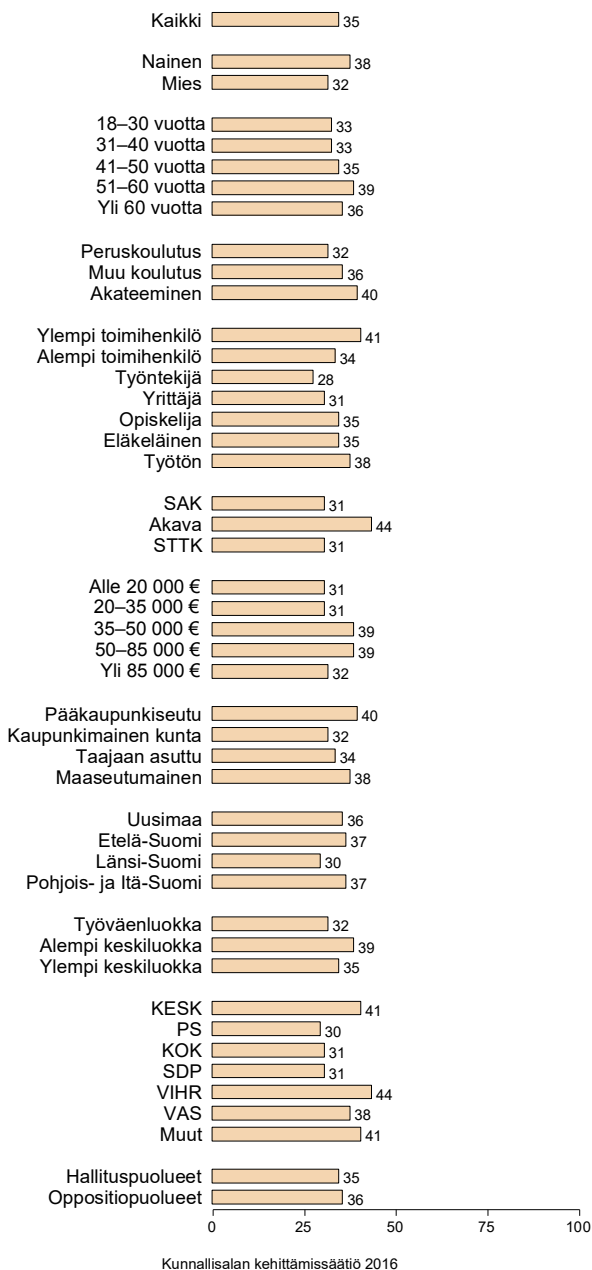
Kuvio 50. MIHIN TEKIJÖIHIN ASUINKUNNAN IDENTITEETIN PITÄISI PERUSTUA: HYVÄT KUNNALLISET PALVELUT (%).

Kuvio 51. MIHIN TEKIJÖIHIN ASUINKUNNAN IDENTITEETIN PITÄISI PERUSTUA: TALOUDELLINEN HYVINVOINTI KUNNASSA (%).

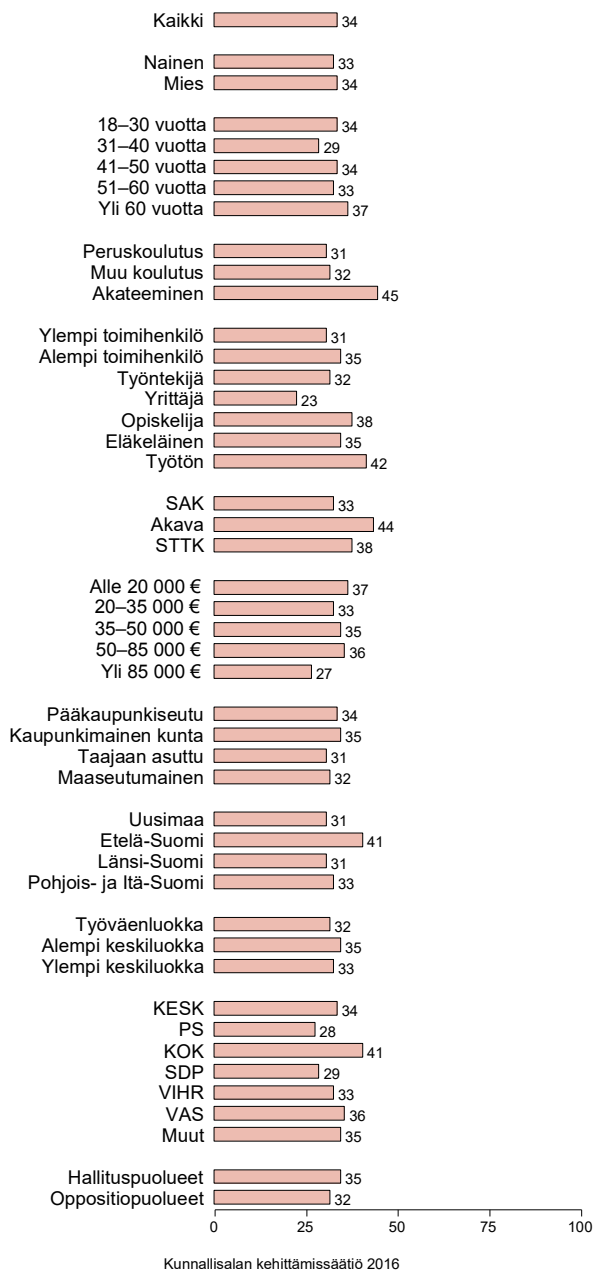

Kuvio 52. MIHIN TEKIJÖIHIN ASUINKUNNAN IDENTITEETIN PITÄISI PERUSTUA: LUONTO, MAISEMA, RAKENNUKSET (%).

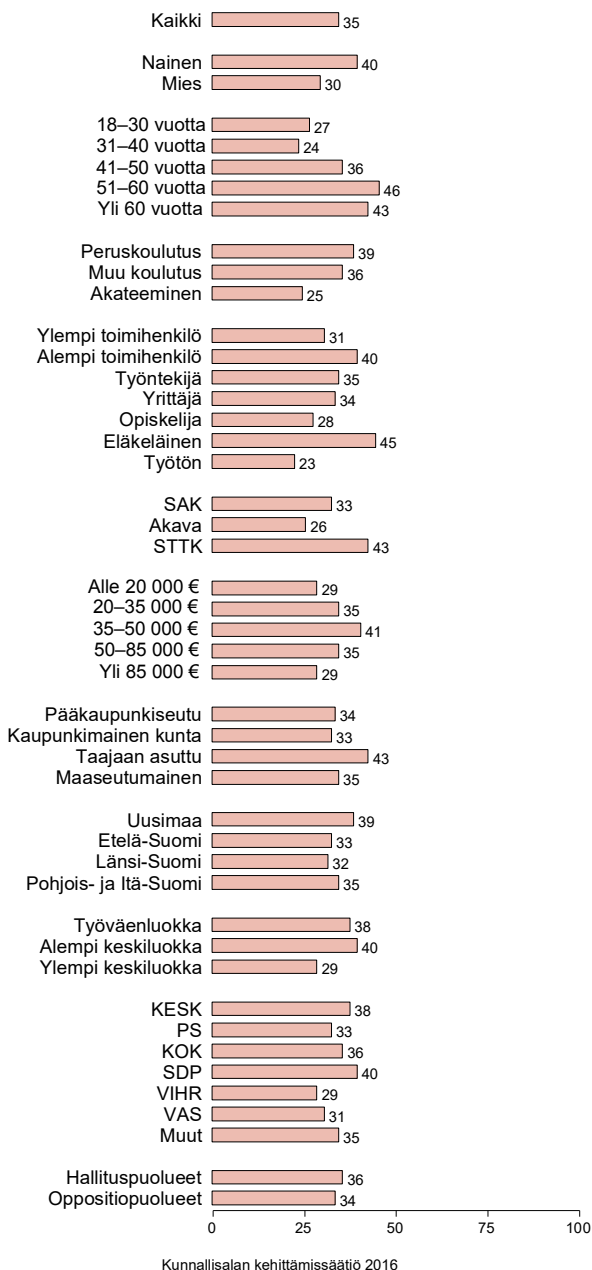

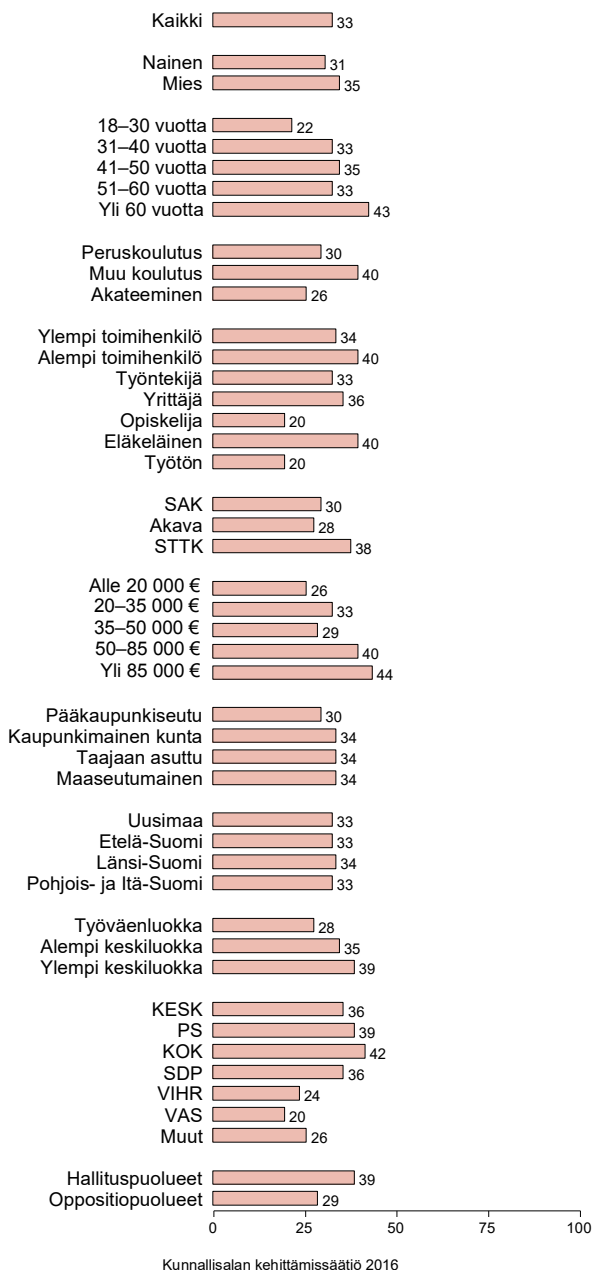
Kuvio 53. MIHIN TEKIJÖIHIN MAAKUNNAN IDENTITEETIN PITÄISI PERUSTUA: MAAKUNNAN HISTORIA JA PERINTEET (%).

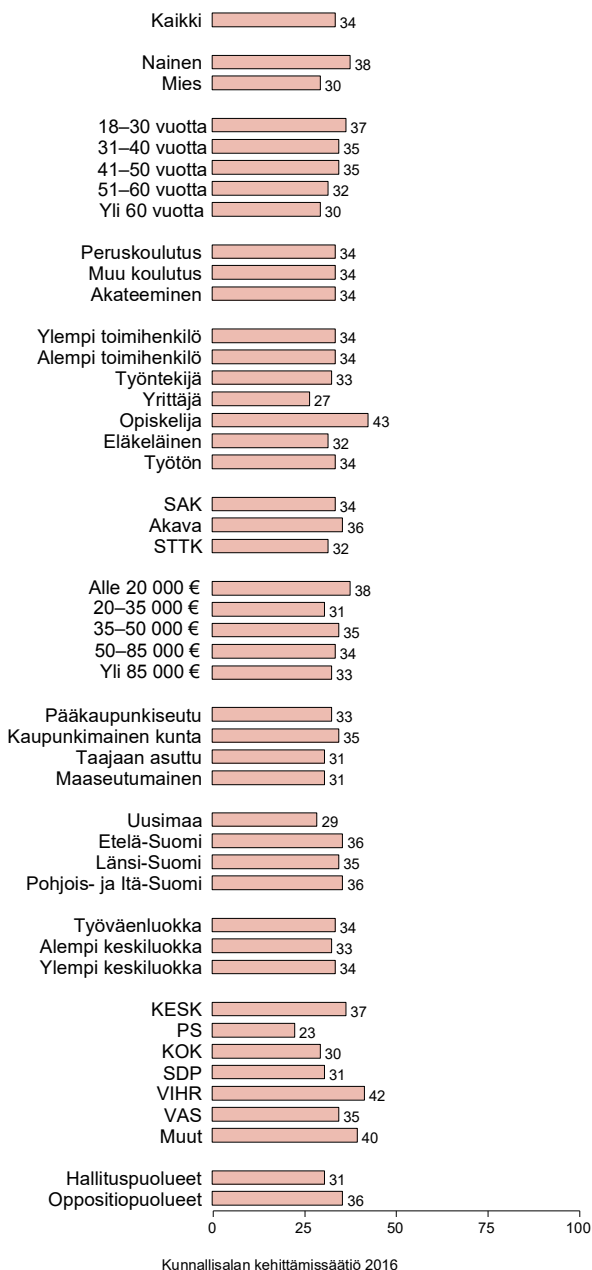
Kuvio 54. MIHIN TEKIJÖIHIN MAAKUNNAN IDENTITEETIN PITÄISI PERUSTUA: MAAKUNNAN HYVÄT PALVELUT (%).

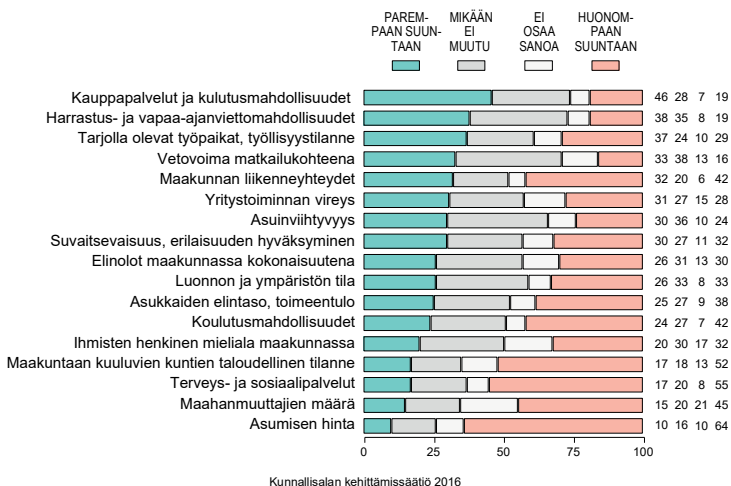
Kuvio 55. MIHIN TEKIJÖIHIN MAAKUNNAN IDENTITEETIN PITÄISI PERUSTUA: VAHVA ALUETALOUS (%).

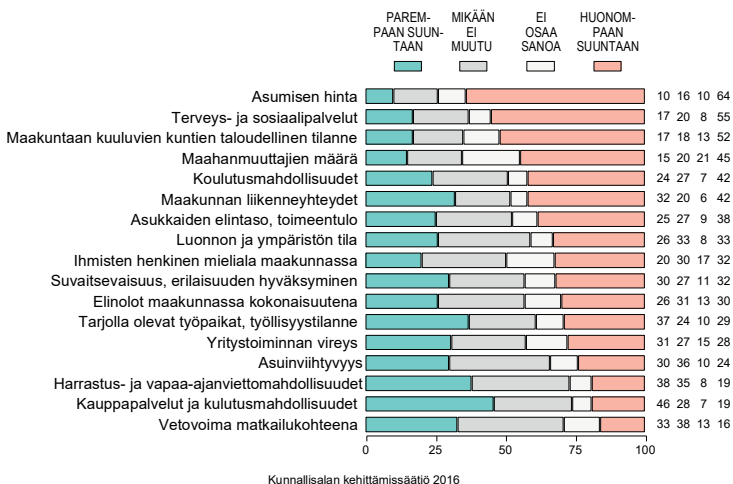
Kuvio 56. MIHIN TEKIJÖIHIN MAAKUNNAN IDENTITEETIN PITÄISI PERUSTUA: LUONTO, MAISEMA, RAKENNUKSET (%).

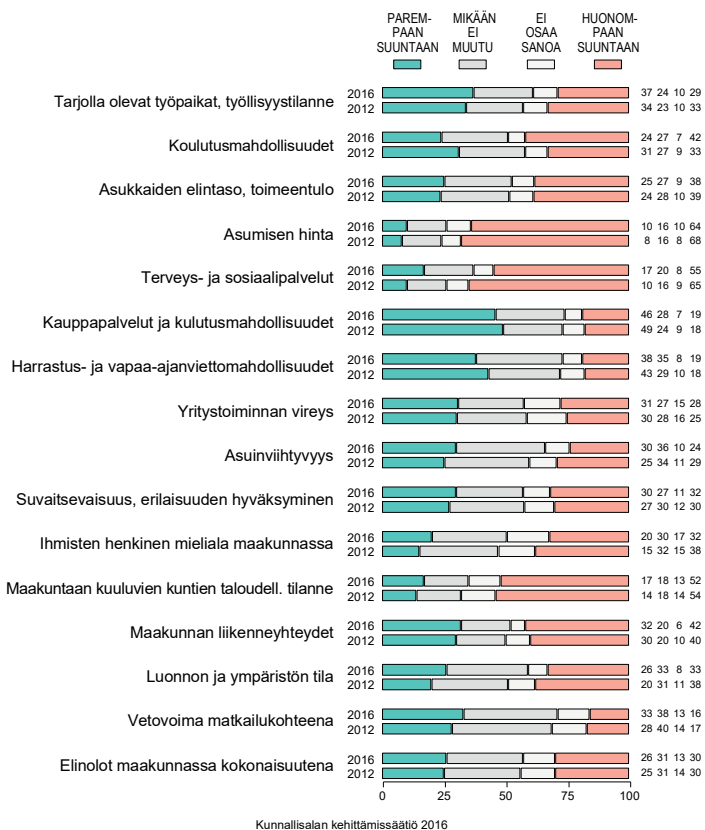
Kuvio 57. JOS AJATTELEE ASIAA KYMMENEN VUOTTA ETEENPÄIN, MILLAISEKSI ARVIOI OMAN MAAKUNNAN KEHITTYVÄN TULEVAISUUDESSA (%).

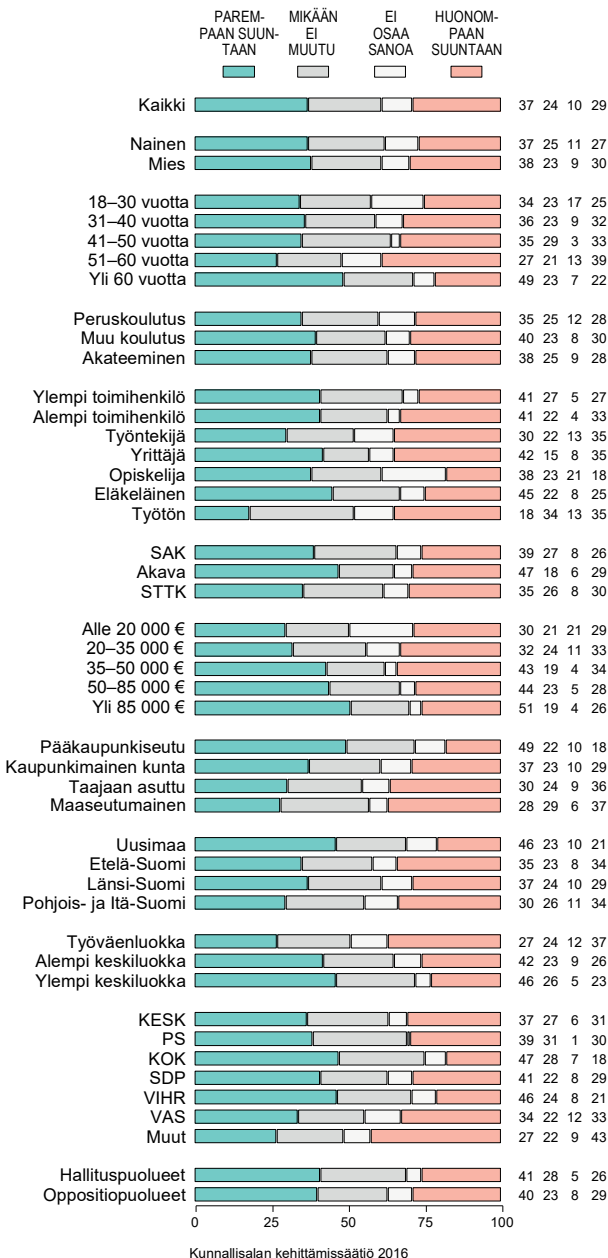
Kuvio 58. JOS AJATTELEE ASIAA KYMMENEN VUOTTA ETEENPÄIN, MILLAISEKSI ARVIOI OMAN MAAKUNNAN KEHITTYVÄN TULEVAISUUDESSA (%).

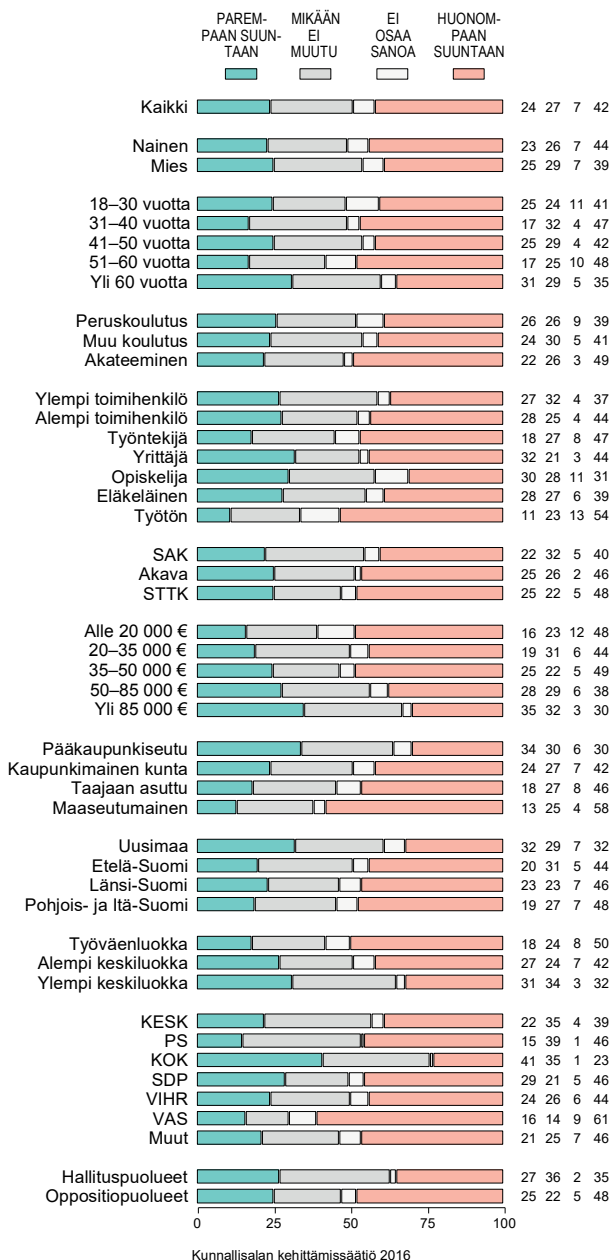
Kuvio 59. JOS AJATTELEE 10 VUOTTA ETEENPÄIN, MILLAISEKSI ARVIOI OMAN MAAKUNNAN KEHITTYVÄN TULEVAISUUDESSA (%).

Kuvio 60. MILLAISEKSI ARVIOI MAAKUNNAN KEHITTYVÄN TULEVAISUUDESSA: TARJOLLA OLEVAT TYÖPAIKAT, TYÖLLISYYSTILANNE (%).

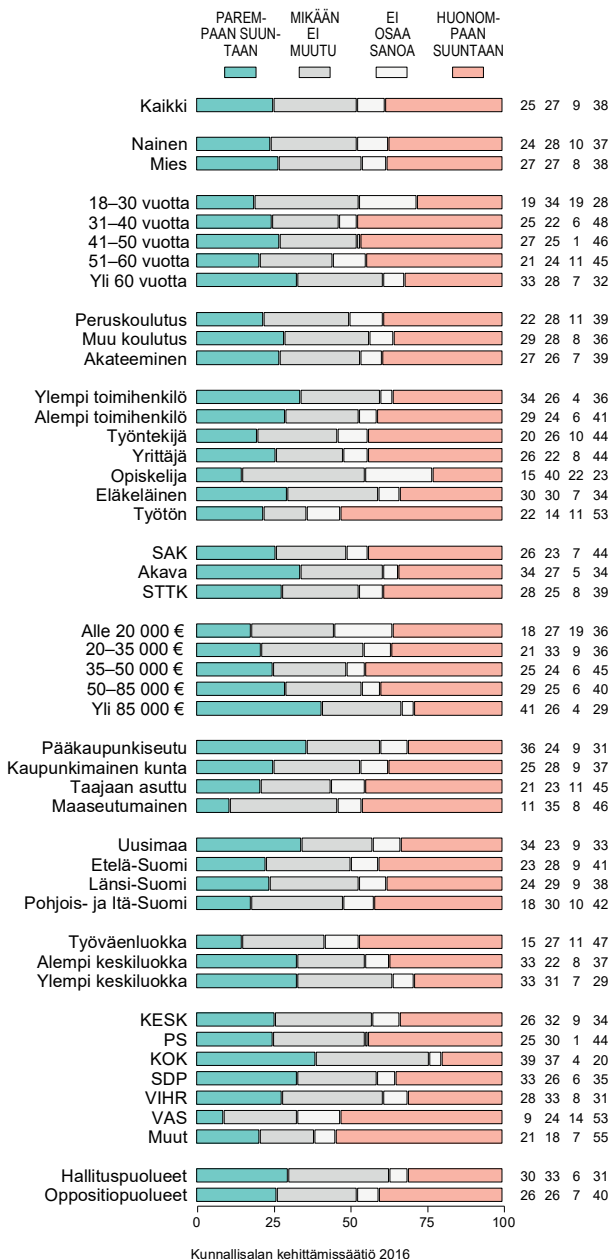

Kuvio 61. MILLAISEKSI ARVIOI MAAKUNNAN KEHITTYVÄN TULEVAISUUDESSA: KOULUTUSMAHDOLLISUUDET (%).

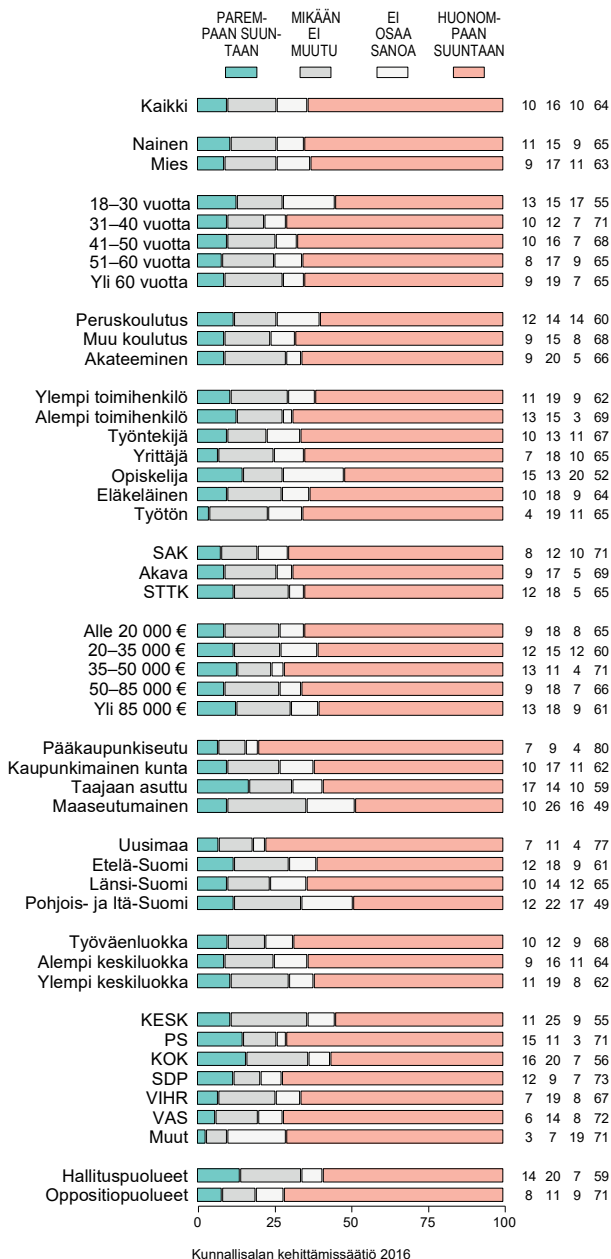

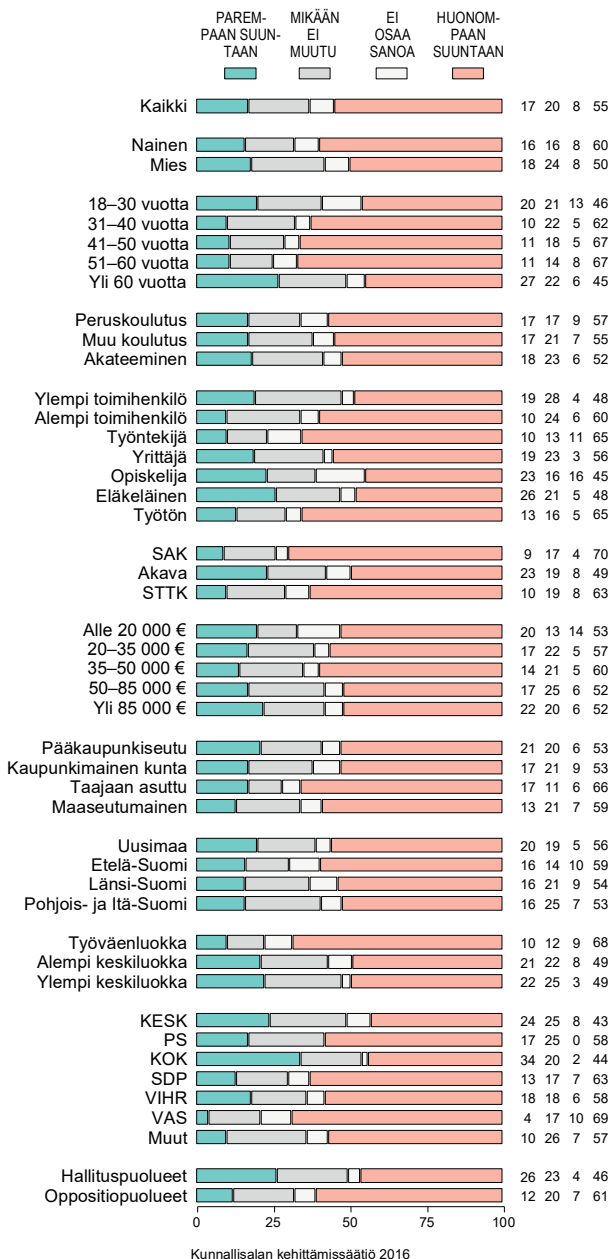
Kuvio 62. MILLAISEKSI ARVIOI MAAKUNNAN KEHITTYVÄN TULEVAISUUDESSA: ASUKKAIDEN ELINTASO, TOIMEENTULO (%).

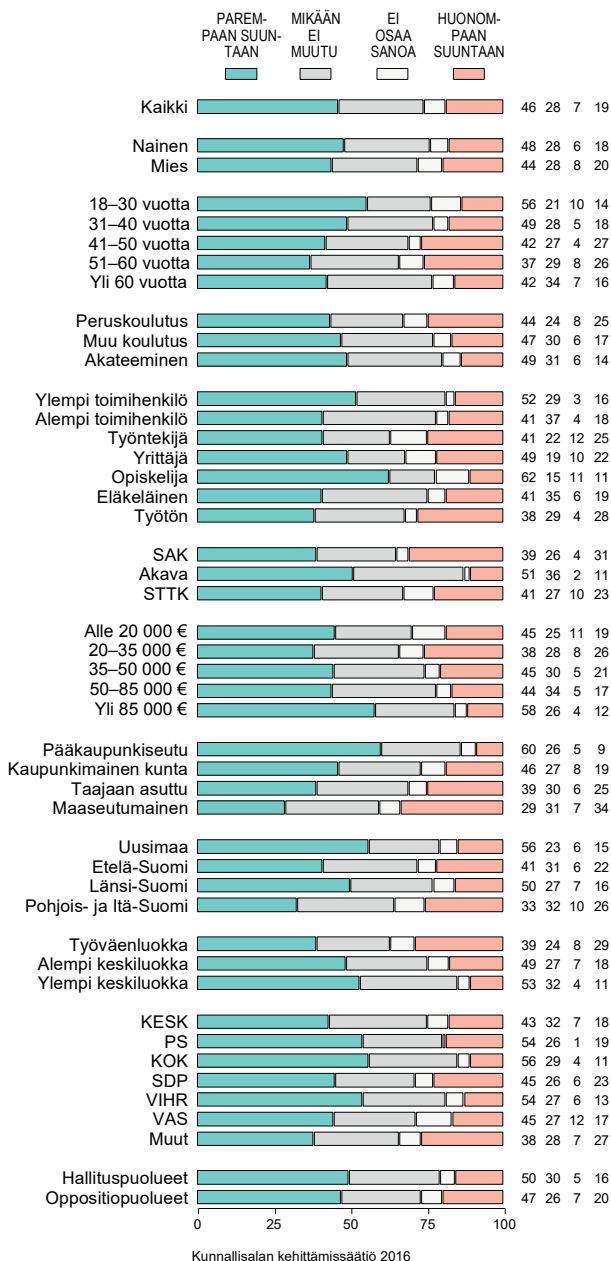
Kuvio 63. MILLAISEKSI ARVIOI MAAKUNNAN KEHITTYVÄN TULEVAISUUDESSA: ASUMISEN HINTA (%).

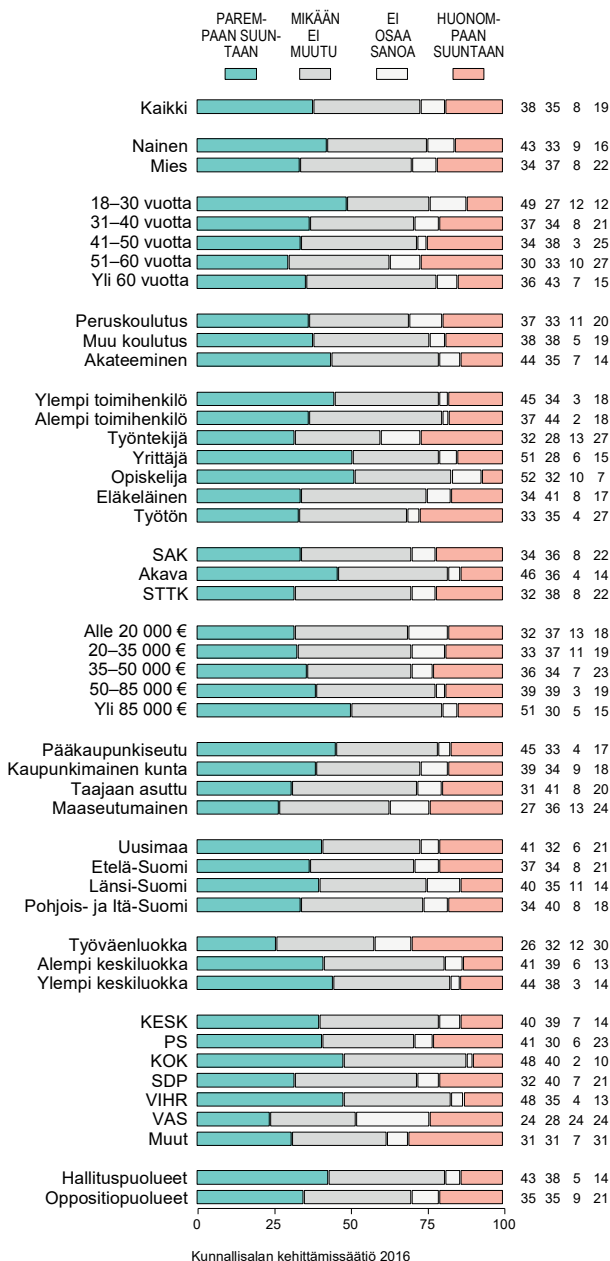
Kuvio 64. MILLAISEKSI ARVIOI MAAKUNNAN KEHITTYVÄN TULEVAISUUDESSA: TERVEYS- JA SOSIAALIPALVELUT (%).

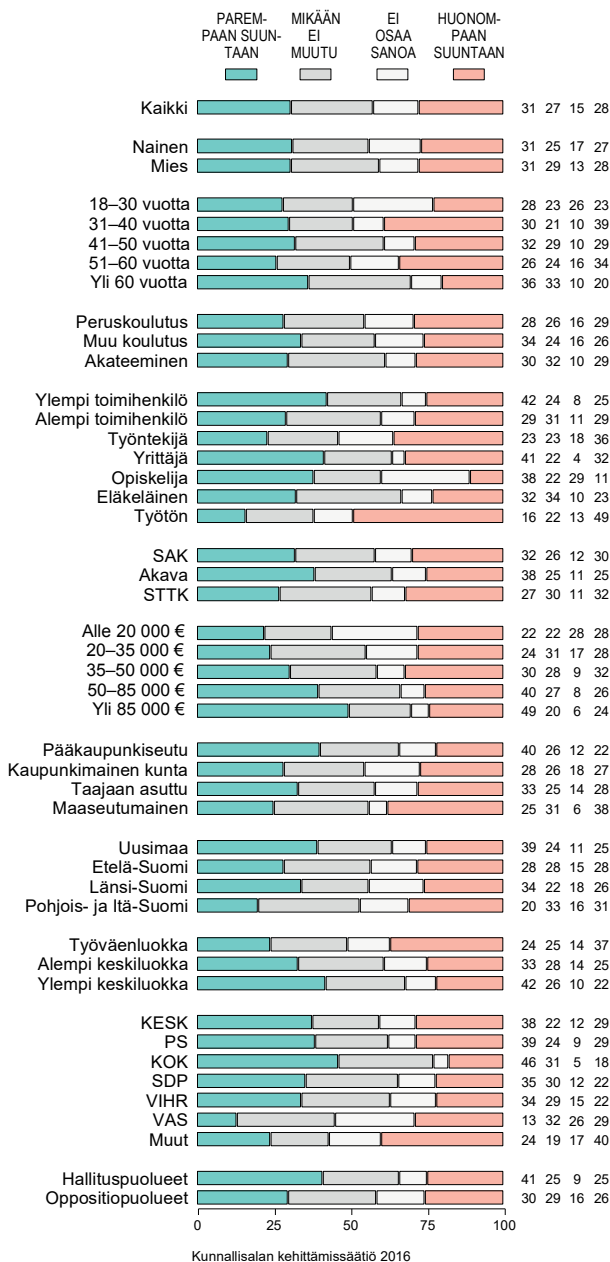
Kuvio 65. MILLAISEKSI ARVIOI MAAKUNNAN KEHITTYVÄN TULEVAISUUDESSA: KAUPPAPALVELUT JA KULUTUSMAHDOLLISUUDET (%).

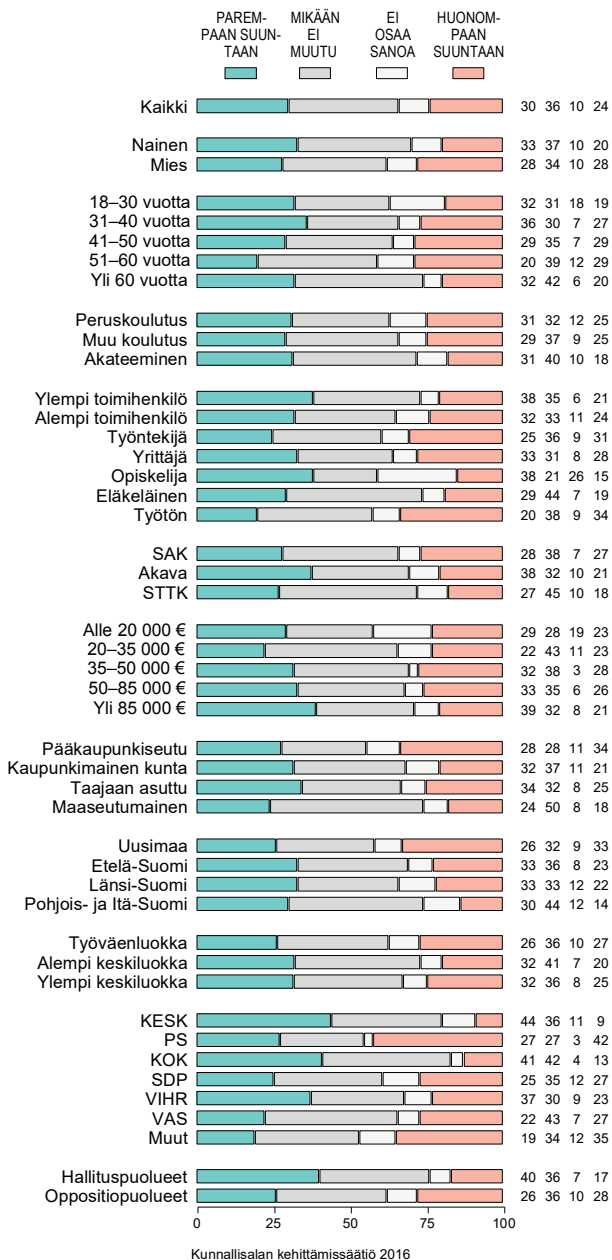
Kuvio 66. MILLAISEKSI ARVIOI MAAKUNNAN KEHITTYVÄN TULEVAISUUDESSA: HARRASTUS- JA VAPAA-AJANVIETTO-MAHDOLLISUUDET (%).

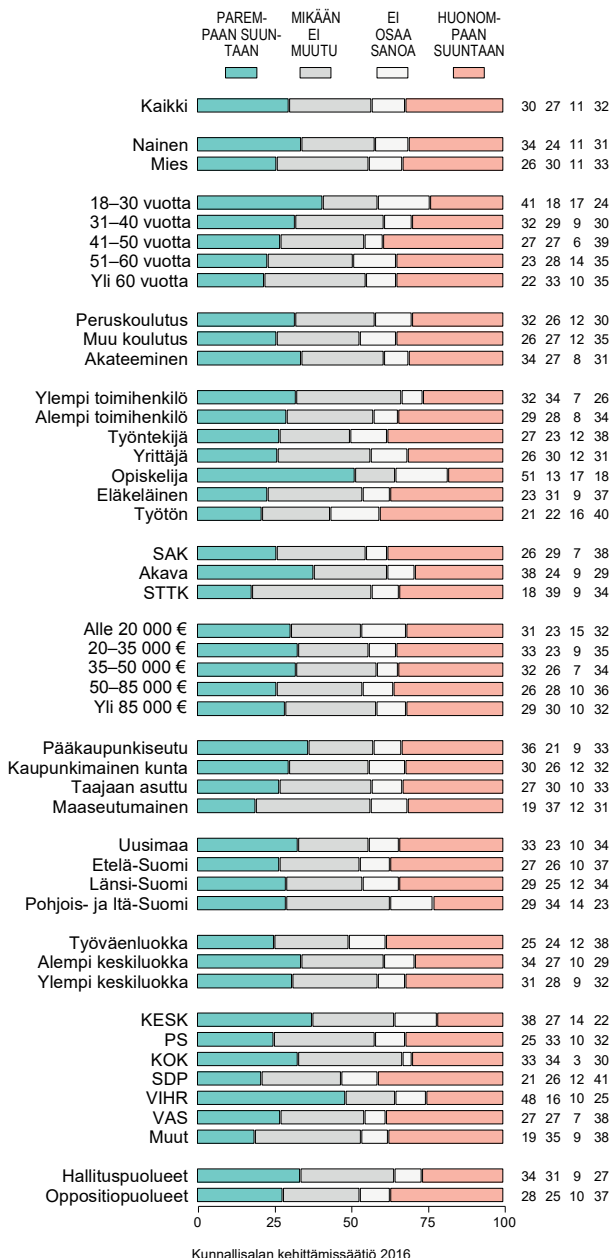
Kuvio 67. MILLAISEKSI ARVIOI MAAKUNNAN KEHITTYVÄN TULEVAISUUDESSA: YRITYSTOIMINNAN VIREYS (%).

Kuvio 68. MILLAISEKSI ARVIOI MAAKUNNAN KEHITTYVÄN TULEVAISUUDESSA: ASUINVIHTYVYYS (%).

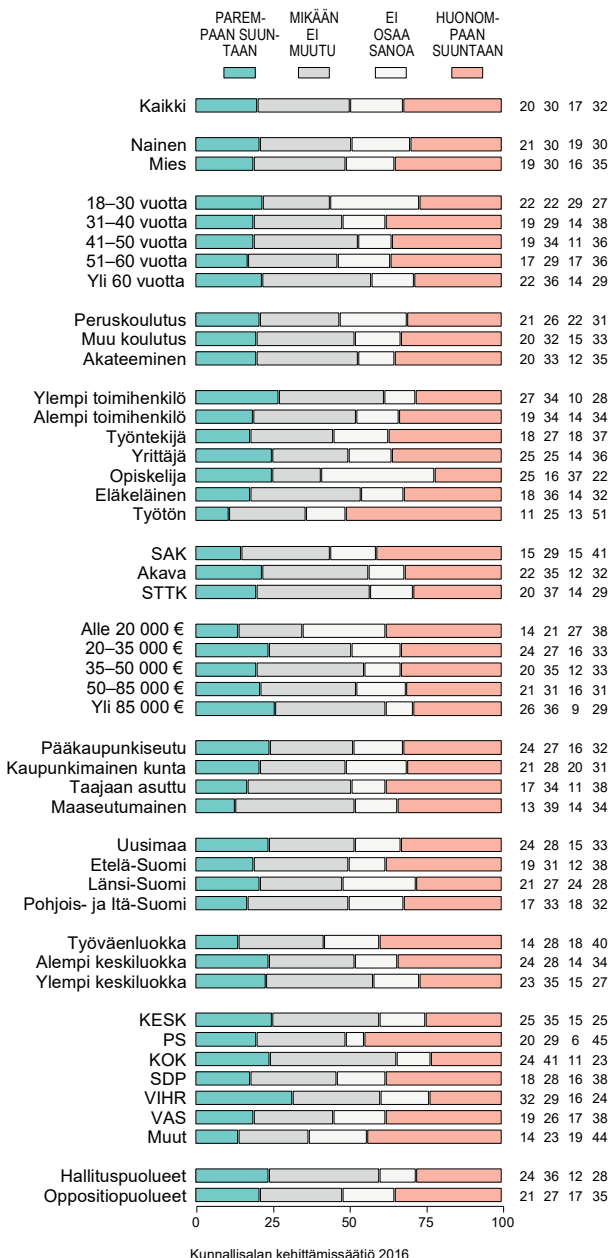

Kuvio 69. MILLAISEKSI ARVIOI MAAKUNNAN KEHITTYVÄN TULEVAISUUDESSA: SUVAITSEVAISUUS, ERILAISUUDEN HYVÄKSYMINEN (%).

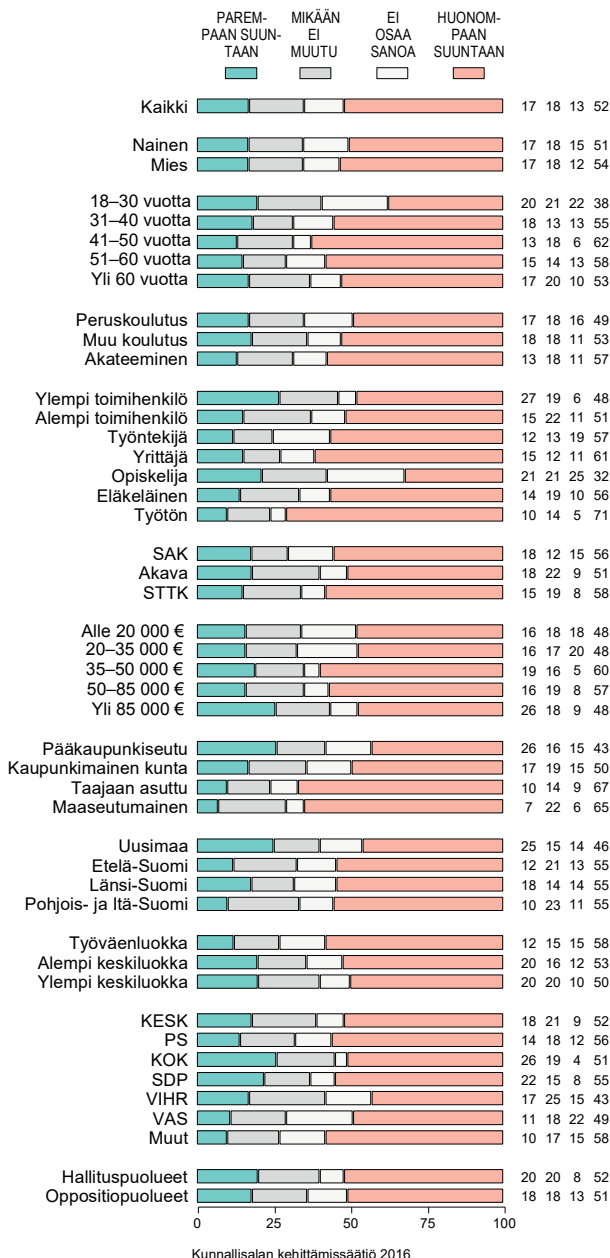

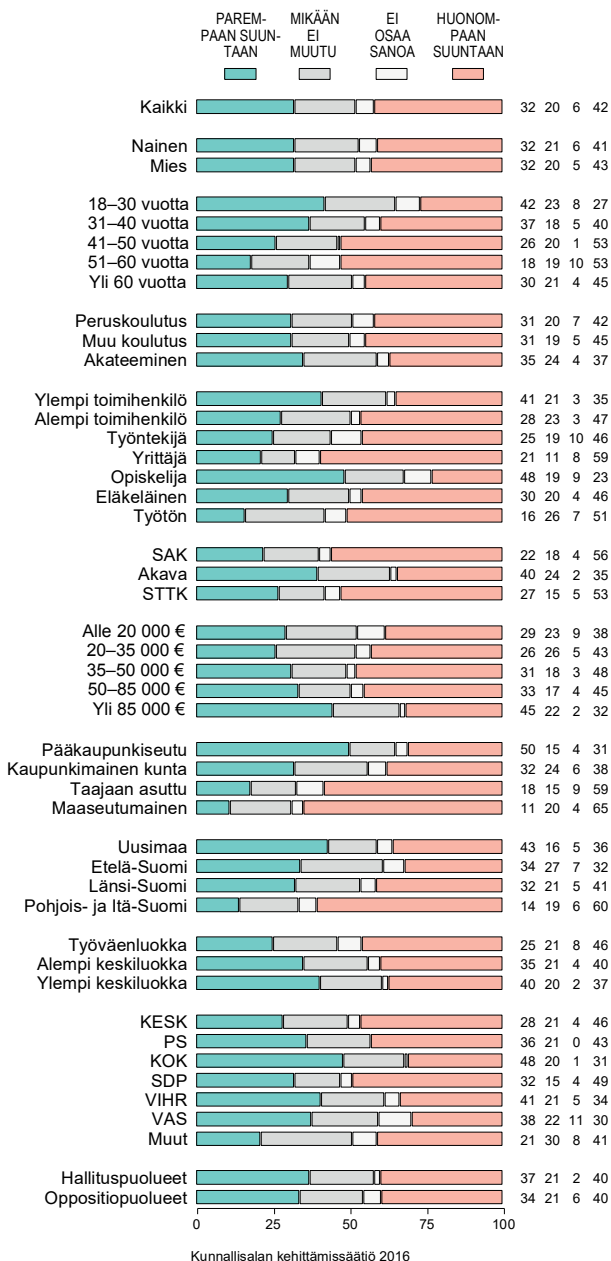
Kuvio 70. MILLAISEKSI ARVIOI MAAKUNNAN KEHITTYVÄN TULEVAISUUDESSA: IHMISTEN HENKINEN MIELIALA MAAKUNNASSA (%).

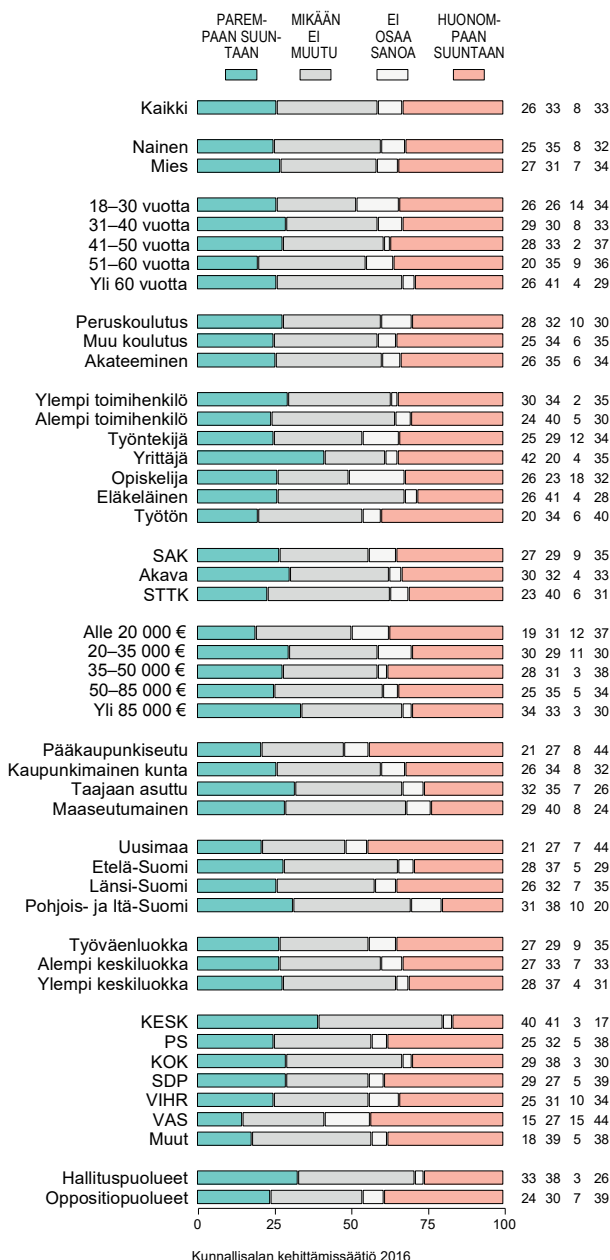
Kuvio 71. MILLAISEKSI ARVIOI MAAKUNNAN KEHITTYVÄN TULEVAISUUDESSA: MAAKUNTAAN KUULUVIEN KUNTIEN TALOUDELLINEN TILANNE (%).

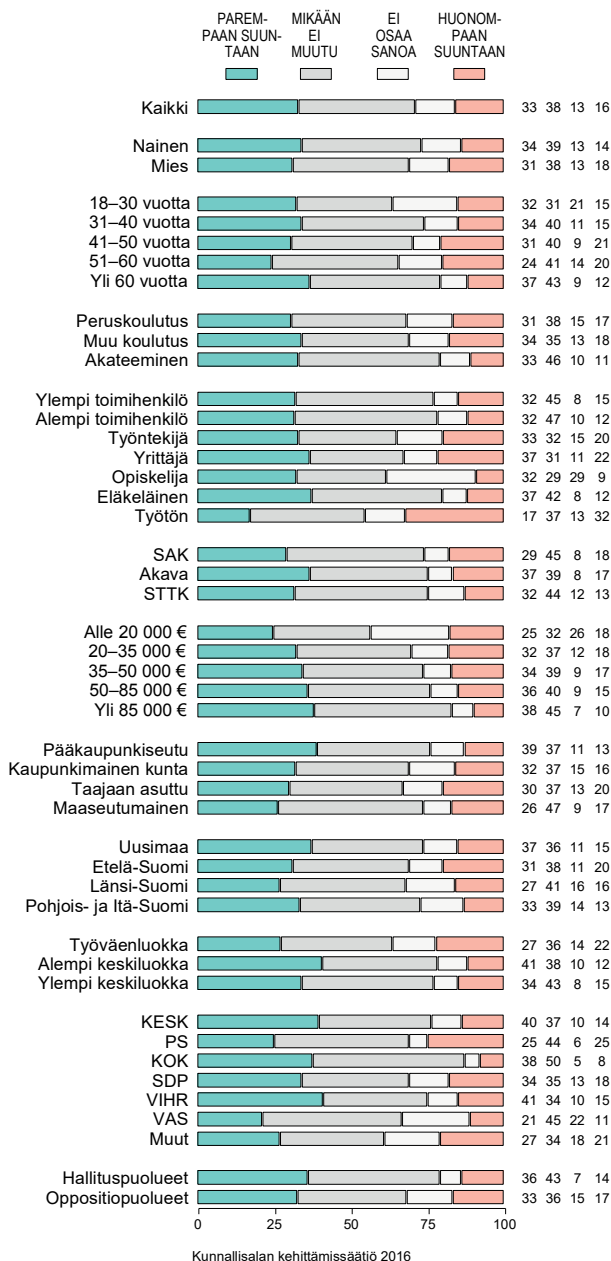
Kuvio 72. MILLAISEKSI ARVIOI MAAKUNNAN KEHITTYVÄN TULEVAISUUDESSA: MAAKUNNAN LIIKENNEYHTEYDET (%).

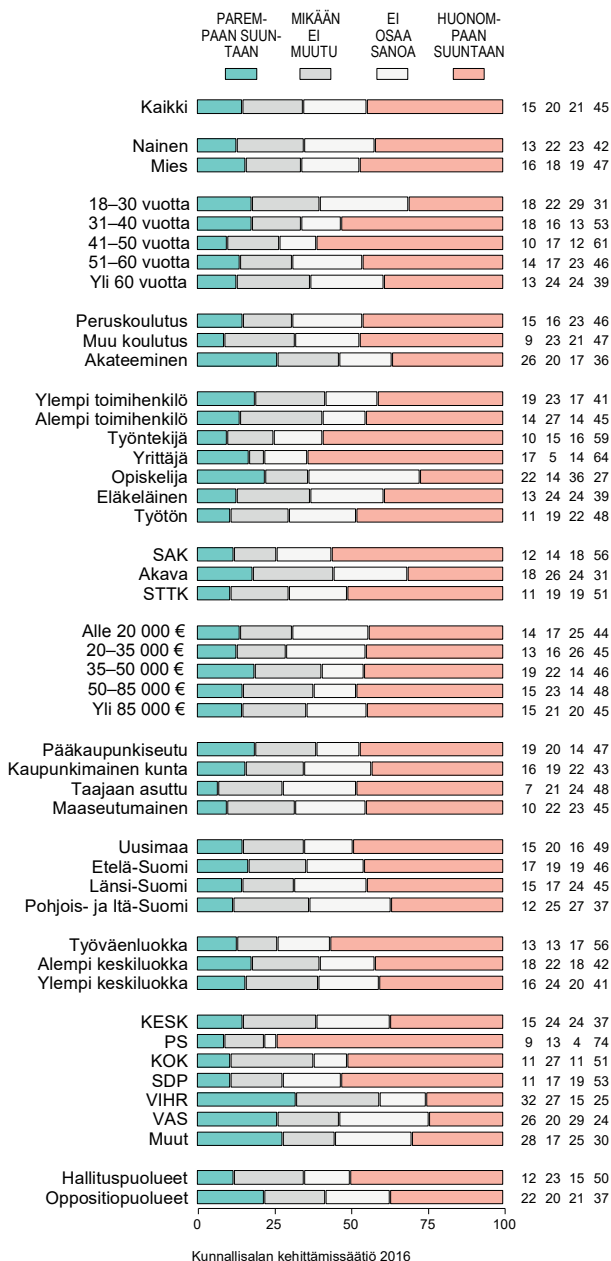
Kuvio 73. MILLAISEKSI ARVIOI MAAKUNNAN KEHITTYVÄN TULEVAISUUDESSA: LUONNON JA YMPÄRISTÖN TILA (%).

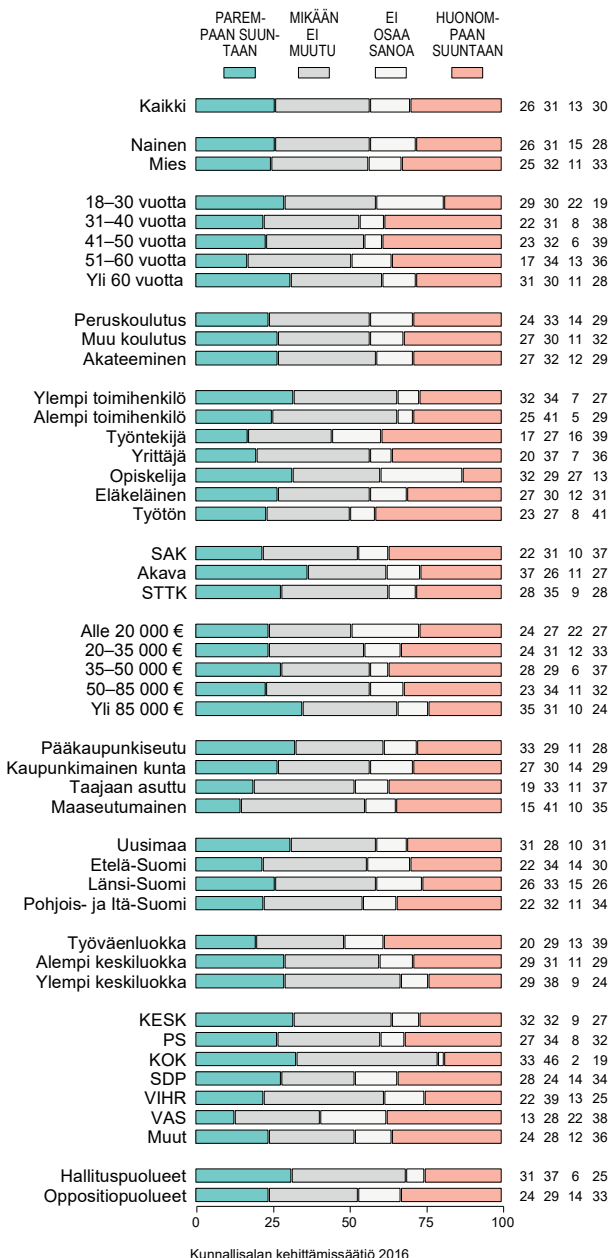
Kuvio 74 MILLAISEKSI ARVIOI MAAKUNNAN KEHITTYVÄN TULEVAISUUDESSA: VETOVOIMA MATKAILUKOhteena (%).

Kuvio 75. MILLAISEKSI ARVIOI MAAKUNNAN KEHITTYVÄN TULEVAISUUDESSA: MAAHANMUUTTAJIEN MÄÄRÄ (%)

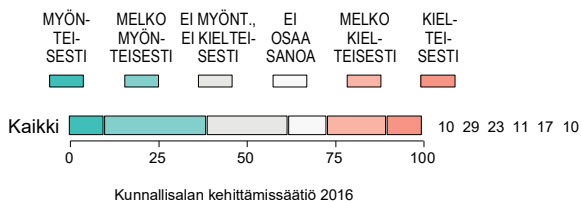

Kuvio 76. MILLAISEKSI ARVIOI MAAKUNNAN KEHITTYVÄN TULEVAISUUDESSA: ELINOLOT MAAKUNNASSA KOKONAISUUTENA (%).

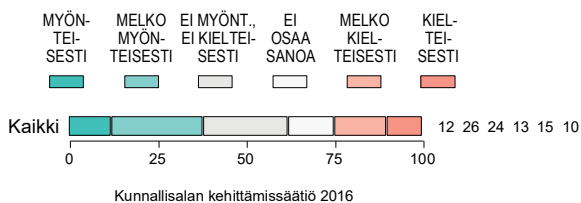

Mielipiteet sote-uudistuksesta

Kuvio 77. MITEN SUHTAUTUU HALLITUKSEN LINJAUKSEEN, JONKA MUKAAN VASTUU SOSIAALI- JA TERVEYS- PALVELUISTA SIIRTYY VUONNA 2019 KUNNILTA 18 MAAKUNNALLE, JOTKA JÄRJESTÄVÄT PALVELUT AINAKIN ALUKSI ENSISIJAISESTI VALTION RAHOITUKSELLA (%).

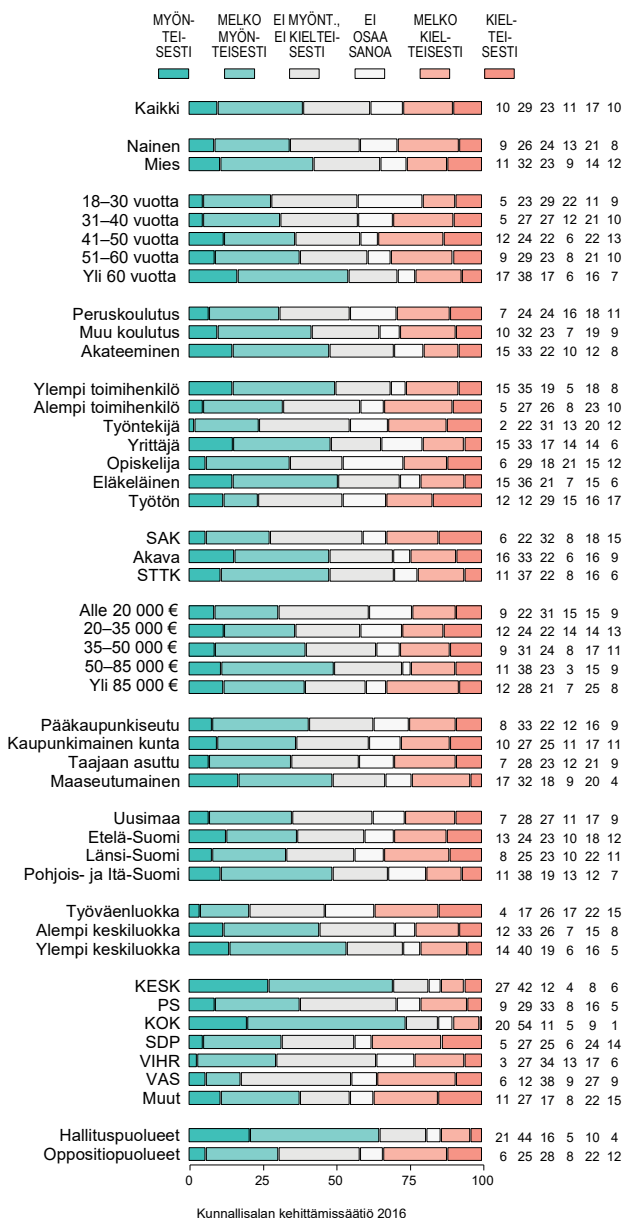

Kuvio 78. MITEN SUHTAUTUU SIIHEN, ETTÄ JULKISET SOTE- PALVELUT TUOTETAAN SEKÄ JULKISISSA ETTÄ YKSITYISISSÄ YRITYKSISSÄ (%).

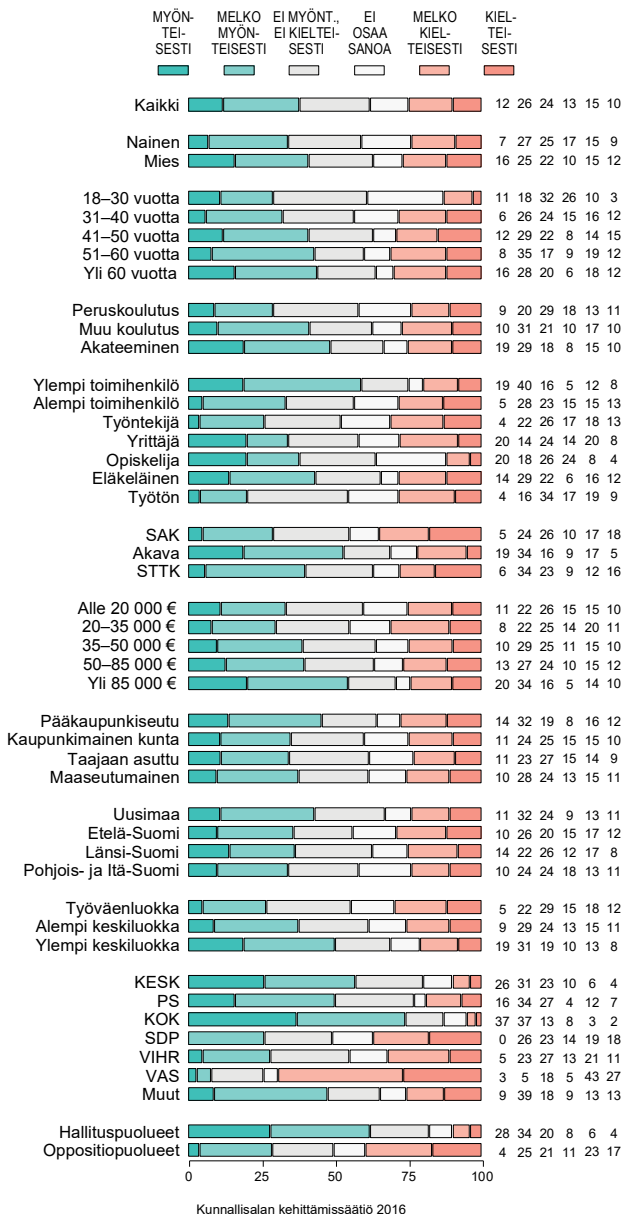

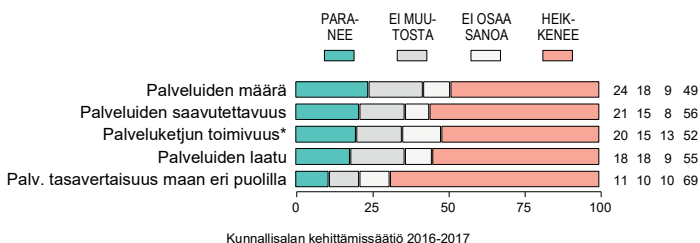
Kuvio 79. MITEN SUHTAUTUU HALLITUKSEN LINJAKUUSEEN, JONKA MUKAAN VASTUU SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUISTA SIIRTYY VUONNA 2019 KUNNILTA 18 MAAKUNNALLE, JOTKA JÄRJESTÄVÄT PALVELUT AINAKIN ALUKSI ENSISIJaisesti VALTION RAHOITUKSELLA (%).

Kuvio 80. MITEN SUHTAUTUU SIIHEN, ETTÄ JULKISET SOTE-PALVELUT TUOTETAAN SEKÄ JULKISISSA ETTÄ YKSITYISISSÄ YRITYKSISSÄ (%).

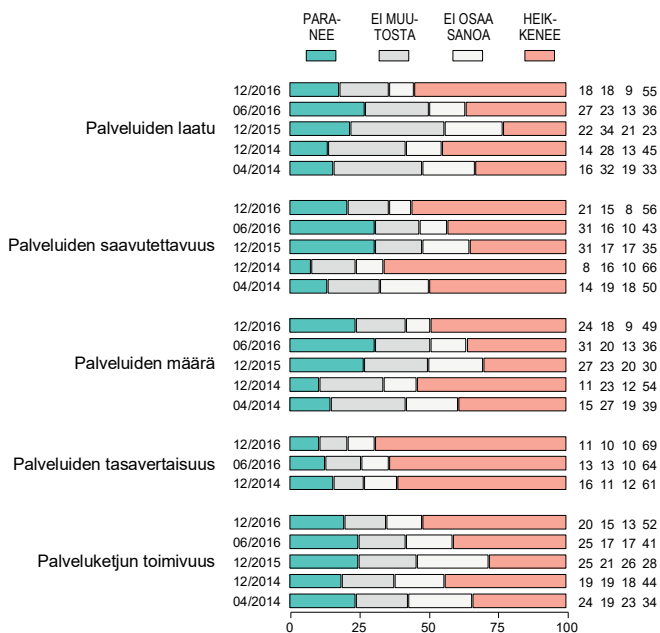

Kuvio 81. MITEN USKOO SEURAAVIEN ASIOIDEN MUUTTUVAN SOTE-RATKAISUN MYÖTÄ: KOKO MAA (%).

*Palveluketjun toimivuus peruspalveluista aina erikoishoittoa vaativiin palveluihin

Kuvio 82. MITEN USKOO ASIOIDEN MUUTTUVAN SOTE-RATKAISUN MYÖTÄ
(tutkimuksille yhteiset arviointikohteet, %).

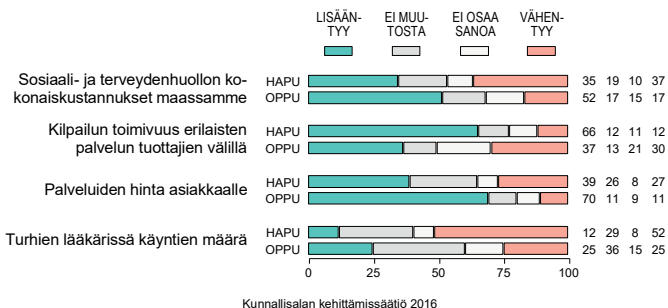

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2016-2017

Kuvio 83. MITEN USKOO SEURAAVIEN ASIOIDEN MUUTTUVAN, JOS VALINNANVAPAUDEN PIIRIIN KUULUVAT JULKISET SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT YHTIÖITETÄÄN, JONKA SEURAUKSENA ERILAISET JULKISET JA YKSITYISET YHTIÖT KILPAILEVAT KESKENÄÄN PALVELUIDEN TUOTTAMISESTA (%).

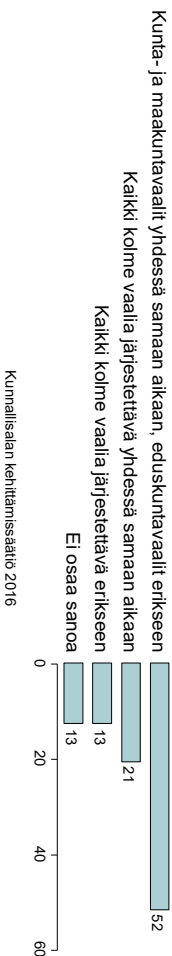

Kuvio 84. MITEN USKOO ASIOIDEN MUUTTUVAN, JOS VALINNANVAPAUDEN PIIRIIN KUULUVAT JULKISET SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT YHTIÖITETÄÄN: HALLITUSPUOLUEIDEN (HAPU) vs. OPPOSITIO-PUOLUEIDEN (OPPU) KANNATTAJIEN ARVIOT (%).

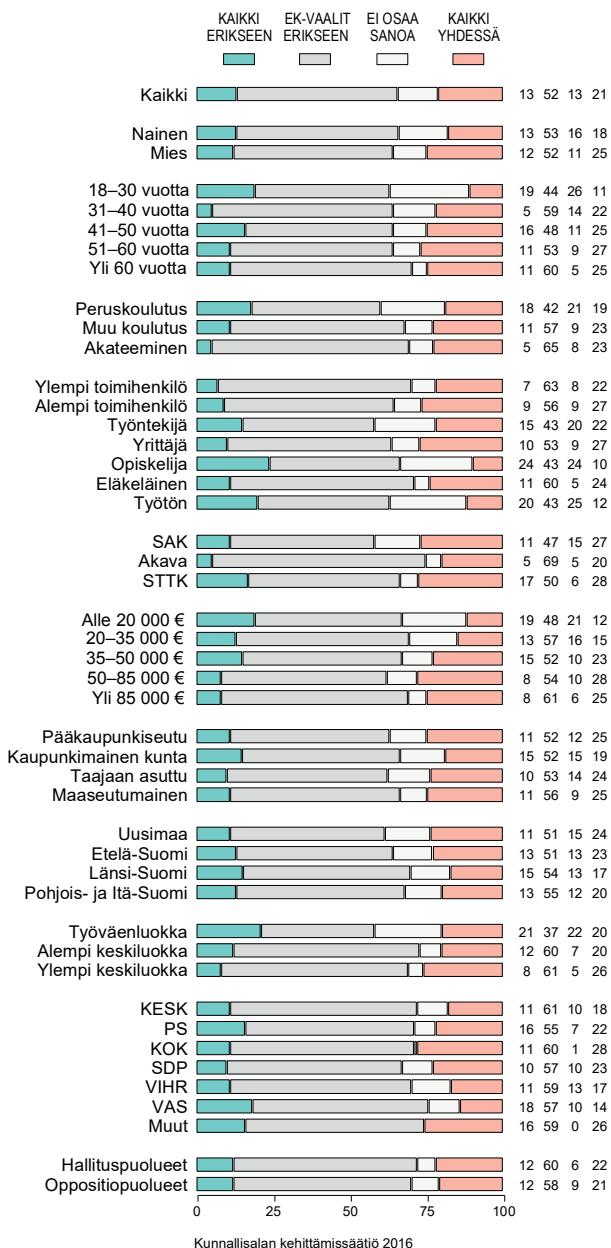

Mielipiteet maakuntavaaleista ja vaikuttaminen maakunnan päätöksiin

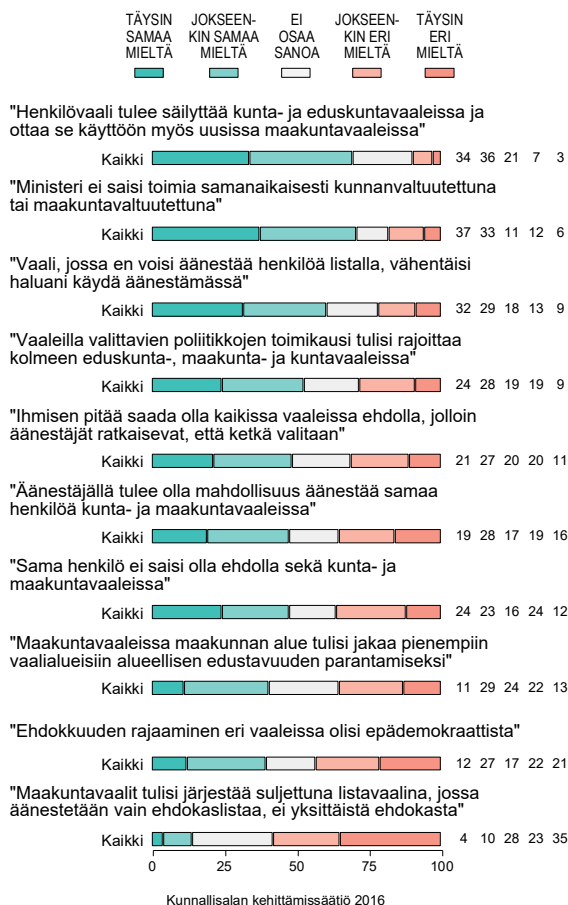
Kuvio 85. JOS AJATELLAAN TULEVIA KUNTA-, MAAKUNTA- JA EDUSKUNTAVAALIEJA, MITTÄ MIELTÄ ON NÄIDEN KOLMEN VAALIN JÄRJESTÄMISESTÄ (%).

Kuvio 86. MITÄ MIELTÄ ON KOLMEN VAALIN JÄRJESTÄMISESTÄ
TULEVAISUUDESSA (vastausvaihtoehtoja lyhennetty, %).

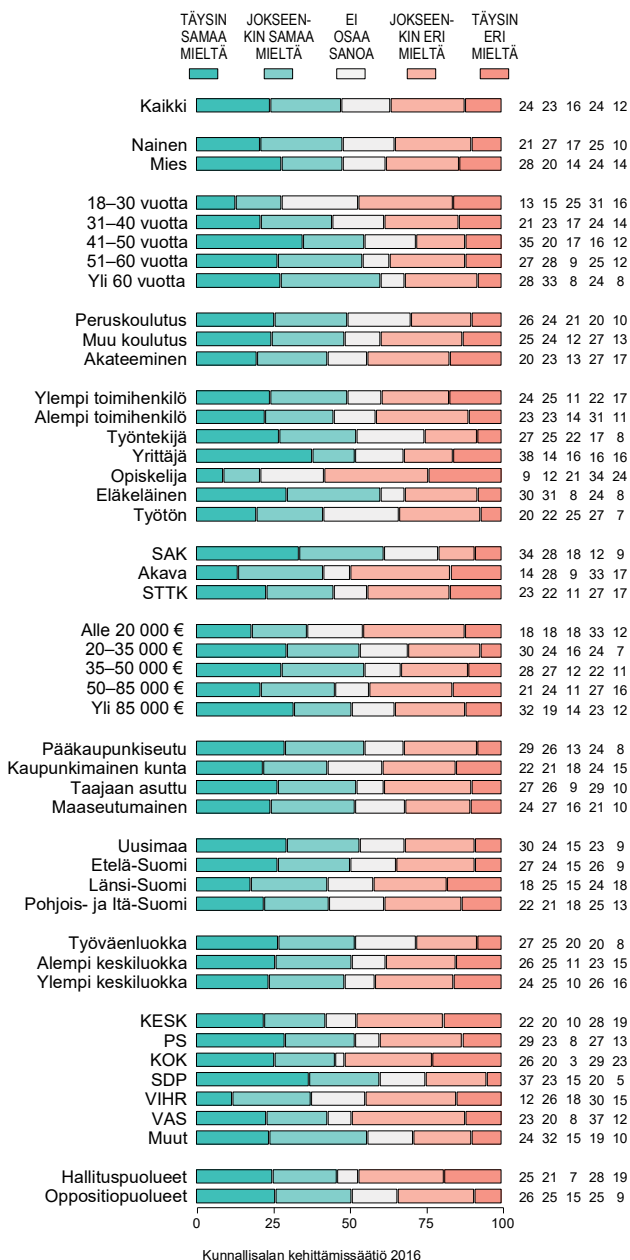

Kuvio 87. SUHTAUTUMINEN VAALEJA KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN (%).

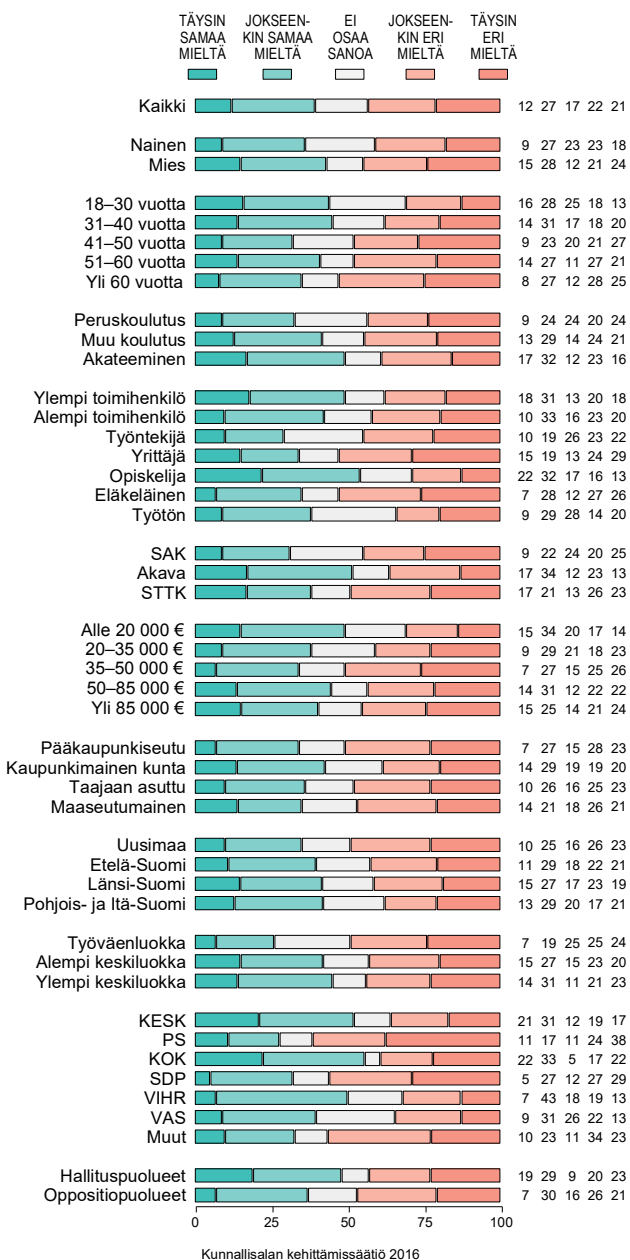

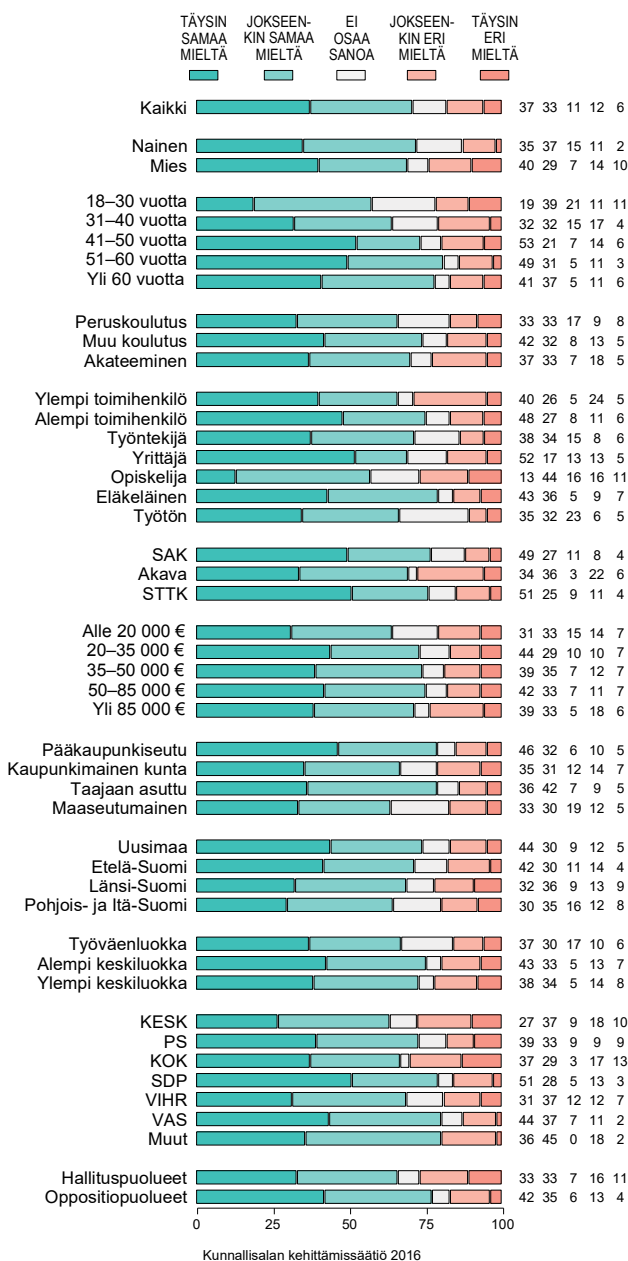
Kuvio 88. "Sama henkilö ei saisi olla ehdolla sekä kunta- ja maakuntavaaleissa" (%).

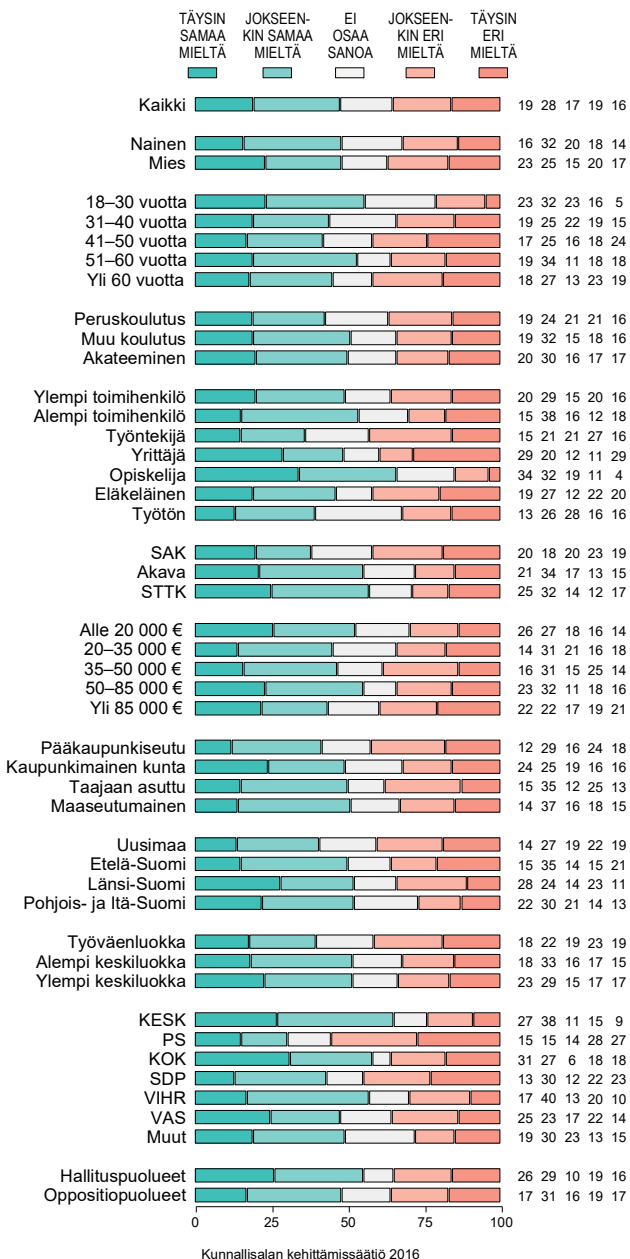
Kuvio 89. "Ehdokkuuden rajaaminen eri vaaleissa olisi epädemokraattista" (%).

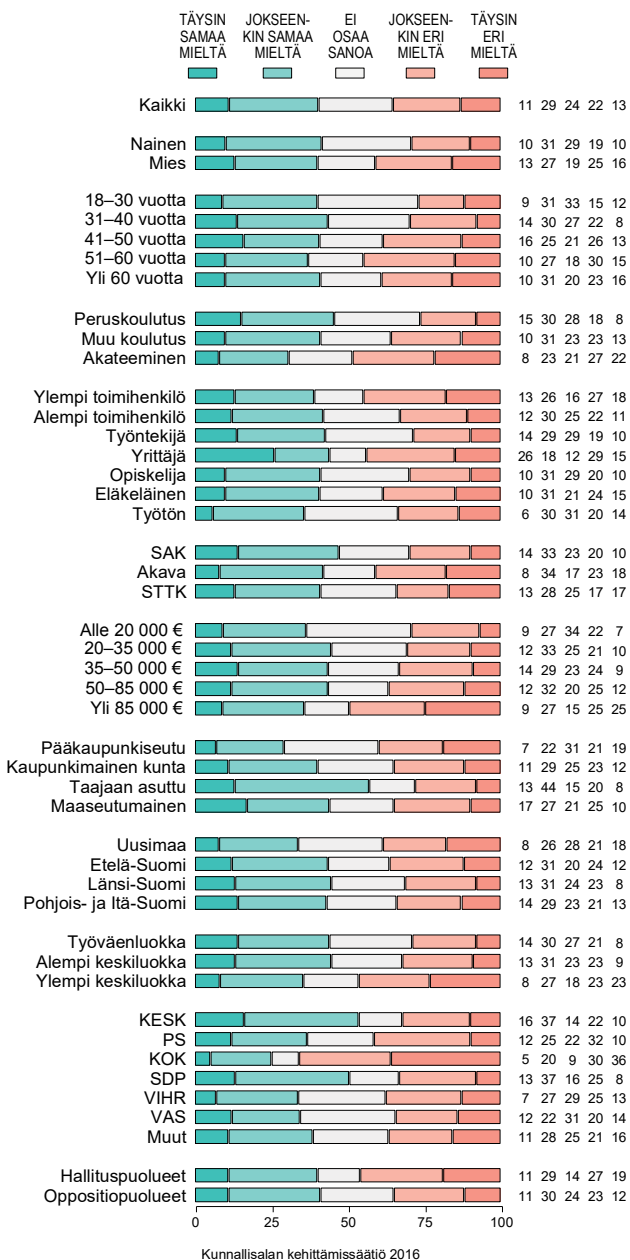
Kuvio 90. "Ministeri ei saisi toimia samanaikaisesti kunnanvaltuutettuna tai maakuntavaltuutettuna" (%).

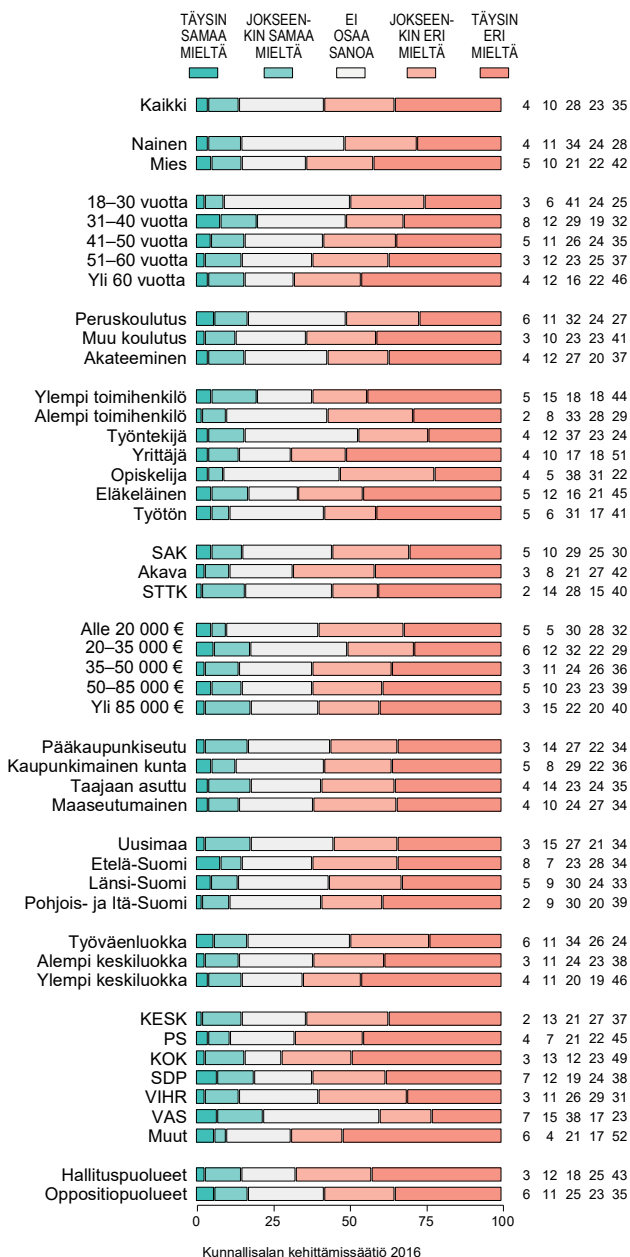
Kuvio 91. "Äänestäjällä tulee olla mahdollisuus äänestää samaa henkilöä kunta- ja maakuntavaaleissa" (%).

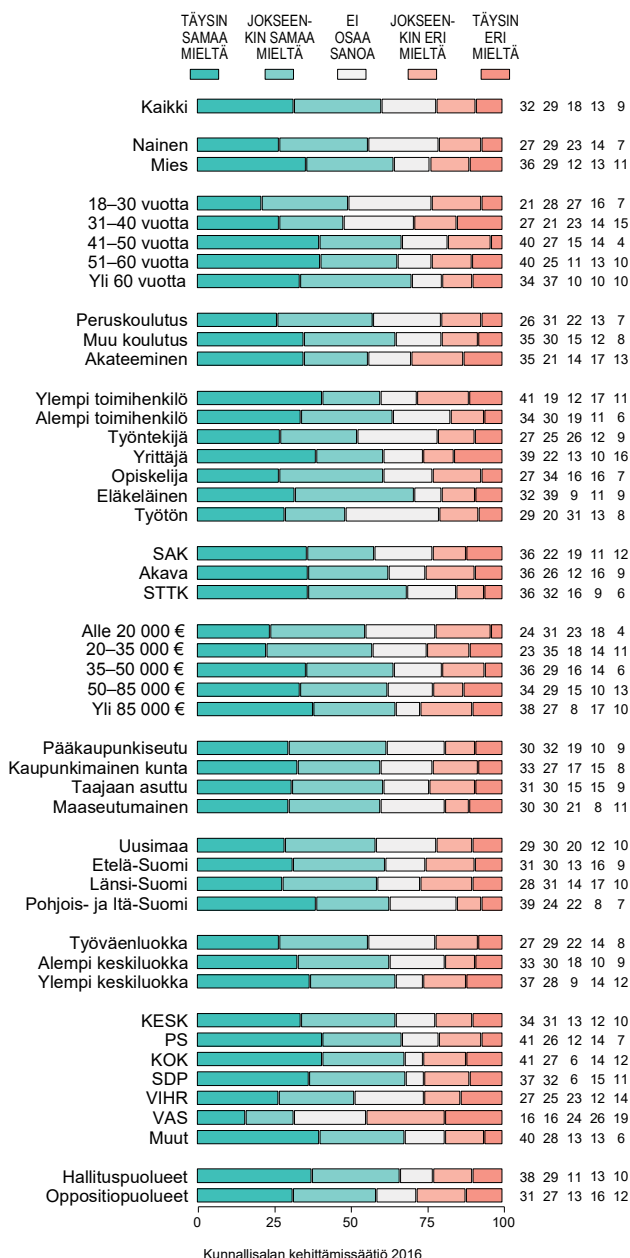
Kuvio 92. "Maakuntavaaleissa maakunnan alue tulisi jakaa pienempiin vaalialueisiin alueellisen edustavuuden parantamiseksi" (%).

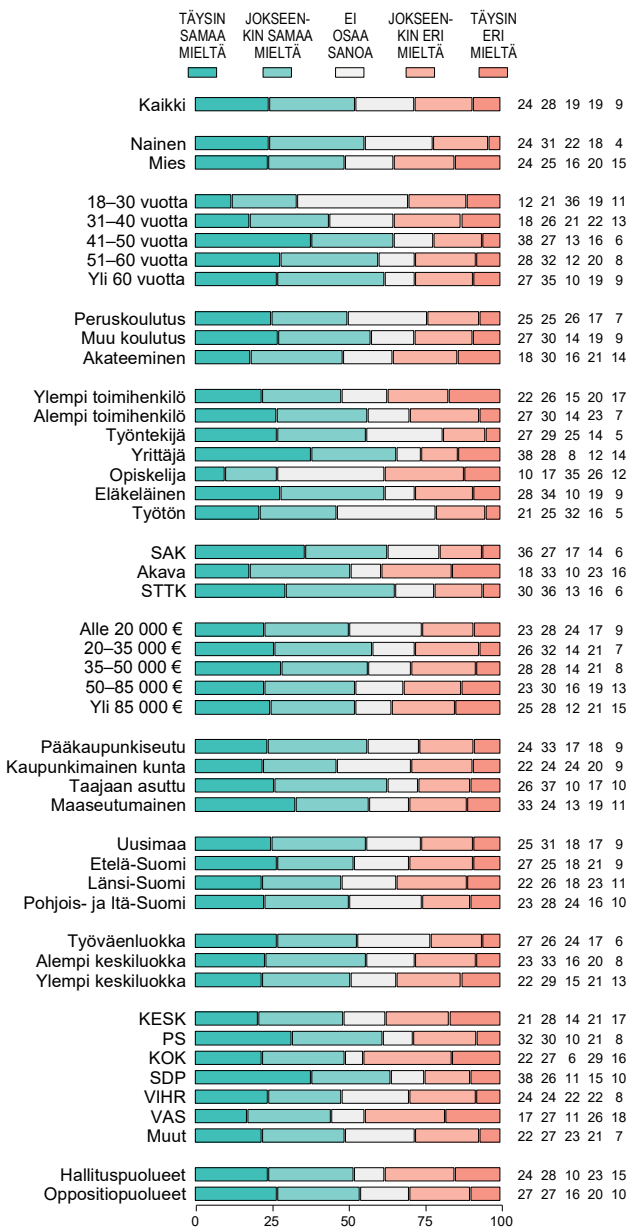
Kuvio 93. "Maakuntavaalit tulisi järjestää suljettuna listavaalina, jossa äänestetään vain ehdokaslistaa, ei yksittäistä ehdokasta" (%).

Kuvio 94. "Vaali, jossa en voisi äänestää henkilöä listalla, vähentäisi haluani käydä äänestämässä" (%).

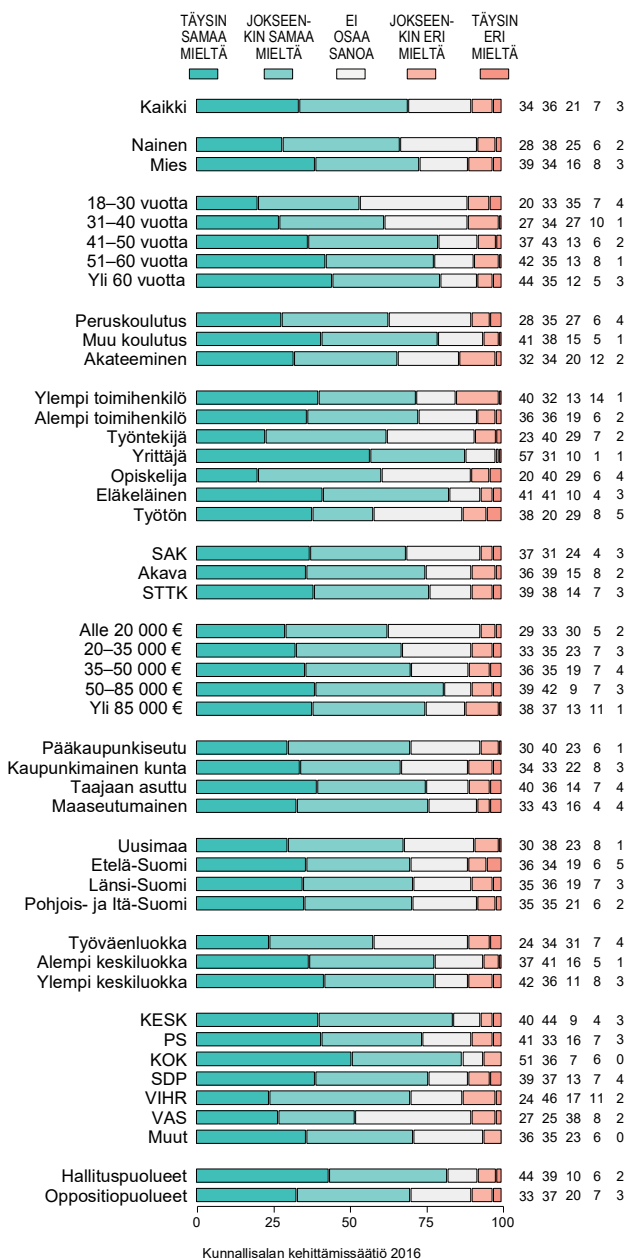
Kuvio 95. "Vaaleilla valittavien poliitikkojen toimikausi tulisi rajoittaa kolmeen eduskunta-, maakunta- ja kuntavaaleissa" (%).

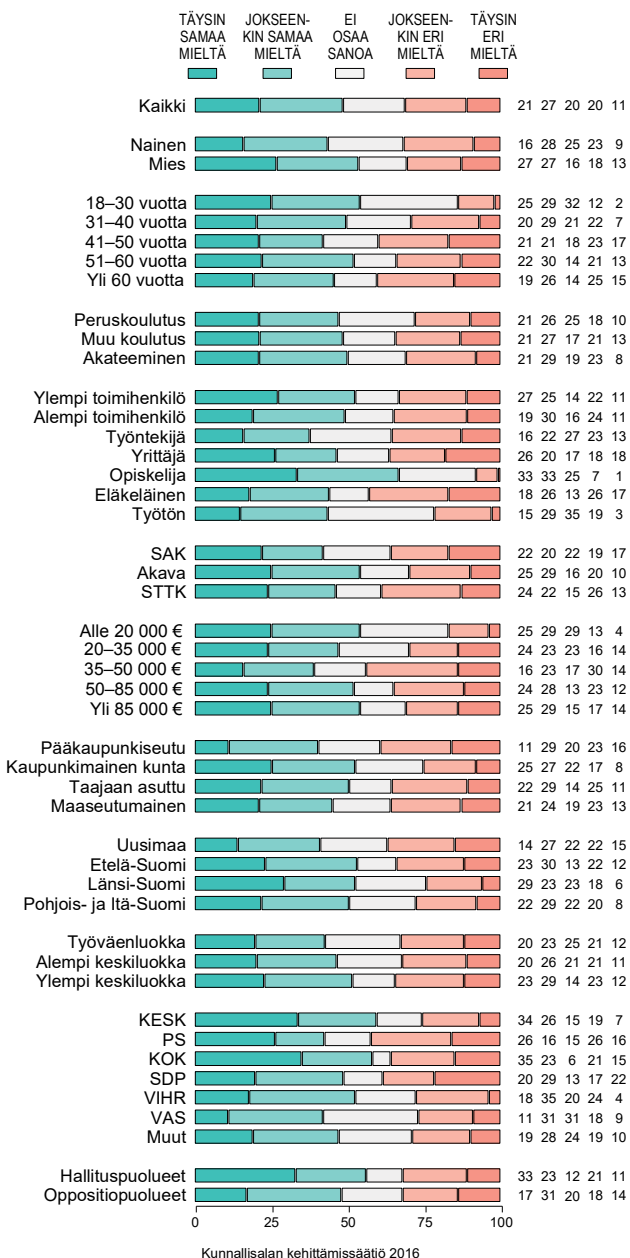
Kunnallisalan kehittämissäätiö 2016

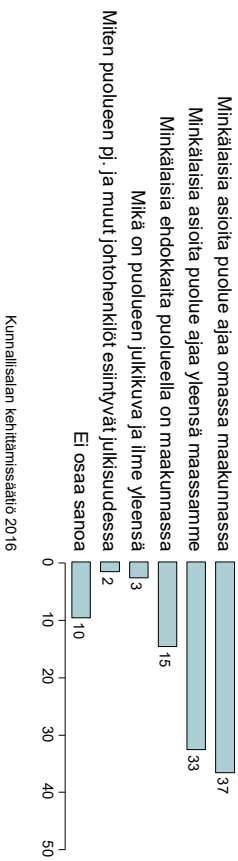
Kuvio 96. "Henkilövaali tulee säilyttää kunta- ja eduskuntavaaleissa ja ottaa se käyttöön myös uusissa maakuntavaaleissa" (%).

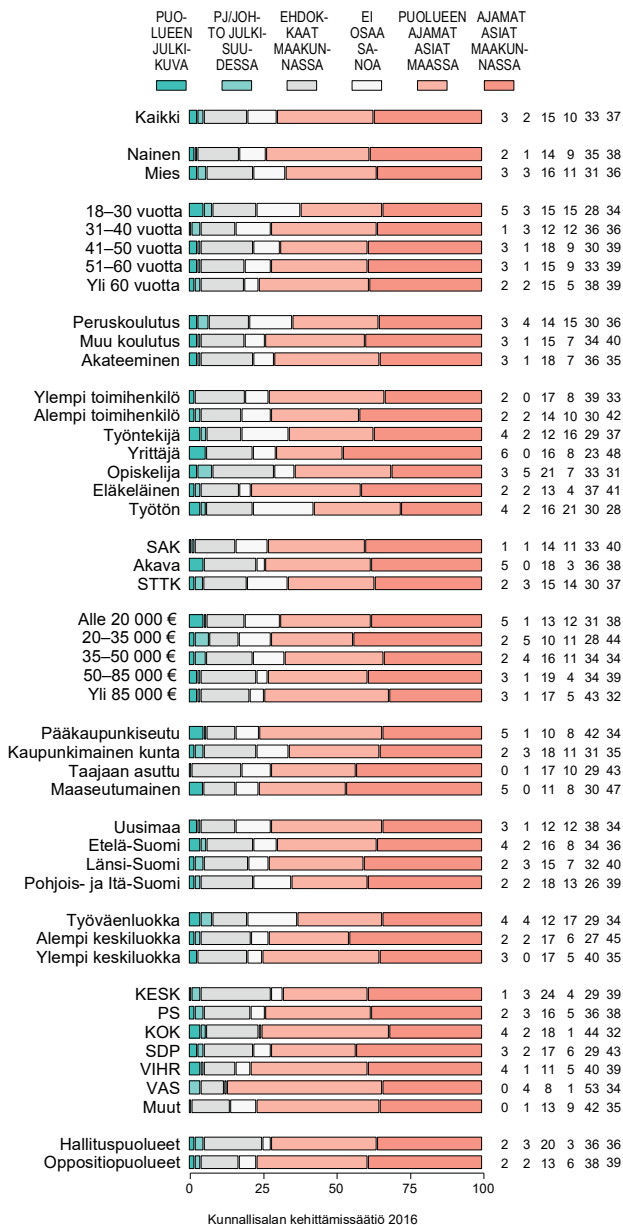
Kuvio 97. "Ihmisen pitää saada olla kaikissa vaaleissa ehdolla, jolloin äänestäjät ratkaisevat, että ketkä valitaan" (%).

Kuvio 98. JOS ÄÄNESTÄISI VASTAISUUDESSA MAAKUNTAVAALEISSA, MIKÄ SEURAAVIS-
TA ASIOISTA OULSI TÄRKEIN RATKAISUJA TEHDESSÄÄN TAI MIHIN ASIAAN
KINNITTÄISI ENSISIJALAISESTI HUOMIOTA VALINTOJA TEHDESSÄÄN (%).

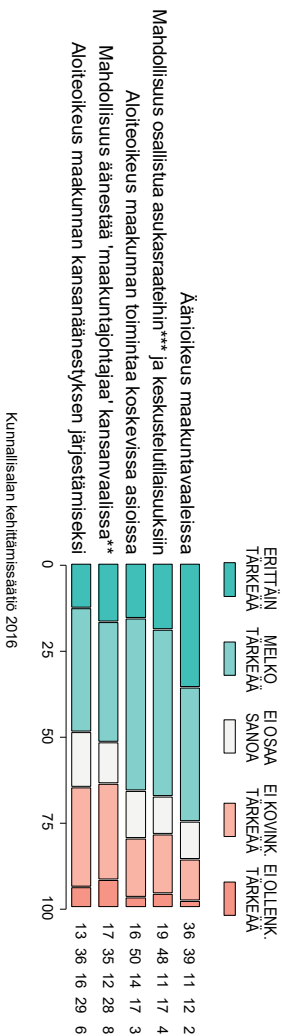

Kuvio 99. JOS ÄÄNESTÄISI MAAKUNTAVAALEISSA, MIKÄ OLISI TÄRKEIN ASIA RATKAISUJA TEHDESSÄÄN (vastausvaihtoehdot pelkistetty, %).

Kunnallisan kehittämissäätiö 2016

Kuvio 100. MITTEN TÄRKEIKSI KOKISI SEURAAVAT TAVAT VAIKUTTAA MAAKUNNAN PÄÄTÖKSIIN JA TAPOLHIN TOIMIA (%)*.

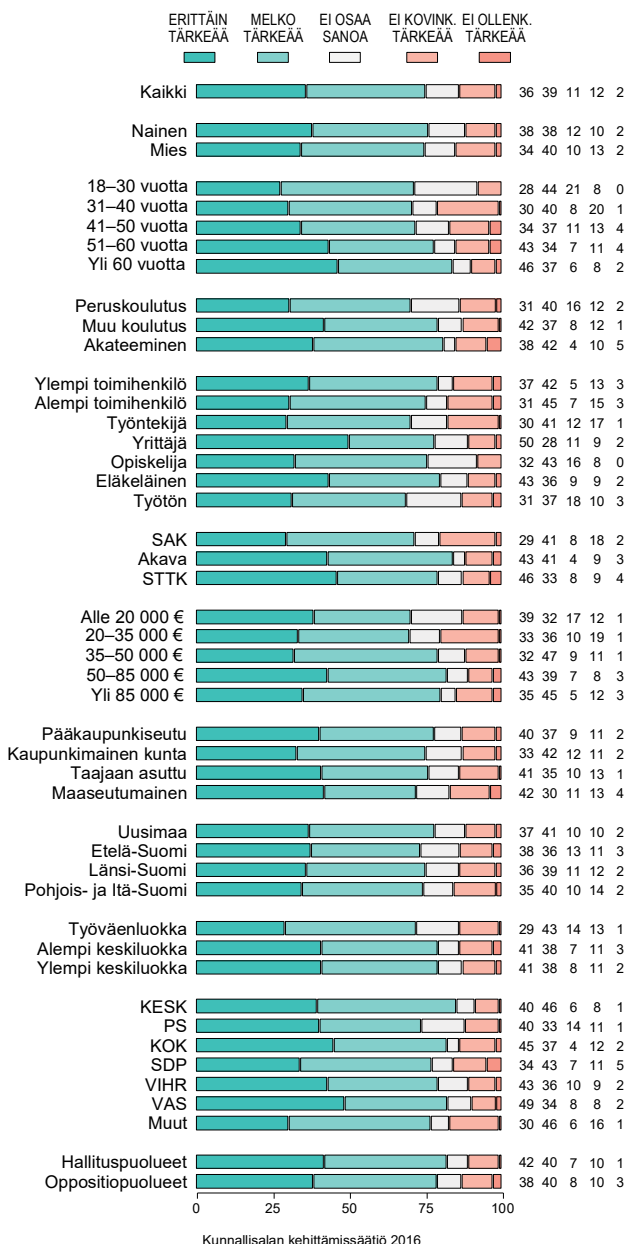

*Koko kysymysmuoto lausioituksineen, ks. raportilleksi.

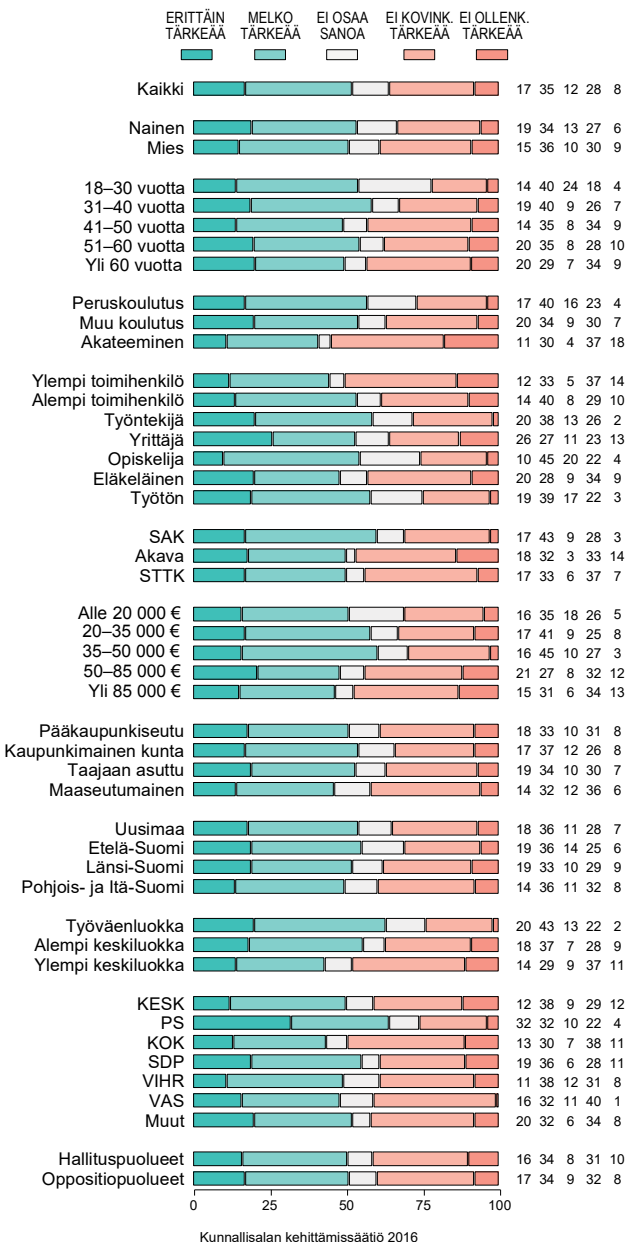
**Mandollisuus äänestää 'maakuntajohtajaa' virkaansa suorassa kansanvaalissa

***Asukasraati-käsitteeseen oli lisätty selvitys: "palautteen antaminen maakuntaa koskevissa asioissa"

Kuvio 101. MITEN TÄRKEIKSI KOKISI TAVAT VAIKUTTA A MAAKUNNAN PÄÄTÖKSIIN: ÄÄNIOIKEUS MAAKUNTAVAALIESSA (%).

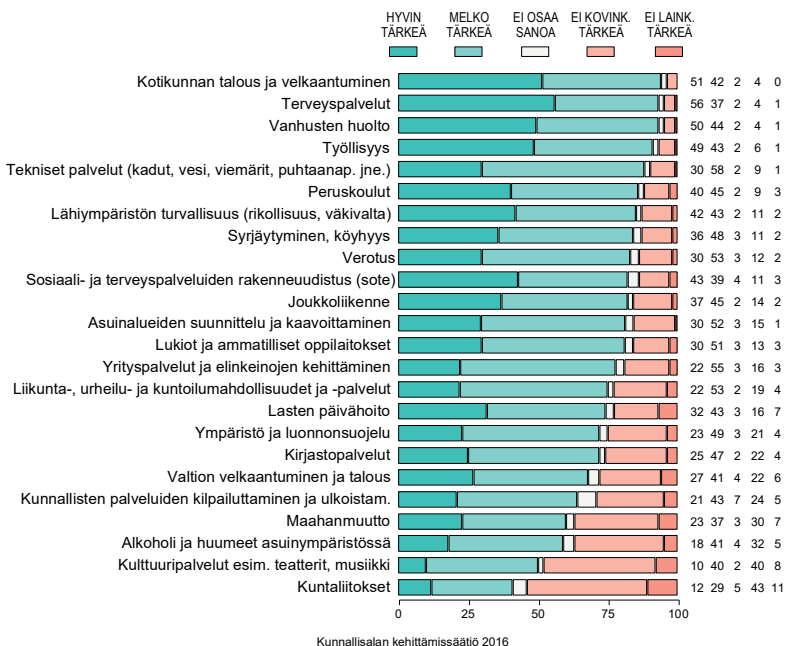

Kuvio 102. MITEN TÄRKEIKSI KOKISI TAVAT VAIKUTTA A MAAKUNNAN PÄÄTÖKSIIN: MAHDOLLISUUS ÄÄNESTÄÄ "MAAKUNTA-JOHTAJAA" VIRKAA NSÄ SUORASSA KANSANVAALISSA (%).

Kuntavaalit 2017

Kuvio 103. MIHIN HALUAISI KIINNITETTÄVÄN HUOMIOTA KUNTAVAALEISSA – ARVIOT ERI ASIOIDEN TÄRKEYDESTÄ (%).

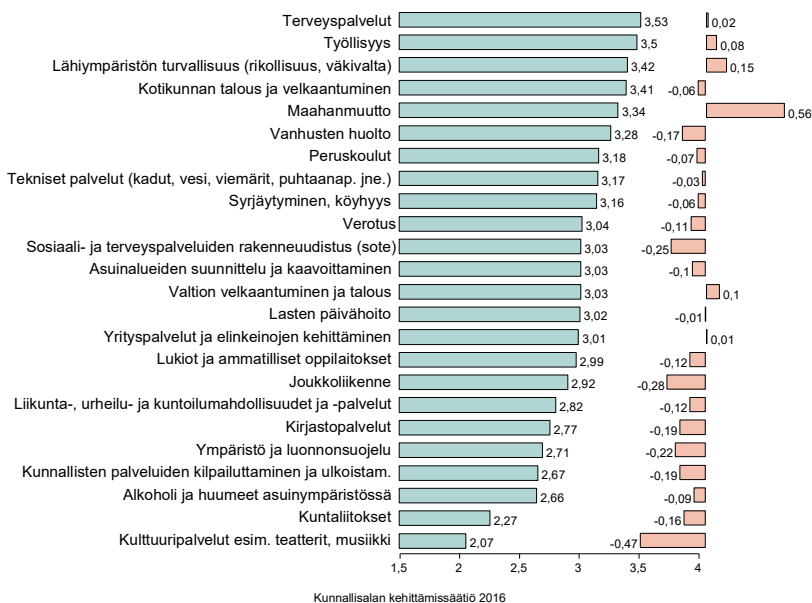

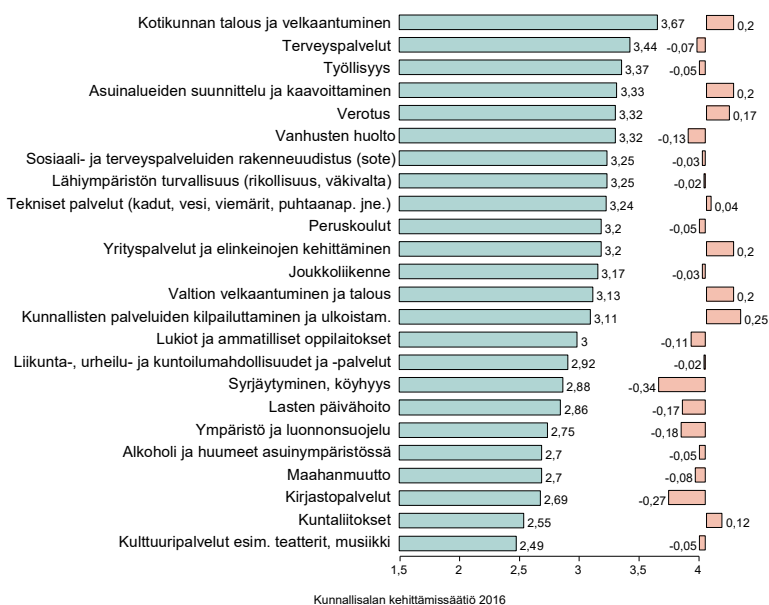
Kuvio 104. MIHIN HALUAISI KIINNITETTÄVÄN HUOMIOTA KUNTAVAALIEISSA: KESK:n KANNATTAJAT (asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

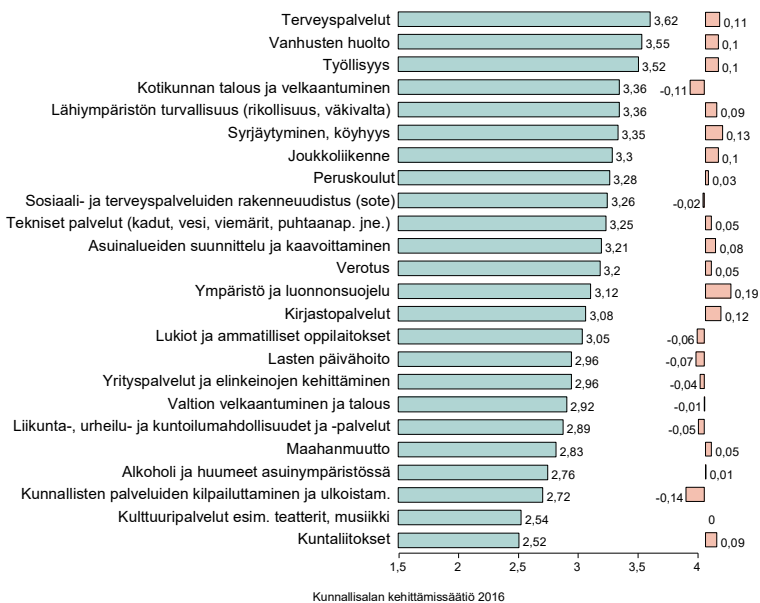
Kuvio 105. MIHIN HALUAISI KIINNITETTÄVÄN HUOMIOTA KUNTAVAALIEISSA: PS:n KANNATTAJAT (asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

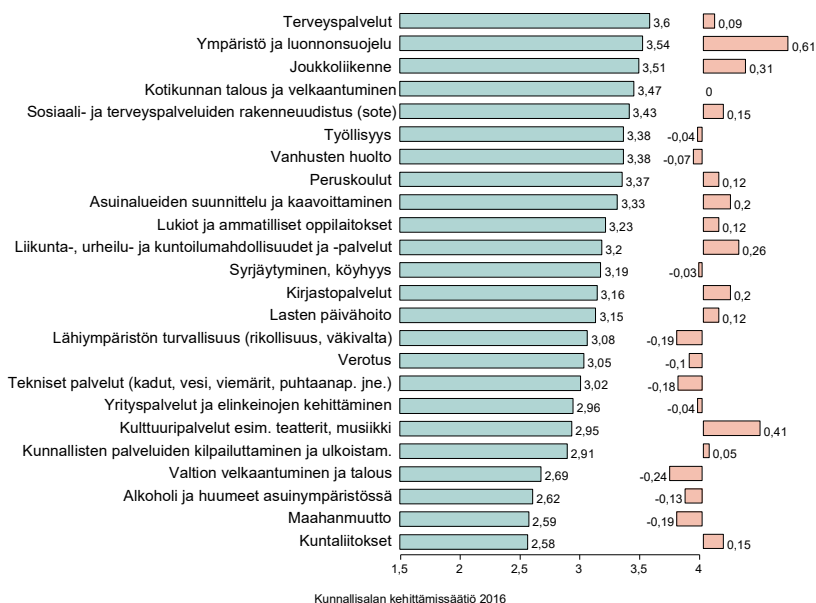
Kuvio 106. MIHIN HALUAISI KIINNITETTÄVÄN HUOMIOTA KUNTAVAALEISSA: KOK:n KANNATTAJAT (asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

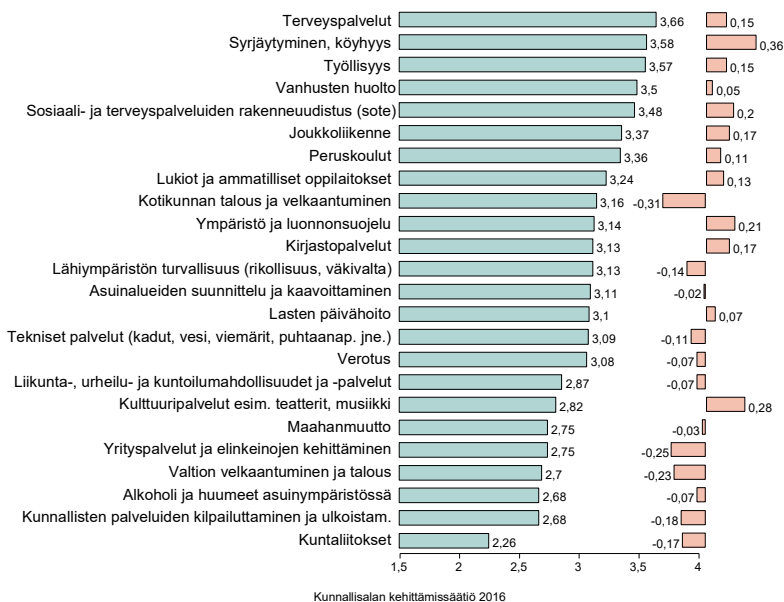
Kuvio 107. MIHIN HALUAISI KIINNITTÄVÄN HUOMIOTA KUNTAVAALEISSA: SDP:n KANNATTAJAT (asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

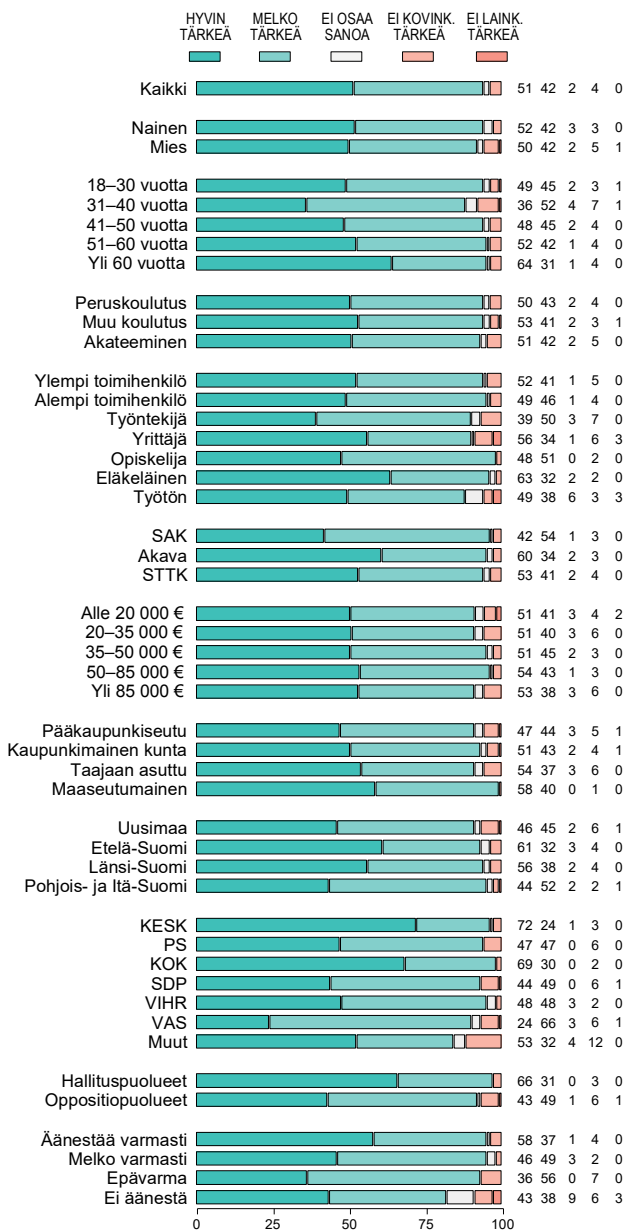
Kuvio 108. MIHIN HALUAISI KIINNITETTÄVÄN HUOMIOTA KUNTAVAALEISSA: VIHR:n KANNATTAJAT (asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

Kuvio 109. MIHIN HALUAISI KIINNITETTÄVÄN HUOMIOTA KUNTAVAALIEISSA: VAS:n KANNATTAJAT (asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

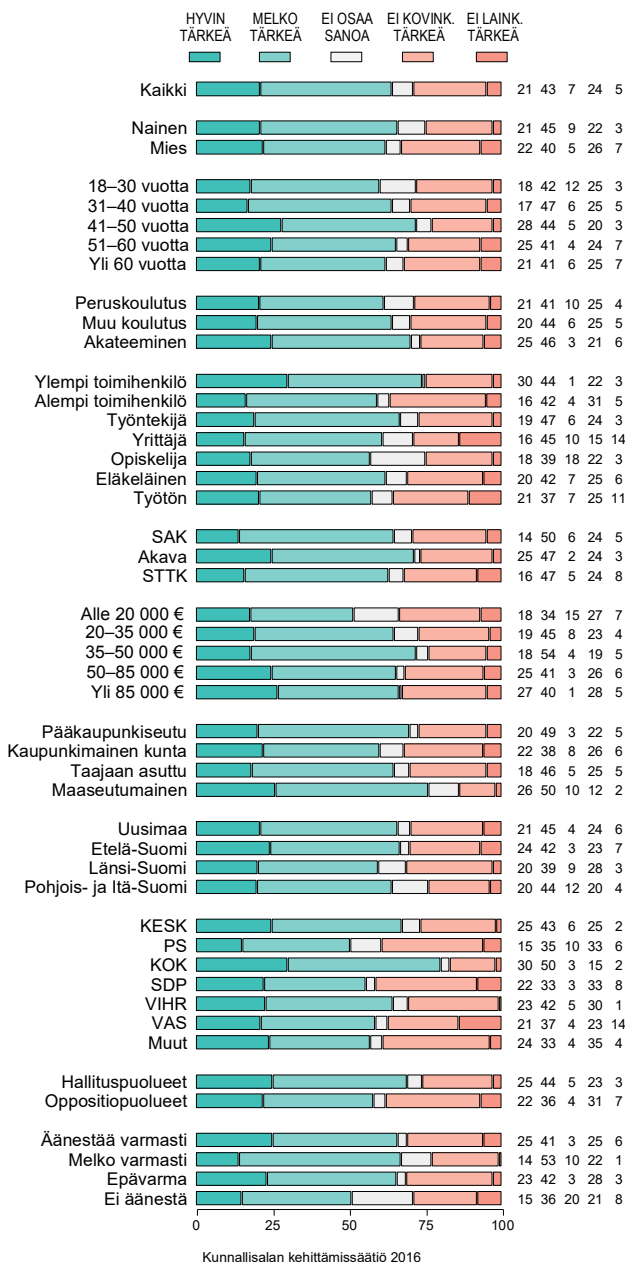

Kuvio 110. MIHIN HALUAISI KIINNITETTÄVÄN HUOMIOTA KUNTA-
VAALEISSA: KOTIKUNNAN TALOUS JA VELKAANTUMINEN (%).

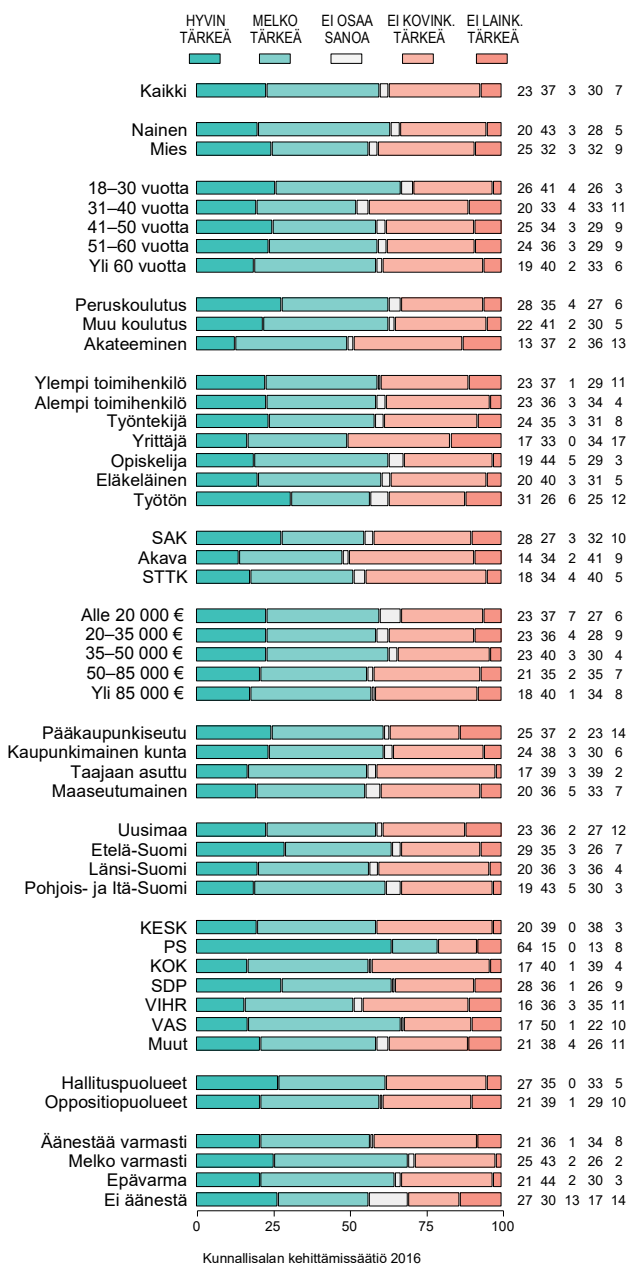
Kunnallissalan kehittämissäätiö 2016

Kuvio 111. MIHIN HALUAISI KIINNITETTÄVÄN HUOMIOTA KUNTAVAALEISSA: KUNNALLISTEN PALVELUIDEN KILPAILUTTAMINEN JA ULKOISTAMINEN (%).

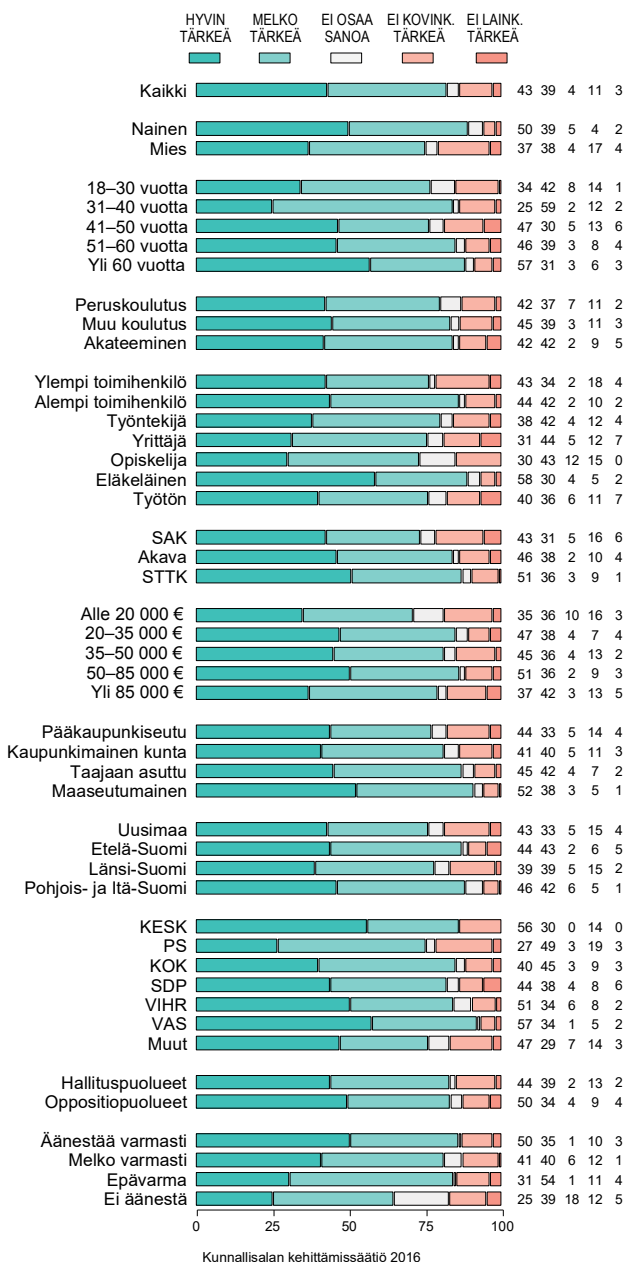

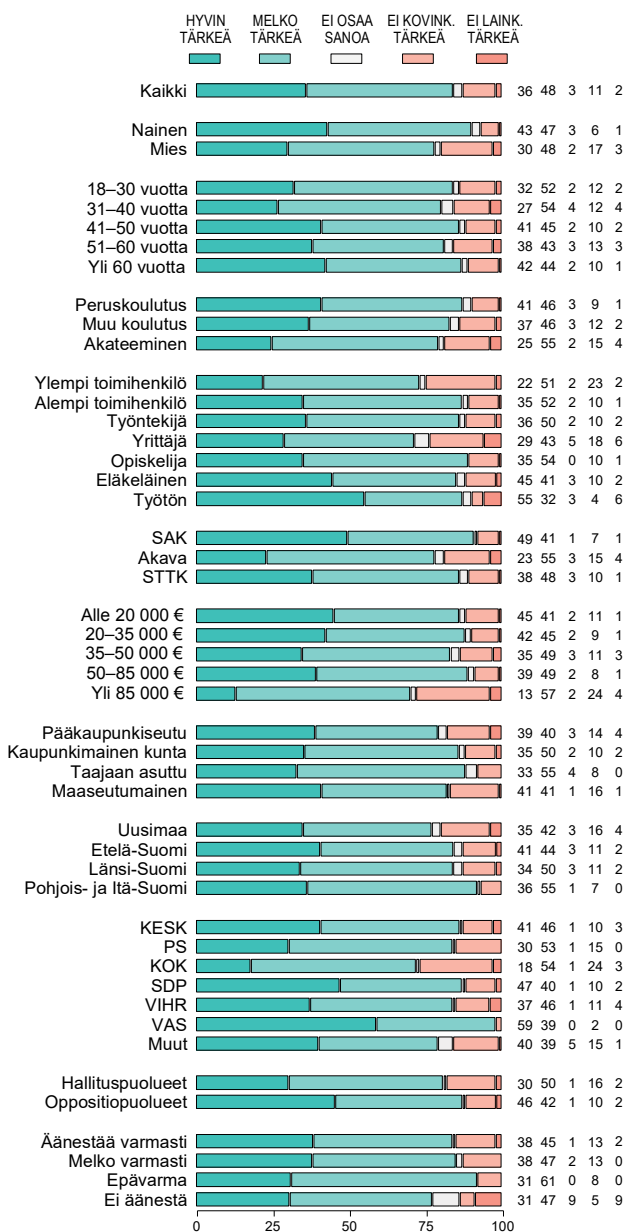
Kuvio 112. MIHIN HALUAISI KIINNITETTÄVÄN HUOMIOTA KUNTA-
VAALEISSA: MAAHANMUUTTO (%).

Kuvio 113. MIHIN HALUAISI KIINNITETTÄVÄN HUOMIOTA KUNTA-
VAALEISSA: SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUIDEN
RAKENNEUUDISTUS (SOTE) (%).

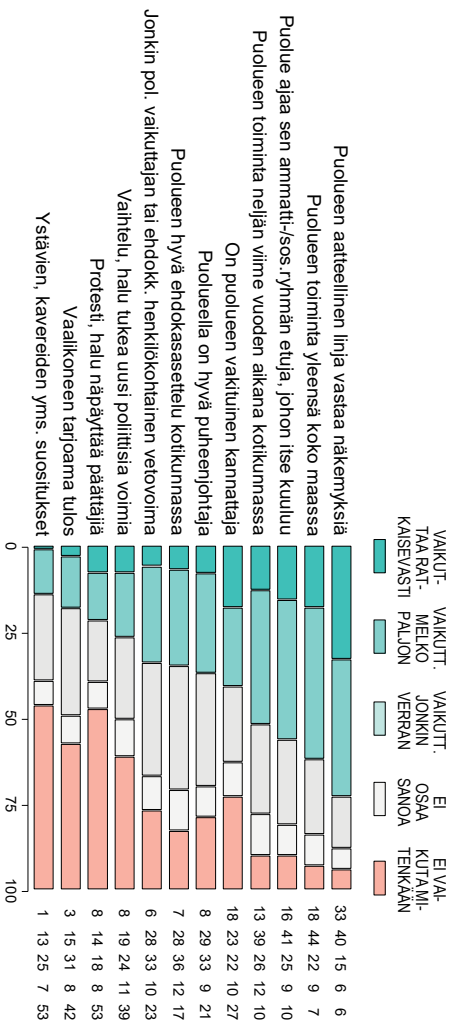

Kuvio 114. MIHIN HALUAISI KIINNITETTÄVÄN HUOMIOTA KUNTA-
VAALEISSA: SYRJÄYTYMINEN, KÖYHYYS (%).

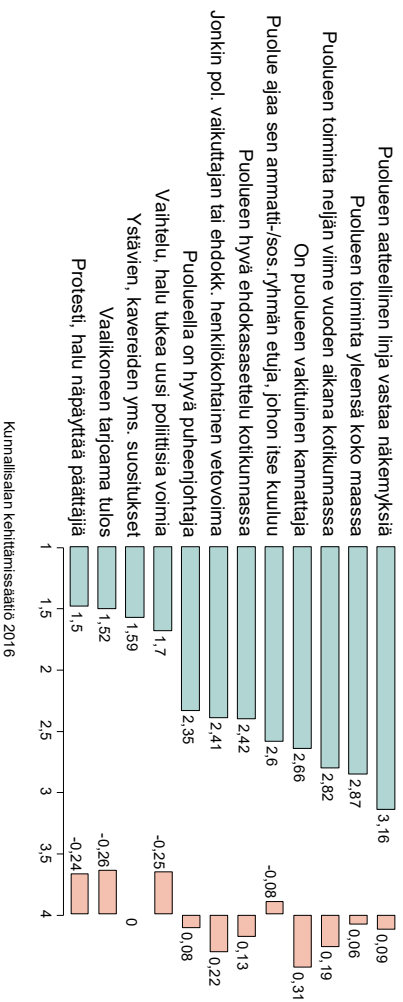
Kunnallissalan kehittämissäätiö 2016

KUVA 115 KUINKA PALJON ERI TEKIJÄT VAIKUTTAVAT SIHEN, MINKÄ PUOLUEEN TAI MUUN RYHMITYSMÄN EHDOKASTA ÄÄNESTÄÄ (tekijä osin lyhennetty, %).

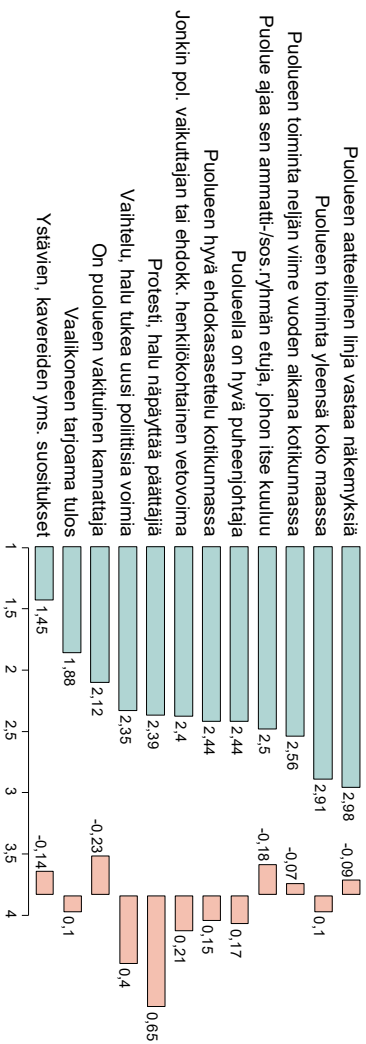
Kunnallisalan kehittämissäätiö 2016

Kuvio 116. KUINKA PALJON ERI TEKIJÄT VAIKUTTAVAT SIHEN, MINKÄ PUOLUEEN TAI MUUN RYHMITY-
MÄN EHDOKASTA ÄÄNESTÄÄ: KESK:n KANNATTAJAT (asteikkokeskarvot sekä niiden
poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

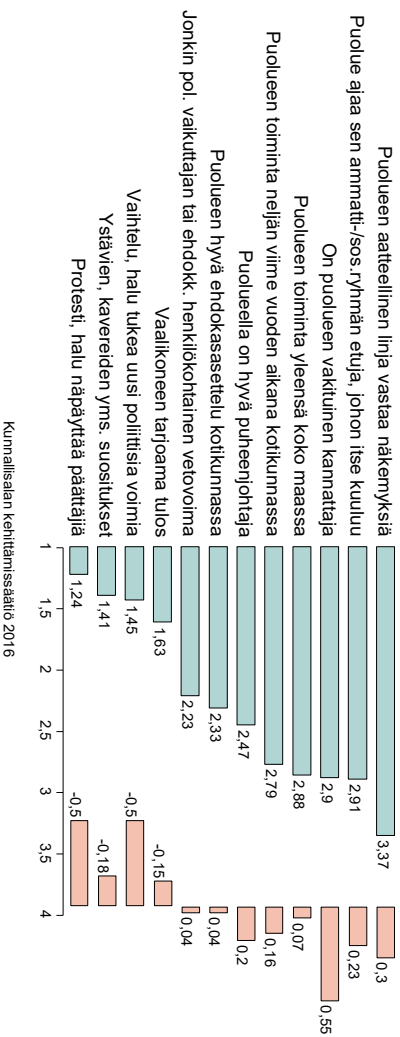
Kunnallisalan kehittämissäätiö 2016

Kuvio 117. KUINKA PALJON ERI TEKIJÄT VAIKUTTAVAT SIHEN, MINKÄ PUOLUEEN TAI MUUN RYHMITY-
MÄN EHDOKASTA ÄÄNESTÄÄ: PS:n KANNATTAJAT (asteikkokeskiarvot sekä niiden
poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

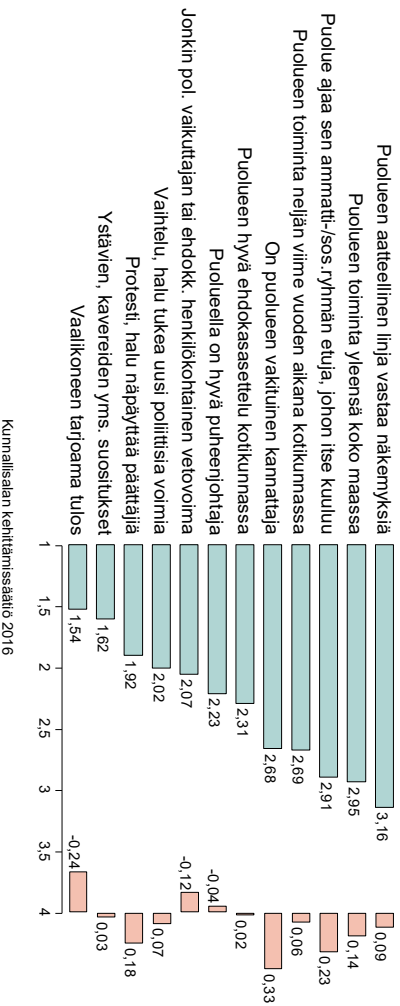
Kunnallisalan kehittämissäätiö 2016

Kuva 118. KUINKA PALJON ERI TEKIJÄT VAIKUTTAVAT SIHEN, MINKÄ PUOLUEEN TAI MUUN RYHMITT-
MÄN EHDOKASTA ÄÄNESTÄÄ: KOK:n KANNATTAJAT (asteikkokeskiarvot sekä niiden
poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2016

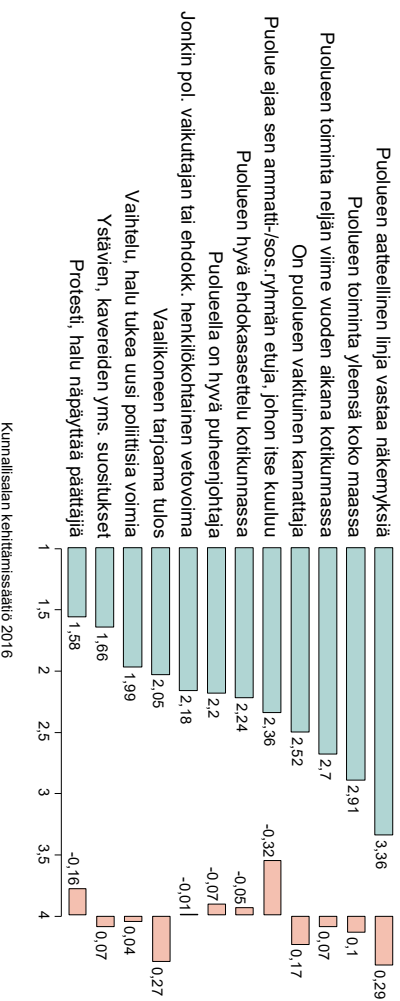
Kuva 119. KUINKA PALJON ERI TEKIJÄT VAIKUTTAVAT SIHEN, MINKÄ PUOLUEEN TAI MUUN RYHMITY-
MÄN EHDOKASTA ÄÄNESTÄÄ: SDP:n KANNATTAJAT (asteikkokeskiarvot sekä niiden
poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

Kunnallissalan kehittämissatitio 2016

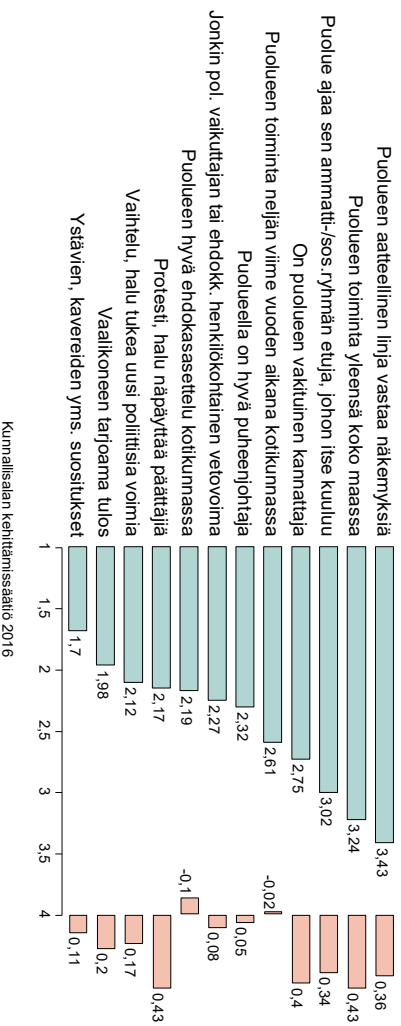

Kuva 120. KUINKA PALJON ERI TEKIJÄT VAIKUTTAVAT SIIHEN, MINKÄ PUOLUEEN TAI MUUN RYHMITY-
MÄN EHDOKASTA ÄÄNESTÄÄ: VIHRI:n KANNATTAJAT (asteikkokeskianvot sekä niiden
poikkeamat koko väestön keskianvosta).

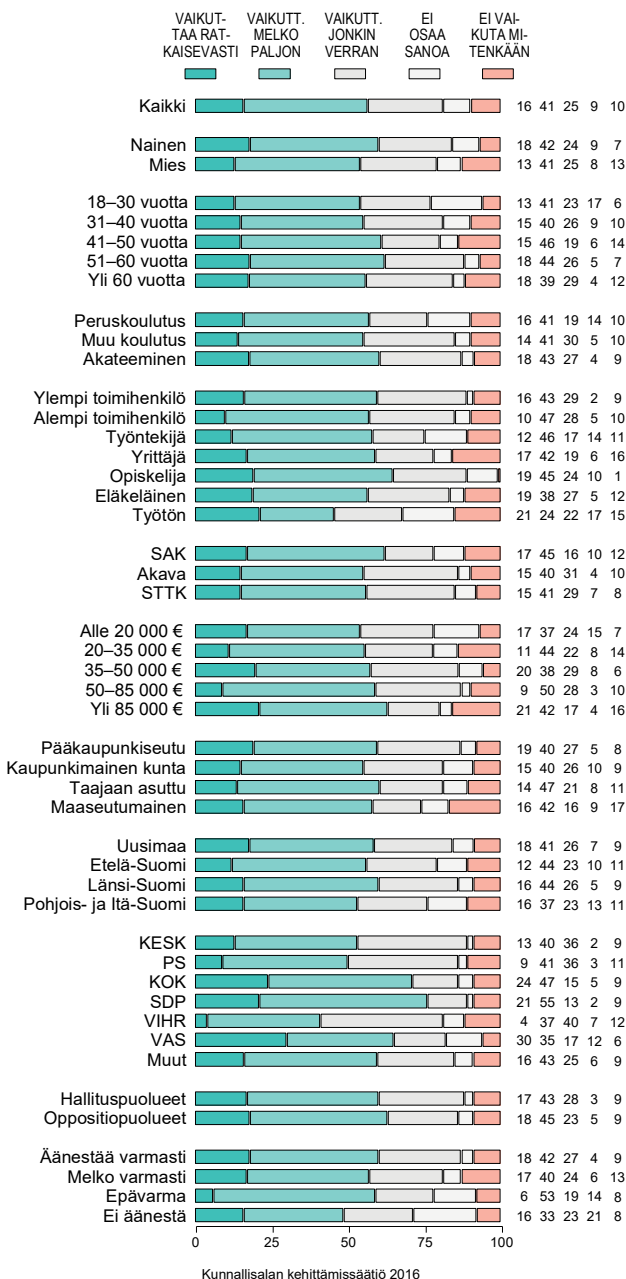
Kunnallisaian kehittämissäätiö 2016

Kuva 121. KUINKA PALJON ERI TEKIJÄT VAIKUTTAVAT SIHEN, MINKÄ PUOLUEEN TAI MUUN RYHMITY-
MÄN EHDOKASTA ÄÄNESTÄÄ: VAS:n KANNATTAJAT (asteikkokeskiarvot sekä niiden
poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

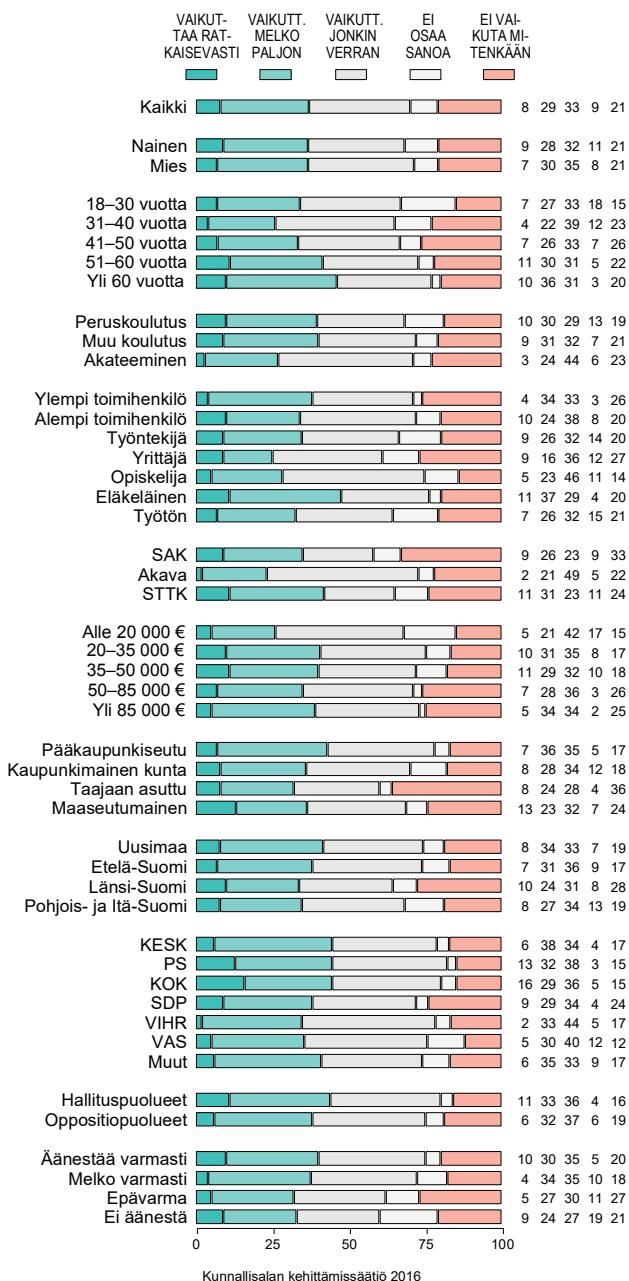

Kunnallisalan kehittämissäätiö 2016

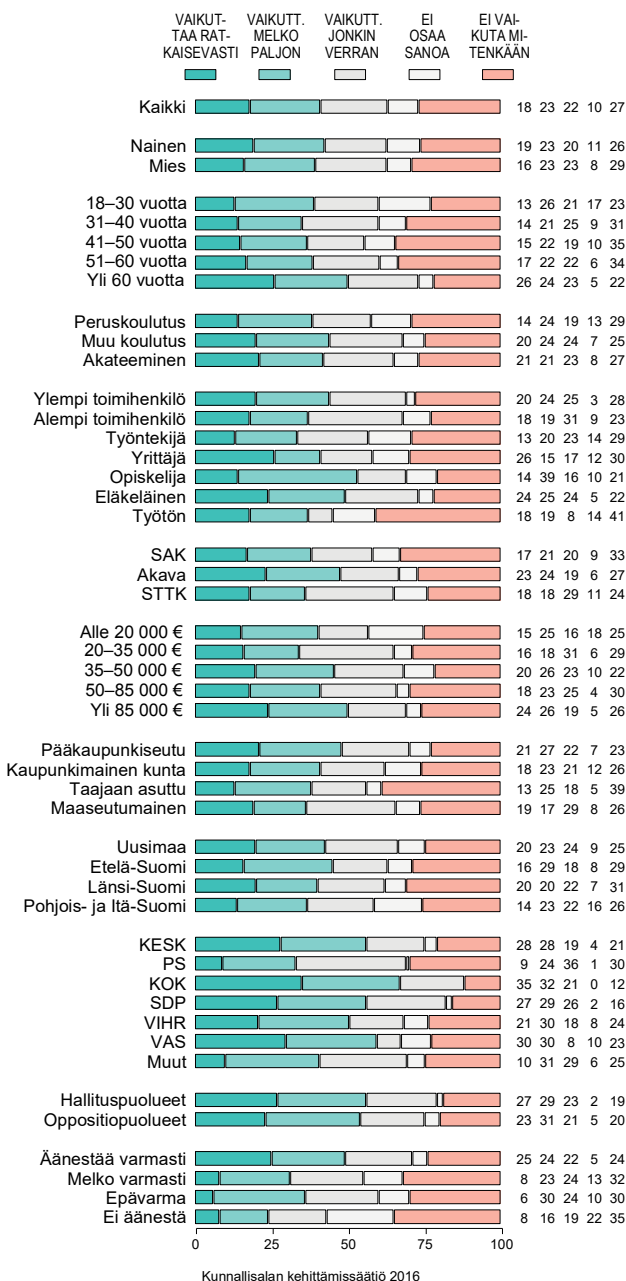
Kuvio 122. TEKIJÖIDEN VAIKUTUS PUOLUEVALINTAAN: PUOLUE AJAA SEN AMMATTI-/SOSIAALIRYHMÄN ETUJA, JOHON ITSE KUULUU (%).

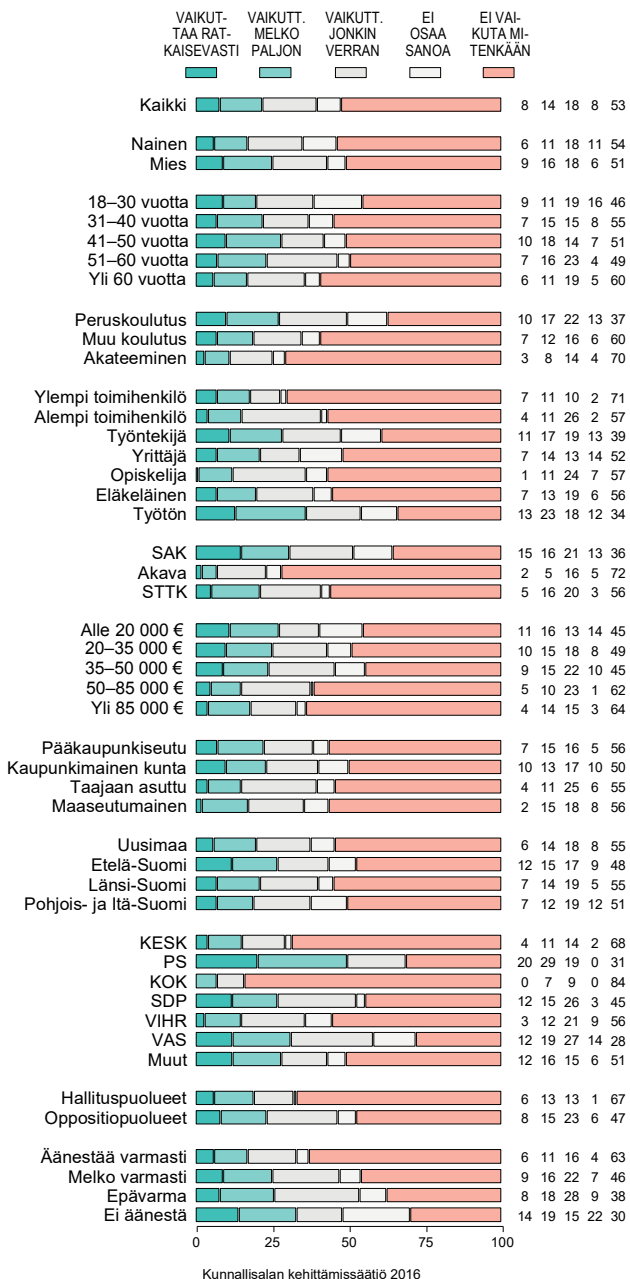
Kuvio 123. TEKIJÖIDEN VAIKUTUS PUOLUEVALINTAAN: PUOLUEELLA ON HYVÄ PUHEENJOHTAJA (%).

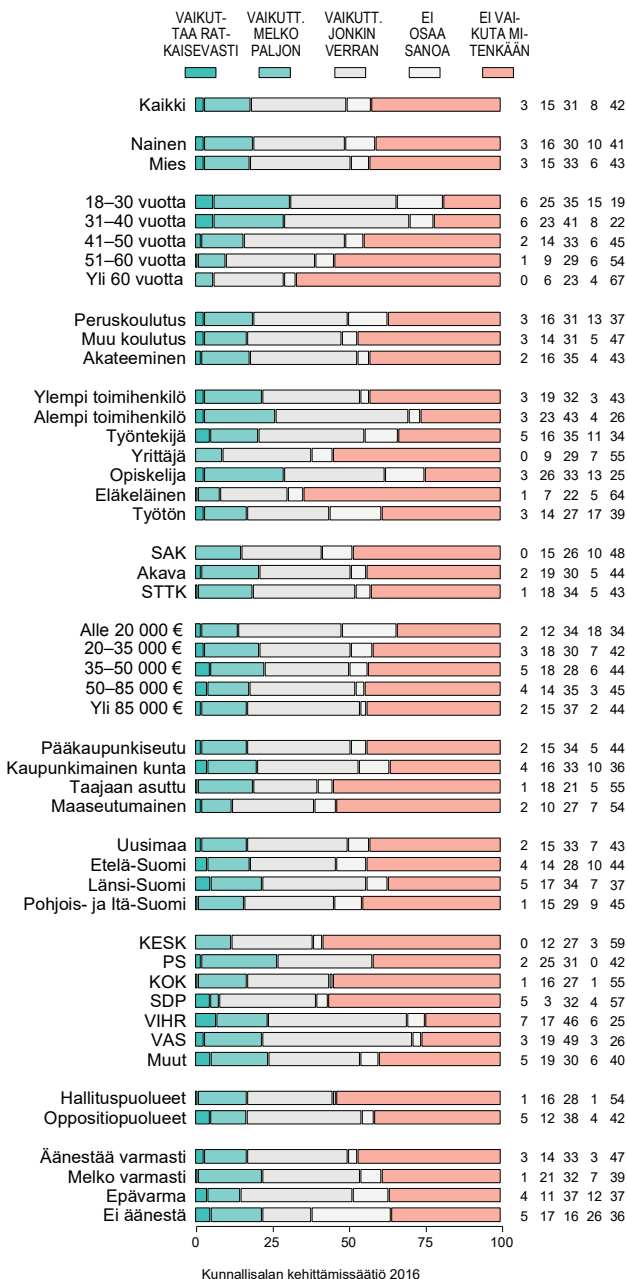
Kuvio 124. TEKIJÖIDEN VAIKUTUS PUOLUEVALINTAAN:
OLEN PUOLUEEN VAKITUINEN KANNATTAJA (%).

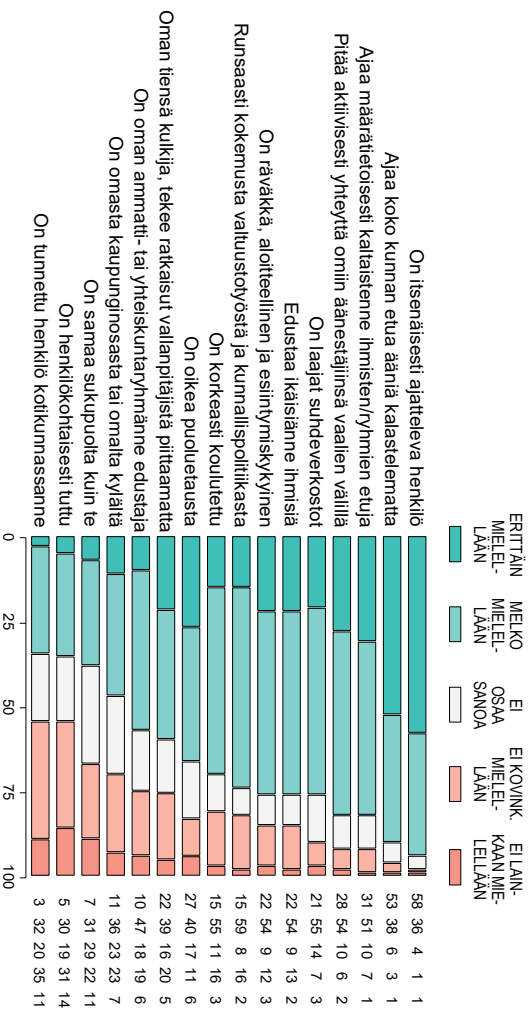
Kuvio 125. TEKIJÖIDEN VAIKUTUS PUOLUEVALINTAAN:
PROTESTI, HALU NÄPÄYTTÄÄ PÄÄTTÄJIÄ (%).

Kuvio 126. TEKIJÖIDEN VAIKUTUS PUOLUEVALINTAAN: VAALIKONEEN TARJOAMA TULOS (%).

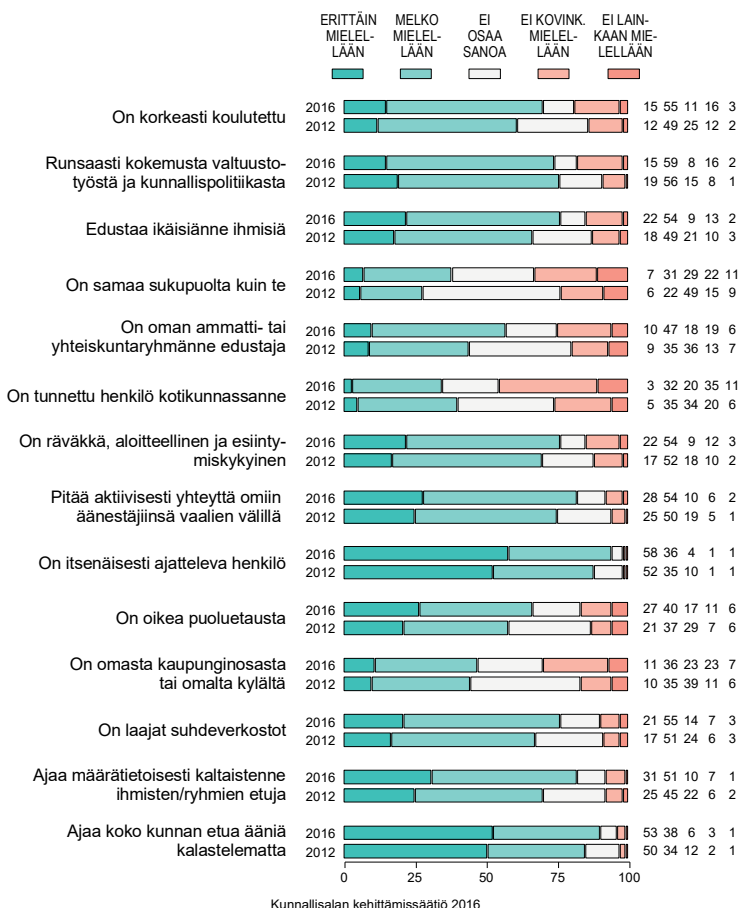
Kuvio 127. KUINKA MIELELLÄÄN NÄKISI OMASSA VALTUUTUSSAAN ERIILAISIA OMINAISUUKSIA TAI PIIRTEITÄ (tekstejä osin lyhennetty, %).

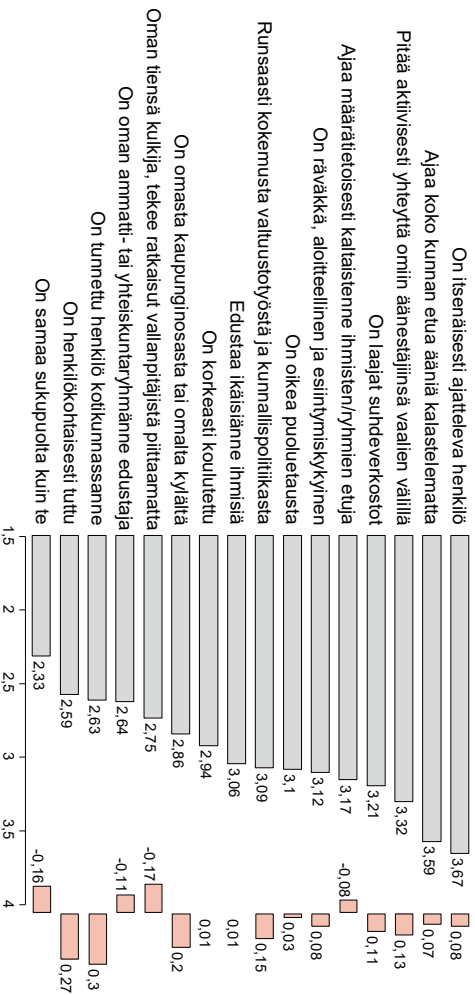
Kunnallisaian kehittämissäätiö 2016

Kuvio 128. KUINKA MIELELLÄN NÄKISI OMASSA VALTUUTETUSSAAN ERILAISIA OMINAISUUKSIA: ARVIOT VUOSINA 2012 JA 2016 (%).

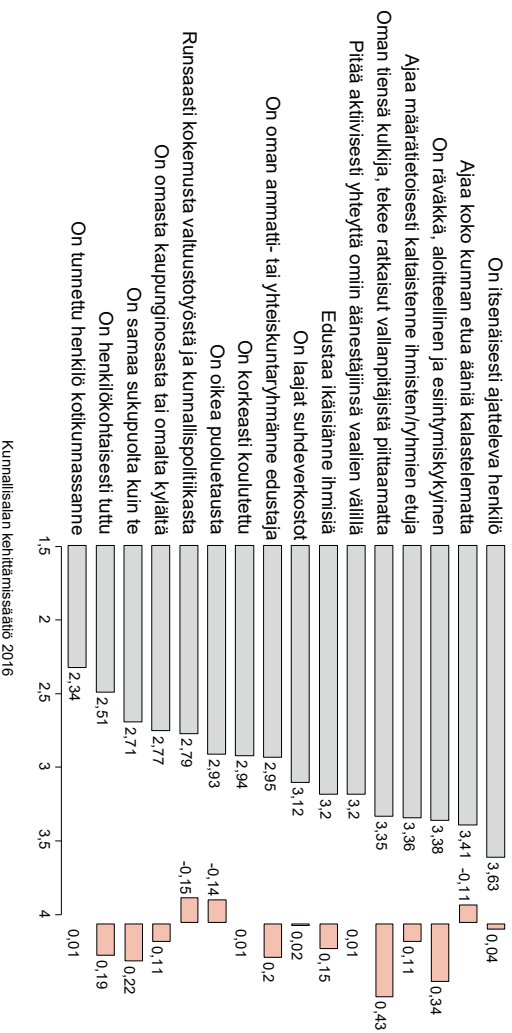

Kuvio 129. KUINKA MIELELLÄN NÄKISI OMASSA VALTUUTETUSSAAN: KESK:n KANNATTAJAT
(asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

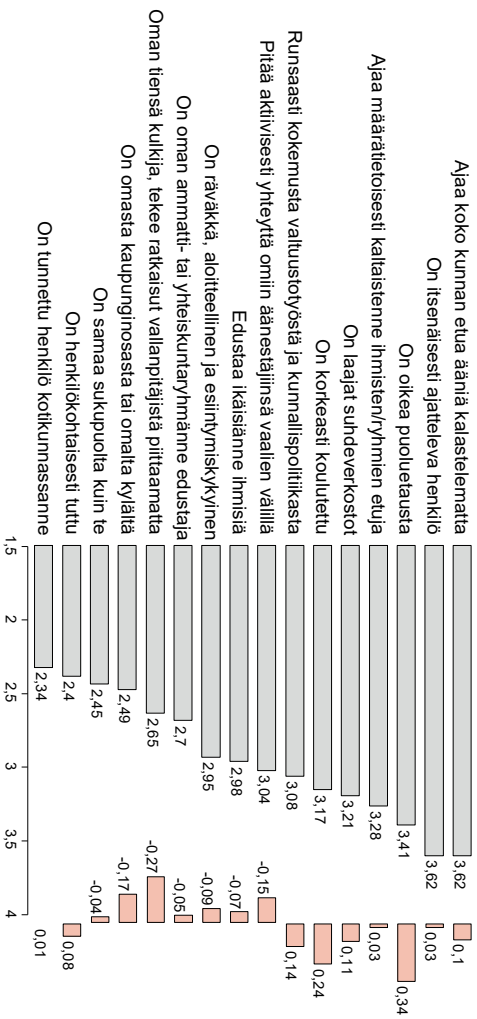
Kunnallisaian kehittämisaäätö 2016

Kuvio 130. KUINKA MIELELLÄÄN NÄKISI OMASSA VALTUUTETUSSAAN: PS:n KANNATTAJAT (asteikkokeski-arvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

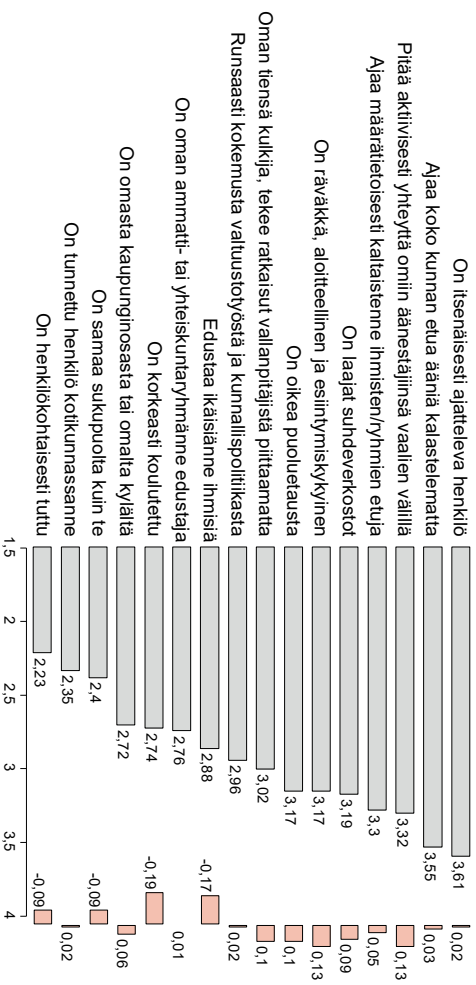
Kunnallisaian kehittämissäätö 2016

Kuvio 131. KUINKA MIELELLÄÄN NÄKISI OMASSA VALTUUTUSSAAN: KOK:n KANNATTAJAT (asteikkokeski-arvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

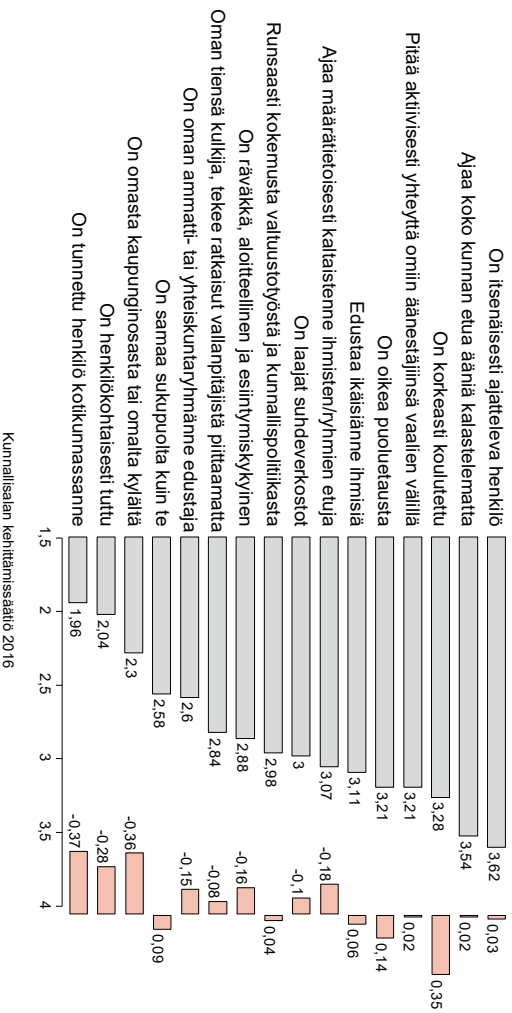
Kunnallissalan kehittämissäätö 2016

Kuvio 132. KUINKA MIELELLÄN NÄKISI OMASSA VALTUUTETUSSAAN: SDP:n KANNATTAJAT (asteikkokeskiarvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

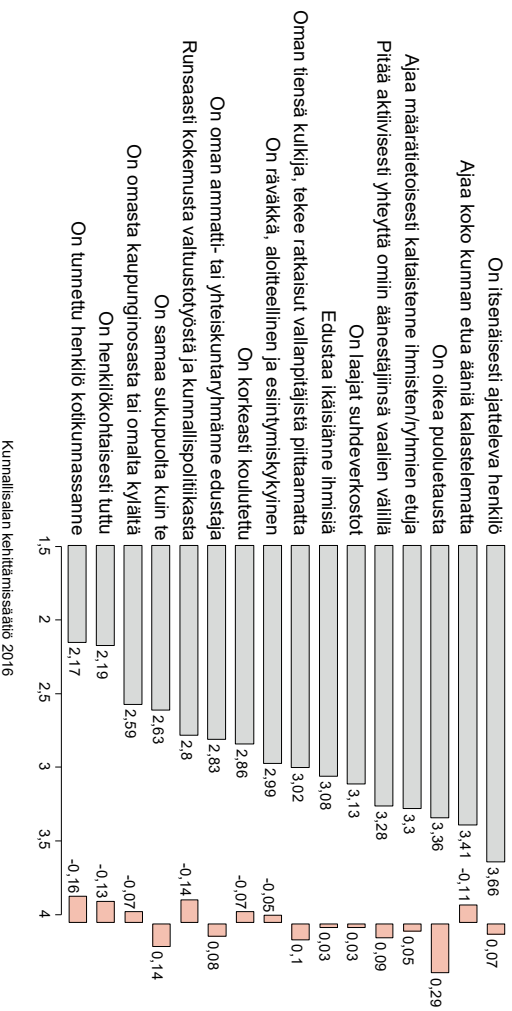
Kunnallisaian kehittämissäätiö 2016

Kuvio 133. KUINKA MIELELLÄN NÄKISI OMASSA VALTUUTETUSSAAN: VIHRI:n KANNATTAJAT (asteikkokeski-arvot sekä niiden poikkeamat koko väestön keskiarvosta).

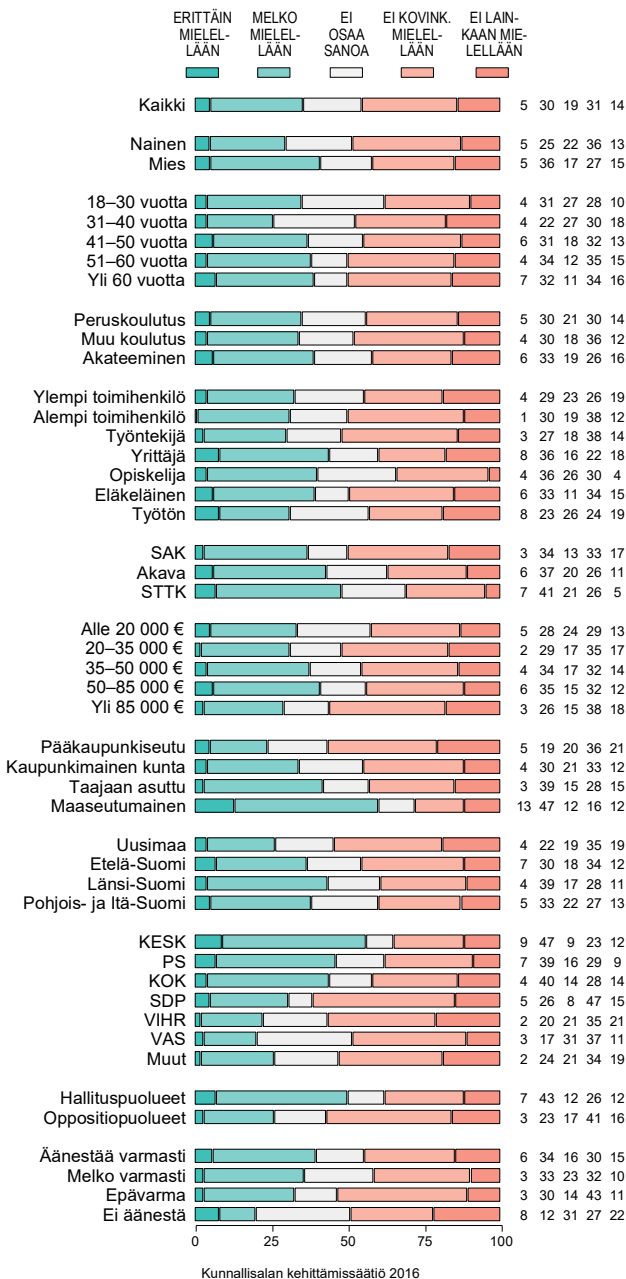
Kunnallisaian kehittämssääntö 2016

Kuvio 134. KUINKA MIELELLÄÄN NÄKISI OMASSA VAL TUUTETUSSAAN: VAS:n KANNATTAJAT (asteikkokeski-arvot sekä niiden polkkeamat koko väestön keskarvosta).

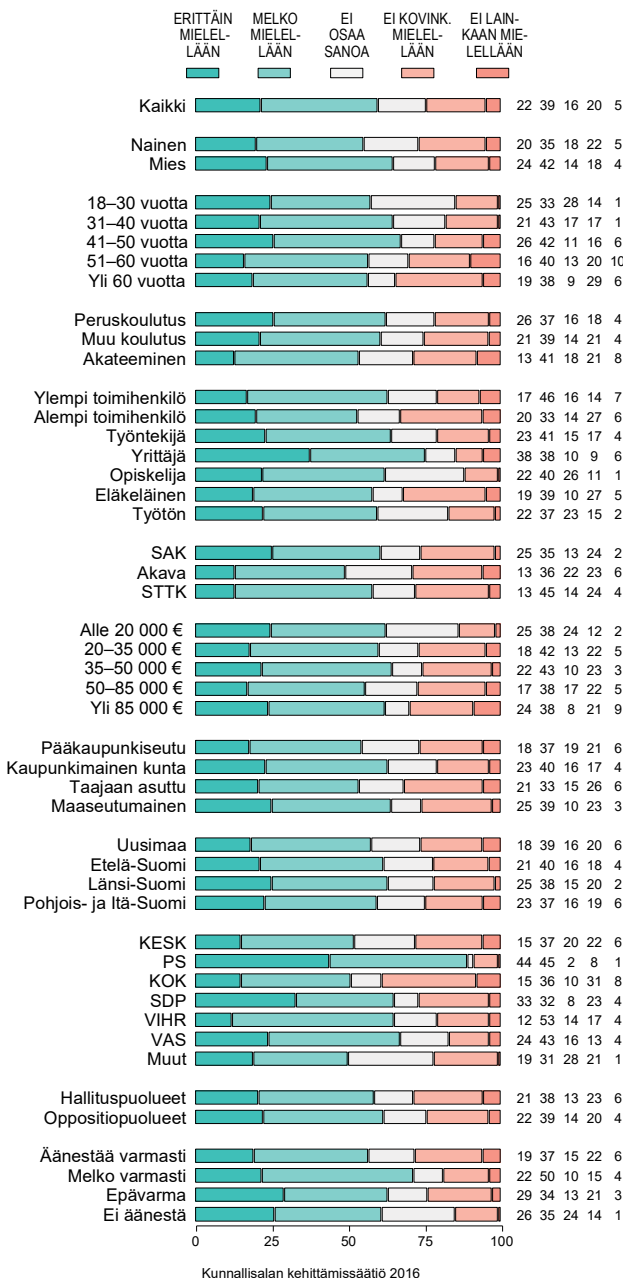
Kunnallisaian kehittämässääivö 2016

Kuvio 135. NÄKISI OMASSA VALTUUTETUSSAAN: ON HENKILÖKOHTAI-
SESTI TUTTU %).

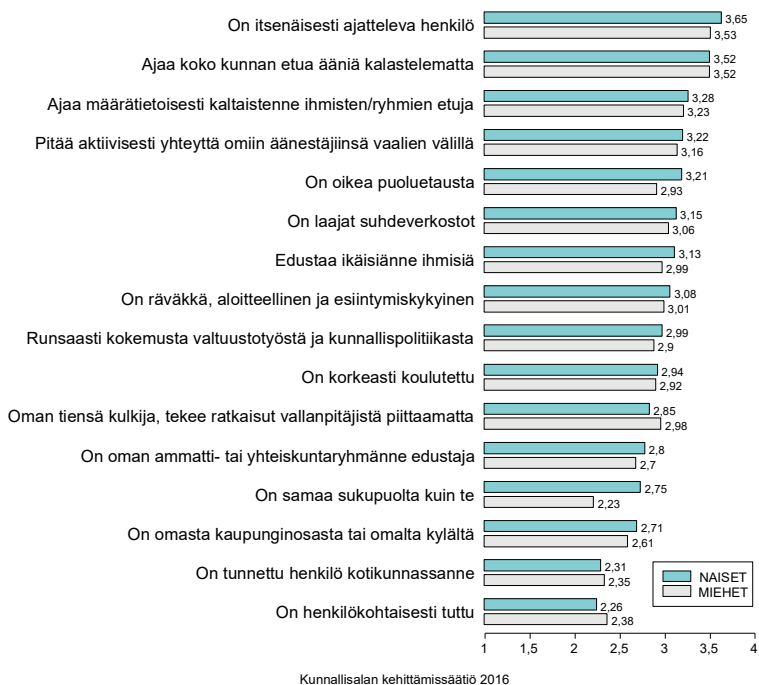

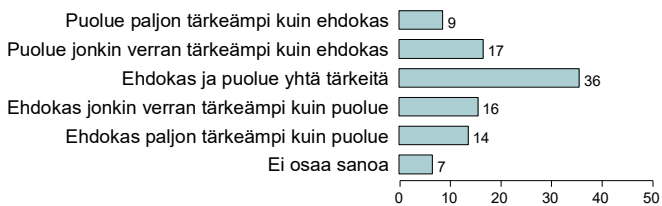
Kuvio 136. NÄKISI OMASSA VALTUUTETUSSAAN: ON OMAN TIENSÄ KULKIJA, TEKEE RATKAISUT VALLANPITÄJISTÄ PIITTAAMATTA (%).

Kuvio 137. KUINKA MIELELLÄÄN NÄKISI OMASSA VALTUUTETUSSAAN: ARVIOT SUKU-
PUOLEN MUKAAN (asteikkokeskiarvot).

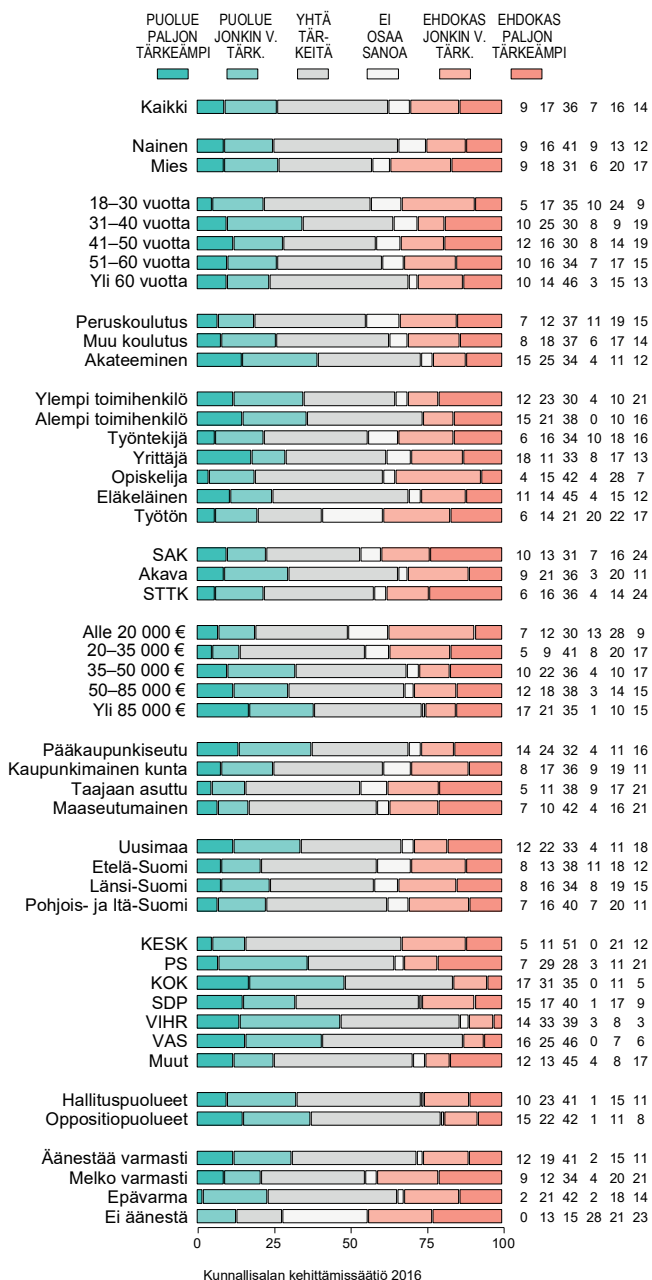

Kuvio 138. JOS ÄÄNESTÄISI KUNTAVAALEISSA, MIKÄ OLISI PUOLUEEN JA EHDOKKAAN MERKITYS VALINNAN KANNALTA (%).

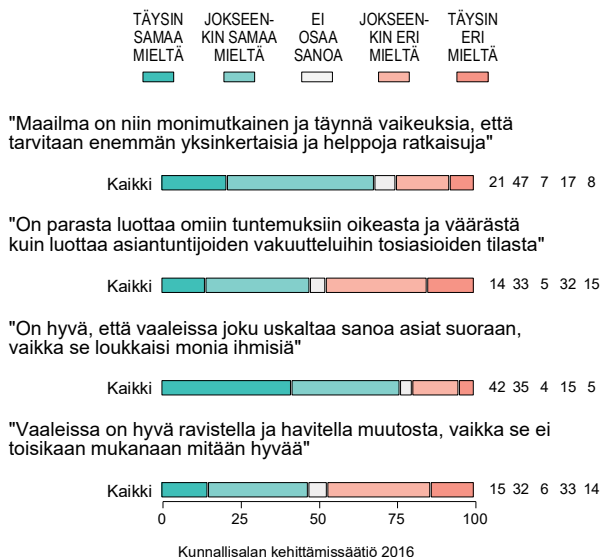

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2016

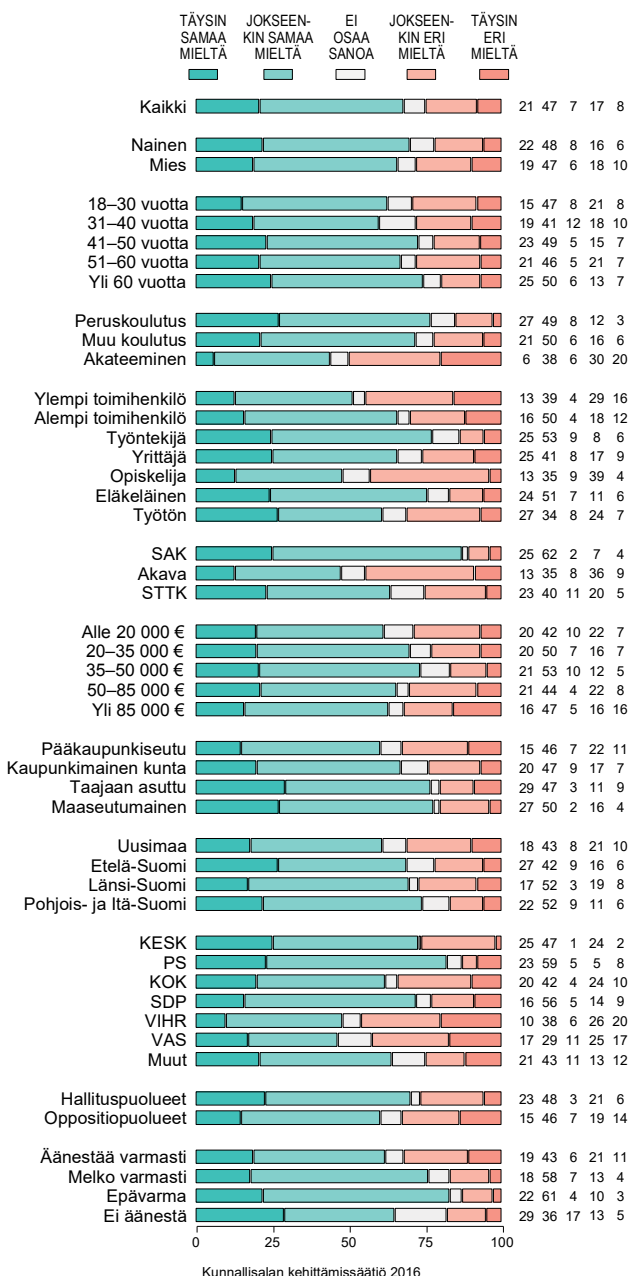
Kuvio 139. JOS ÄÄNESTÄISI KUNTAVAALIEISSA, MIKÄ OLISI PUOLUEEN JA EHDOKKAAN MERKITYS VALINNAN KANNALTA (%).

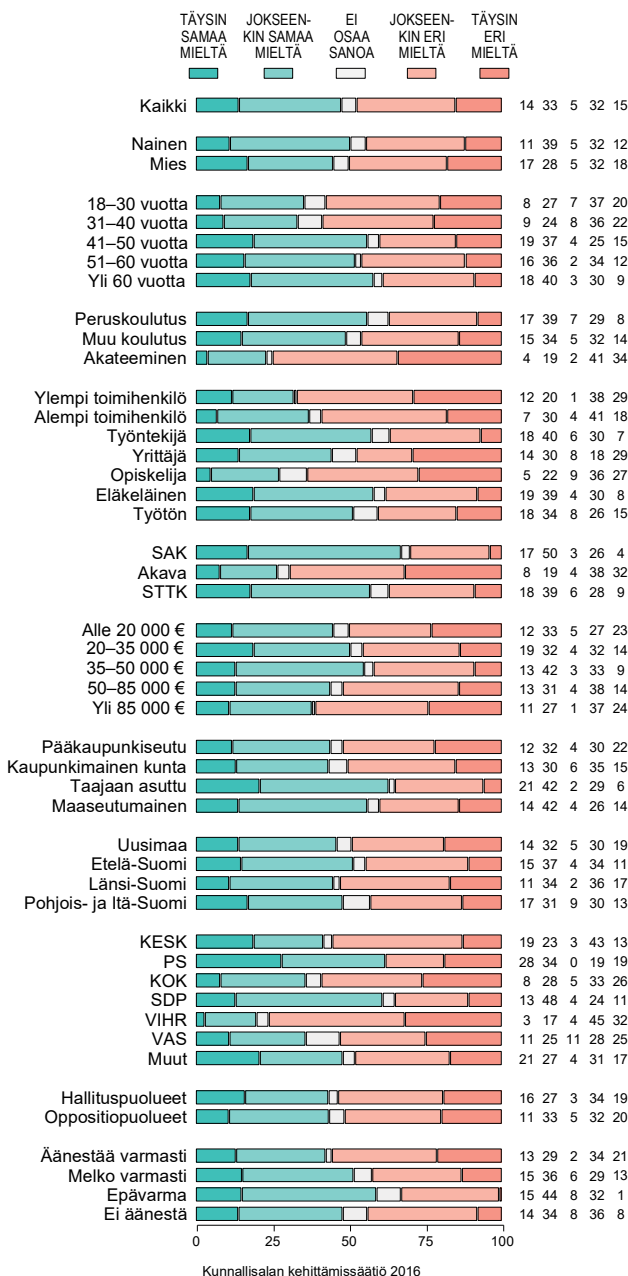
Kuvio 140. SUHTAUTUMINEN VAALIKAMPANJANJOINTIA KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN (%).

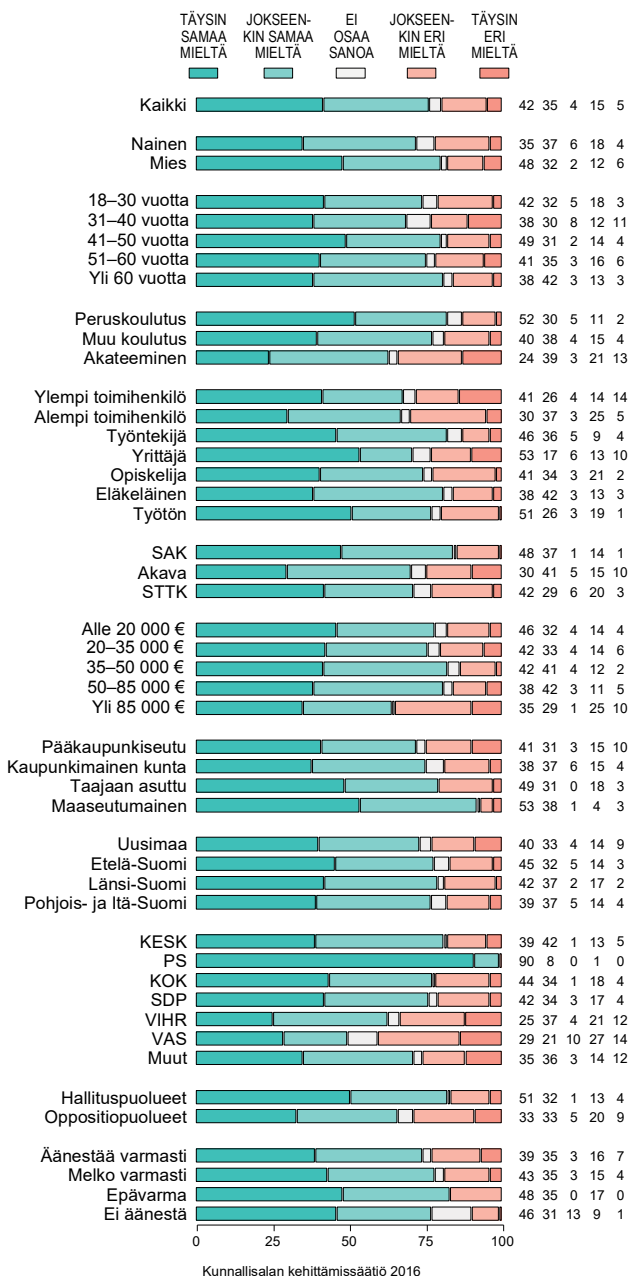
Kuvio 141. "Maailma on niin monimutkainen ja täynnä vaikeuksia, että tarvitaan enemmän yksinkertaisia ja helppoja ratkaisuja" (%).

Kuvio 142. "On parasta luottaa omiin tuntemuksiin oikeasta ja väärästä kuin luottaa asiantuntijoiden vakuutteluihin tosiasioiden tilasta" (%).

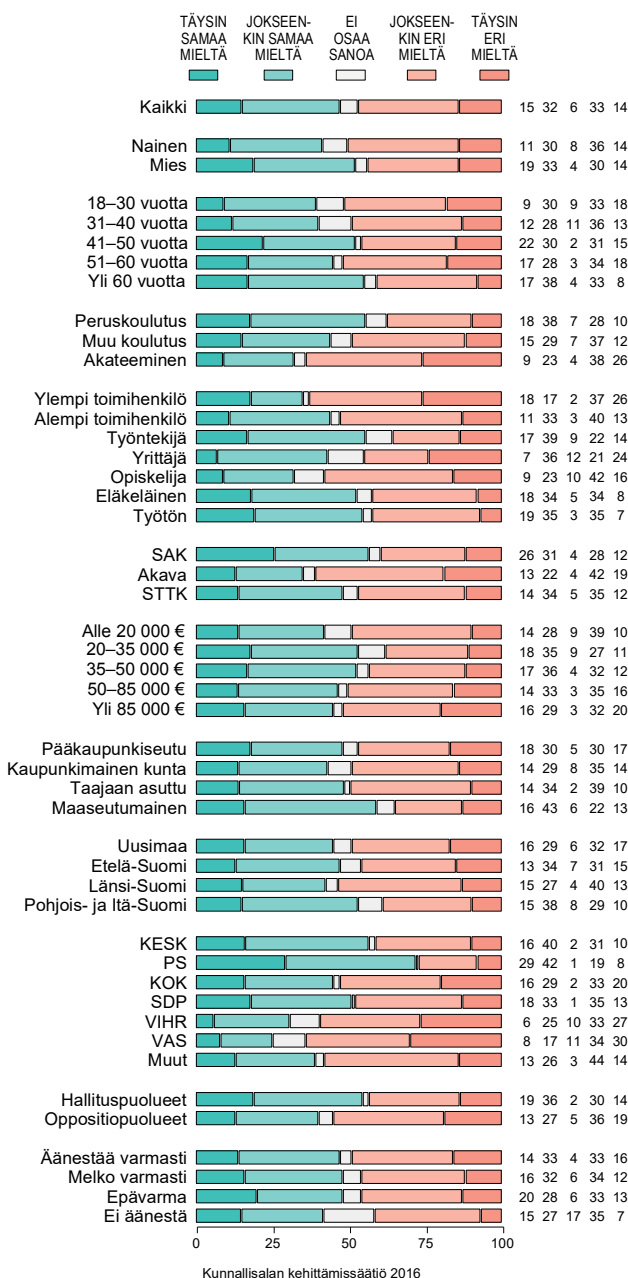

Kuvio 143. "On hyvä, että vaaleissa joku uskaltaa sanoa asiat suoraan, vaikka se loukkaisi monia ihmisiä" (%).

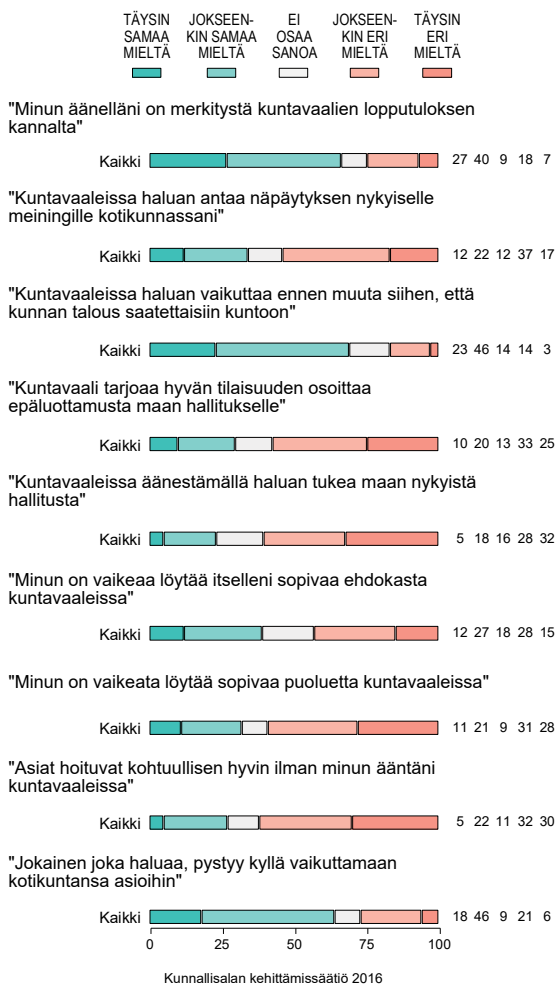

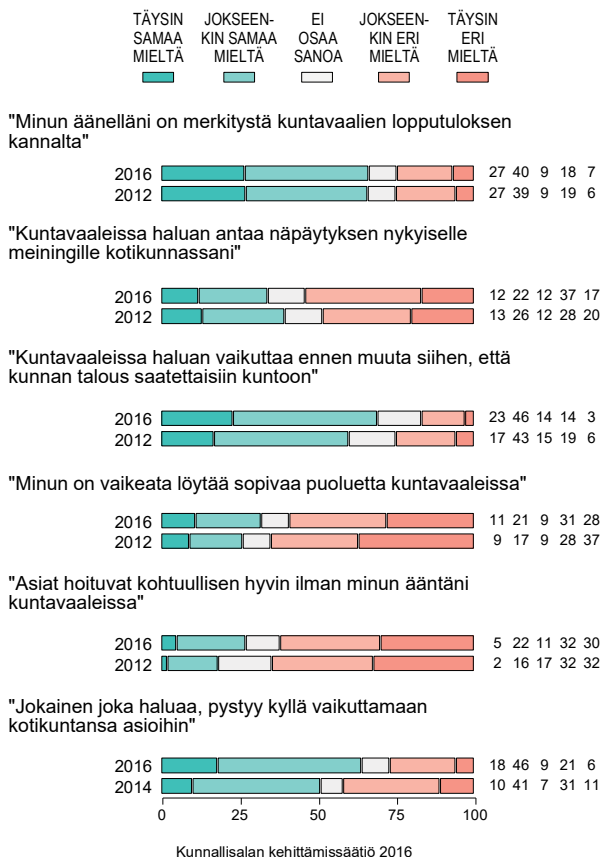
Kuvio 144. "Vaaleissa on hyvä ravistella ja havitella muutosta, vaikka se ei toisikaan mukanaan mitään hyvää" (%).

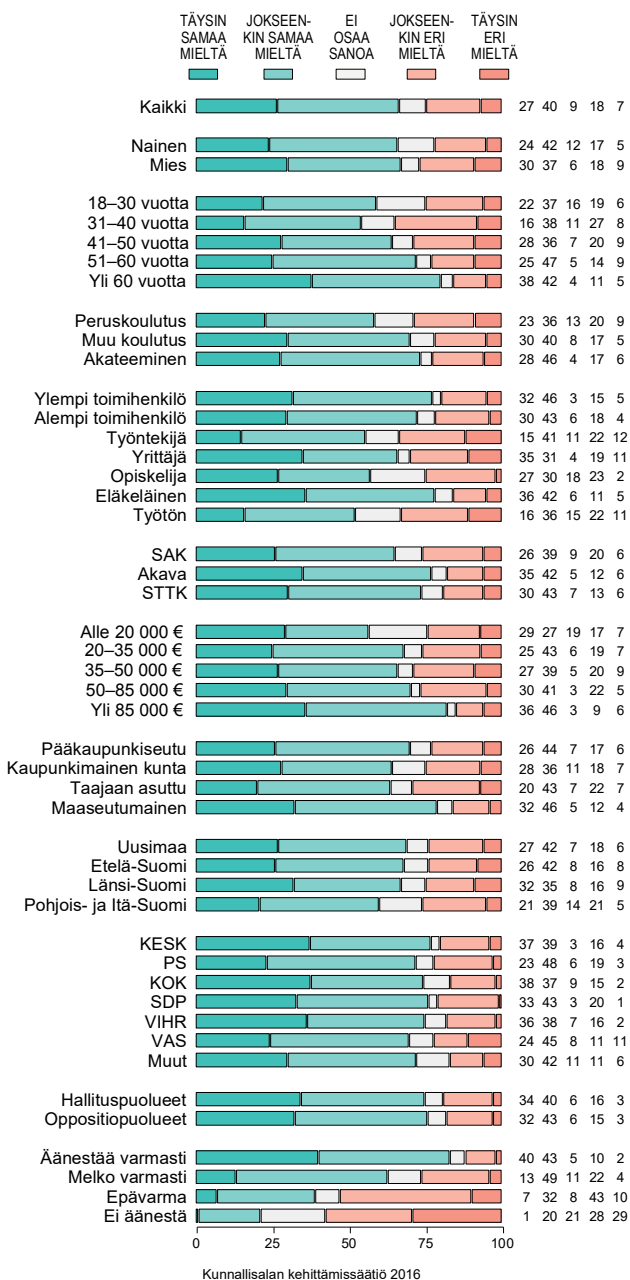
Kuvio 145. SUHTAUTUMINEN ÄÄNESTÄMISTÄ KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN (%).

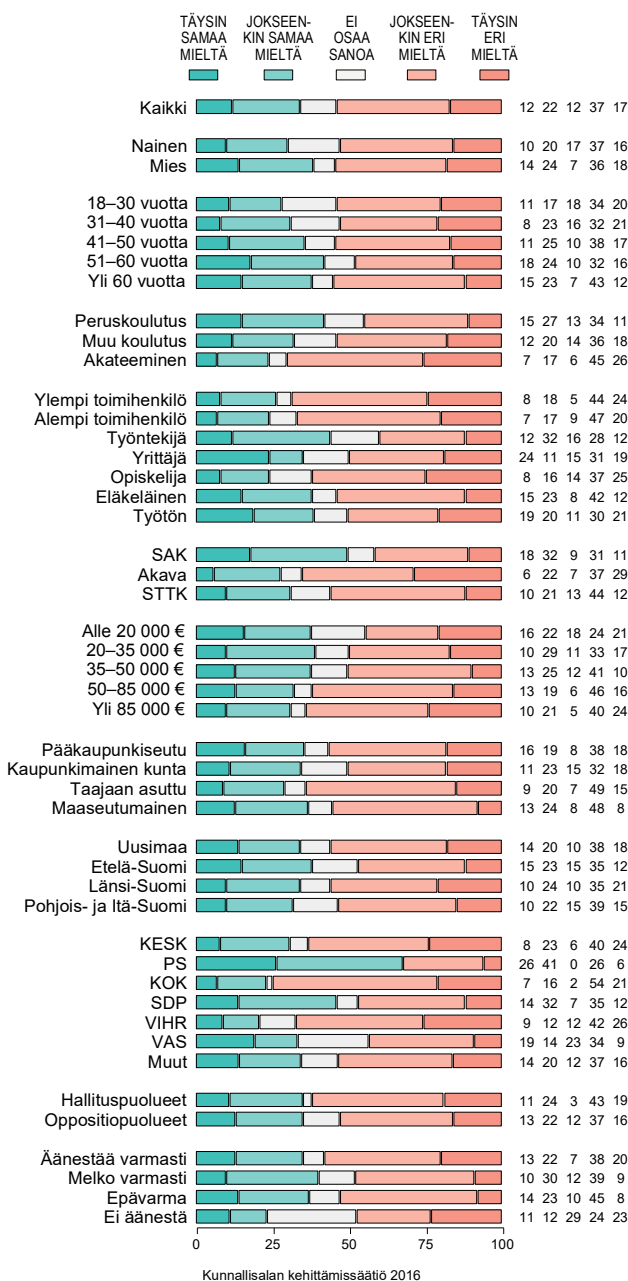
Kuvio 146. SUHTAUTUMINEN ÄÄNESTÄMISTÄ KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN (%).

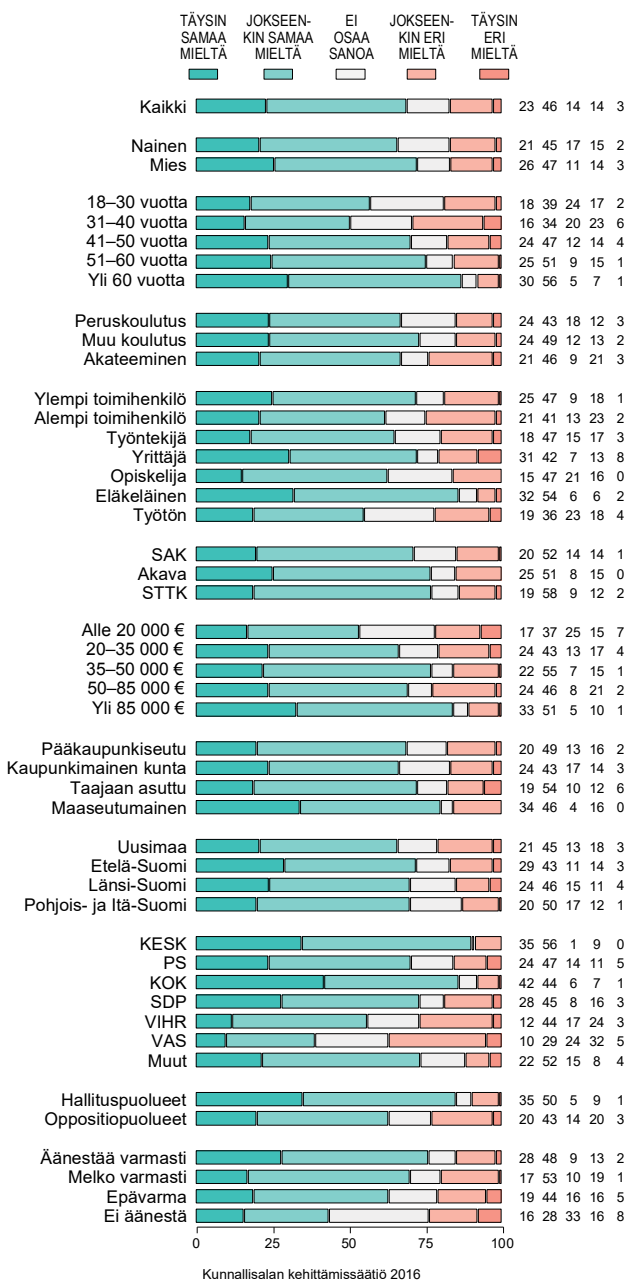
Kuvio 147. "Minun äänelläni on merkitystä kuntavaalien lopputuloksen kannalta" (%).

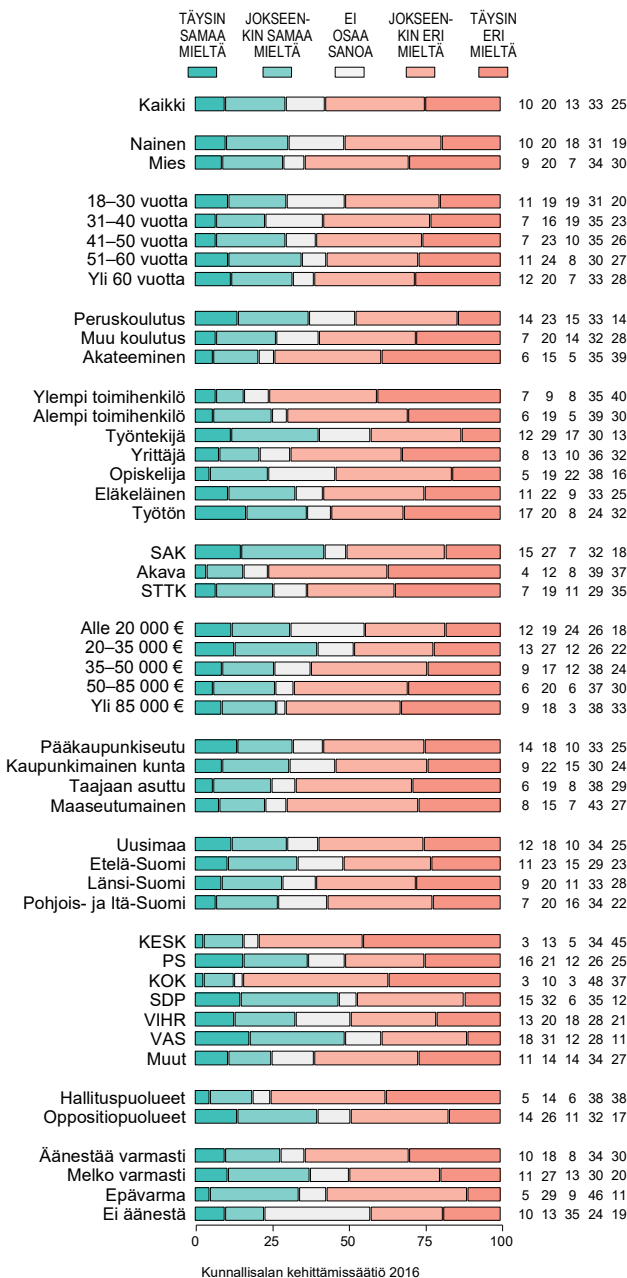
Kuvio 148. "Kuntavaaleissa haluan antaa näpäytyksen nykyiselle meiningille kotikunnassani" (%).

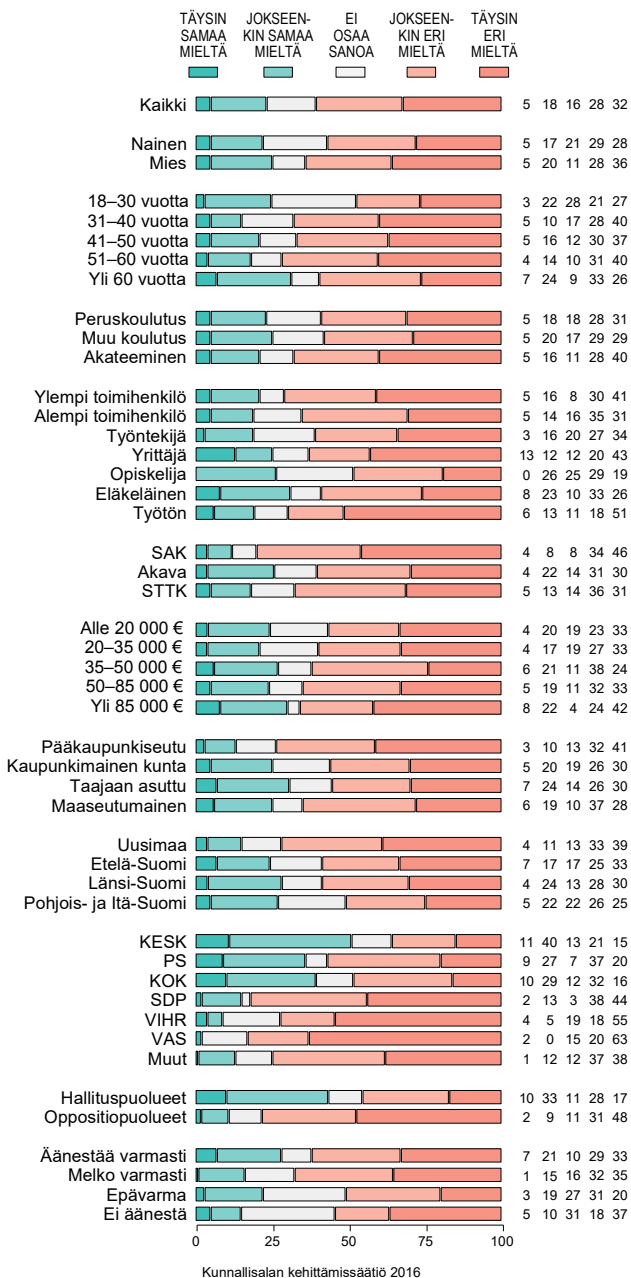
Kuvio 149. "Kuntavaaleissa haluan vaikuttaa ennen muuta siihen, että kunnan talous saatettaisiin kuntoon" (%)

Kuvio 150. "Kuntavaali tarjoaa hyvän tilaisuuden osoittaa epäluottamusta maan hallitukselle" (%).

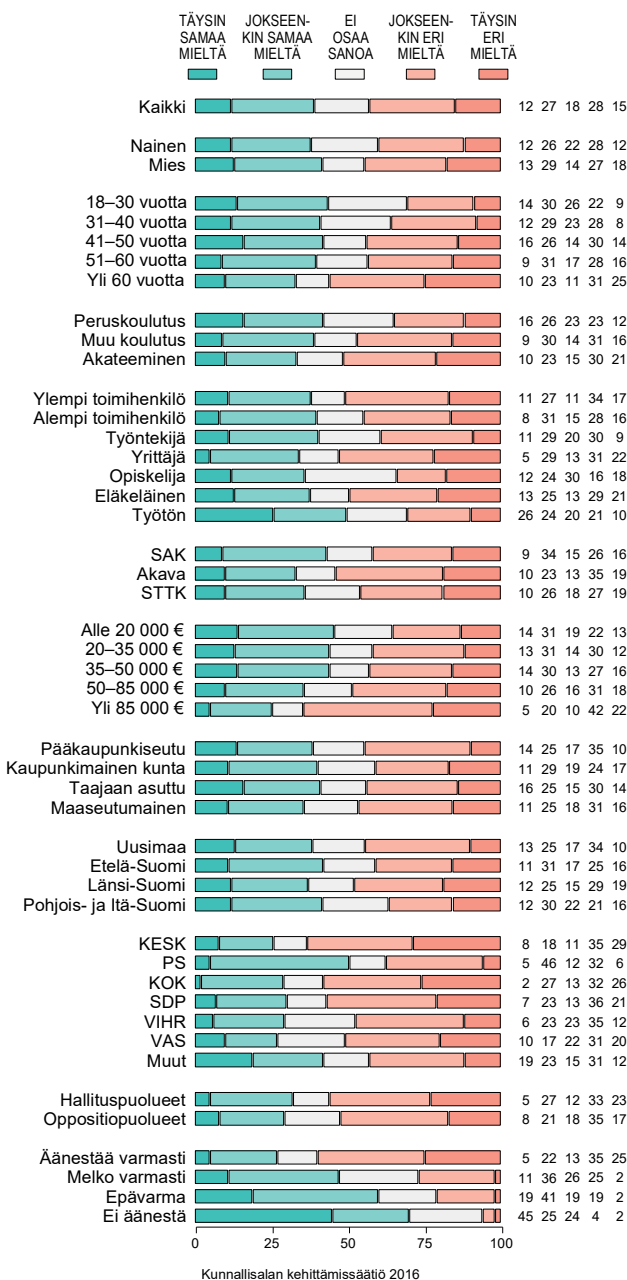

Kuvio 151. "Kuntavaaleissa äänestämällä haluan tukea maan nykyistä hallitusta" (%).

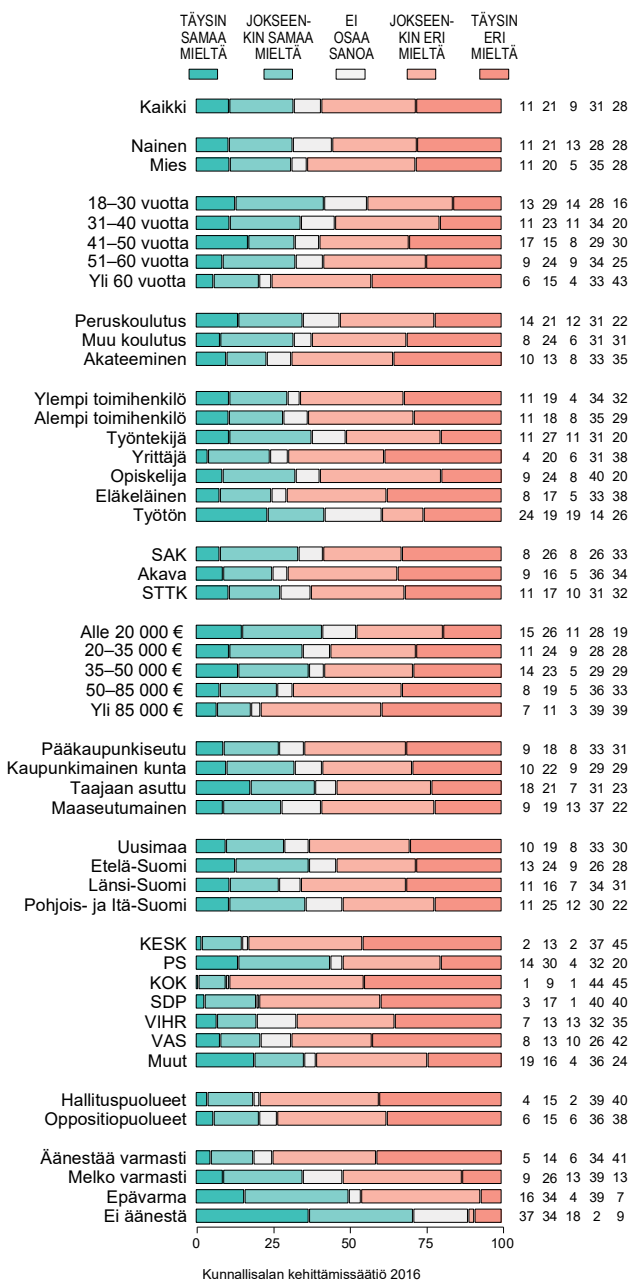

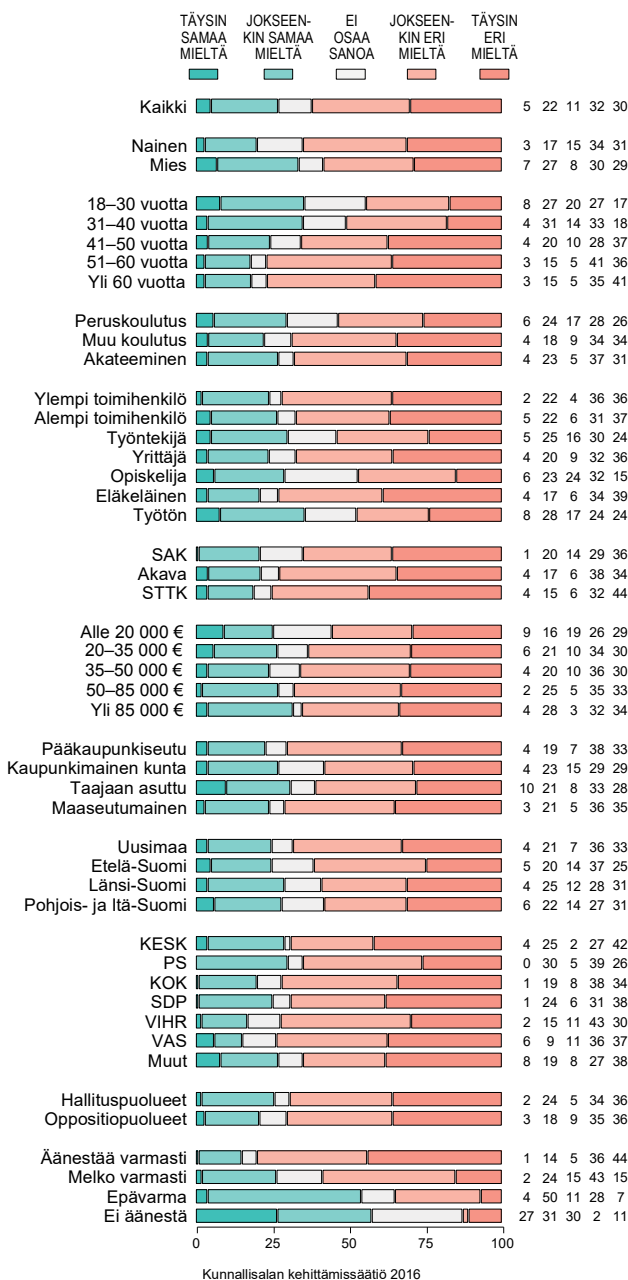
Kuvio 152. "Minun on vaikeaa löytää itselleni sopivaa ehdokasta kuntavaaleissa" (%).

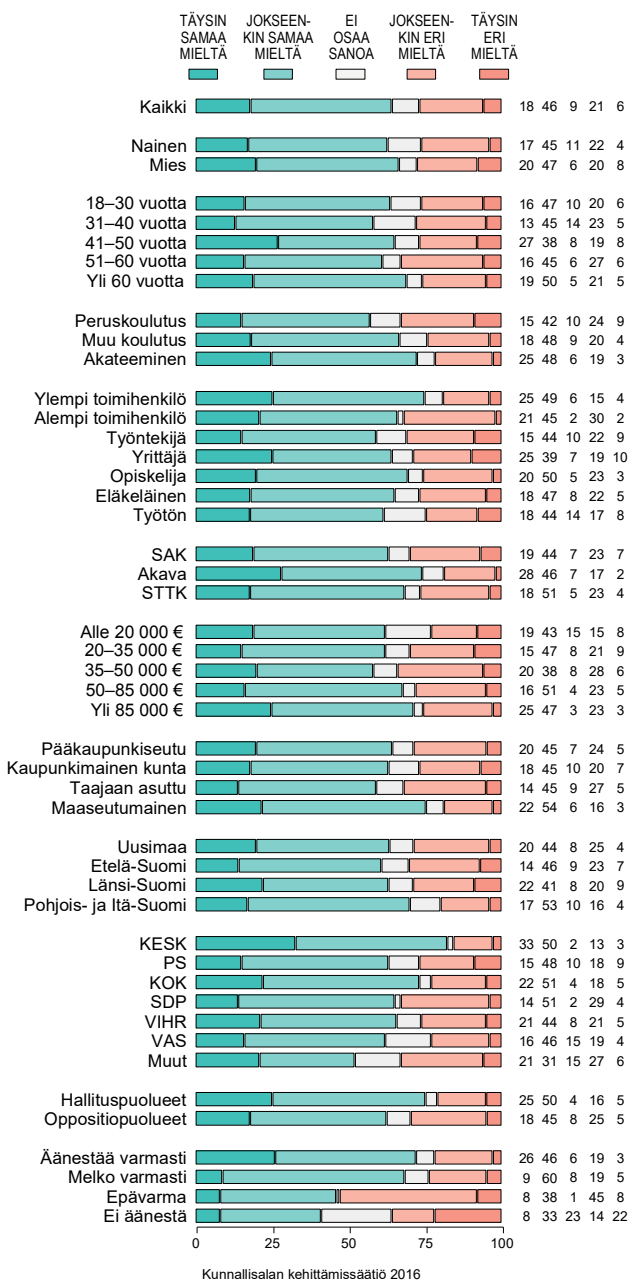
Kuvio 153. "Minun on vaikeata löytää sopivaa puoluetta kuntavaaleissa" (%).

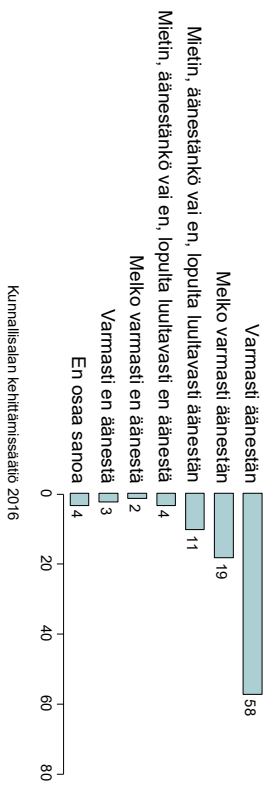
Kuvio 154. "Asiat hoituvat kohtuullisen hyvin ilman minun ääntäni kuntavaaleissa" (%).

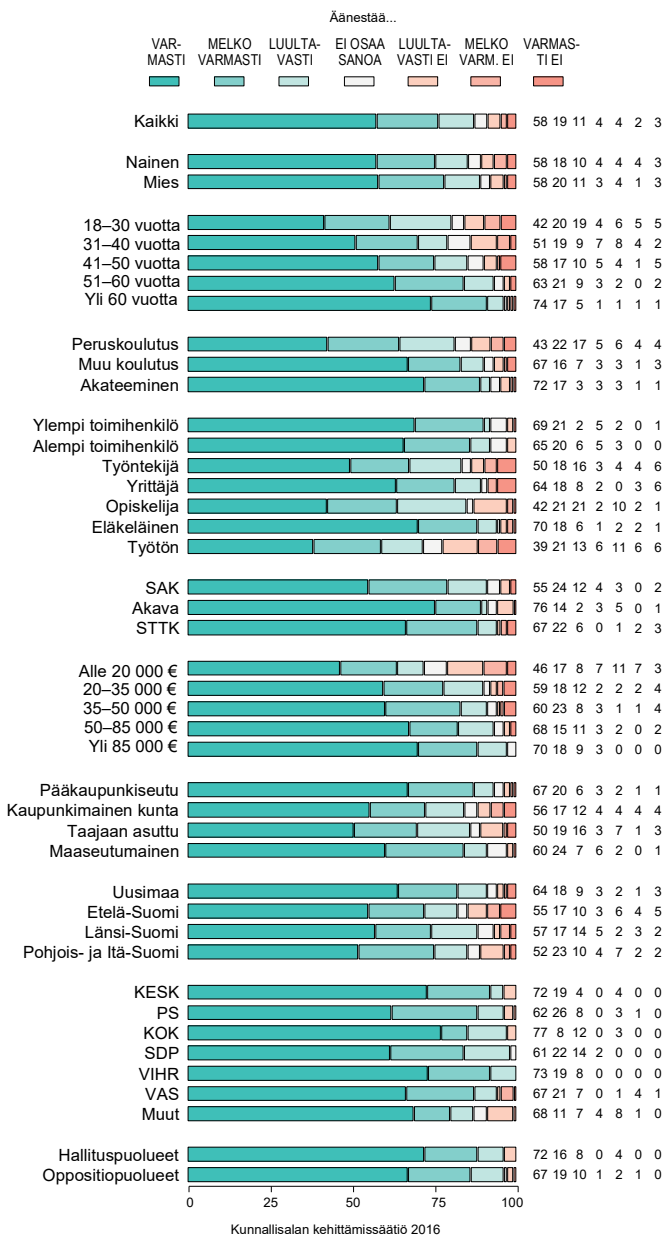
Kuvio 155. "Jokainen joka haluaa, pystyy kyllä vaikuttamaan kotikuntansa asioihin" (%).

Kuvio 156. MISSÄ MÄÄRIN VARMA TAI EPÄVARMA ON SIITÄ, ETTÄ MENEE
ÄÄNESTÄMÄÄN KUNTA/VAALEISSA HUHTIKUUSSA (%).

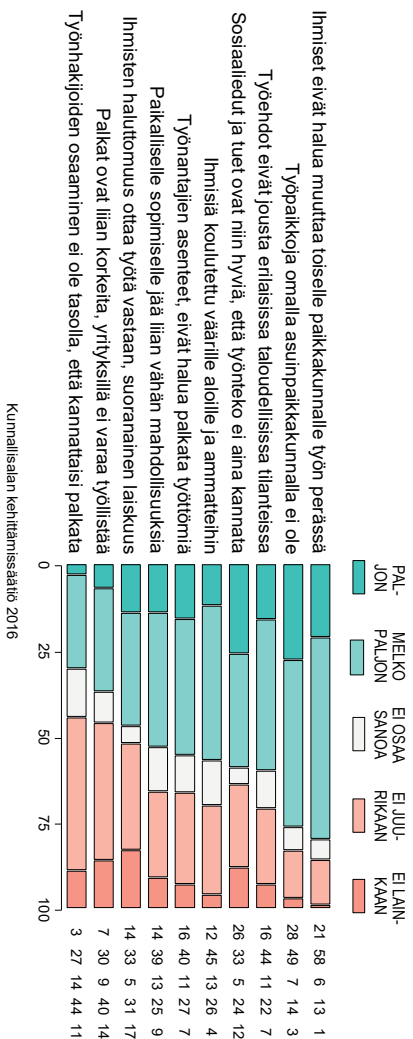

Kuvio 157. MISSÄ MÄÄRIN VARMA TAI EPÄVARMA ON SIITÄ, ETTÄ MENEE ÄÄNESTÄMÄÄN KUNTAVAALIEISSA HUHTIKUUSSA (vastausvaihtoehdot täydellisinä, ks. teksti; %).

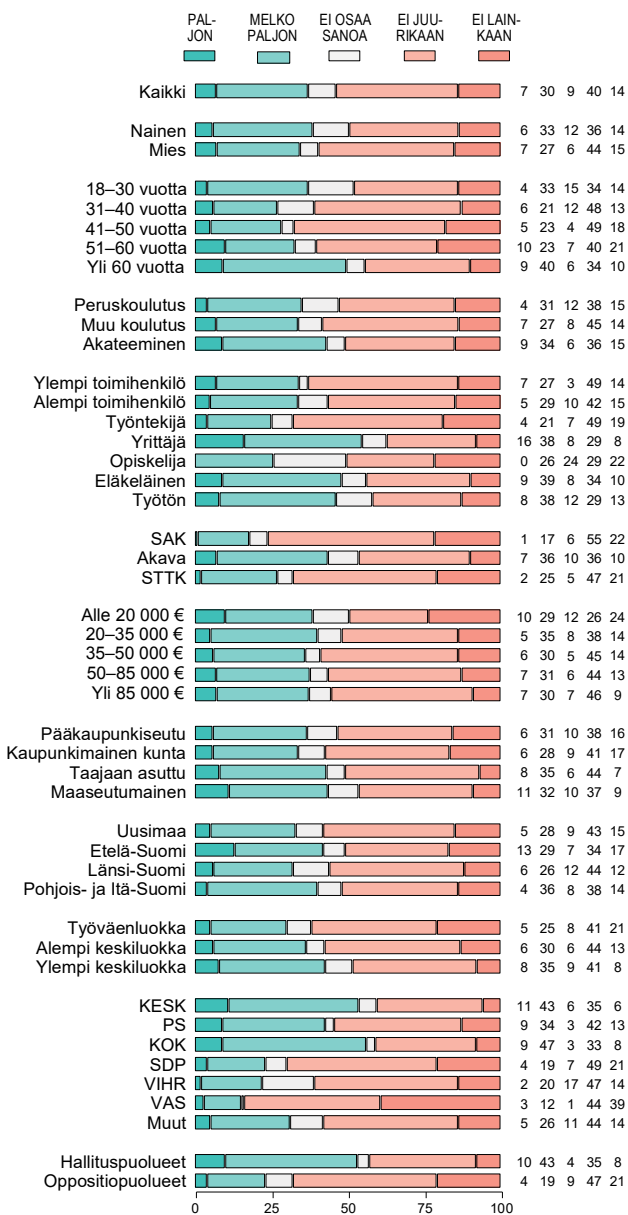
Näkemykset työllistymisen esteistä

Kuvio 158. MISSÄ MÄÄRIN SEURAAVAT ASIAT ESTÄVÄT TYÖLLISTYmistä MAASSAMME (%).

Kunnallisaian kehittämissääntö 2016

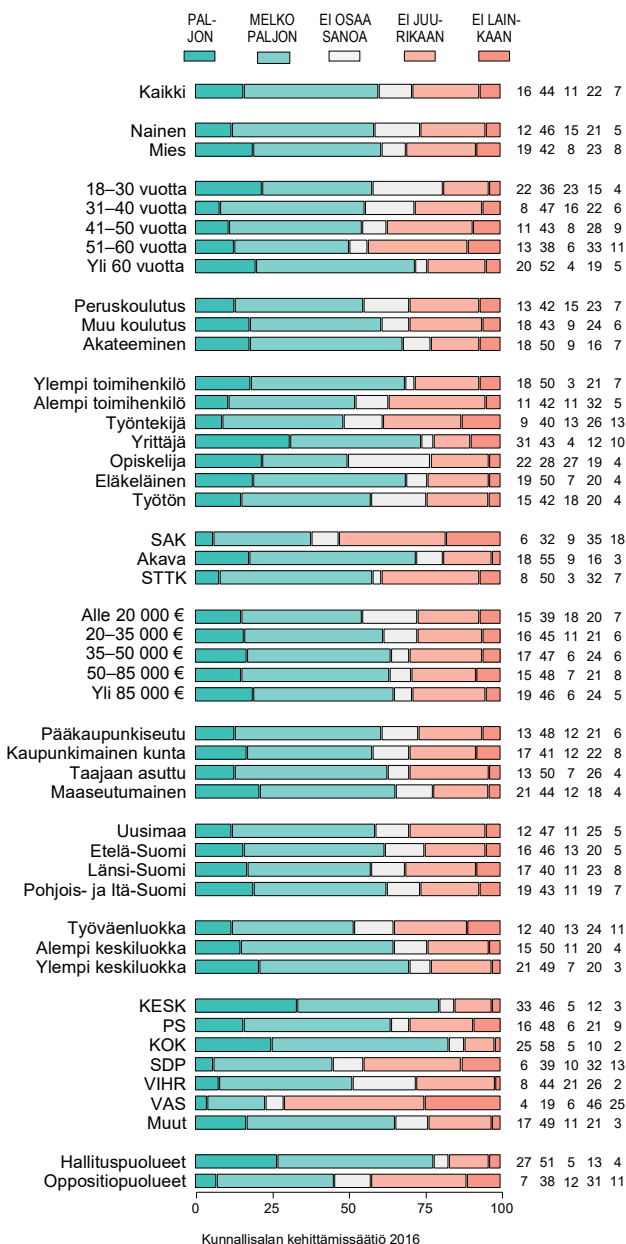
Kuvio 159. MISSÄ MÄÄRIN ERI ASIAT ESTÄVÄT TYÖLLISTYMISTÄ:
PAIKAT OVAT ILMAN KORKEITA, YRITYKSILLÄ EI VARAA
TYÖLLISTÄÄ (%).

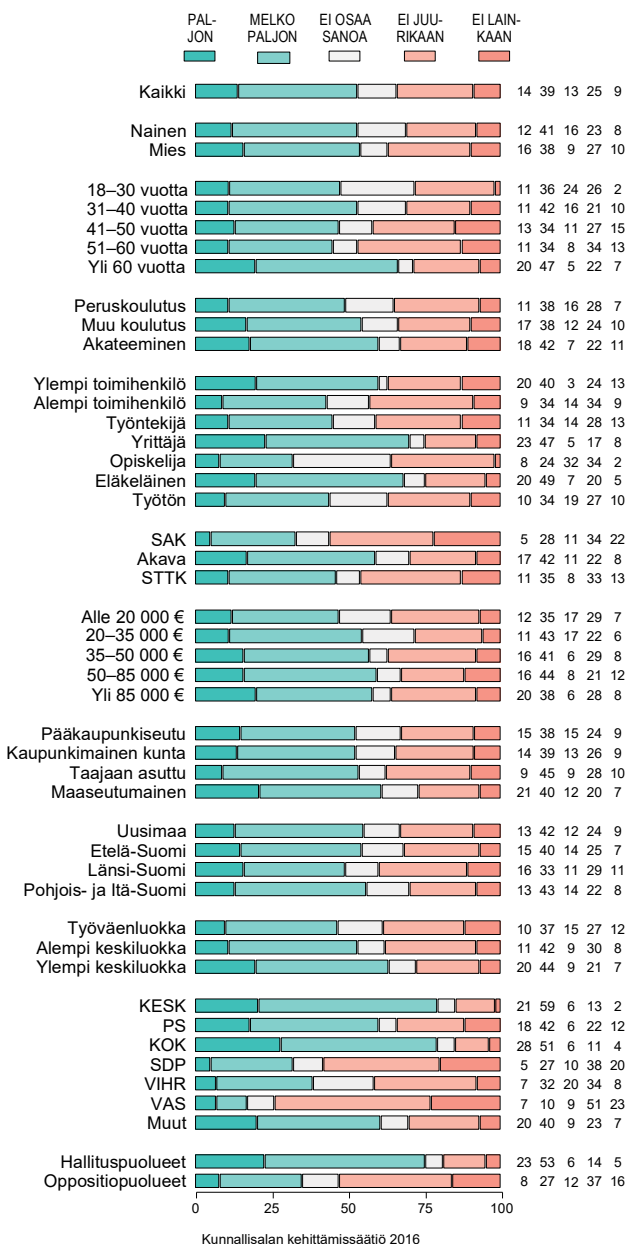
Kunnallissalan kehittämissäätiö 2016

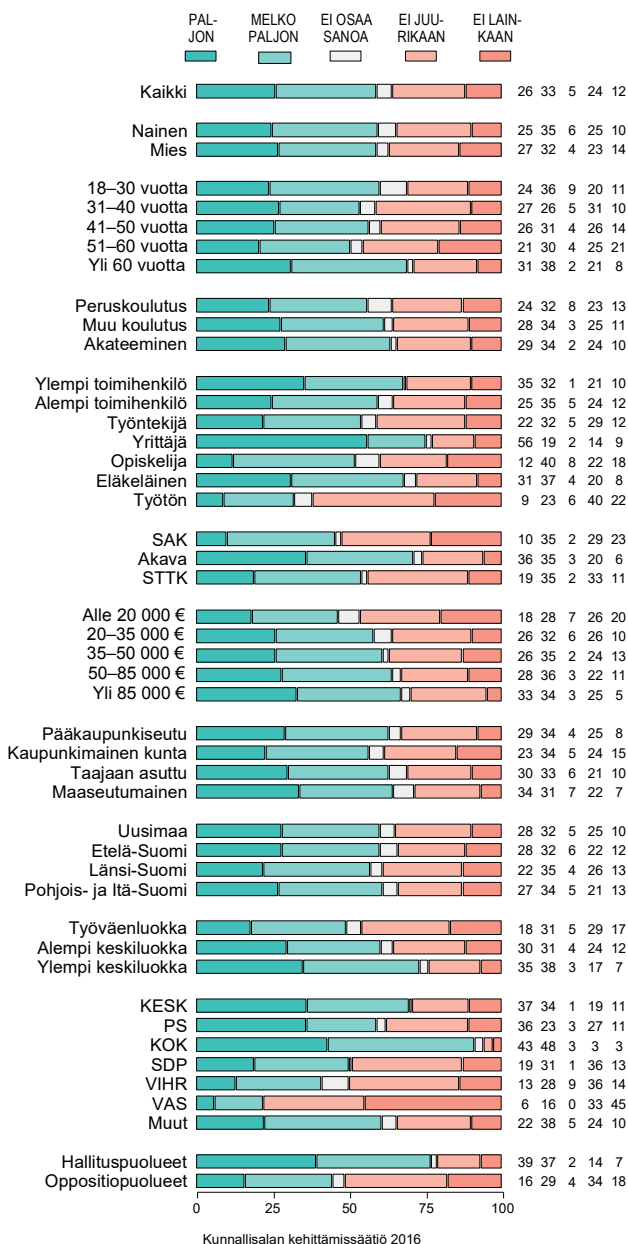
Kuvio 160. MISSÄ MÄÄRIN ERI ASIAT ESTÄVÄT TYÖLLISTYMISTÄ: TYÖEHDOT EIVÄT JOUSTA ERILAISSISSA TALOUDELLISISSA TILANTEISSA (%).

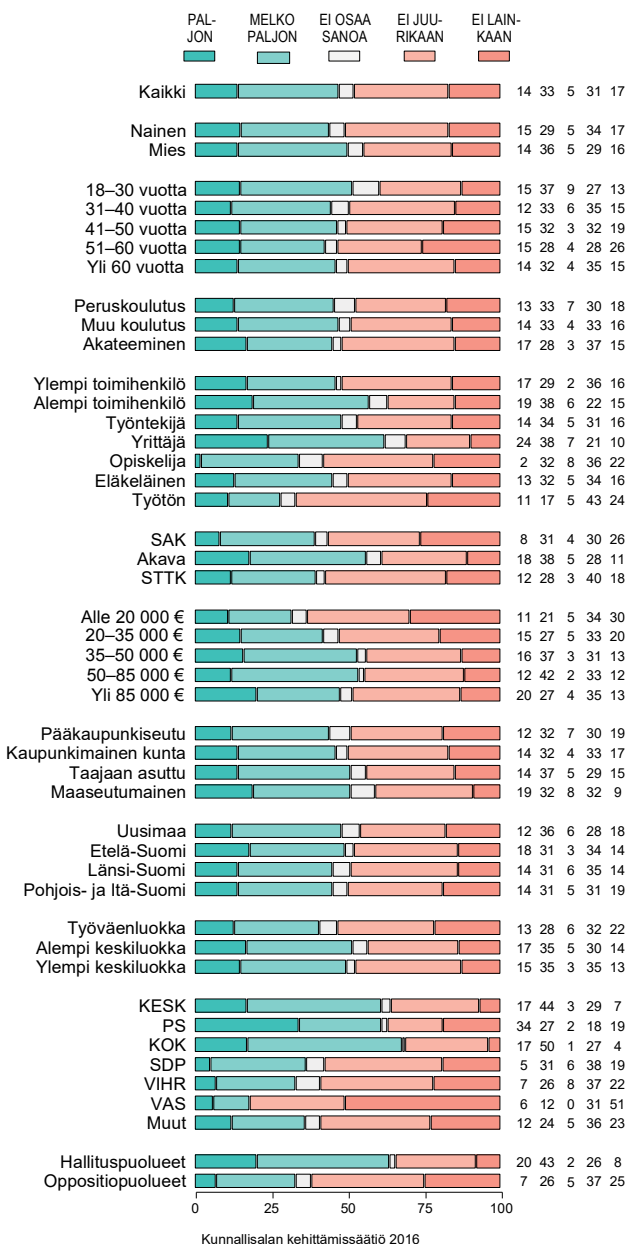
Kuvio 161. MISSÄ MÄÄRIN ERI ASIAT ESTÄVÄT TYÖLLISTYMISTÄ: PAIKALLISELLE SOPIMISELLE JÄÄ LIIAN VÄHÄN MAHDOLLISUUKSIA (%).

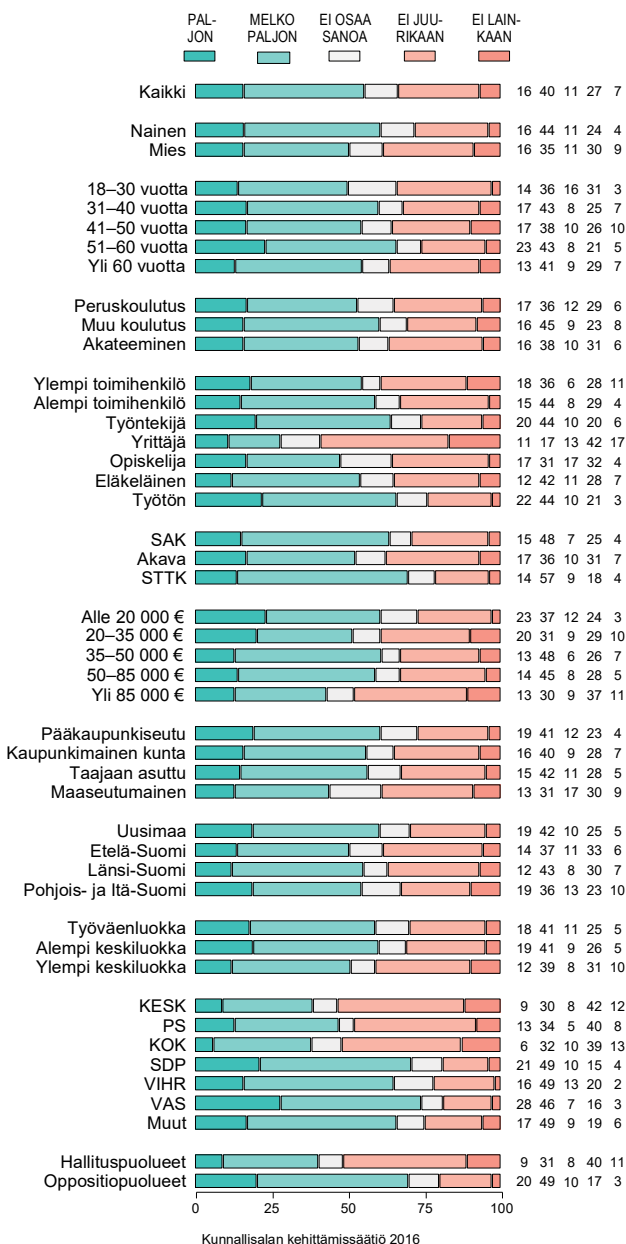
Kuvio 162. MISSÄ MÄÄRIN ERI ASIAT ESTÄVÄT TYÖLLISTYMISTÄ: SOSIAALIEDUT JA TUET OVAT NIIN HYVIÄ, ETTÄ TYÖNTEKO EI AINA KANNATA (%).

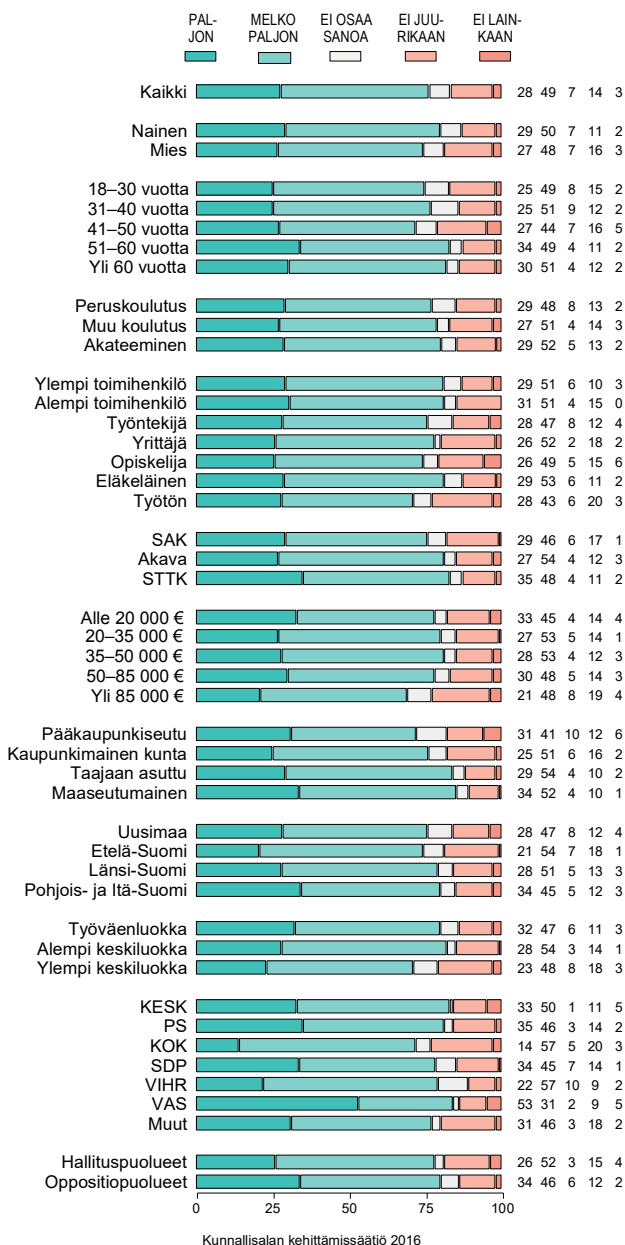
Kuvio 163. MISSÄ MÄÄRIN ERI ASIAT ESTÄVÄT TYÖLLISTYMISTÄ: IHMISTEN HALUTTOMUUS OTTAA TYÖTÄ VASTAAN, SUORANAINEN LAISKUUS (%).

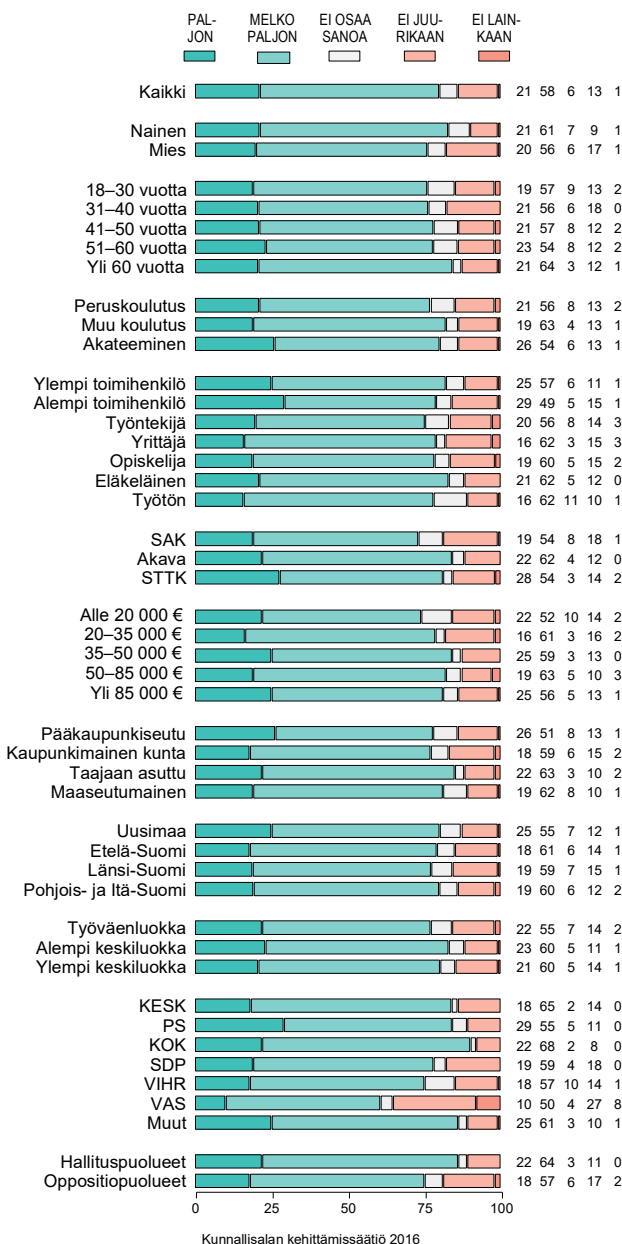
Kuvio 164. MISSÄ MÄÄRIN ERI ASIAT ESTÄVÄT TYÖLLISTYMISTÄ: TYÖNANTAJIEN ASEENTEET, EIVÄT HALUA PALKATA TYÖTTÖMIÄ (%).

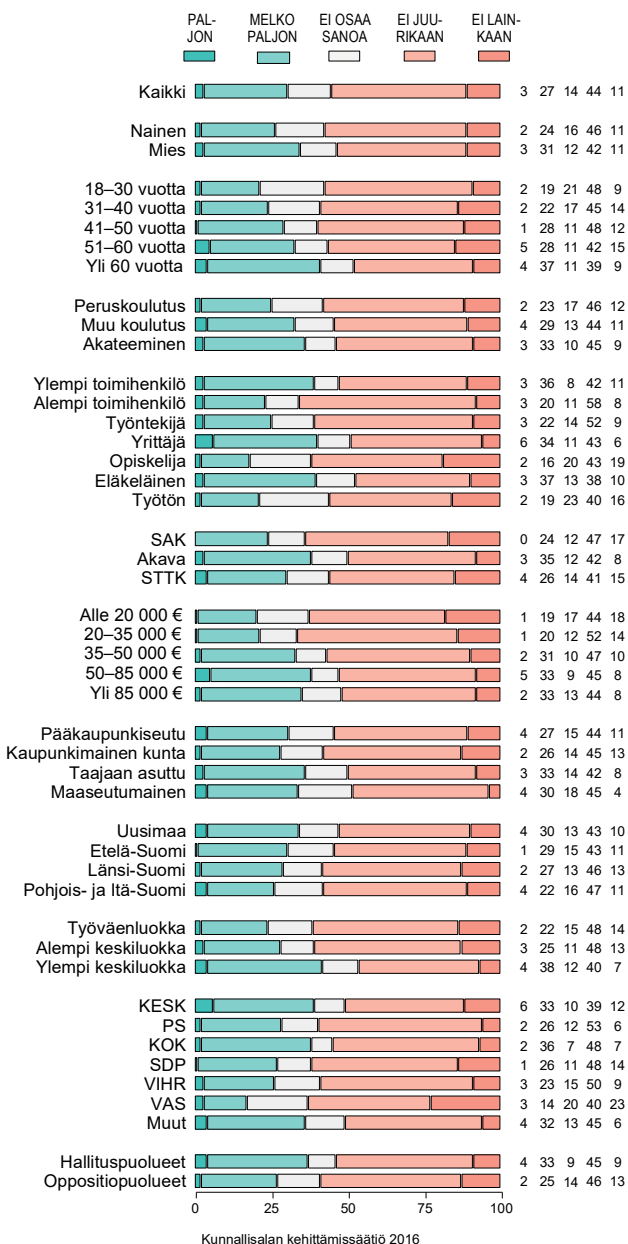
Kuvio 165. MISSÄ MÄÄRIN ERI ASIAT ESTÄVÄT TYÖLLISTYMISTÄ:
TYÖPAIKKOJA OMALLA ASUINPAIKKAKUNNALLA EI OLE (%).

Kuvio 166. MISSÄ MÄÄRIN ERI ASIAT ESTÄVÄT TYÖLLISTYMISTÄ: IHMISET EIVÄT HALUA MUUTTA A TOISELLE PAKKA-KUNNALLE TYÖN PERÄSSÄ (%).

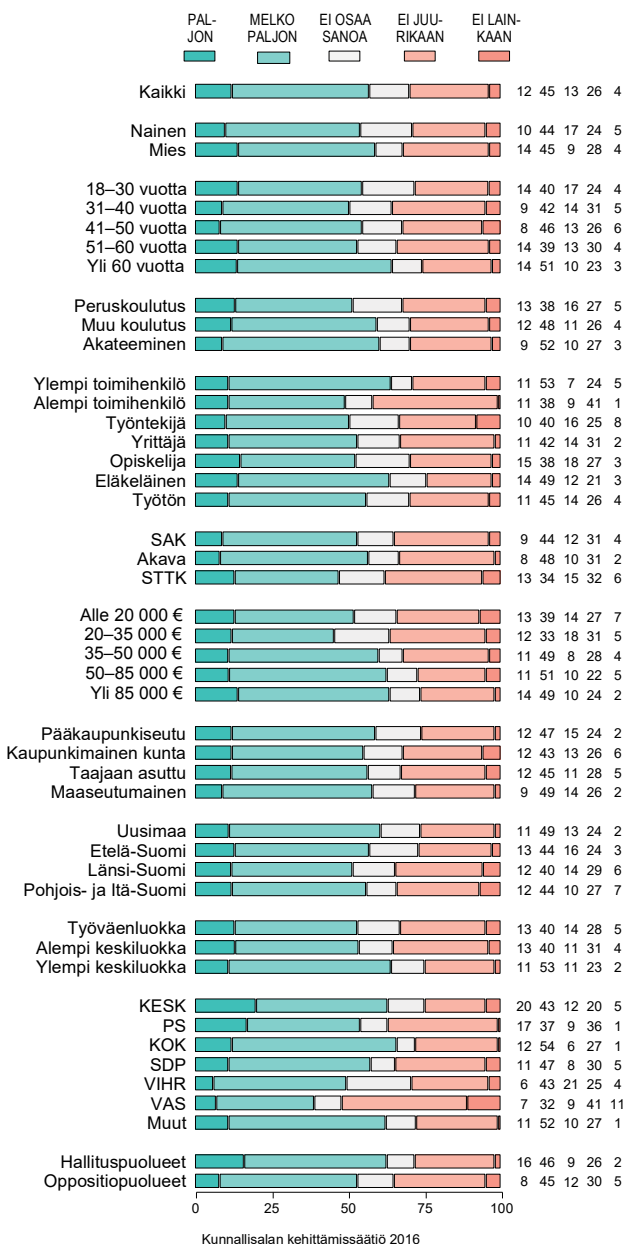

Kuvio 167. MISSÄ MÄÄRIN ERI ASIAT ESTÄVÄT TYÖLLISTYMISTÄ: TYÖNHAKIJOIDEN OSAAMINEN EI OLE TASOLLA, ETTÄ KANNATTAISI PALKATA (%).

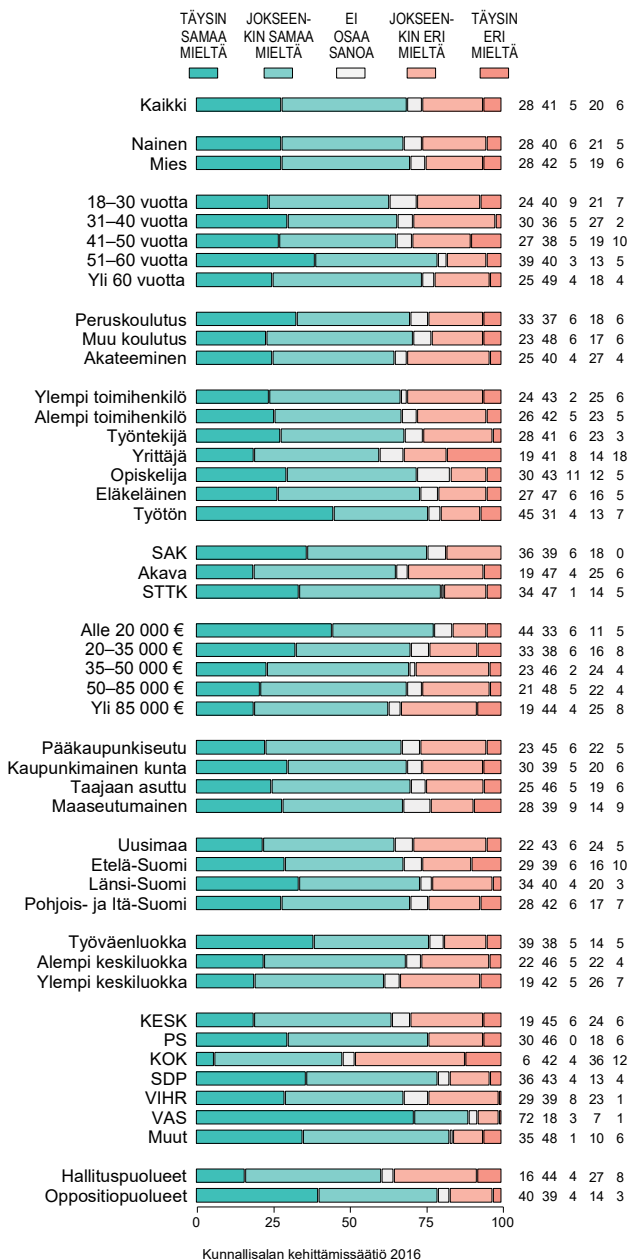
Kuvio 168. MISSÄ MÄÄRIN ERI ASIAT ESTÄVÄT TYÖLLISTYMISTÄ: IHMISIÄ KOULUTETTU VÄÄRILLE ALOILLE JA AMMATTEIHIN (%).

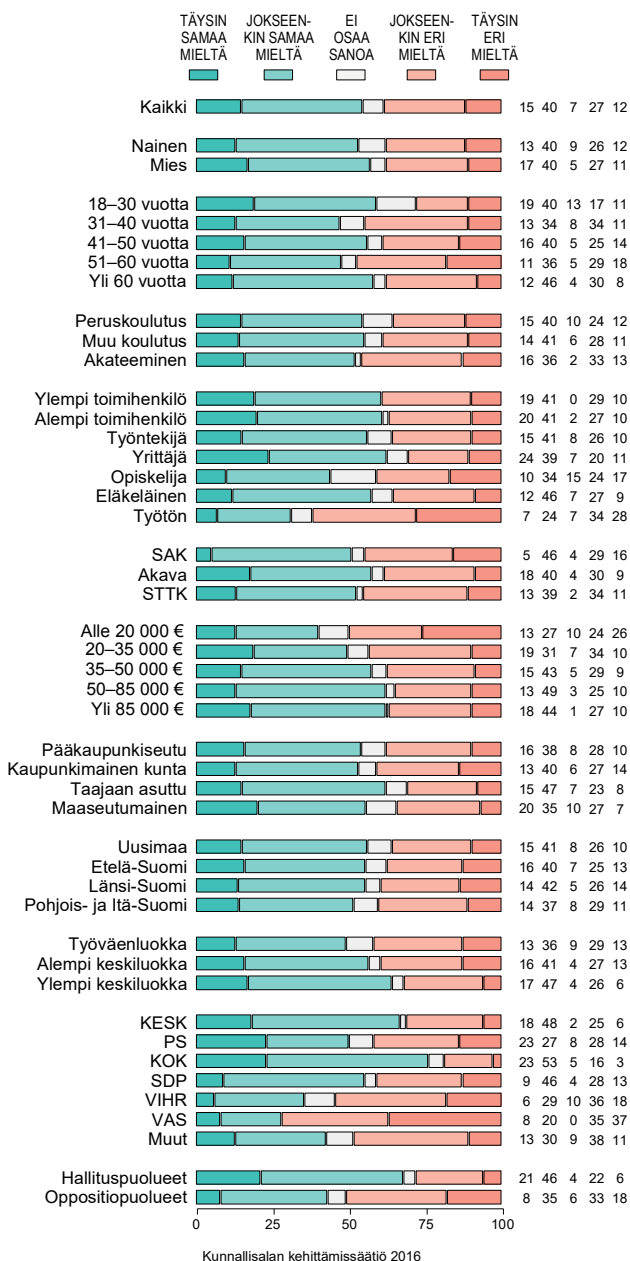
Kuvio 169. SUHTAUTUMINEN TYÖTTÖMYTTÄ KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN (%).

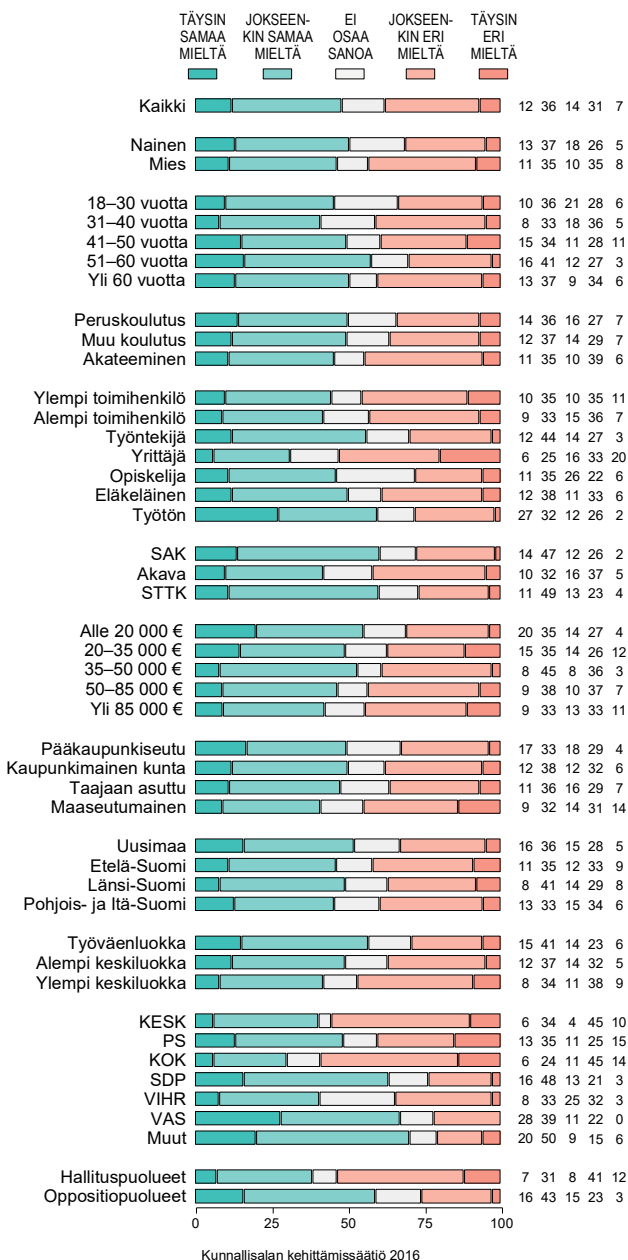
Kuvio 170. "Suomessa työttömyys ei johdu työttömien työhaluttomuudesta, vaan työpaikkojen puutteesta" (%).

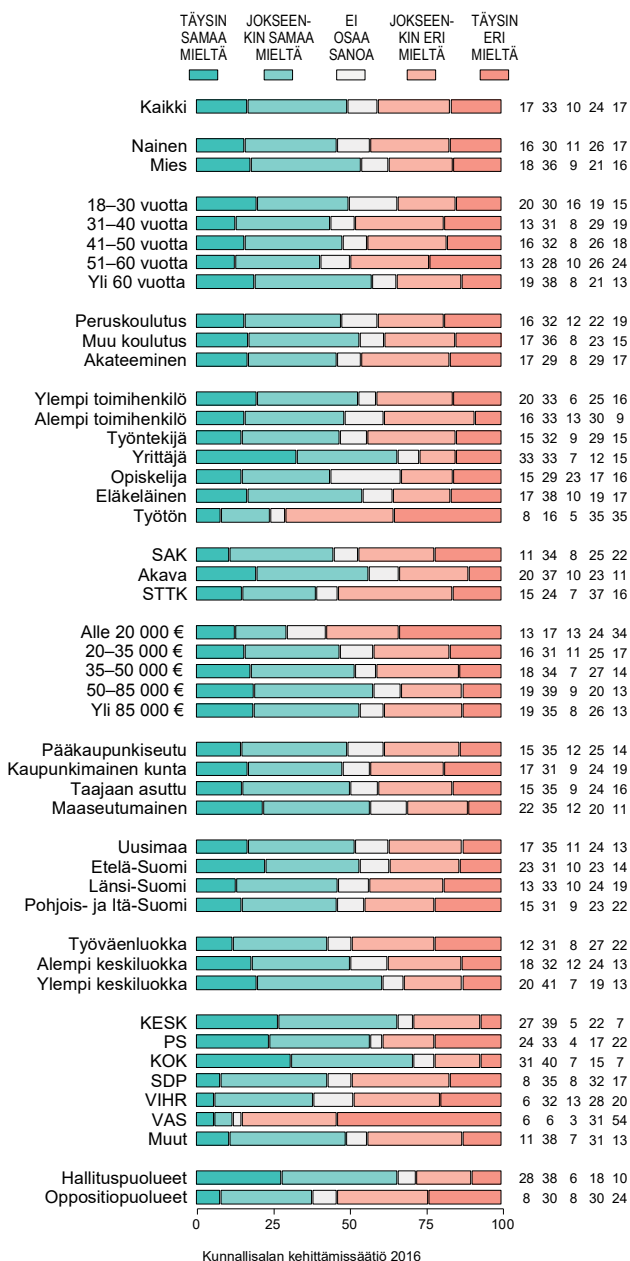
Kuvio 171. "Suomessa liian monet ihmiset karttavat töihin menoa, jos talous on muuten turvattu" (%).

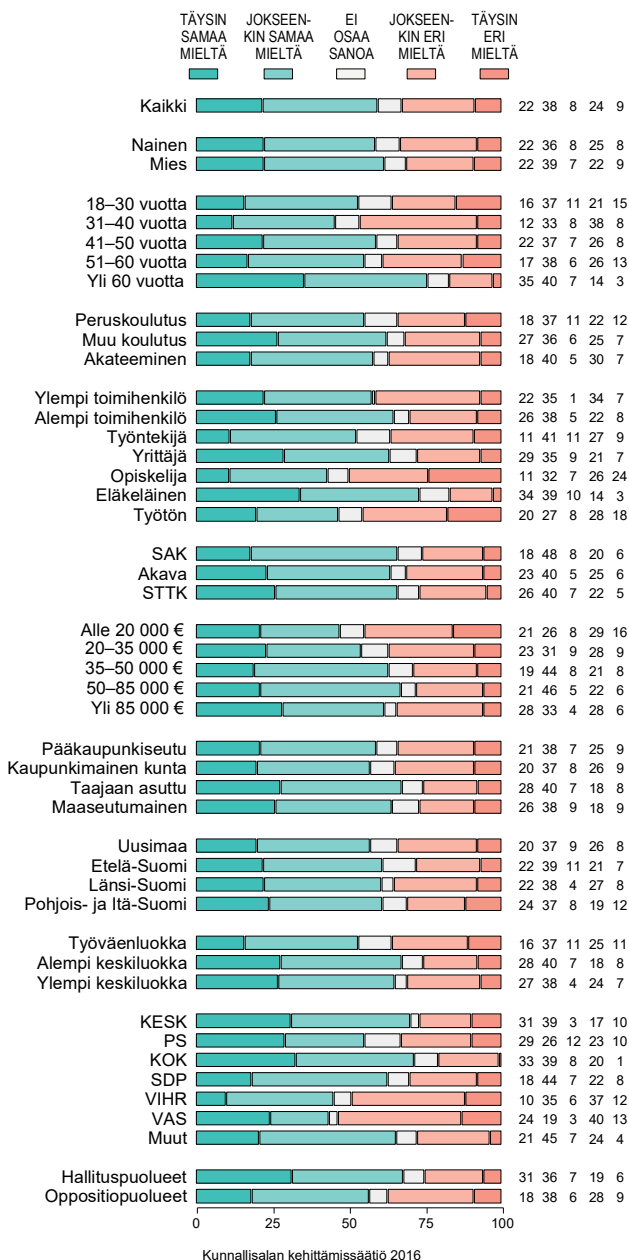
Kuvio 172. "Suomessa työnantajat välttelevät työn tarjoamista työttömille" (%).

Kuvio 173. "Jos työn kieltäytyy työvoimapalveluista, tulisi toimeentulotuet poistaa" (%).

Kuvio 174. "Itse ottaisin vastaan mitä tahansa työtä, jos vaihtoehtona olisi työttömyys" (%).

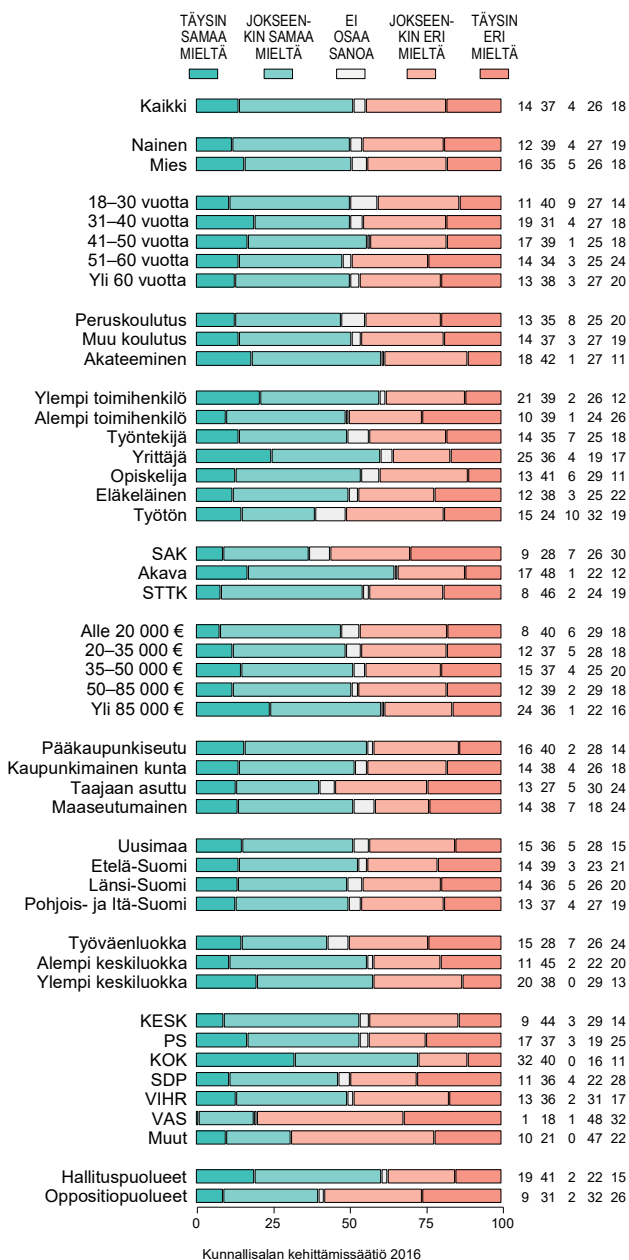
Mielipiteet julkisen terveydenhuollon priorisoinnista ja hoitojen rajaamisesta

Kuvio 175. SUHTAUTUMINEN JULKISTA TERVEYDENHUOLTOA KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN (%).

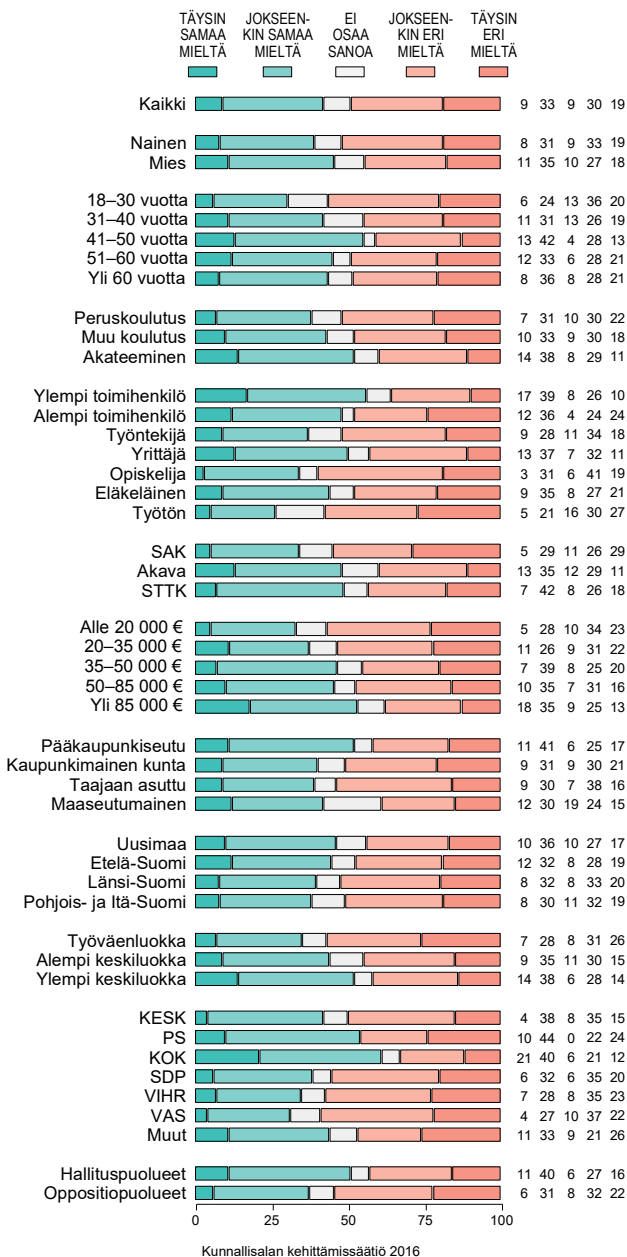

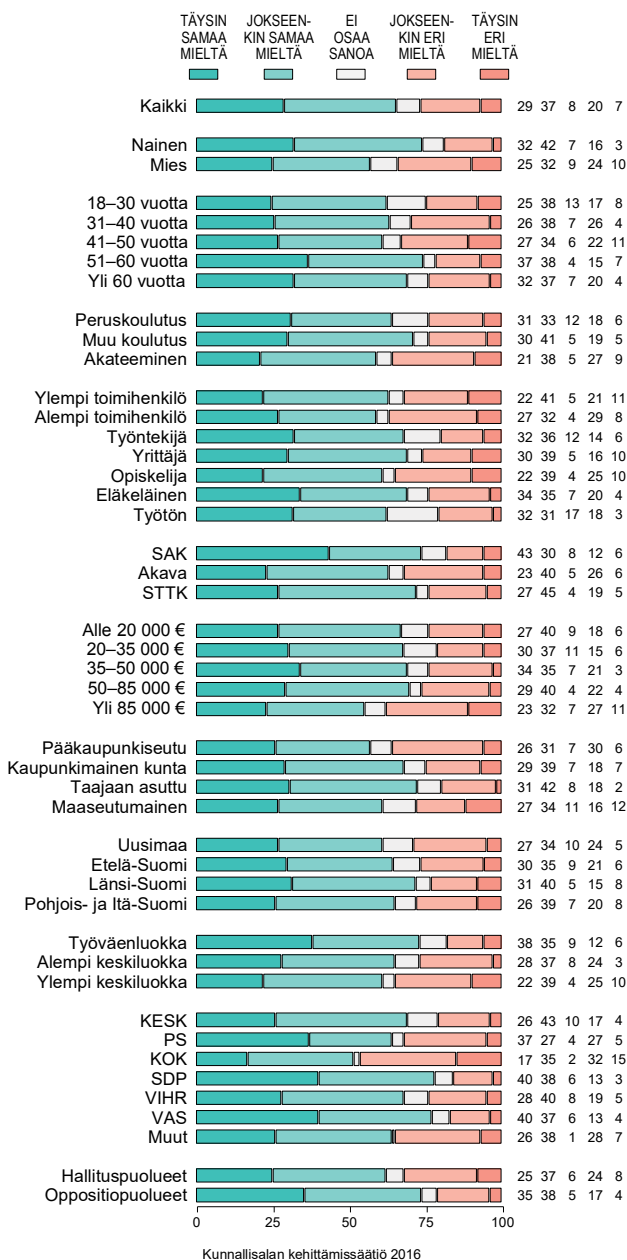
Kuvio 176. "Sairaanhoidon tarve on loputon, eikä jokaiselle voida tarjota kaikkea mahdollista hoitoa" (%).

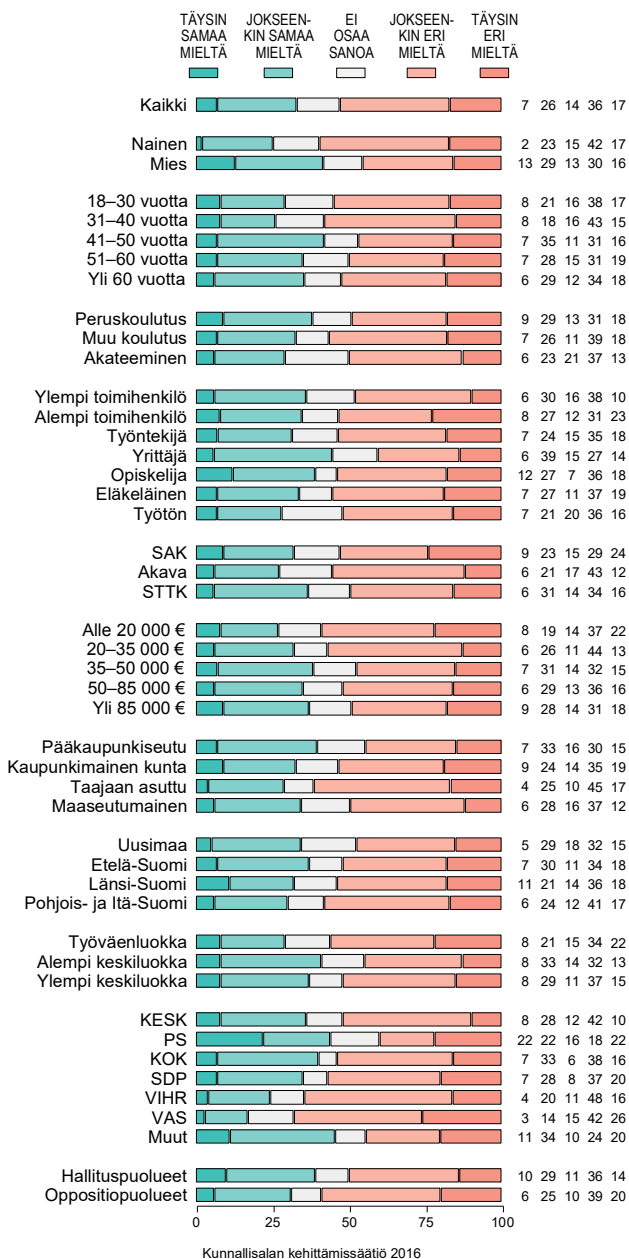
Kuvio 177. "Vähiten hyödylliset hoidot pitäisi karsia terveydenhuollosta kuormittamasta veronmaksajien kukkaroa" (%).

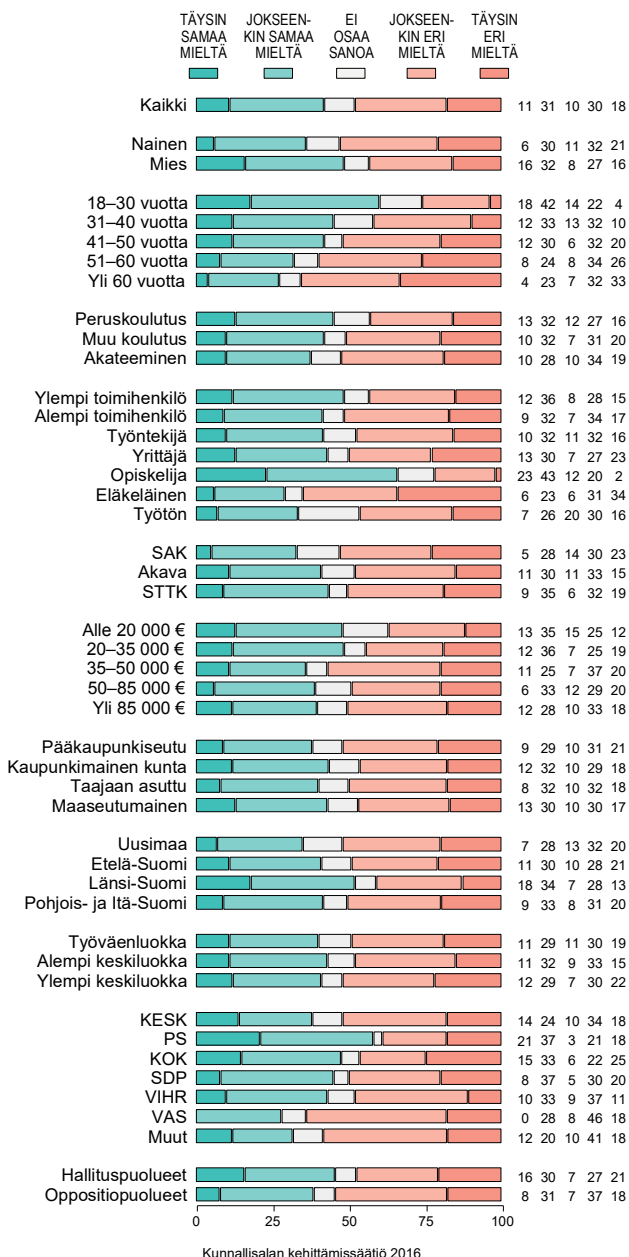
Kuvio 178. "Hoitojen rajaaminen ja priorisointi synnyttäisi liikaa epätasa-arvoa hoidettavien potilaiden väliin" (%).

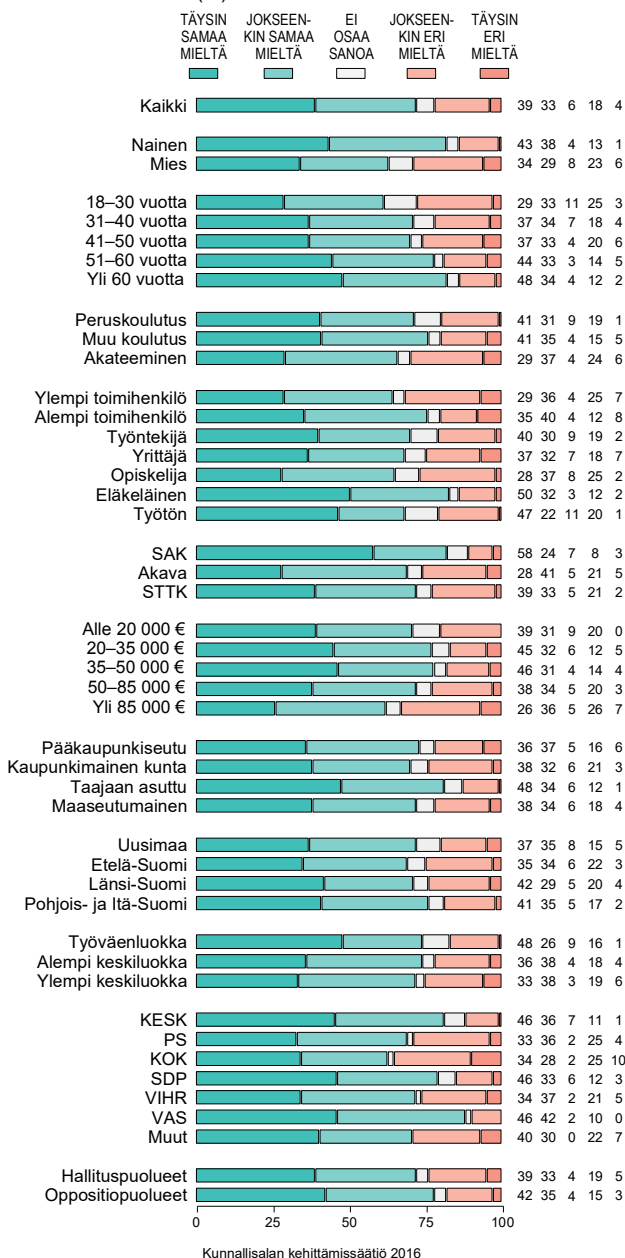
Kuvio 179 "Kalliita hoitoja, jossa potilas ei parane ennalleen, tulisi karsia" (%).

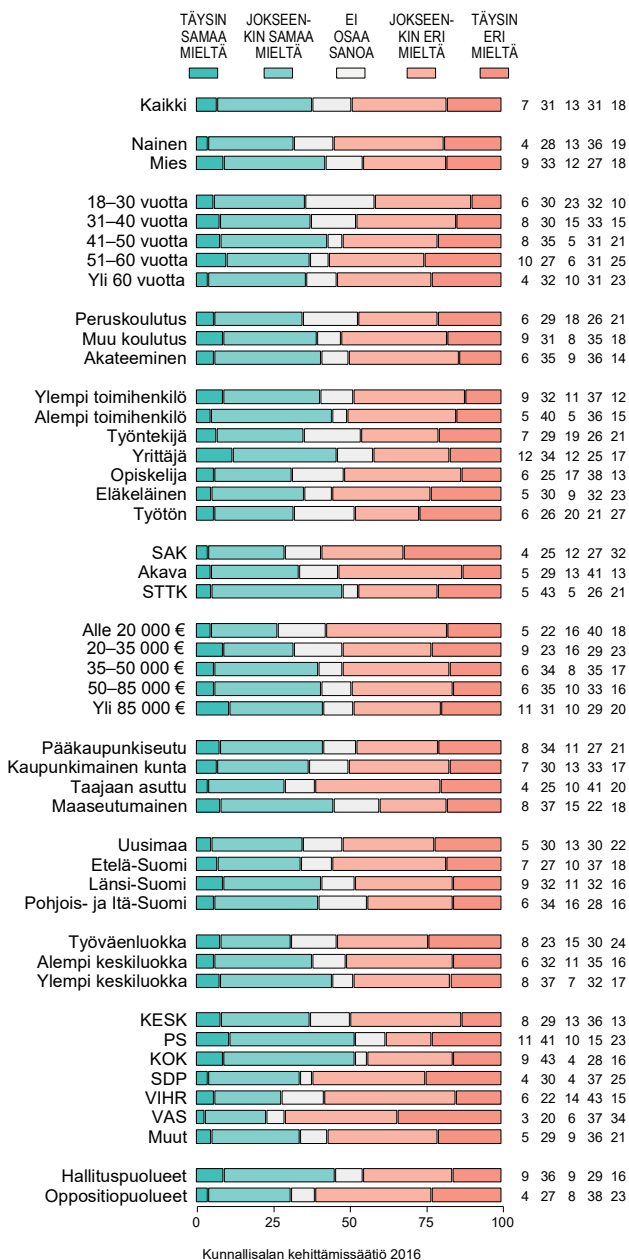
Kuvio 180. "On oikein, että vakavissa sairauksissa hoidetaan ensisijaisesti nuoria ihmisiä, koska näillä on enemmän odotettavia elinvuosia" (%).

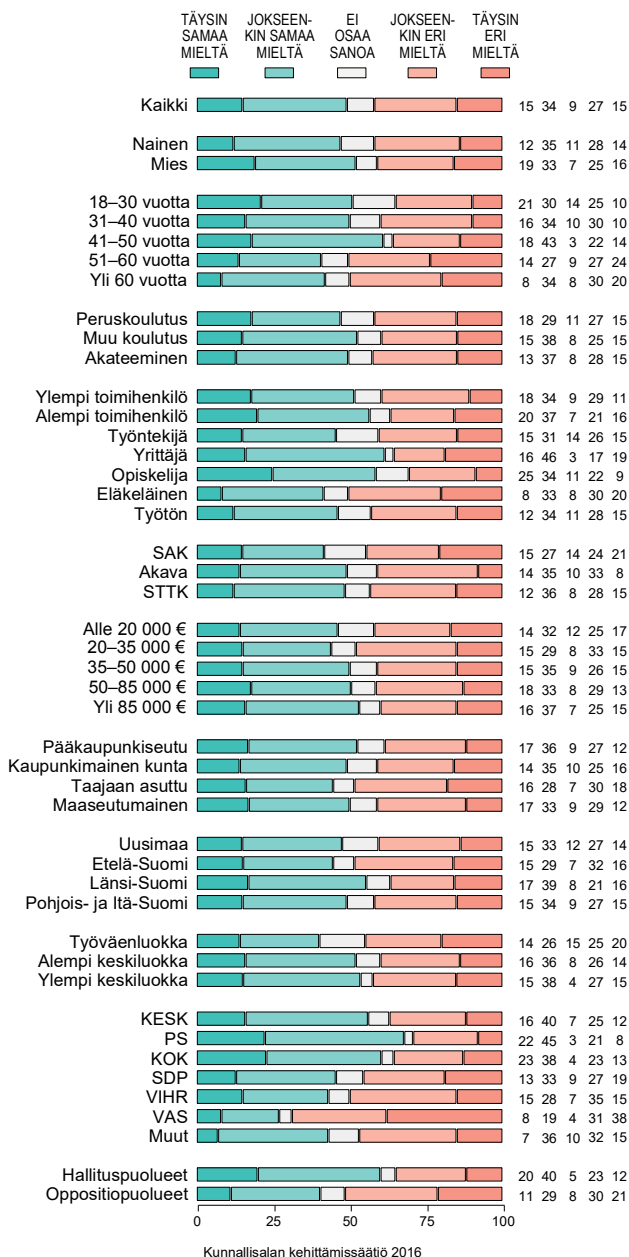
Kuvio 181. "Potilaiden asettaminen tärkeysjärjestykseen on mahdollonta, jokaista potilasta on autettava kaikin keinoin" (%).

Kuvio 182. "Hoidettavat sairaudet tulisi listata ja karsia vähän haittaa aiheuttavia sairauksia ja vammoja julkisen hoidon piiristä (esim. suonikohjut, peräpukamat jne.)" (%)

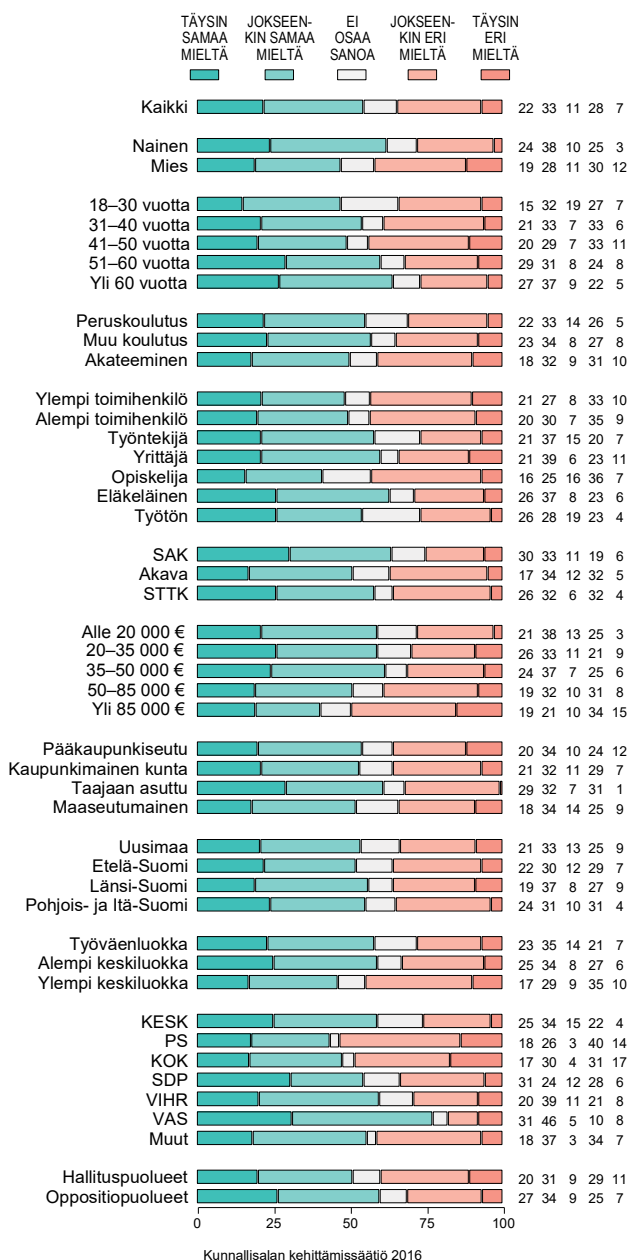

Kuvio 183. "Jos ihminen omalla toiminnallaan edistää sairauden kehittymistä, niin hoitoon pääsyä tulisi rajata (esim. tupakointi ja alkoholi)" (%).

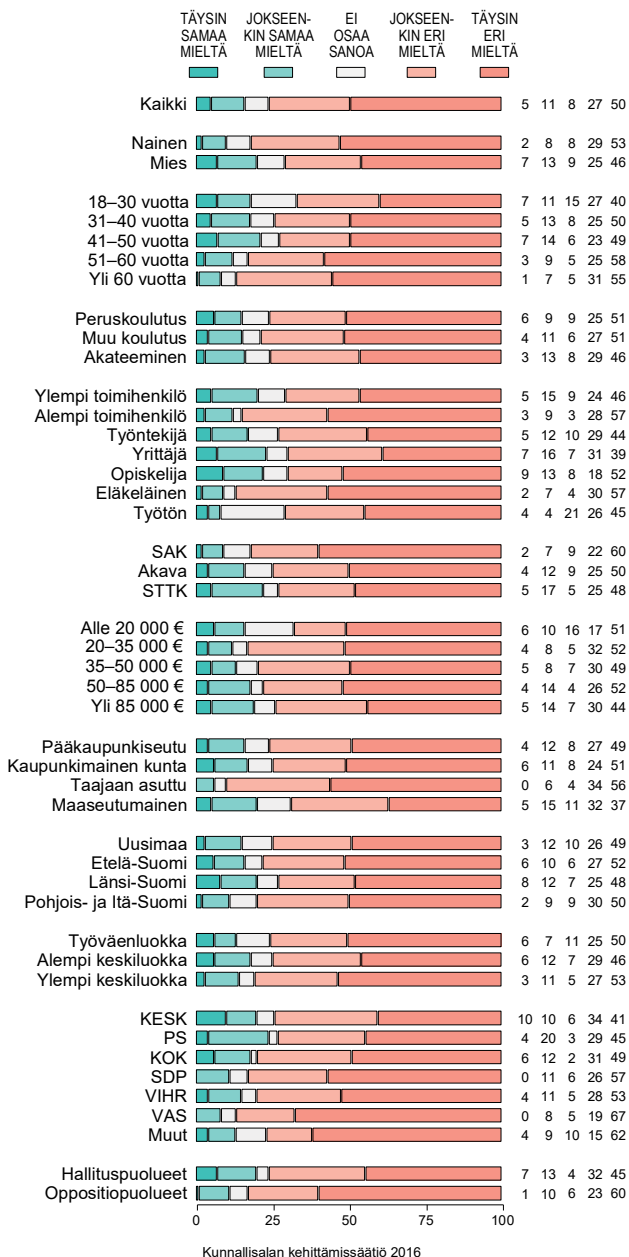

Kuvio 184. "Hoitojen priorisointi olisi epäeettistä ja moraalitonta" (%).

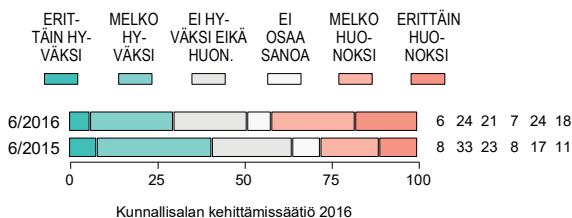

Kuvio 185. "Mitä hyödyllisempi potilas on yhteiskunnalle, sitä helpommin hänen tulisi päästä hoitoon" (%).

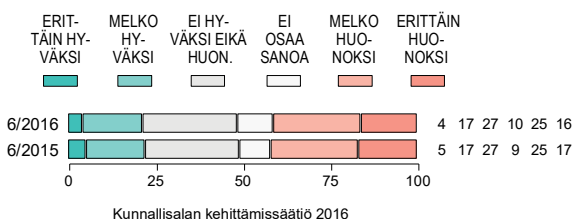

Kansalaisten suhde maan hallitukseen

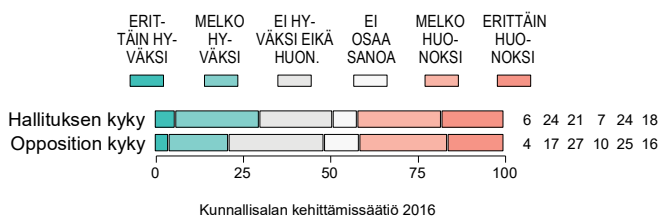
Kuvio 186. MILLAISEKSI ARVIOI JUHA SIPILÄN JOHTAMAN HALLITUKSEN KYVYN HOITAA MAAMME ASIOITA SEURAAVAN KOLMEN (aik. neljän) VUODEN AIKANA (%).

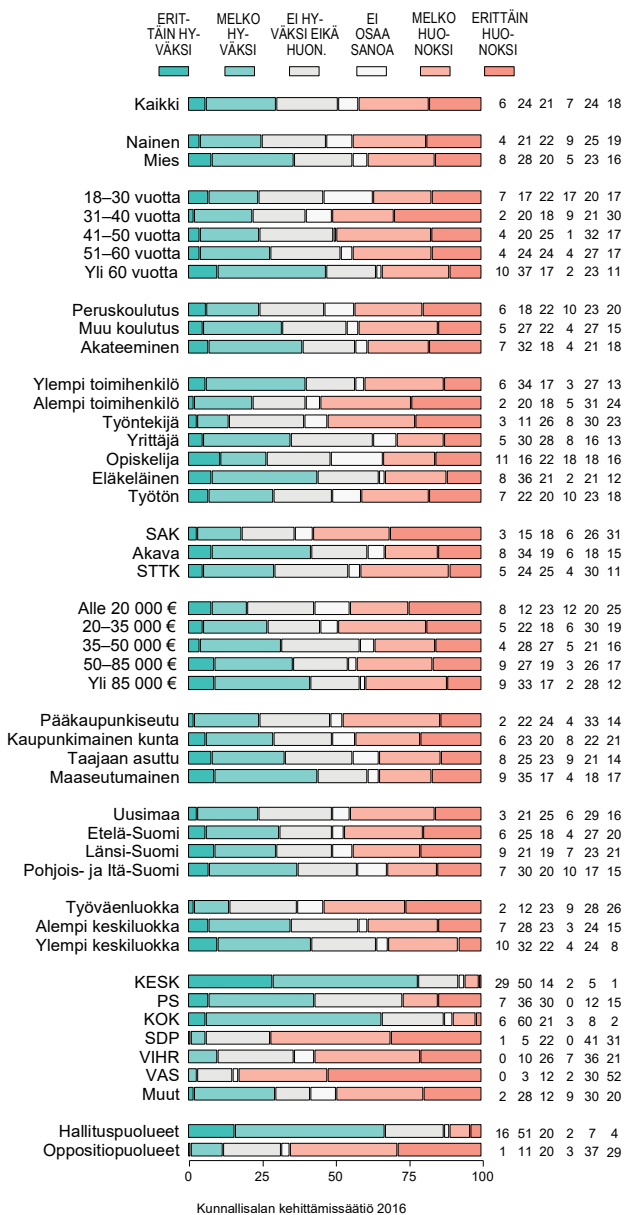
Kuvio 187. MILLAISEKSI ARVIOI OPPOSITION KYVYN TARJOTA VAIHTOEHTOJA MAAN HALLITUKSELLE (%).

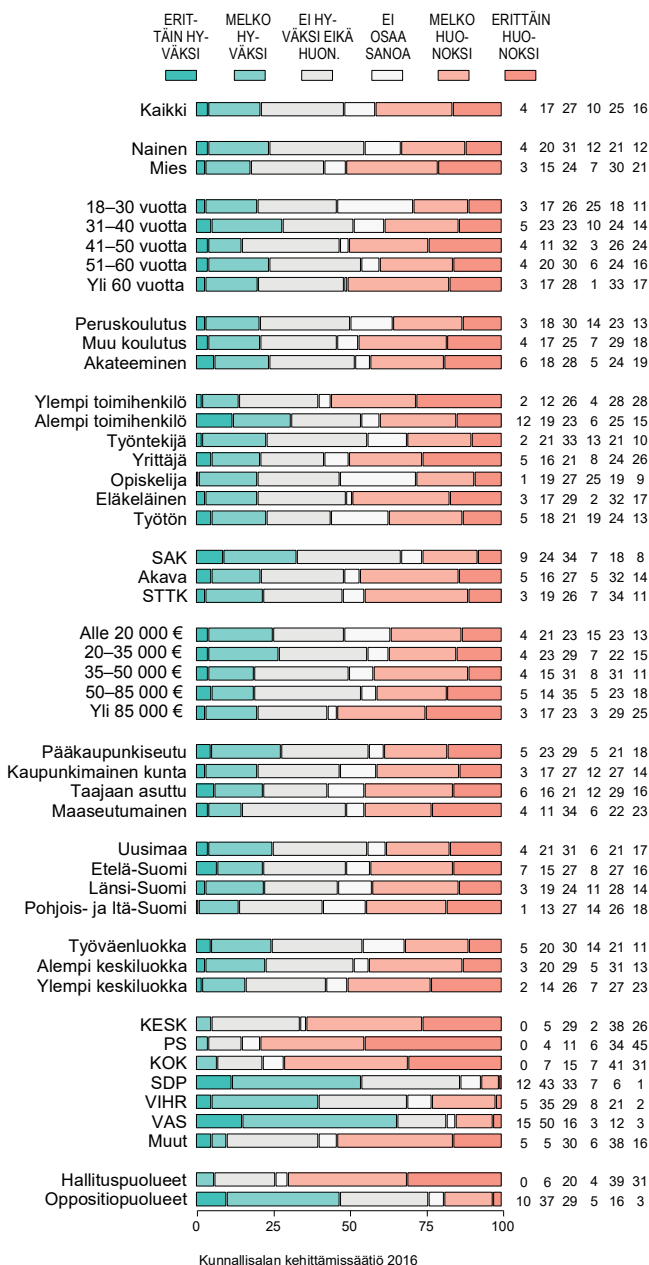
Kuvio 188. MILLAISEKSI ARVIOI SIPILÄN HALLITUKSEN KYVYN HOITAA MAAMME ASIOITA vs. OPPOSITION KYVYN TARJOTA VAIHTOEHTOJA (%).

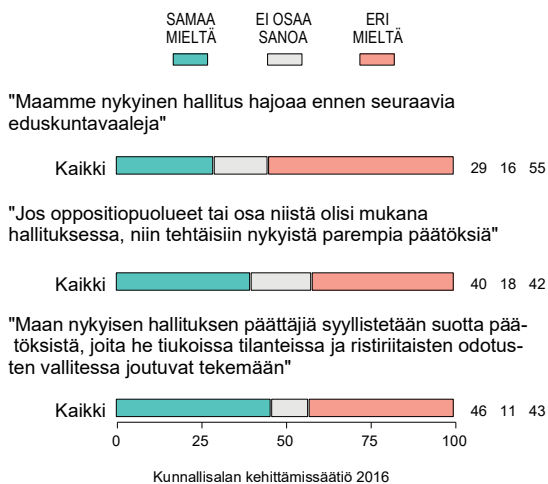
Kuvio 189. MILLAISEKSI ARVIOI JUHA SIPILÄN JOHTAMAN HALLITUKSEN KYVYN HOITAA MAAMME ASIOITA SEURAAVAN KOLMEN VUODEN AIKANA (%).

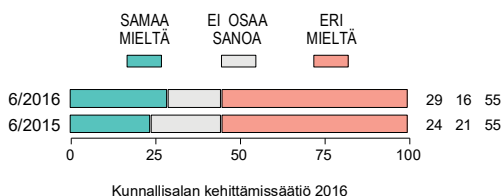
Kuvio 190. MILLAISEKSI ARVIOI OPPOSITION KYVYN TARJOTA
VAIHTOEHTOJA MAAN HALLITUKSELLE (%).

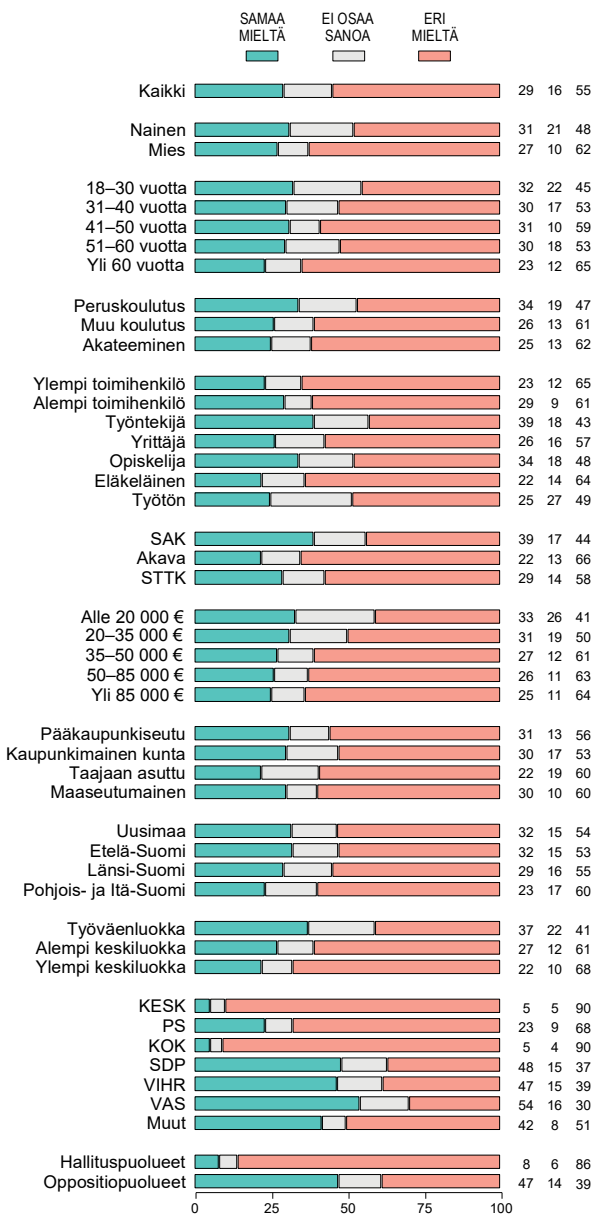
Kuvio 191. SUHTAUTUMINEN HALLITUSTA JA OPPOSITIOTA KOSKEVIIN VÄITTÄMIIN (%).

Kuvio 192. "MAAMME NYKYINEN (aik. UUSI) HALLITUS HAJOAA ENNEN SEURAAVIA EDUSKUNTA-VAALEJA" (%).

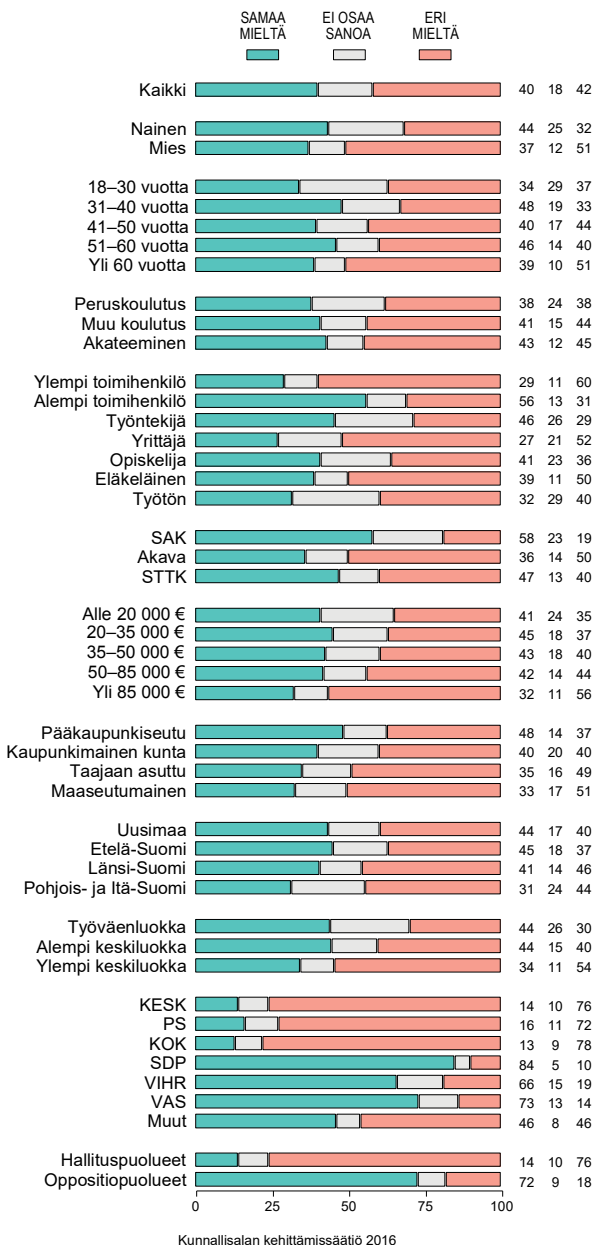

Kuvio 193. "MAAMME NYKYINEN HALLITUS HAJOAA ENNEN SEURAAVIA EDUSKUNTAVAALEJA" (%).

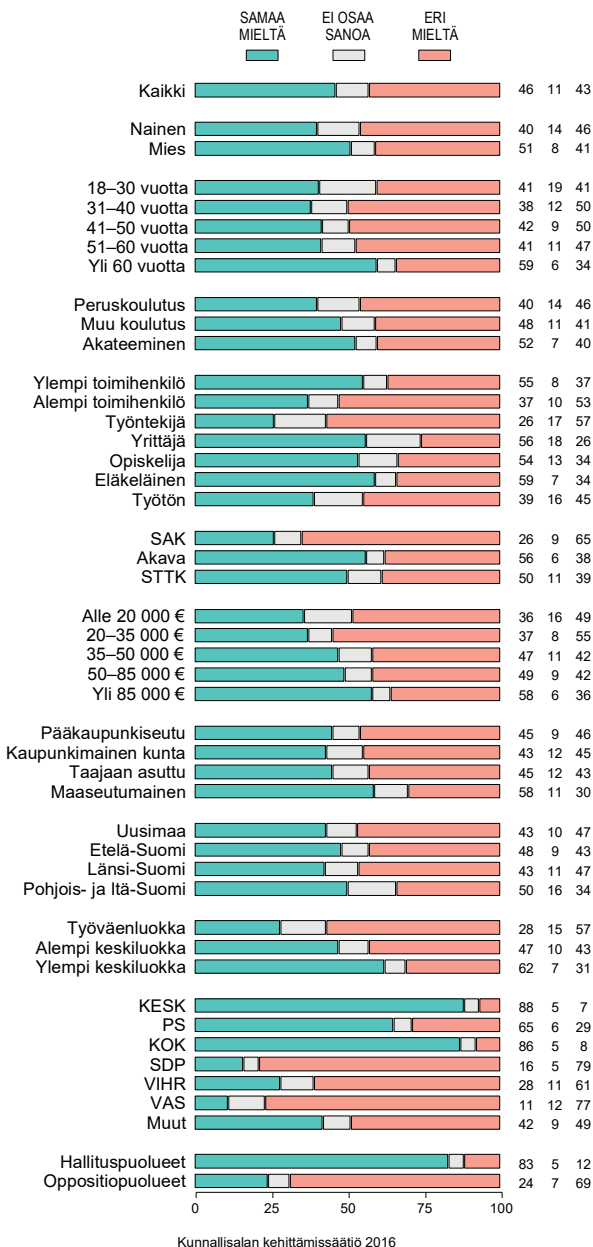
Kunnallisalan kehittämissäätiö 2016

Kuvio 194. "JOS OPPOSITIOPUOLUEET TAI OSA NIISTÄ OLISI MUKANA HALLITUKSESSA, NIIN TEHTÄISIIN NYKYISTÄ PAREMPIA PÄÄTÖKSIÄ" (%).

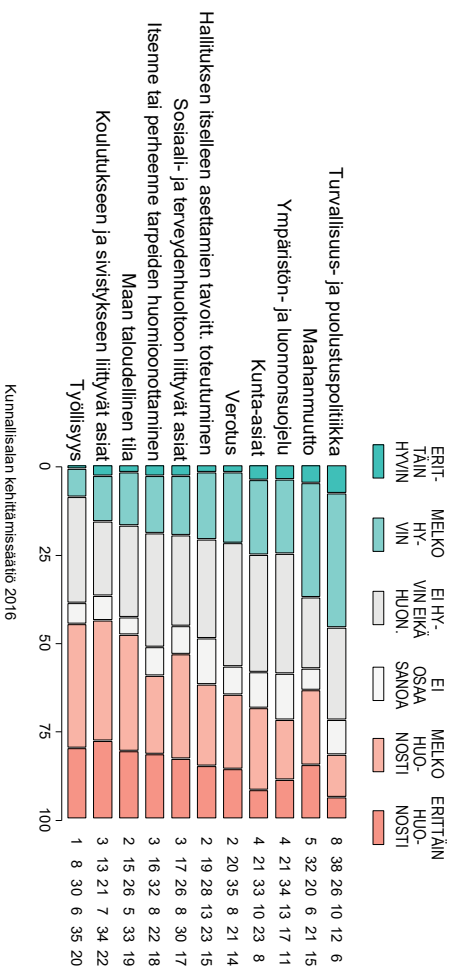

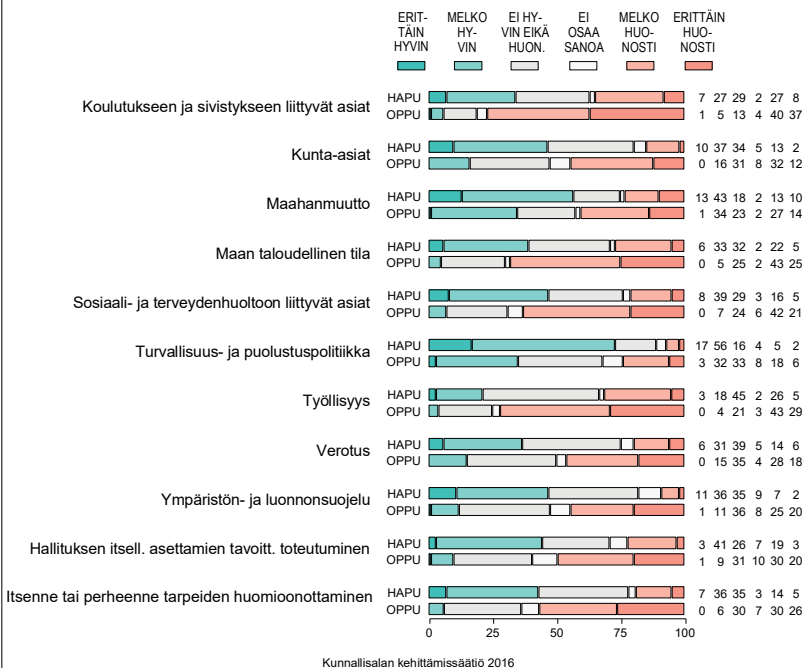
Kuvio 195. "MAAN NYKYISEN HALLITUKSEN PÄÄTTÄJIÄ SYYL-
LISTETÄÄN SUOTTA PÄÄTÖKSISTÄ, JOITA HE
TIUKOISSA TILANTEISSA JA RISTIRIITAISTEN ODO-
TUSTEN VALLITESSA JOUTUVAT TEKEMÄÄN" (%).

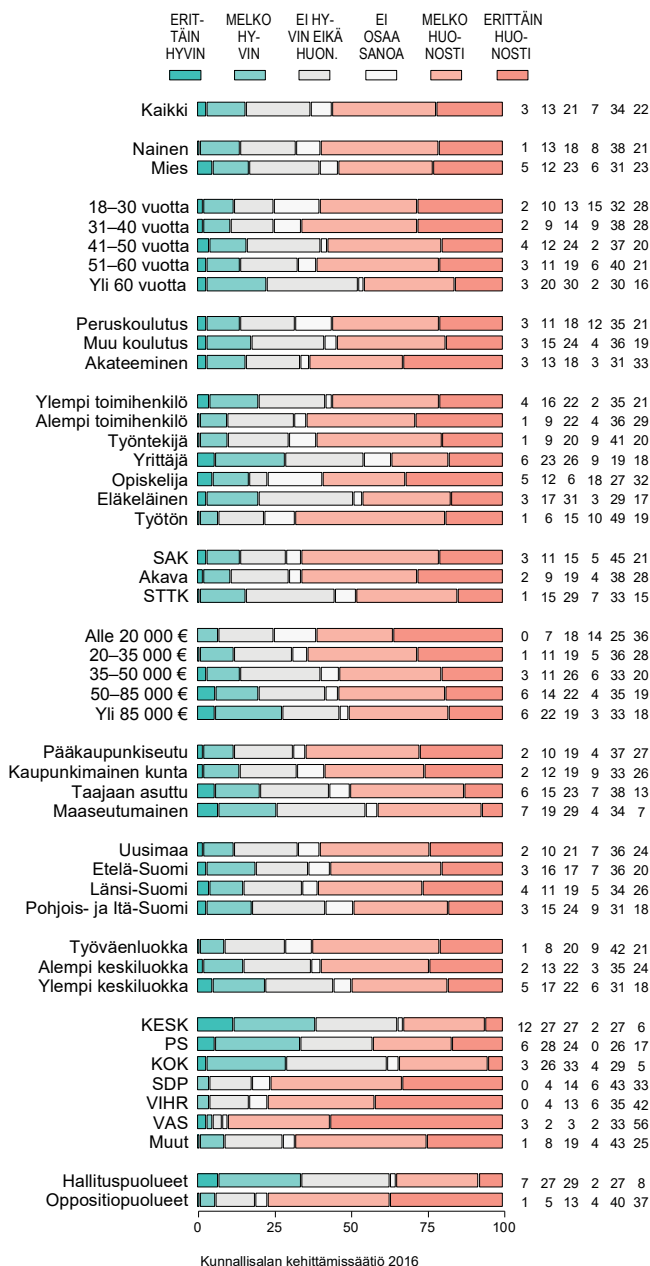
Kuvio 196. MITEN MAAN HALLITUS ON ONNISTUNUT TÄHÄN MENNESSÄ SEURAUVISSA ASIOISSA (%).

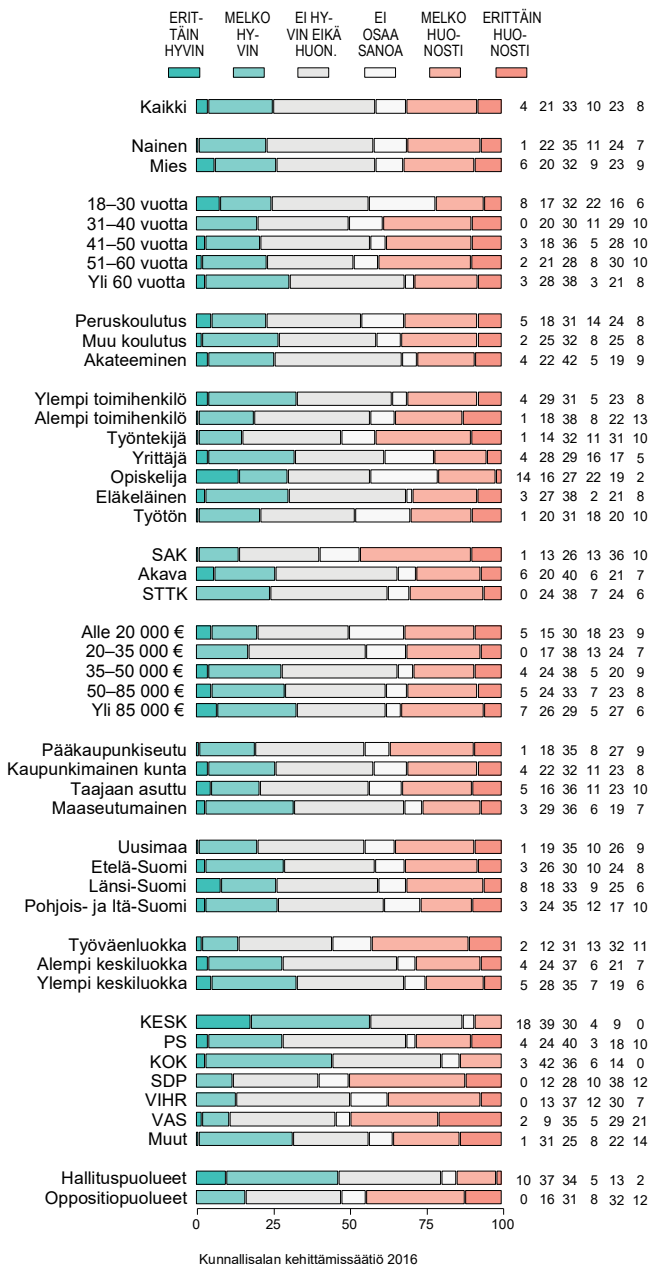
Kuvio 197. MITEN MAAN HALLITUS ON ONNISTUNUT TÄHÄN MENNESSÄ ERI ASIOISSA: HALLITUSPUOLUEIDEN (HAPU) vs. OPPOSITIOPUOLUEIDEN (OPPU) KANNATTAJIEN ARVIOT (%).

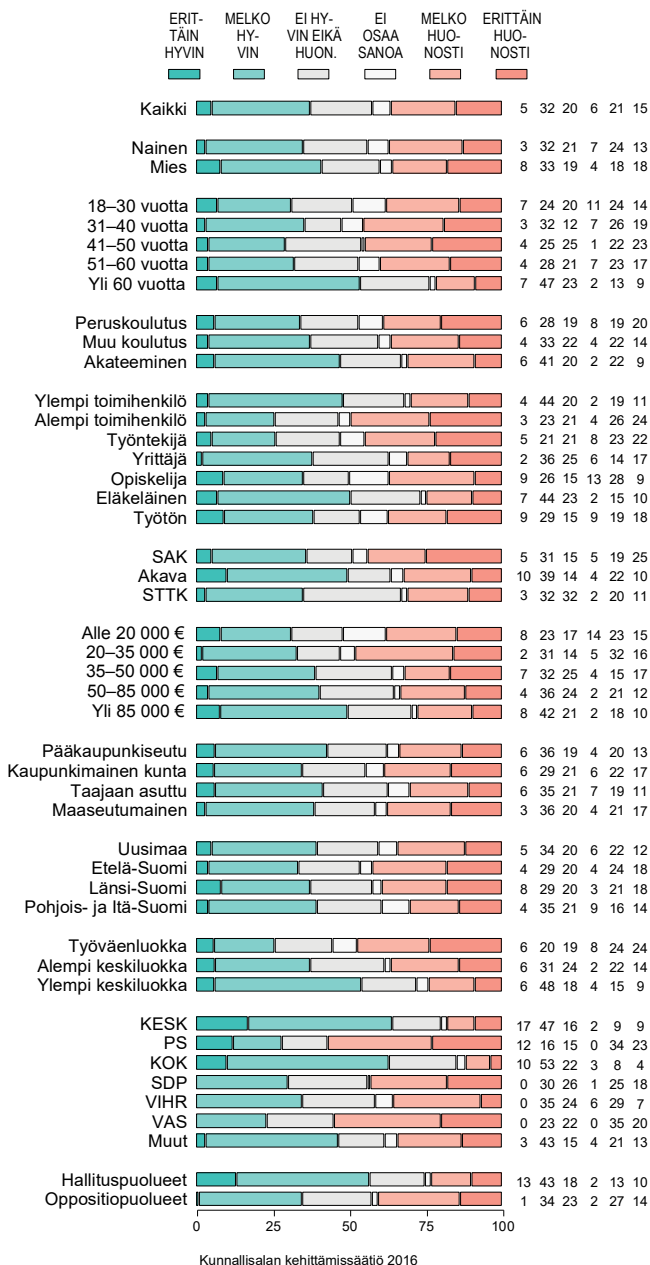
Kuvio 198. MITEN HALLITUS ON ONNISTUNUT TÄHÄN MENNESSÄ:
KOULUTUKSEEN JA SIVISTYKSEEN LIITTYVÄT ASIAT (%).

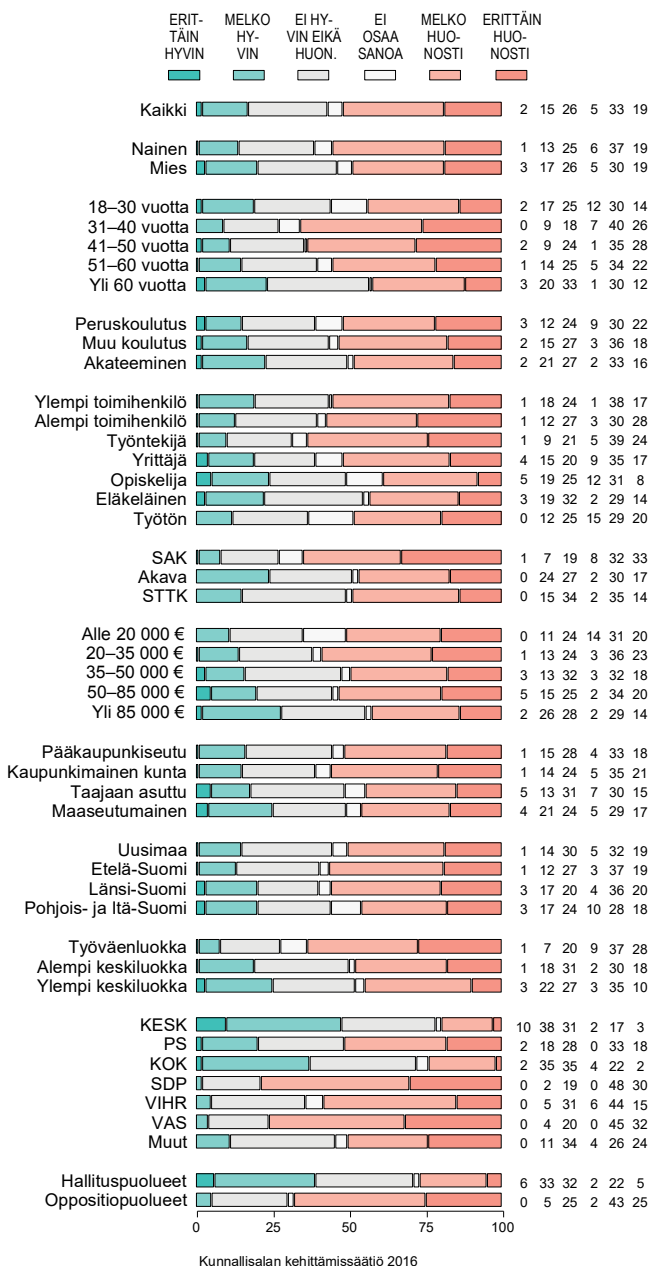
Kuvio 199. MITEN HALLITUS ON ONNISTUNUT TÄHÄN MENNESSÄ:
KUNTA-ASIAT (%).

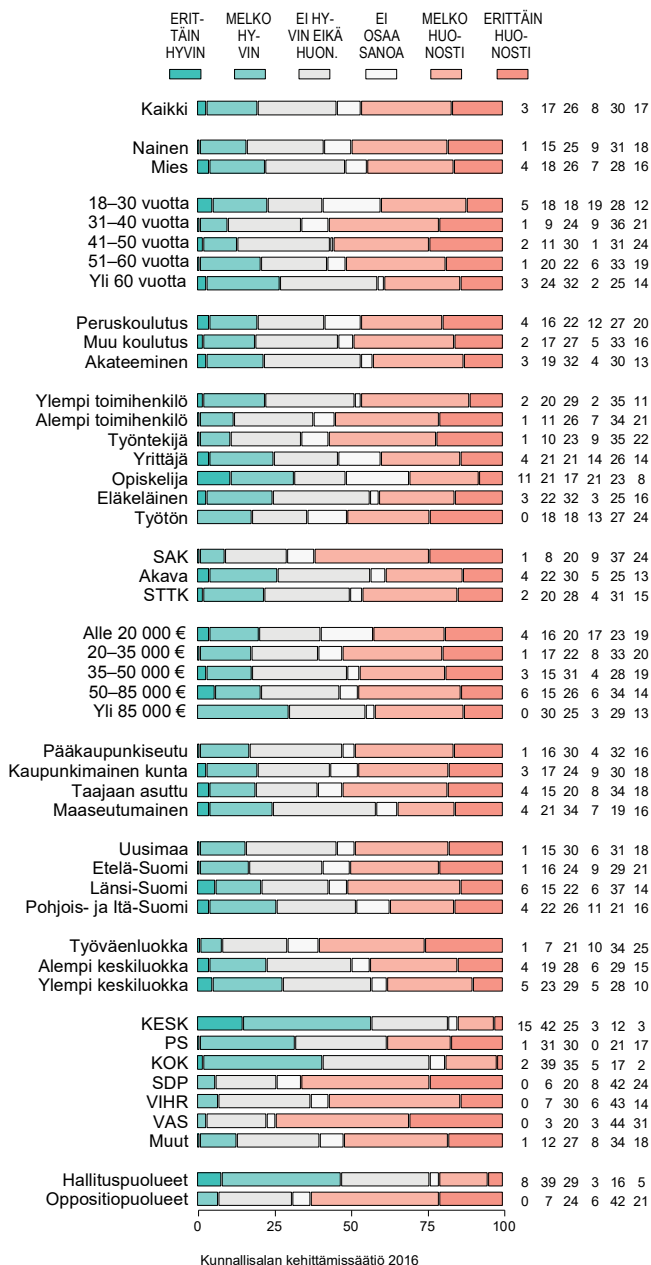
Kuvio 200. MITEN HALLITUS ON ONNISTUNUT TÄHÄN MENNESSÄ:
MAAHANMUUTTO (%).

Kuvio 201. MITEN HALLITUS ON ONNISTUNUT TÄHÄN MENNESSÄ:
MAAN TALOUDELLINEN TILA (%).

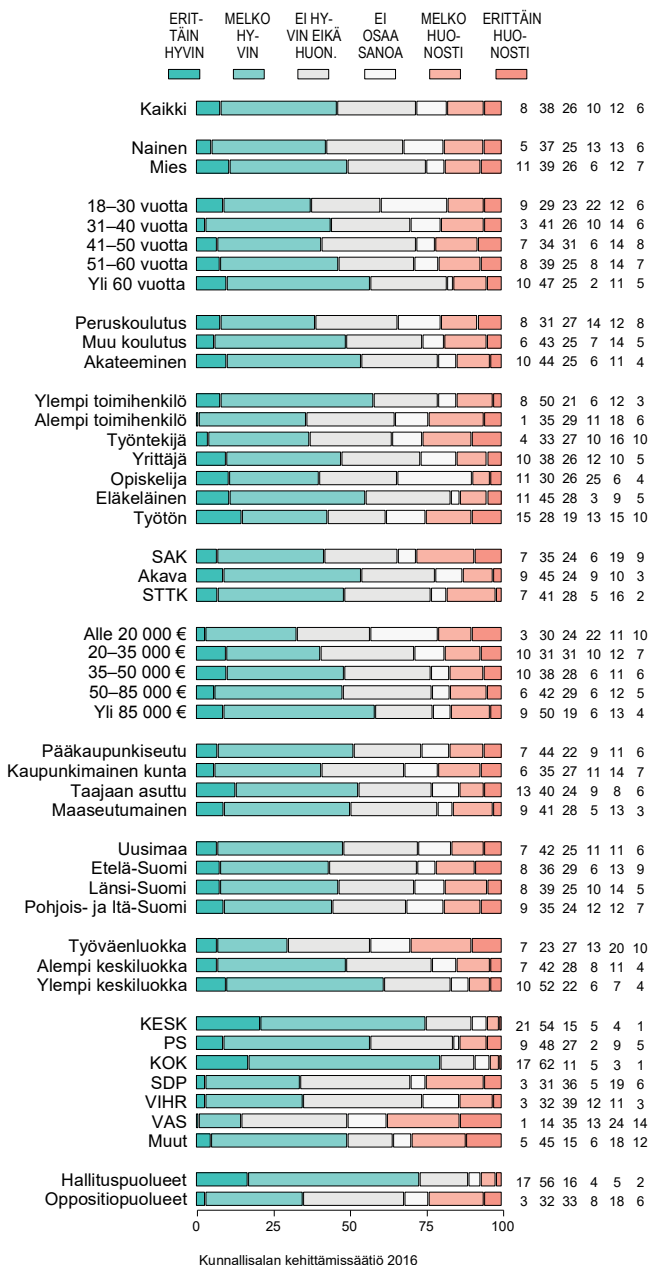

Kuvio 202. MITEN HALLITUS ON ONNISTUNUT TÄHÄN MENNESSÄ: SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLTOON LIITTYVÄT ASIAT(%).

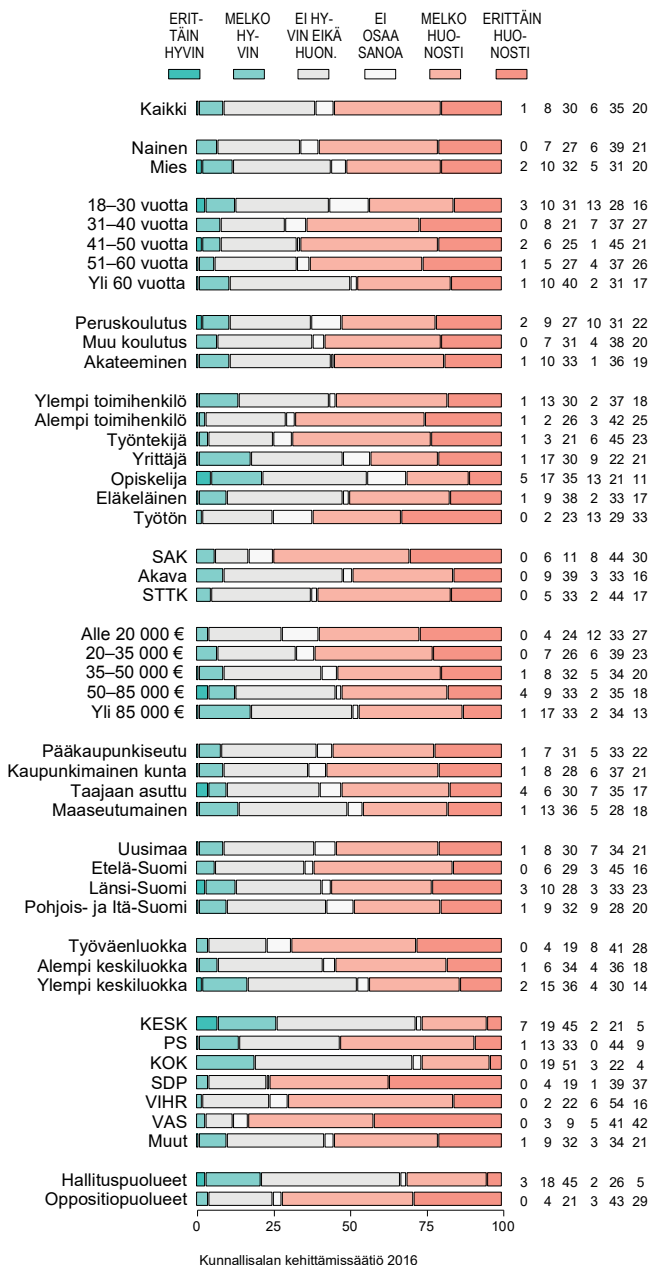

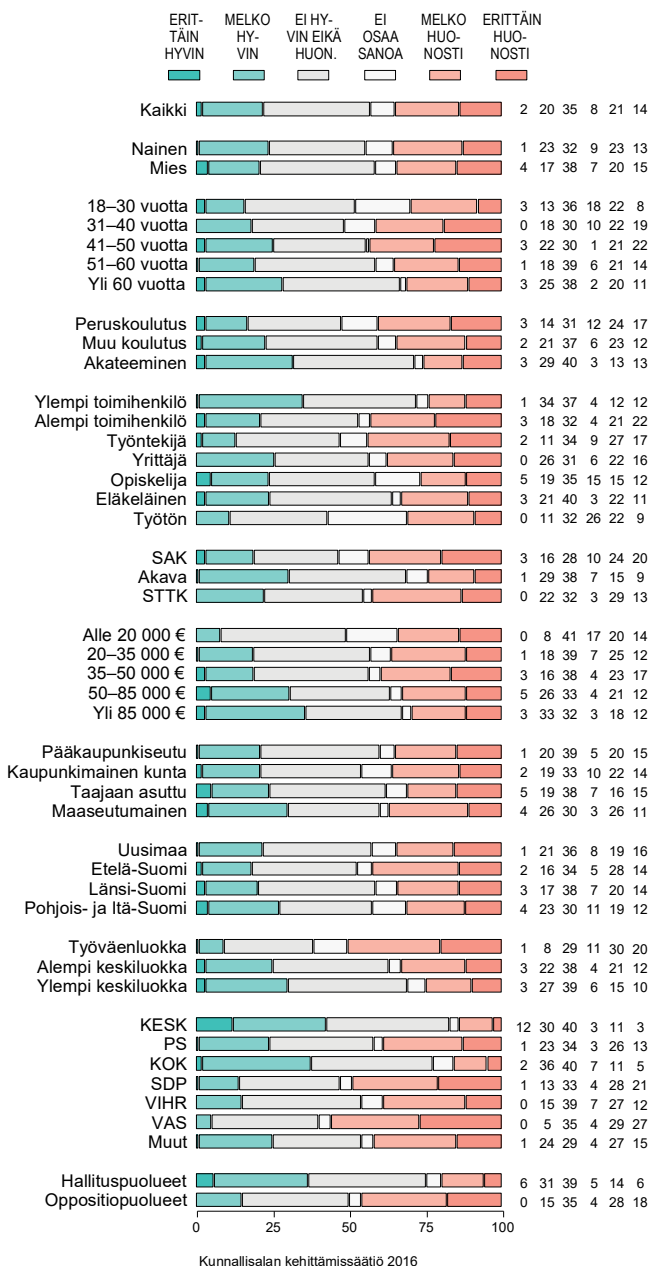
Kuvio 203. MITEN HALLITUS ON ONNISTUNUT TÄHÄN MENNESSÄ:
TURVALLISUUS- JA PUOLUSTUSPOLITIikka (%).

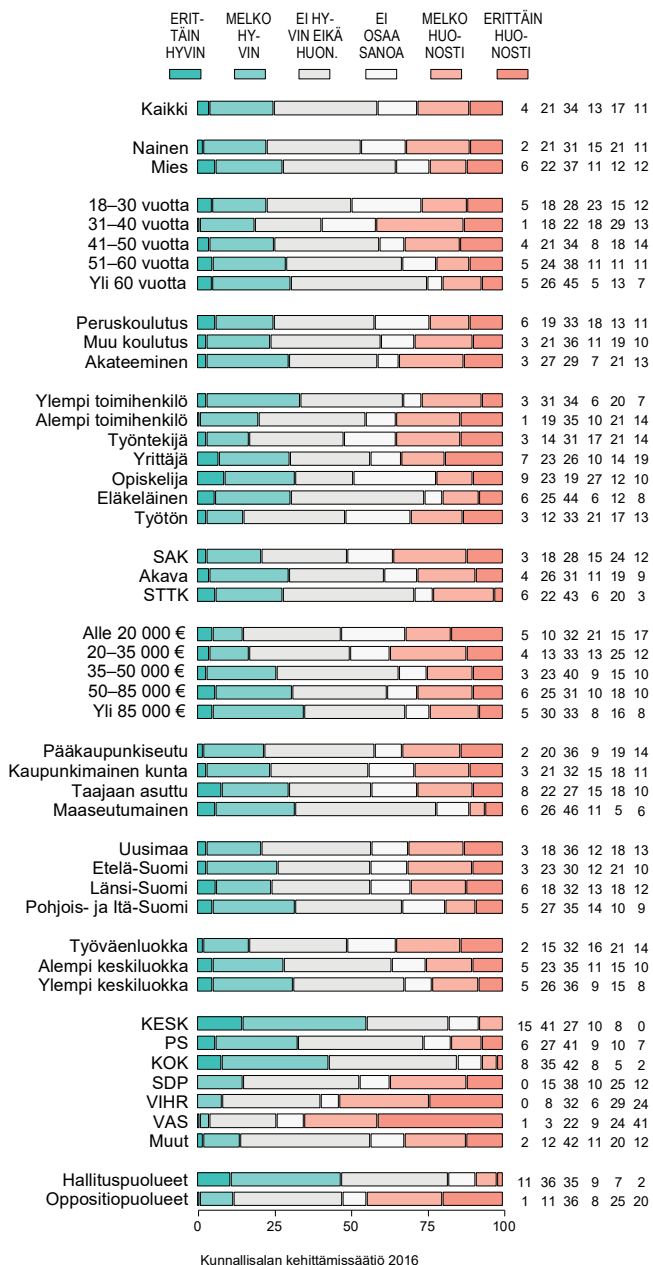
Kuvio 204. MITEN HALLITUS ON ONNISTUNUT TÄHÄN MENNESSÄ: TYÖLLISYYS (%).

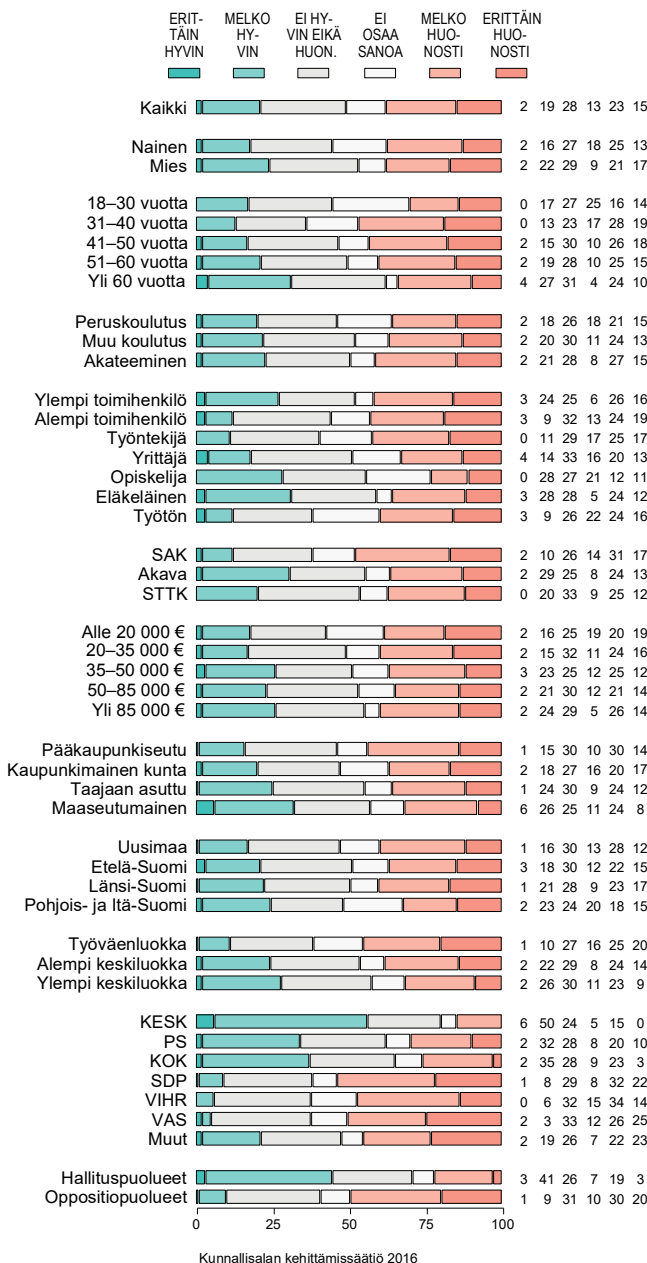
Kuvio 205. MITEN HALLITUS ON ONNISTUNUT TÄHÄN MENNESSÄ:
VEROTUS (%).

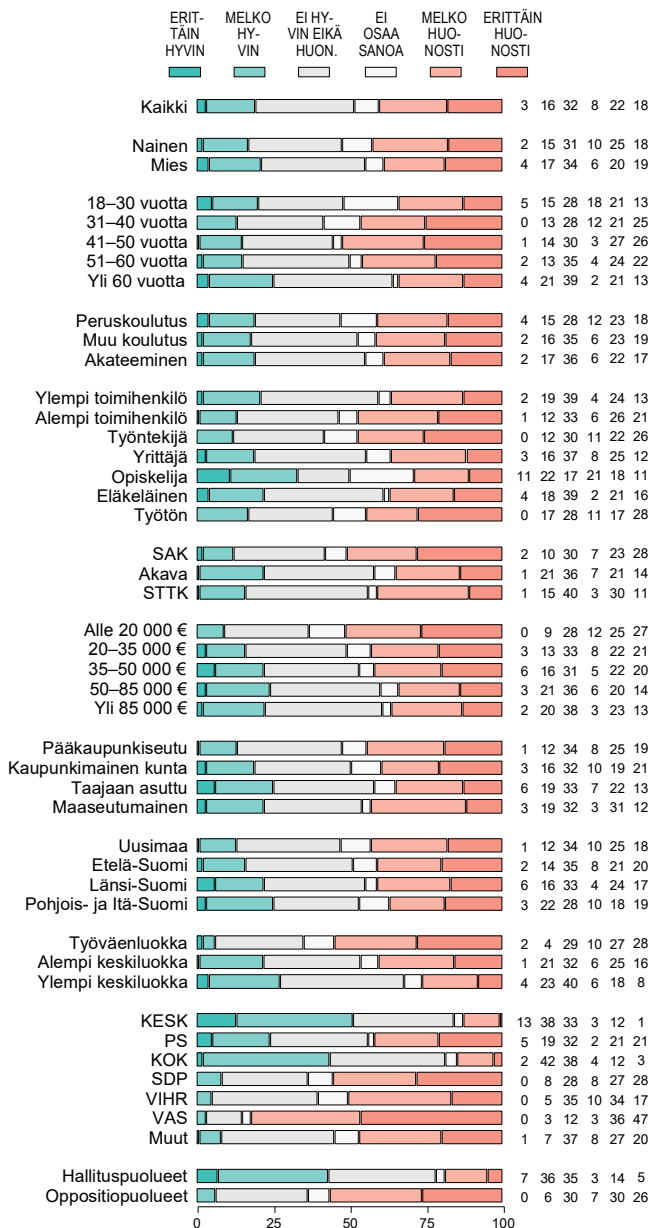
Kuvio 206. MITEN HALLITUS ON ONNISTUNUT TÄHÄN MENNESSÄ:
YMPÄRISTÖN- JA LUONNONSUOJELU (%).

Kuvio 207. MITEN HALLITUS ON ONNISTUNUT TÄHÄN MENNESSÄ:
HALLITUKSEN ITSELLEEN ASETTAMIEN
TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN (%).

Kuvio 208. MITEN HALLITUS ON ONNISTUNUT TÄHÄN MENNESSÄ: ITSENNE TAI PERHEENNE TARPEIDEN HUOMIOONOTTAMINEN (%).

Kunnallissalan kehittämissäätiö 2016

Polemia-sarjassa ovat ilmestyneet

- 1 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1992
- 2 Erkki Mennola
IDEA KUNNASTA (1992)
- 3 Terho Pursiainen
KRIISIAJAN ETIIKKA (1993)
- 4 Työryhmä Kyösti Urponen (pj.), Raija Julkunen, Olli Kangas,
Jorma Sipilä, Asko Suikkanen ja Petri Kinnunen (siht.)
KASVUSTA VASTUUSEEN
– sosiaalipolitiikan tulevaisuus (1993)
- 5 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1993
- 6 Pekka Ojala–Aulis Pöyhönen
LÄHEISYYSPERIAATE – hallinnon uusjako (1994)
- 7 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1994
- 8 Jorma Hämäläinen–Veikko Teikari
HENKILÖSTÖPOLITIIKKA PAKKORATKAISUJEN EDESSÄ
(1995)
- 9 Terho Pursiainen
NOUSUKAUDEN ETIIKKA (1995)
- 10 Eero Ojanen
EIPÄJOKI
Fiktiivinen reportaasimatka mihin tahansa suomalaiseen
kuntaan (1995)
- 11 Heikki Koski
KANSALAINEN, KUNTA JA KANSALAISYHTEISKUNTA
(1995)
- 12 Seppo Niemelä
MUUTOSKIRJA
Rohkaisuksi murroksen maailmaan (1995)
- 13 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1995
- 14 Lauri Hautamäki
MAASEUTU ELÄÄ (1995)

- 15 Juha Kuisma–Heikki Haavisto
KAUPUNKI JA MAASEUTU
– avoliitto vai susipari (1995)
- 16 Olli Pusa
ELÄKEPOMMIN VARJOSSA (1996)
- 17 Satu Apo–Jari Ehrnrooth
MILLAISIA OLEMME?
Puheenvuoroja suomalaisista mentaliteeteista (1996)
- 18 Eira Korpinen
OPETTAJUUTTA ETSIMÄSSÄ (1996)
- 19 Erkki Pystynen
LIITTOKUNTA (1996)
- 20 Martti Sinisalmi
TYÖLLISTÄMISTÄ VAI PALVELUA? (1996)
- 21 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1996
- 22 Olli Mäenpää
KUNTIEN ITSEHALLINTO EU-SUOMESSA (1997)
- 23 Tuula-Liina Varis
KRISTALLIYÖ JOENSUUN KAUPUNGINTALON TORNISSA
(1997)
- 24 Terho Pursiainen
KUNNALLISTEN KÄYTÄNTÖJEN ETIIKKA
Yhteisöopin alkeet (1997)
- 25 Siv Sandberg–Krister Ståhlberg
KUNTALAISTEN KUNTA JA VALTIO (1997)
- 26 Pertti Hemánus
KUNNALLINEN TIEDOTTAMINEN JA JASKA JOKUNEN
Tutkittua tietoa ja tutkimattomia tulkintoja (1997)
- 27 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1997
- 28 Esko Antola
UUSI EU? (1998)
- 29 Eero Ojanen
YHTEISKUNNAN ITSEPUOLUSTUS (1998)
- 30 Pertti Kettunen
ELINKEINOPOLITIIKAN TAITO (1998)

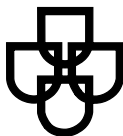
- 31 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 1998
- 32 Torsti Kivistö
JOUTILAISUUSYHTEISKUNTA (1998)
- 33 Erkki Mennola
IDEA MAAKUNNASTA (1999)
- 34 Jorma Hämäläinen
MINÄ KUNNANJOHTAJA (1999)
- 35 SINÄ KUNNANJOHTAJA (1999)
- 36 Juha Talvitie
KUNTA VAI MAAKUNTA?
Globalisaatio ja regionalismi (2000)
- 37 Juha Sihvola
YKSILÖNÄ YHTEISÖSSÄ
Näkökulmia paikallisuuteen, globalisaatioon ja hyvään elämään
(2000)
- 38 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2000
- 39 Seppo Niemelä
TULISIELU
Verkostoajan aluekehittäjä (2000)
- 40 Kauko Heuru
ITSEHALLINNON AIKA (2001)
- 41 Heikki Eskelinen
ALUEPOLITIIKKA RAUTAHÄKISSÄ (2001)
- 42 Matti Wiberg
PALUU POLITIIKKAAN (2001)
- 43 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2001
- 44 Ilkka Virtanen
YLIOPISTOJEN KOLMAS TEHTÄVÄ (2002)
- 45 Arvo Myllymäki
KUNTIEN KUJANJUOKSU (2002)
- 46 Risto Eräsaari
KUINKA TURVATON ON RIITTÄVÄN TURVALLINEN?
(2002)

- 47 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2002
- 48 Pentti Arajärvi
PAREMMINVOINTIYHTEISKUNTA (2003)
- 49 Eero Uusitalo
MAASEUTU KANSAN VAI HALLINNON KÄSISSÄ? (2003)
- 50 Esko Juntunen
KUNNAN ELINKAARIHYPPY
– strateginen kehittäminen ja yhteistyö (2003)
- 51 Pekka Sauri
SUOMEN DEMOKRATISOIMINEN (2003)
- 52 Esko Aho
SATTUMA SUOSII VALMISTAUTUNUTTA (2003)
- 53 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2003
- 54 Seppo Rainisto
KUNNASTA BRÄNDI? (2004)
- 55 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2004
- 56 Markku Lehto
TAKAISIN TULEVAISUUTEEN
– valtion ja kuntien yhteinen taival (2005)
- 57 Tarmo Pukkila
IKÄVALLANKUMOUS (2005)
- 58 Matti Wiberg
VALTA KUNNASSA (2005)
- 59 Soili Keskinen
ALAISTAITO Luottamus, sitoutuminen ja sopimus (2005)
- 60 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2005
- 61 Samuli Skurnik
OSUUSTOIMINNASTA OPPIA?
Kuntapalvelut uudessa talousmallissa (2006)
- 62 Markku Lehto
PELASTUSRENKAAN PAIKKAUS (2006)

- 63 Pasi Holm
VEROKIRJA (2006)
- 64 Matti Virén
KANSALAISEN KUNTAUUDISTUS (2006)
- 65 Markku Lehto
OI OMA KUNTANI (2006)
- 66 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2006
- 67 Peter Ekholm
POLEMIA – AJATUSPAJAKO? (2007)
- 68 Aatos Hallipelto
PARAS TUOTTAKOON!
Hyvinvointipalvelujen tulevat markkinat (2008)
- 69 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2008
- 70 KUNNON VALTUUTETUT?
Ilmapuntari 2008, osa 2
- 71 Sami Borg
HILJAA HYVÄ TULEE
Puheenvuoro äänestysprosentista ja vaaliaktiivisuudesta (2008)
- 72 Matti Wiberg
HALLITSEKO HALLITUS? (2009)
- 73 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2009
- 74 Jussi-Pekka Alanen
HELSINKI
Kansakunnan pääkaupunki – ihmisten metropoli (2009)
- 75 Laura Berg–Mari K. Niemi
KENEN KUNTAVAALIT? (2009)
- 76 Esa Halme–Lauri Kuukasjärvi
UUSI KUNTA VAI KUNTALIITOS –
KUNTALAISEN ITSEHALLINTO (2010)
- 77 Esko Kalevi Juntunen
SULJETUSTA AVOIMEEN –
TALouden GLOBAALIMYRSKY (2010)

- 78 Anne Luomala – Tuomo Puumala
BUDJETTI –
JULKINEN SALAISUUS VAI SALAINEN JULKISUUS? (2010)
- 79 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2010–2011 (2011)
- 80 Terho Pursiainen
MIELEKÄS ELÄMÄ, MIELEKÄS YHTEISKUNTA (2011)
- 81 Antti Mykkänen (toim.)
KUNTAKIRJA – UUDISTUSAJATUKSIA (2011)
- 82 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2011–2012 (2012)
- 83 Antti Mykkänen (toim.)
KUNTAYHTYMÄ PELASTAA? (2012)
- 84 Ari Mölsä (toim.)
KUNTARAKENNEKIRJA (2012)
- 85 Timo Reina
KAHDEN TULEN VÄLISSÄ –
ALUEHALLINNON TILA JA TULEVAISUUS? (2012)
- 86 Tarja Cronberg
ESTEJUOKSU LUOVAAN SUOMEEN (2012)
- 87 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2012 (2013)
- 88 Marja-Liisa Manka, Laura Bordi ja Kirsi Heikkilä-Tammi
PERUSASIOISTA PIENIIN IHMEISIIN –
KUNTAJOHTAMISEN KUVA (2013)
- 89 Kari Välimäki
KAKKUA JAETTAVAKSI (2013)
- 90 Wille Rydman
UNELMASTA PAINAJAISEKSI?
– Kuinka hyvinvointivaltio syö itse itsensä (2013)
- 91 Yrjö Hakanen
MARKKINOIDEN VAI IHMISEN HYVÄKSI?
– Kommunistin puheenvuoro (2013)
- 92 KANSALAISMIELIPIIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2013 (2014)
- 93 Heljä Misukka
KOULUTUKSEN SUURVALTA TIENHAARASSA (2014)

- 94 Markku Lehto
MARKKINAT, SOSIAALITURVA JA YKSILÖN VOIMA (2014)
- 95 Mikael Jungner
SATTUMA, TAHTO JA KOHTALO (2014)
- 96 Juha Kuisma ja Matti Mäkelä
KYLIEN TULEVAISUUS (2015)
- 97 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2014 (2015)
- 98 Pekka Sauri
JULKISHALLINTO JA SOSIAALINEN MEDIA (2015)
- 99 Eero Ojanen
HYVÄ PÄÄTÖS?
Filosofisia näkökulmia päätöksentekoon (2015)
- 100 Kauko Sipponen
SE SUURI KUNTAUUDISTUS (2016)
- 101 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2015 (2016)
- 102 Päivi Lipponen ja Antton Rönnholm
PULPETISTA TABLETTIIN
– suomalainen koulu edelläkävijäksi maailman muutoksessa
(2016)
- 103 Antti Mykkänen (toim.)
MAAKUNTAITSEHALLINTO (2016)
- 104 Heikki Saxén ja Salla Saxén
MITEN BIOETIIKKA VOI MUUTTA
SUOMALAISTA TERVEYDENHUOLTOA? (2016)
- 105 Raili Mäkitalo
SUOMESTA IKÄIHMISTEN MALLIMAA (2016)
- 106 Karina Jutila
PILAAKO ELIITTI SUOMEN? (2016)
- 107 KANSALAISMIELIPIDE JA KUNNAT
Ilmapuntari 2016 (2017)

KAKS – Kunnallisan kehittämissäätiö rahoittaa kuntia palvelevaa tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Tavoitteena on tukea ja parantaa kuntien ja niiden organisaatioiden toimintamahdollisuuksia.

Rahoitamme hankkeita ja tutkimuksia, joiden arvioimme olevan kuntien tulevaisuuden kannalta keskeisimpiä. Tuloksien tulee olla sovellettavissa käytäntöön. Rahoitettavilta hankkeilta edellytetään ennakkoluulotonta ja uutta uraa luovaa otetta.

Säätiöllä on *Polemiikki*-niminen asiakaslehti ja kaksi julkaisusarjaa:

Polemia-sarja, jossa käsitellään kunnille tärkeitä strategisia kysymyksiä ajattelua herättävällä tavalla.

Tutkimusjulkaisut-sarja, jossa julkaistaan osa säätiön rahoittamista tutkimuksista. Pääosa säätiön rahoittamista tutkimuksista julkaistaan tekijätahon omissa julkaisusarjoissa.

Toimintamme ja julkaisumme esitellään tarkasti kotisivuillamme www.kaks.fi.

Vuonna 1990 perustettu itsenäinen säätiö rahoittaa toimintansa sijoitustuotoilla.

Osoite Fredrikinkatu 61 A
00100 Helsinki

Asiamies Antti Mykkänen, antti.mykkanen@kaks.fi,
p. 0400 570 087

Tutkimusasiamies Veli Pelkonen, veli.pelkonen@kaks.fi,
p. 0400 815 527

Taloudenhoitaja Anja Kirves, anja.kirves@kaks.fi,
p. 0400 722 682

Tutustu kotisivuihimme (www.kaks.fi)!

Kansalaismielipide ja kunnat

Mikä on suomalaisten suhde kuntiin, sote- ja maa-
kuntauudistukseen ja alueelliseen identiteettiin?
Kuinka hallitus on onnistunut politiikassaan? Entä
oppositio? Miten kansalaiset suhtautuvat kunta-
vaaleihin? Mitkä ovat pääteemat? Millä perusteella
puolue valitaan? Millainen on hyvä valtuutettu?

Kunnallisalan kehittämissäätiön järjestyksessä 25.
kyselytutkimukseen perustuva raportti, Kansalais-
mielipide ja kunnat – Ilmapuntari 2016 kiteyttää
kansalaisten näkemyksiä tulevista haasteista. Tutki-
muksen on säätiön toimeksiannosta tehnyt Kantar
TNS Oy.

Otavan Kirjapaino Oy

9 789527 072882

ISBN 978-952-7072-88-2 (nid)
ISBN 978-952-7072-89-9 (pdf)
ISSN 1235-6964